kacak@leman.com.tr

KAÇAK YAYIN

Aralık 2003/Sayı: 08 - 2.000.000 TL. KDV Dahil

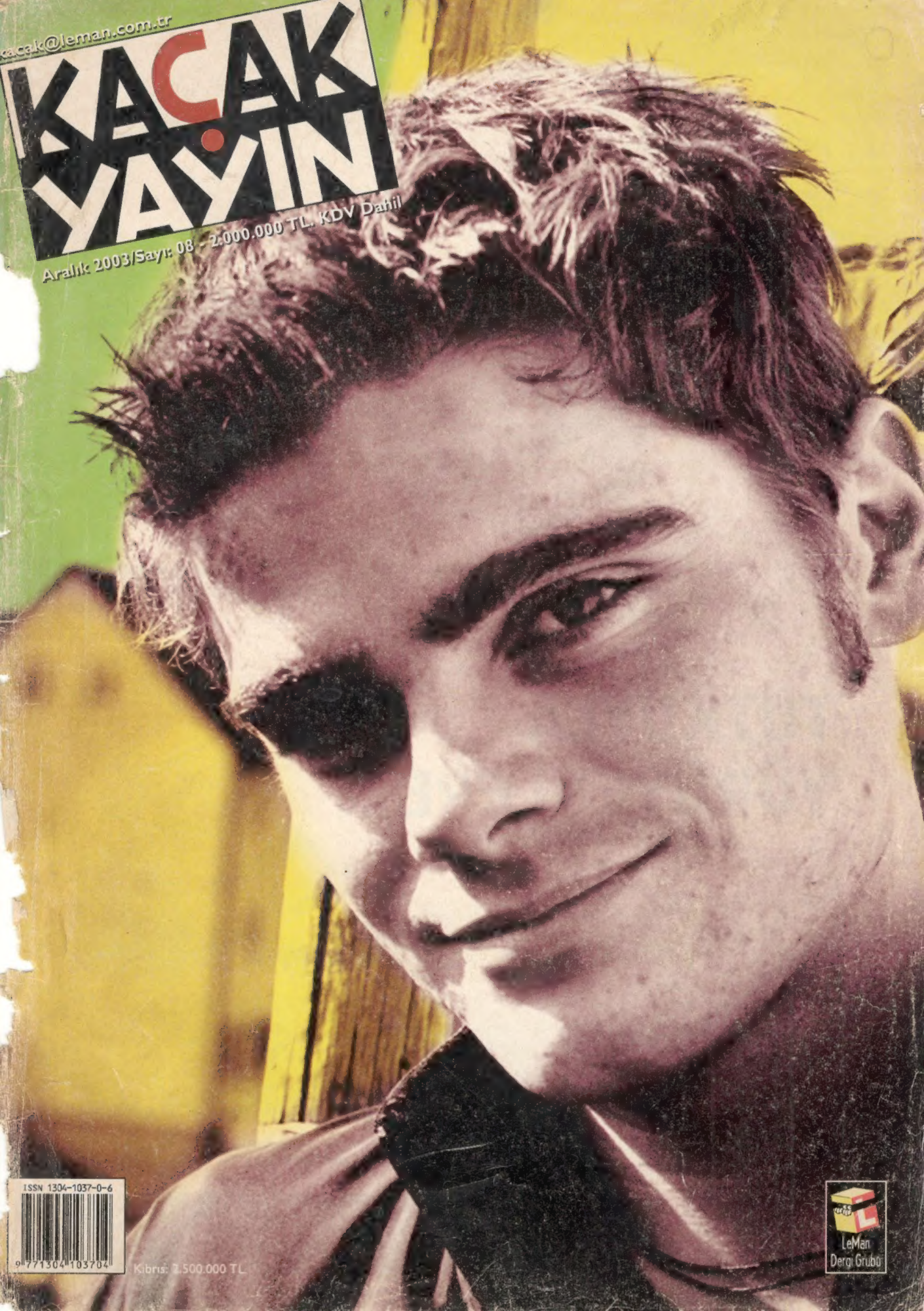

ISSN 1304-1037-0-6

Kıbrıs: 2.500.000 TL

LeMan Dergi Grubu

SORGULAYIP DÜŞÜNENLERE...

317 SAYFA | 10.000.000 LİRA

HANGİ SOL

ATTİLÂ İLHAN

419 SAYFA | 12.000.000 LİRA

HANGİ KÜRESELLEŞME

ATTİLÂ İLHAN

TUTKUYLA YÜRÜYENLERE...

110 SAYFA | 8.000.000 LİRA

AYRILIK SEVDAYA DAHİL

ATTİLÂ İLHAN

İş Bankası Kültür Yayınları Mağazaları ve tüm kitapçılarda.

UNUTMAYIN! www.iskulturyayinlari.com.tr adresinden yapacağınız alışverişler **%25 indirimli! Ayrıca** mağazalarımızda Maximum Kart'la yapacağınız alışverişlerinizde nakitte **%5**, tek taksitte **%3** MaxiPuan, 50 milyon TL'ye kadar ola alışverişlere **2**, üstüne **3** taksit olanağı.

maximum ÷ ✖ ✚

taksit taksit çok çok puan hemen kazan

TÜRKİYE İŞ BANKASI Kültür Yayınları

>Kaçak Editör

Edebiyatçılarımıza bir haller oldu, eskiden her konuda fikir ileri sürerlerken şimdilerde üstünlüğü açık arayla gazete köşe yazarlarına kaptırdılar. Edebiyatın 'düşmez kalkmaz bir Allah' gibi konusu olan aşk üzerine köşe yazarları öylesine kalem oynattılar ki, her biri âşk gurusu oldu. Köşelerde güller açtı. Onu geçelim, edebiyatçılarımız, biz zaten aşkı yazıyoruz diyeceklerdir. Ama bir 'Avrupa Birliği' konusu var, 'Kıbrıs meselesi' var, 'Kürtçe meselesi' var, 'Kamusal alan' tartışması var. Bunlar siyasi konular denilip, el bağlanabilir mi?! En azından, 'Kürtçe meselesi' ve 'Kamusal alan' hakkında görüşlerini bilmek isteriz. Burada 'edebiyatın kamusallığı' ortaya çıkıyor. Edebiyatın ilk kamusal mekanları kahvehaneler, şehir kulüpleri değil midir?! Şimdinin kamusal mekanları kokteyller, imza günleri yapılan yerler oldu gibi. 'Dünya görüşü'nü geçmişte fazlasıyla politik bir fenomen yapmış olmalıyız ki, ürktük ve bu sefer suskunluğa savrulduk... Sanki...

KAÇAK YAYIN

Sayı: 8 - Kasım 2003 / Ayda bir yayımlanır

Sahibi LM Basın Yayın Ltd. Şti. adına Tuncay AKGÜN

Yayın Yönetmeni Tuncay AKGÜN

Yayın Danışmanı Adnan ÖZER adnanozer57@hotmail.com

Editör Aslan ÖZDEMİR aslanozdemir@leman.com.tr

Sorumlu Yazışleri Müdürü Ayhan ERDOĞAN

Sanat Yönetmeni Tanzer ERCANPOLAT

Desenler Melike Onur Güçel

Fotoğraflar Sinan Göksel

Müessese Müdürü Ali YAVUZ

Satış Müdürü Cengiz KOCALI

Baskı Sorumlusu Üzeyir ATMACA

Abone-Reklam Sevinç SELVİ

Tel: 0212 - 292 94 50 - 292 94 51 (4 Hat) - **Fax:** 0212 - 292 44 91
Abonelik için Tel: 0212 - 292 94 50/119
Adres: Firuzağa Mahallesi, Defterdar Yokuşu No: 47 Beyoğlu / İstanbul
Baskı: LeMan Matbaası **Tel:** 0212 - 858 00 93 (Pbx)
Dağıtım: BBD Merkez

içindekiler

2- Kaçak Şiirsel Buluşma
Charles Bukowski
7- Çift kültürlülük, çift dillilik kaderimse...
Hasine Şen
8- Cüneyt Özdemir ile söyleşi
15- Yeni kitap eğlencesi üzerine...
Björn Kern
16- Obur-Cubur
İskender Pala
18- Cemal Süreya'nın üç şiiri...
Kaçak Araştırma
19- Düş Kurgusu
Atilla Birkiye
20- Çağın ruhu ve ilerleme
Oktay Taftalı
23- Zigguratın Gizemi
Kaan Polatlar
24- Mahir Günşıray ile söyleşi
28- Maria'nın göz yaşları
Nena Çalidis
30- Almanya Haber
Gültekin Emre
32- Kürtçe'nin ruhunu da Şeytan'a satsak mı?
Metin Aksoy
34- Piranhalar
küçük İskender
36- Jamal Mahjoub
Kürşat Oğuz
42- Tanıklıklar
Salih Bolat
44- Yeşim Eyüboğlu ile söyleşi
46- 1980 Yılı
Tuğrul Tanyol
48- Nihat Ateş
Kaçak Şair
50- Ölene kadar yeter
Metin Fidan
54- İçimizdeki dilenci
Kaçak Keşif
56- Cemal Süreya ile...
Necati Güngör
58- Meltem Arıkan ile söyleşi
60- Sahte Sarı Saçlı
Mehmet Barış
62- Bir yazar, bir hayat
Kürşad Oğuz
68- Ahmet Telli ile söyleşi
72- Latin Dünyası
Özlem Kumrular
74- Cem Şancı
Kaçak bir yazar, bir kitap'
75- Dolapdere Yokuşu
Tarkan İkizler
76- Kaçak Aktif
78- Tersten Okuma
Yahya Kebir
78- Kaçak'ın tavsiyeleri

VALLEJO'yu nasıl bilirdiniz?

Charles Bukowski

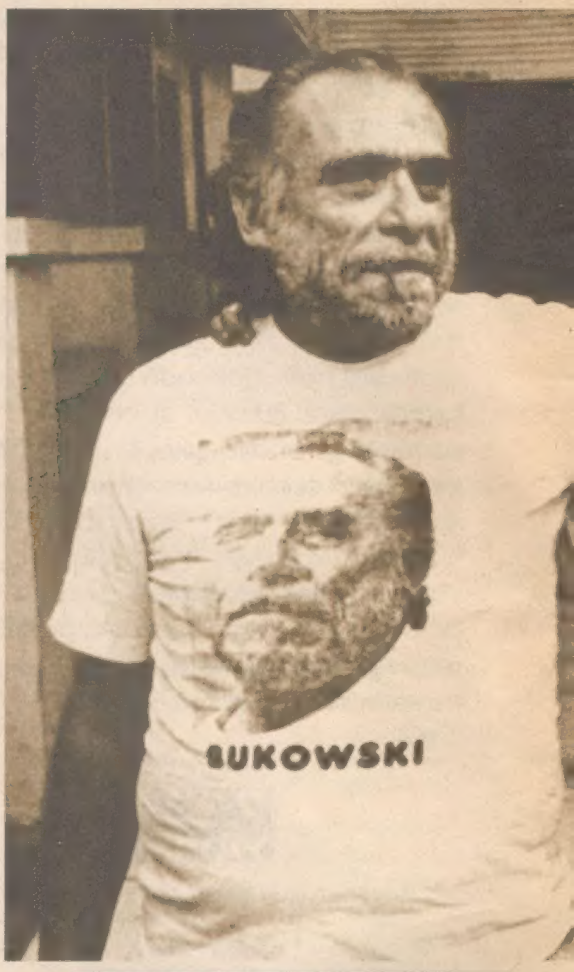

Charles Bukowski, sürekli içki içen, zamanının çoğunu barlarda geçiren, kadınlarla yaşadığı maceraları anlatmaktan hoşlanan bir yazar olarak tanınır ve sevilir. Bukowski de bu kanının güçlenmesi için elinden geleni yapar. Sürekli ne kadar çok içki içtiğini, nasıl kavga çıkardığını, at yarışlarını, barları, kadınlarla ilişkilerini anlatır.

Birçok genç yazar, Bukowski gibi yazabilmek için bu tür bir yaşamın gerekli ve yeterli olduğuna inanmıştır. Oysa, Bukowski'nin entelektüel temellerini biraz araştırdığınızda edebiyat, müzik ve tarih bilgisinin ne kadar güçlü olduğu ile karşılaşırsınız. Anlaşılan içki şişelerinin yanına kitapları dizmeyi ihmal etmemiştir. Bu bölümde sunduğumuz şiirler Bukowski'nin kültürel donanımının ipuçlarını veriyor. Onun edebiyat merakının ne kadar uçsuz bucaksız olduğunu gösteriyor. Yaşadığı mahallenin dışında hiçbir şeye ilgi duymadığını düşündüğümüz Bukowski'nin Latin Amerikan şiirinin büyük ustalarından **Vallejo**'yu tanımakla kalmadığını, onun şiirini de özümsediğini görünce şaşkınlığınız daha da artıyor.

Vallejo

zordur
şiirleri
sonunda
sizi hayal kırıklığına uğratmayacak
bir şair bulmak.

Vallejo asla hayal kırıklığına
uğratmadı beni.

sonunda açlıktan öldüğünü
söyleyenler var.

ama
yalnızlığın dehşeti üzerine
yazdığı şiirleri
bir biçimde müşfik,
bağırmıyorlar.

hepimizi yıldırıyor sanatın büyük bir
bölümü. .
insan gibi yazmış Vallejo,
sanatçı gibi
değil.
idrakimizin
ötesindedir Vallejo.

hâlâ hayatta olduğunu
ve bir odada yürüdüğünü düşünmek
hoşuma gidiyor,
kestirilemez
buluyorum

Cesar Vallejo'nun
kararlı adımlarının
sesini.

muharebe el kitabı

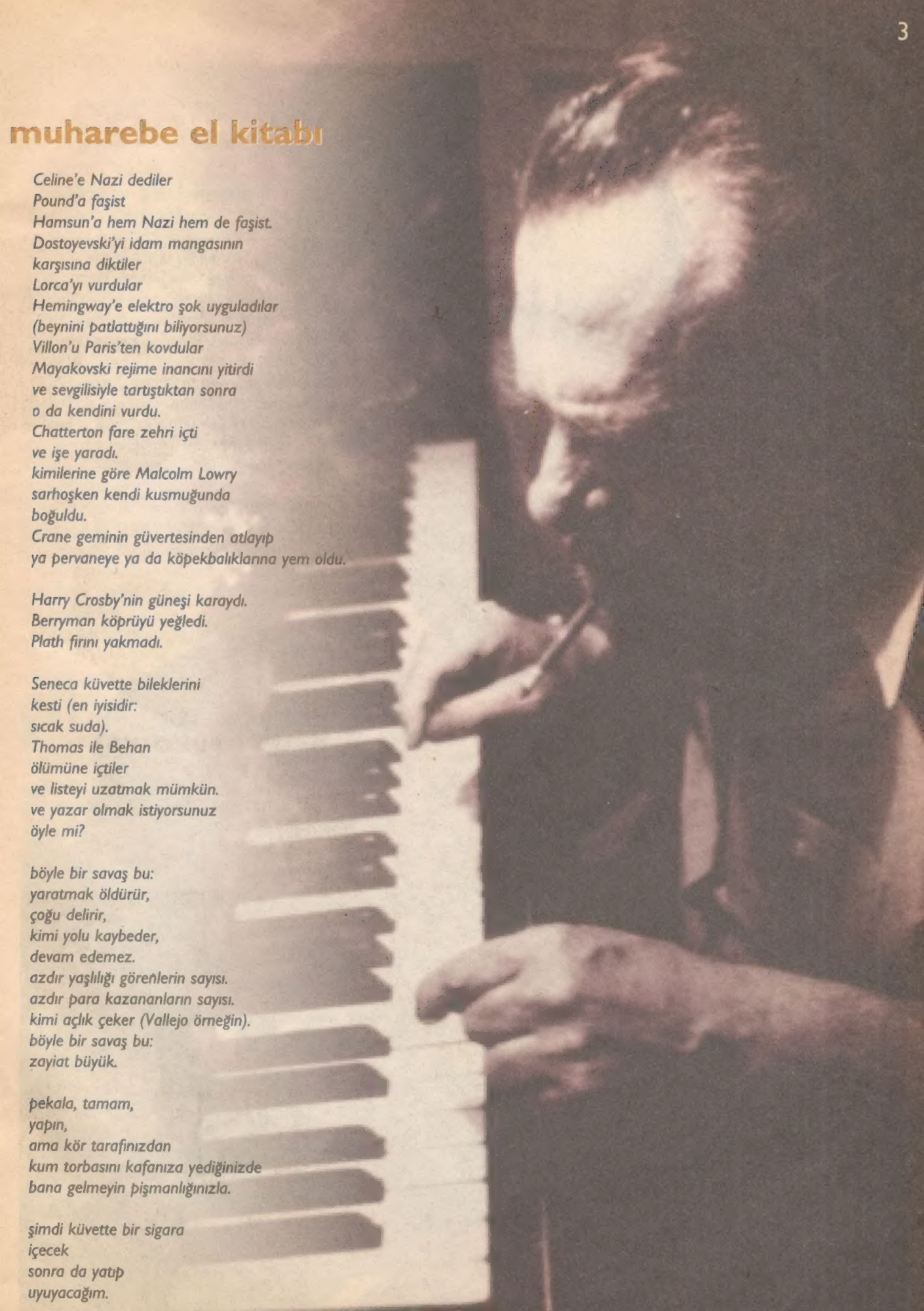

Celine'e Nazi dediler
Pound'a faşist
Hamsun'a hem Nazi hem de faşist.
Dostoyevski'yi idam mangasının
karşısına diktiler
Lorca'yı vurdular
Hemingway'e elektro şok uyguladılar
(beynini patlattığını biliyorsunuz)
Villon'u Paris'ten kovdular
Mayakovski rejime inancını yitirdi
ve sevgilisiyle tartıştıktan sonra
o da kendini vurdu.
Chatterton fare zehri içti
ve işe yaradı.
kimilerine göre Malcolm Lowry
sarhoşken kendi kusmuğunda
boğuldu.
Crane geminin güvertesinden atlayıp
ya pervaneye ya da köpekbalıklarına yem oldu.

Harry Crosby'nin güneşi karaydı.
Berryman köprüyü yeğledi.
Plath fırını yakmadı.

Seneca küvette bileklerini
kesti (en iyisidir:
sıcak suda).
Thomas ile Behan
ölümüne içtiler
ve listeyi uzatmak mümkün.
ve yazar olmak istiyorsunuz
öyle mi?

böyle bir savaş bu:
yaratmak öldürür,
çoğu delirir,
kimi yolu kaybeder,
devam edemez.
azdır yaşlılığı görenlerin sayısı.
azdır para kazananların sayısı.
kimi açlık çeker (Vallejo örneğin).
böyle bir savaş bu:
zayiat büyük.

pekala, tamam,
yapın,
ama kör tarafınızdan
kum torbasını kafanıza yediğinizde
bana gelmeyin pişmanlığınızla.

şimdi küvette bir sigara
içecek
sonra da yatıp
uyuyacağım.

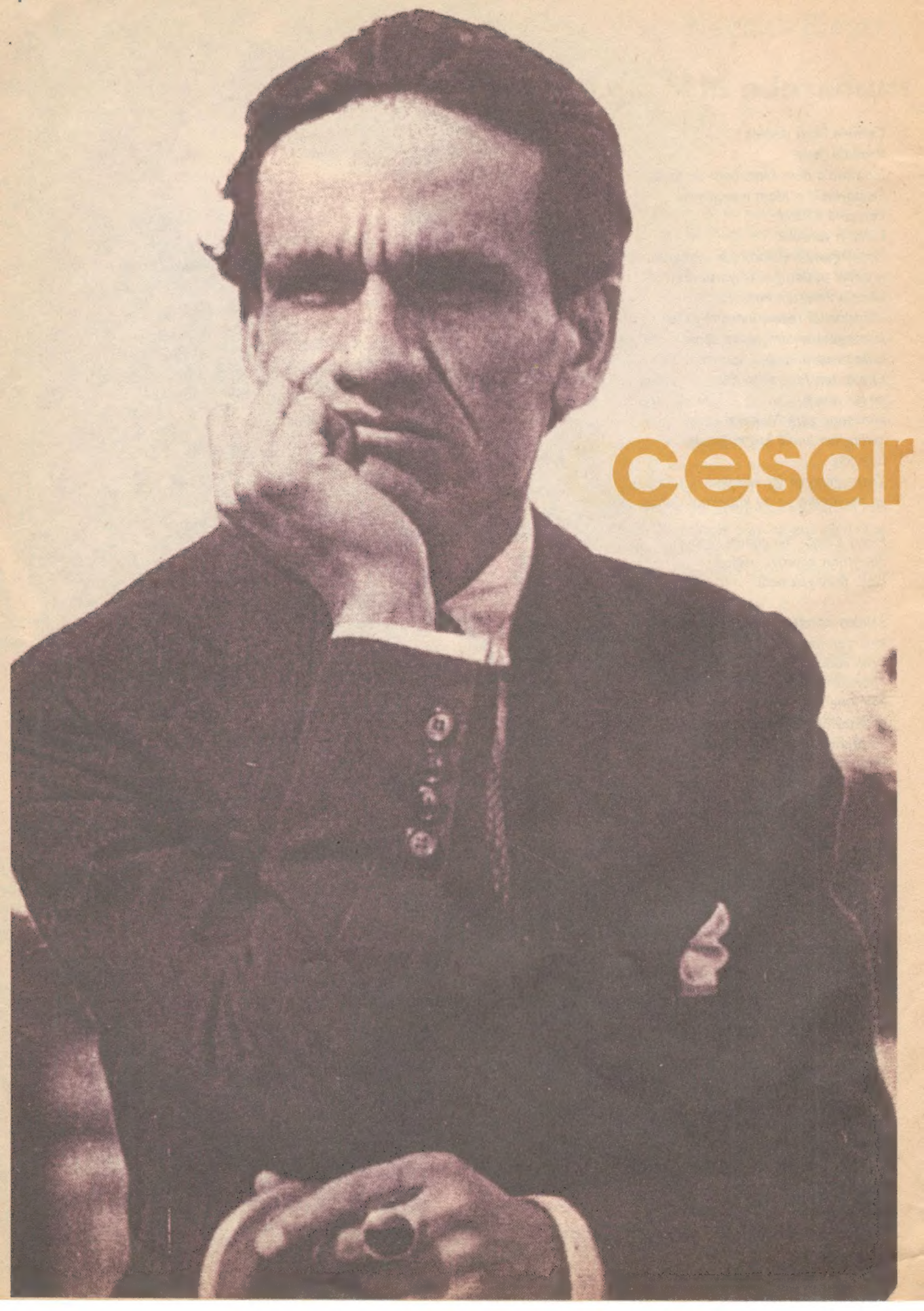
cesar

ÖYLE GÜNLERİM VAR Kİ, İÇİMDE BİR HEVES BİR ARZU...

vallejo

1892 yılında Santiago de Chuco'da doğdu. Önce Trujillo, sonra da lima'da ki San Marcos Üniversitelerine gitti. İlk şiir kitabı olan Los Heraldos Negros'u 1918'de yayınladı. 1920'de siyasil nedenlerden tutuklandı. 7 ay cezaevinde kaldı. Bu haksız tutuklanma onda uzun yıllar sürecek travmaya yol açtı. Sonra Paris'e gitti. İspanyol İç Savaşı'nda Cumhuriyetçileri destekleyen cephede etkin olarak çalıştı. Daha sonra Rusya'yı boydan boya gezdi. 1930'da Fransa'dan sınır dışı edildi. 1933'de yine Paris'e döndü ve ömrünün geri kalan günleri Marsilya, Nice ve Paris'de geçirdi. 1938 yılında kendini aç bırakmak suretiyle intihar etti. Çağdaş Latin Amerika Şiiri'nin en hümanist şairlerinden sayılır. Devrimci-mistik akımın tek temsilcisidir. Fransa'da olduğu yıllarda gerçeküstücülük akımına önderlik etmiştir.

Öyle günlerim var ki, içimde bir heves bir arzu, hükmeder gönlüme,
o can parçasını iki yanağından öpesim gelir,
alır da götürür beni derinden gelen o arzu
ister gönüllü, ister zorla, sevmeye bir başkasını,
benden neret edeni, bir çocuğun defterini yırtanı bile,
bir insan ağlıyor diye gözyaşlarını koyvereni,
şarabın efendisini, suyun kölesini,
öfkesine gömüleni, artık o her kimse,
yanımda ter dökeni, boş verip gideni, kendinden sıyrılıp ruhuma gireni.

Öyle istiyor, öyle istiyorum ki çeki düzen vereyim
benimle konuşanlara, kadınsa örsün saçlarını,
askerse düzgün yapılsın tıraşı,
göstersin kendini mağrurun azameti, garibanın asaleti.

Sabırsızlanıyorum ütülemeye mendilini
gözpınarları kuruyanın,
kederliyken ya da gülen yüzüm sızlatırken içimi
adam edeyim çocukları ve dahileri
Kötülükten payını almak istiyorsa iyi birisi
yardım edeyim ona da,
can atıyorum işte sağına oturayım diye
solak adamın, dilsizin yerine cevap vereyim
-işe yaramaya çalışırım ya
elimden geldiğince - ve öyle isterim ki
diz çöküp yıkayayım ayağını topalın,
yardım edeyim uyumasına yanımdaki tek gözlü adamın.

Öyle bir istek ki bu benimkisi, dünyayı,
insanlığı saran, ancak cürmü kadar yer yakan!
Taşar içimden,
çıkarak kaynağından, çıkarak halkın kasıklarından,
ve ta ötelerden gelen öpmek arzusu
şarkıcının şalını,
gün gelip kızgın bir maşa misali onunla dağlananı da,
ürkmeden içinin sesine kulak veren sağırı,
bağrımda unuttuğum şeyi bana geri vereni,
Dante'sini, Chaplin'ini, yüreklerini onların.

Son olarak, isterim ki
dehşetin o meşhur eşiğindeyken ben
ya da yüreğim sığmaz olduğunda göğsüme, isterim ki
kahkahaya boğayım gülümseyeni,
minik bir kuş kondurayım hainin ensesine,
öyle bir bakayım ki hastalara bezsinler benden,
alayım satıcı ne satarsa,
yardakçılık yapayım katile cinayetinde -korkunç bir şey bu-,
yani isterim ki dürüst olayım kendime
her konuda.

(Ölümünden sonra yayınlanan şiirlerinden)

Türkçesi: Adnan Özer

Charles Bukowski

zamanında yetiştiler

kimi yazarları düşünmek hoşuma gidiyor: James Joyce,
Hemingway, Ambrose Bierce, Faulkner, Sherwood
Anderson, Jeffers, D.H. Lawrence, A.Huxley,
John Fante, Gorki, Turgenev, Dostoyevski, Saroyan,
Villon, hatta Sinclair Lewis, ve Hamsun, hatta T.S Eliot
ve Auden, William Carlos Williams, Stephen
Spender ve taşaklı Ezra Pound.

annemle babamın öğretmedikleri
o kadar çok şey öğrettiler ki bana, bir de
Hüzünlü Kahve'si ve Altın Göz'üyle
Carson McCullers'ı düşünmeyi severim.
annemle babamın bilmedikleri o kadar çok
şey öğretti ki bana Carson.

basit ve kalın kütüphane ciltleriyle
kütüphane kitaplarını okumaya bayılırdım,
mavi, yeşil, kahverengi, turuncu,
öksürmüş ya da gülümsemiş ya da yüksek sesle
konuşmuşsan insana ciddiyetle bakan
yaşlı kütüphanecileri severdim (kadın ve erkek)
annemle babamı çok andırsalar da
hiçbir benzerlik yoktu aslında.

bir zamanlar büyük zevkle okuduğum yazarları
okumuyorum artık,
onları düşünmek güzel ama,
bir de
Hart Crane ile Caresse Cosby'nin
1929 yılında Chantilly'de çekilmiş
fotoğraflarına tekrar bakmayı seviyorum,
ya da D.H. Lawrence ile Frieda'nın
1928 yılında Le Moulin'de güneşlenirken çekilmiş
fotoğrafına.
André Malraux'yu uçuş kıyafeti ve
göğsünde bir kediyle görmeyi seviyorum,
Artaud'nun akıl hastanesinde çekilmiş fotoğraflarını seviyorum,
Picasso'yu kumsalda, güçlü bacakları ve
kel kafasıyla seviyorum, bir de inek sağan
Lawrence ile Aldous var, 1963 Ağustos'u
Saltwood Castle, Kent.

seviyorum bu insanları düşünmeyi,
daha önce düşlerimde bile görmediğim
o kadar çok şey öğrettiler ki bana.
ve iyi öğrettiler,
çok iyi,
büyük açlık duyduğum o günlerde
varlığından haberdar bile olmadığım
armağanlara boğdular beni
fırsat yokluğunda
bana fırsat tanıyarak
kanıma işlemiş
o dostlar.

Beethoven son senfonisini tamamen
sağır yönetti
kulağını kesip
o paçavrayı başına sardıktan sonra
mısır saplarının arasında
işini bitirmeseydi
resimleri bu kadar
değerli olmazdı.

ve şu ötekinin şiirleri,
o kadar ünlenir miydi
19'unda Afrika'da altın
aramak için oyundan kaçıp
frengiden ölmeseydi?

ya şu yolda
İspanyol faşistleri tarafından
öldürülen?
bu sözcüklerini daha mı
anlamlı kıldı?

ya da şu ulusal kahramanı
alalım ele,
bütün o buzdağı senfonileri
dimdik yükselip
gökyüzünü ikiye yaran
büyük besteciyi,
mesleğinin doruğundayken
yaşlılığı kafasına taktı,
kafasını usturaya vurdu,
evine kapandı
ve kimseyle görüşmedi.

ne tuhaf bir davranış biçimi, dememiş miydi
biri?

sanatçının sanatı kadar dayanıklı
olması, istedikleri bu, imkansızı
istiyorlar: yaratanla yaratının
aynı olmasını. çağların
en pis numarası
bu.

Çeviriler: Avi Pardo

>Hasine Şen

Çift kültürlülük, çift dillilik kaderimse...

Afrika mitolojisinde **Esu-Akbara** adında bir karakter var. Görevi insanlar ile tanrılar arasında aracılık yapmaktır, yani Afrika mitolojisinin bir nevi Hermes'idir kendisi. Ülkesinde zenci ticareti başladığında, Esu-Akbara yaratıcılarının zihninde Yeni Dünya'ya gider ve burada Esu olarak yaşamına devam eder. Birçok konuda kabiliyeti vardır Esu'nun ama her şeyden önce insanlar ile tanrılar arasındaki köprü işlevinden dolayı kutsal kitap İfa'nın yorumlanmasıyla görevlendirilmiştir kendisi. Bir de çift-seslilik gibi olağanüstü bir yetisi vardır kahramanımızın. İnsanlar arasında, bu kabiliyeti sayesinde sık sık yaptığı şakalarla da bilinir. Hakkında anlatılan öykülerin bir çoğu ise zekice hazırladığı tuzaklarla insanları nasıl yanılttığını ve daha sonra yanılgılarının nedenini nasıl açıkladığını anlatır. Yanılgılarının sebebi ise genelde olayları sadece kendi bakış açılarından değerlendirilmelerine dayanır, şimdi anlatacağım öyküde olduğu gibi:

Bir köyde iki arkadaş yaşarmış. Bir gün, tarlalarında çalışırken, kendilerine doğru at üstünde gelen bir yabancı görmüşler. Atlı adam yaklaşmış ve iki tarlanın arasındaki sınırda durmuş. Başında bir tarafı beyaz, diğer tarafı ise siyah olan bir şapka varmış. Köylüler yabancı ile (yani Esu ile) ayak üstü sohbet etmişler, daha sonra da uzaklaştığında şapkasının rengi hakkında tartışmaya başlamışlar. Biri beyaz olduğunu, diğeri ise siyah olduğunu iddia ediyormuş. Her biri de en sevdiği insanlar üzerine yemin edecek kadar eminmiş gördüklerinden. Tartışma kızışmış, iki arkadaş bir birini yalancılıkla suçlamaya başlamış, olay belki dayakla bile bitebilirmiş ama neyse ki Esu dönmüş ve kendilerine olayı anlatmış. Böylece köylüler aynı anda her ikisinin de hem doğru hem yanlış olduğunu anlamışlar.

Bu basit öykü, tek bir noktadan baktığımızda bir olayın ancak bir yönünü görebileceğimizi gösteriyor. Bir çok durumda gerçeği kavramak için tam zıt noktadan bakmamız yeterlidir aslında, iki köylünün öyküsünde olduğu gibi. Aksi taktirde onlar gibi şapkanın sadece bir tarafını görüyoruz, görmediğimiz tarafını ise yarım bakış açımızdan değerlendirip yarı-gerçek fikirler yaratıyoruz. Uzun zamandır kafalarımıza yerleştirilen siyah-beyaz, kadın-erkek, doğu-batı, azınlık-çoğunluk gibi kutup değerlerin çözüldüğü bir çağda yaşıyoruz. Günümüzde geliştirilen birçok düşünce modeline göre gerçeği uç noktalarda değil, bu kutup değerlerin birleştiği ortak bölgelerde aramalıyız. Kaderleri gereği bu kutup değerlerin sınır bölgesinde yaşayan insanların bu sorunu içinde daha kolay bir şekilde çözümlediğine inanıyorum. Sonuç, genelde, bir biri ile bağdaşmayan zıtlıkların birleşmesine dayanan bir yaşam felsefesinin kabul edilmesidir. İki dünyanın sınırında yaşayan siyah-beyaz şapkalı Esu miti örneğin, gelecekte siyahların ve beyazların dünyaları arasındaki hiç kimseye ait bölgede yaşayacak olan Afrikalı-Amerikalıların kaderleri hakkında kehanette bulunuyor sanki. Ortak bir alanda sürdürülen yaşam, Afrikalı-Amerikalı aydınlarının geliştirdiği çift-bakış, çift-kültür, çift-mantık modellerinin oluşturulmasıyla sonuçlanıyor. Amerikan siyahi edebiyatının öncüsü **W.E. B. Du Bois** örneğin, "çift bilinç"ten, hem Afrikalı, hem Amerikalı olmaktan, tek bir bedende iki farklı ruhu barındırmaktan söz ediyor çalışmalarında.

Yine iki dünya arasında, hiç kimseye ait bir sınır bölgesinde yaşayan Kıbrıslı şair ve yazar **Mehmet Yaşın** ise biraz daha farklı bir çift-bakış modeli sunuyor eserlerinde. Kendi tecrübesine dayanarak Yaşın bölünmüşlüğün şiirsel boyutunu yansıtıyor birçok çalışmasına. Onun durumunda da tek bir ülke, tek bir dil, tek bir kültürden söz etmek imkansızdır, çünkü Yaşın hem Türk, hem Yunan kültürünü taşır içinde. Çift-kültürlülük ve çift-dillilik çift bakış açısı geliştirirken aynı anda çoğul bir bakış açısının temelini de oluşturuyor Kıbrıslı şair için. İki dilin, iki kültürün uzlaşması, üçüncü bir dilin, İngilizcenin, ve dille birlikte üçüncü bir kültürün de katılmasına izin veriyor Yaşının bakış alanına: "Hangi dilde ağlayacağımı bile şaşırdım çoğu kez/ yabancı da değil, çeviri bir hayattı yaşadığım/ anadilim başkaydı, anavatanım başka/ ben derseniz bambaşka-/ Daha o karartma günlerinden görünmüştü/ Hiçbir ülkenin şairi olmayacağım/ Çünkü azınlıktım. Ve "özgürlük"/ Hiçbir ulusal sözlüğe sığmayan bir sözcüktü.../ En sonunda üç dil birbirine girdi şiirlerimde/ Ne Türkler duyabildi içimden geçenleri/ Ne Elenler, ne de öbürleri-/Ama kınamıyorum onları, savaş zamanıydı." Yaşın, Sınırdışı Saatler romanında da Türkçeyi ve Karamanlıcayı (Yunan alfabesiyle yazılan Türkçeyi) yan yana kullanarak iki ulusun belirlediği dil sınırlarını aşıyor ve yine ortak bir zemine taşıyor anlatısını. Ve bir daha vurguluyor sanki hiçbir yere ait olmadığını...

Bir de kendi tecrübemden söz etmek istiyorum sona yaklaşırken, çünkü ne Esu'nun, ne Afrikalı-Amerikalının, ne de Kıbrıslı Türkün durumu yabancı gelmiyor bana. Hayatımın bir kısmı doğduğum yerde, Bulgaristan'da geçti, son on üç yıldır ise kendimi İstanbul'da arıyorum. Sınırın her iki tarafında da yaşayarak çok yüzlü gerçeğin iki tarafını görmüş oldum böylece. Kafamda en zor iki tarihi "gerçek" uzlaştı: Kırcaali'de tarih derslerinde öğrendiğim "gerçek" ve beni burada karşılayan ve hemen diğer gerçekle çatışmaya giren tarih anlayışı. İmdadıma, siyah-beyaz şapkasıyla, Esu geldi, ve her ikisinin de milliyetçi yarı-bakış açılarından doğan yarı-gerçekler olduğunu anlattı. Şimdi mi? Simdi çok bakışlılığın hakim olduğu tarihsiz bir alanda yaşıyorum ve tarih öğretmenimin bu konuda ne düşündüğünü merak ediyorum...

Kaçak<Söyleşi>Aslan Özdemir

Cüneyt Özdemir

"Savaş muhabirliği yapan gazetecilerin ruh sağlığının yerinde olmadığını düşünüyorum"

Tabii ki yakışıklı, tabii ki sempatik, ama güven verici özelliğini kabul ettirdi. Televizyon haber programcılığının sevdiğimiz yüzü ***Cüneyt Özdemir*** *konuğumuz. O, Körfez Savaşı'nın ikinci perdesinde Amerikalı askerlerle birlikte Bağdat'a giren tek Türk gazeteciydi. Özdemir, Amerikalıların deyimiyle "İliştirilmiş" bir muhabir olarak görev aldı bu tek taraflı savaşta. Amerikalı askerlerle ilerledi, onlarla yattı, onlarla kalktı, kısacası onların her yaptığını o da yaptı; bir farkla: o kalemini oynattı. Bir yandan bağlı bulunduğu TV kurumuna haber, görüntü geçerken diğer yandan savaş notları aldı. Elbette bunlar bilinçli karalamalardı; okuyan için canlı canlı tarihe düşen notlar. Cüneyt Özdemir ardında yeni bir Irak bırakarak döndüğünde ilk işi bu notları bir kitapta toplamak oldu. Kitaba,* ***"Onlardım, Ama Onlardan Değildim"*** *ismini verdi. Rahat bir anlatımla yazılıp, ustaca kurgulanmış tarihe ışık tutacak bir kitap çıkmış ortaya. Cüneyt Özdemir ile kitabı ve savaş muhabirliği üzerine konuştuk.*

Kitabın girişinde şöyle bir cümle var. "Çok üşüyorum, açım, susadım, benim burada ne işim var?" Böyle isyan etmene sebep neydi.

İnsan ara sıra öyle oluyor. Ulan, ben burada ne yapıyorum diyorsun. Orada çok kibar tabiriyle yazdım tabii, ana avrat küfür de ediyorsun. Bir cumartesi gecesi Bağdat'ta kalakaldık öyle. İnsan arasıra ben burada ne arıyorum, buraya gelmesem daha iyi bir hayatım olabilirdi diyor. İşte, televizyona çıkardım, ne bileyim, biraz daha magazin yapardım. Bu benim hissettiğim bir şey değil yalnız. Eminim oraya giden birçok gazetecinin de hissettiği bir şey. Savaşta da olması şart değil. Bazen burada da bir iş yapıyorsunuz, tehdit ediliyorsunuz. Ya, ben bunu niye yapıyorum diye soruyorsunuz kendinize. Ama bu hep geçici bir şey gibi geliyor bana. Sonuçta diyorsun ki, yaptığım haber bir işe yarıyor. Şöhret ya da para kazanmak için yapmıyorsun; özünde bunun için yapıyorsun. Bu işi diğer işlerden ayıran belki bu manevi yönü. Diyorsun ki: "Evet, ben bir haber yapıyorum ve bu bir işe yarayacak." Bağdat'ta benim Amerikan askerleriyle yaptığım, o askerlerin içinde bulunduğu durum ile ilgili yaptığım bir haber belki yarın bir gün Türkiye'nin oraya asker gönderip göndermemesinde ya da bir kamuoyu oluşturulacaksa olumlu ya da olumsuz anlamda bir etkisi olacağını düşünüyorum. Ya da şöyle diyorsun: "Dünyaya uçkur çözmüş bir ordu ve ben bunun içindeyim, bunu anlatıyorum." Yani geçici oluyor, bir gün geçici olmazsa da olmaz diye düşünüyorum.

Peki, "Benim burada ne işim var?" sorunun cevabını kitabı yazarken buldun mu?

Ben gazeteciliğe ilk başladığımda kendime bu soruyu sordum ve o ilk işimde çıktı. Ben ilk işimi 1991 yılında Körfez Savaşı'ndan sonra 500.000 Kürt, Türkiye-Irak sınırına geldiğinde yapmıştım. O zaman orada 'fixer'lık yapmıştım. Hem gazeteci hem de turist rehberliği gibi yabancı gazetecilere yardımcı oluyorsun. İşte; "Şurda şu var, şunu yapalım" gibi. O dönem "ölü bebek kokusu" diye, kitabın içinde de var bu yazı, 500.000 Kürt dağlardan geliyor, yiyecek yok, içecek yok, hiçbir şeyleri yok. Bırakmışlar, Birinci Körfez Savaşı sonrasında korkup gelmişler Saddam'dan. O dönem çok zor şartlar altında çalıştık. Sabahleyin gitmek bir mesele, orada donumuza kadar ıslanıyoruz. Ama bakıyoruz onlar daha da feci durumda. Onlar ağlıyorlar, biz onlara ağlıyoruz. Kendimiz de donmak üzereyiz ama biz yine bir arabaya binip, Van'a gidip görüntüleri geçebiliyorduk. İlk kez yaptığımız bir haberde şunu gördüm,

Irak'da embedded olduğu için militarist, askerin propagandasına alet olan gazeteciler de gördüm, ama orada aklı başında haber yapan gazeteciler de vardı. Her türlü olumsuz koşula rağmen yaptıkları haberlerde objektif olmaya çalışıyorlardı.

biz bir haber yaptık, sonra yukarıdan yiyecek atmaya başladılar. "İşte haberin gücü buymuş demek ki", dedim. Çok önemli bir deneyimdi bu. Ama gelin görün ki ne yazık ki bir cehalet sonucu, ilk attıkları yiyecekleri kampın içine attılar ve yiyeceklerin altında kalan üç kişi öldü. Neyseki daha sonra dağlara atmaya başladılar ve gördük ki yapılan haberden sonra böyle bir şey olabiliyor. Yani biz oraya ilk giden haber ekibiydik, NBC-Amerikan Televizyonu; haberin gücünü somut olarak gördük, bu da çok önemli bir göstergeydi mesleki olarak. Sonra habere inanmaya başladım, eğer haberini iyi yaparsan, zorda kalan insanlara yardım edebilirsin. Bu kadar somut bir örnek belki her zaman olmuyor, başka adreslere gidebiliyor yaptığın haberler... Ama bunu gördükten sonra sorduğun sorunun cevabı benim için her zaman budur. Yağan yiyecektir. "Burada ne işim var?" Belki o kadar somut bir gösterge olmaz her zaman, ama bir yerden çıkıyor işte. Gazetecilik böyle bir şey, zaten yoksa yapılacak iş değil. Bunu da samimi söylüyorum.

Sanırım Irak'ın ikinci defa işgaliyla birlikte çıktı bu embedded gazetecilik kavramı, değil mi? Bu tam olarak ne demekti, açılımı ne, ne anlama geliyor bu embedded gazetecilik?

Embedded gazetecilik, işte bir Amerikan Birliği içerisinde, her düzeyinde, aynı yaşam standardında, aynı yaşam biçiminde, aynı arabada yolculuk edip, aynı şeyleri yiyip içip, onlarla beraber savaş meydanında yer alıyorsun. İkinci Dünya Savaşı'nda biraz yapılıyordu bu - mecburiyetten yapılıyordu, Birinci Dünya Savaşı'nda da belki biraz yapılıyordu ama ilk kez Irak'ın işgalinde, bu somut olarak Amerikan Ordusu'nun içinde ve adı konularak yapıldı. Bu da durup dururken olmadı, bir parça ihtiyaçtan oldu. Şöyle ihtiyaçtan oldu, Amerikan medyası bastırdı; çünkü Birinci Körfez Savaşı'nda sadece birifinglerden haber alınabiliyordu. Bu da yetmiyordu, yetmedi kamuoyunu aydınlatmaya, bir savaşı anlatmaya... Tabii Amerikan Ordusu da birtakım pazarlıklardan sonra kendini düşünerek, kendi kontrolünde bir düzen kurdu. Bir sözleşme imzalattılar gazetecilere. Farklı ülkelerden gazeteciler de vardı bunların arasında ve bir şekilde beraber yola çıktılar. Arada sırada bu sözleşmeye uymayan gazetecileri geri yolladılar. Tabii ki Pentagon'un düşündüğü, bunun bir anlamda Amerikan Ordusu'nun propogandası olmasıydı. Oldu da bir kesim için ama sonuçta dünyada farklı orduların yaptığı bir şeyi Amerikan Ordusu Irak işgalinde tescilledi. Bunun adına da embedded gazetecilik dedi. Gazetecilik tarihi için bir köşe noktası, savaş muhabirliği için de... İleride bu hatırlanacaktır, bu savaşta böyle bir şey oldu denilecektir. Bunun iyi yönleri de oldu, kötü yönleri de. Şimdi ben bu kitapta şuna dikkat ettim, "bütün bu embedded gazetecilik sürecine getirilen eleştirilere cevap vereyim, tüm bu soruları cevaplayayım, bu haksız, bu doğruydu gibi bir yargıya varayım" dememeye çalıştım. Yani bu kitap bir cevap kitabı değil.

Irak'ta embedded olduğu için militarist, askerin propagandasına alet olan gazeteciler de gördüm, ama orada aklı başında haber yapan gazeteciler de vardı. Her türlü olumsuz koşula rağmen yaptıkları haberlerde objektif olmaya çalışıyorlardı.

Tabii bazı işgüzarlar kendilerine paye çıkartıp temize çekmek için bu fırsatı değerlendirdiler.

Mesela, adam neredeyse savaşın tamamını Irak rejim polisinin kontrolü altında bir otel odasında geçirmiş ama o demokratik ve sivil oldu, embedded gazetecilik yapanlar anti-demokrat ve satılmış. Tabii tek bir görüntü çekimi yapmak için üç bakanlıktan izin almak gerektiğini bilmeyen Türkiye'deki kamuoyunu kendi çıkarları için yanlış yönlendirmekten çekinmediler. Sayıları tek tük olsa da yıllardır

kahramanlık manzumeleri yazan bu 'kahraman' savaş muhabirlerinin kendilerine biçtikleri rol buydu. Onlar Irak rejimine embedded haber yaparken kendilerini kahraman ilan ettiler, cephede savaşı izleyen tüm embedded gazetecileri de hain.

Bu zihniyet aynı otelde meslektaşlarının öldürülmesinden bile "ben onların birkaç kat altında kalmıştım" diye kendine kâr ve kahramanlık manzumesi çıkartmaya çalışan sakat bir zihniyet sonuçta. Oysa o satırları yazan adam savaşın sonuna kadar bile aynı otel odasında kalmaya cesaret edemedi. Hadi edemedi, bari sus değil mi? Yok öyle, burası Türkiye... Tam 'yavuz hırsız ev sahibini bastırır' durumları...

Oysa bir adım geriye attığında, Reuters Ajansı diyelim, dünyaya haber geçen ajans, ya da diğer haber ajansları. Neredeyse tamamının hem Irak rejiminin sıkı kontrolü altındaki Bağdat'da muhabirleri vardı. Hem de ABD askerlerinin arasında. Nitekim CNN Türk'ten de bir kesim muhabir arkadaşımız Bağdat'daydık (ki rejim zoru ile dışarı atıldılar); ben, ABD askerlerinin arasındaydım (ki ben de benzer bir durumdan atılabilirdim). Haber kurumları doğal olarak bir savaşın her iki cephesinden de haber almaya çalışıyordu. Ben sadece bir cephesinde yaşananları yazdım. Ve o cephede yaşananları olduğu gibi anlatmak, tartışmak istedim, savunmak değil. Kitapta da iyi yönlerini, kötü yönlerini, pratiğini yapmış bir insan olarak içeriden bunları anlattım. Bakın sakıncalı yönleri var dedim. Haber akışı iyi değil, ya da askerlerin içinde olmak iyi olabilir ama aynı aracın içinde olmak iyi bir şey değil. Bir gazetecinin sivil olması lazım, bir askeri konvoyun içinde hareket etse bile sivilliğini koruyacak ortamı oluşturmak lazım. Onlarla çok iç içe olmak, bir duygusal birlikteliği getiriyor, bu sakıncalı. Sen birinin koruması altındasın, bir şekilde fazla bir empati yaratıyorsun, objektifliğini kaybediyorsun.

Yani sadece yaşadıklarımı anlatmaya çalıştım bu kitapta. **Savaşın içindeyken, bir yandan da haber çıkartma derdi var muhabirin, şimdi istersen şuna geçelim; bir savaş nasıl anlatılıyor Türk medyasında, bunları da konuşalım. Çünkü savaş muhabirliğinin bizim Türk gazeteciliğinde ayrı bir yeri var sanki, dünya gazeteciliğinde de öyle.**

Tabii gazeteciler isteseler de istemeseler de bir kahramanlık rolüne girmiş oluyorlar. Etraftan bu tarz elbiseler giydirildiğinde itiraz etmiyorlar, bunu kanıksıyorlar en azından. Bugün savaşa giden bütün gazeteciler hemen canlı yayına alınıyor, hangi savaş olursa olsun. Ben 1995 yılında atv haberde buna ilk kez açık açık itiraz etmiştim. Sonuçta yapılan bir gazetecilik ve bu da onun görevi. Görev icabı gidiliyorsa bunu bu kadar kahramanlaştırmamak lazım, çünkü, kahraman gazeteciler yarattığınız zaman bu sefer savaşlar gölgelerinde kalıyor bu insanların. O zaman sadece Türkiye'yi ilgilendiren boyutuyla yaşanıyor savaşlar. Eğer bir Türk yoksa o savaşta, mesela Güney Lübnan'da herhangi bir bürokrat falan yoksa, o zaman kala kala gazeteci kalıyor ve siz o gazetecinin haberini yapmaya başlıyorsunuz. Savaş gölgede kalıyor ve orada sıradan insanların her gün yaşadığı dramlar bir gazeteci tarafından da yaşanınca kahramanlık öyküleri olarak buraya sunuluyor. Ben biraz bunu da tartışalım istiyorum. Türk medyasına biraz geri çekilip, içeriden bir gözle bakmaya çalıştım. İyi muhabirlerin spikerleştirilmesinden, stüdyolarda kapatıldığından bahsettim. Kimse zorla kapatmıyor ama öyle imkanlar sunuluyor ki, muhabirlik müessesine ne sosyal, ne maddi, ne manevi bir ödül vermiyorsunuz ya da hakettiği şeyi vermiyorsunuz. Sadece televizyon ekranında olmayı ve canlı yayında olmayı ödüllendiriyorsunuz, güvence altına alıyorsunuz ya da onu ön plana çıkarıyorsunuz. Bu şartlar altında da bile bile ya da bilmeden muhabirlik müessesesini öldürüyorsunuz. Biraz bunu da anlatayım istedim. Bunun çok iyi bir şey olmadığını, örneklerle tartışmaya çalıştım. Amerikan medyasında bu embedded gazetecilikte en çok tartışılan şey, muhabirler çıkıyor bir şeyler anlatıyor, bu iyi bir şey değil diyor yapılan bir araştırmada. Televizyon gazeteciliği bu değildir diyorlar, televizyon gazeteciliği montajlamaktır, birtakım bilgileri check etmektir, süzgeçten geçirmektir. Onların eleştirdiği şeyi, biz her gün yapıyoruz. Türk haber televizyonculuğu sadece konuşan kellelere fikslenmiş durumda. Ekranların nerede ise %95'i konuşan kelleler. Üçlü dörtlü stüdyoya girip birileri birileri hakkında konuşuyor. Televizyon gazeteciliğinden kala kala üç dört tane deneyimli televizyon muhabiri, yaşları elli civarında; Savaş Ay, Uğur Dündar, Mehmet Ali Birand kaldı; ekranlarda da onların yaptığı bir kaç program, 32.Gün, Arena, A takımı var...

Türk haber televizyonculuğu sadece konuşan kellelere fikslenmiş durumda. Ekranların nerede ise %95'i konuşan kelleler. Üçlü dörtlü stüdyoya girip birileri birileri hakkında konuşuyor.

Coşkun Aral'ın Haberci'sinide kaldırmışlar. İyi kötü sabaha karşı veriliyordu, geçen baktım artık verilmiyor..

Evet mesela Haberci kendine yer bulamadı ekranda. Maalesef Haberci ve benzer programlar yayın yapacak imkan bulamıyor. Zaten arkadan gelen televizyon gazetecilerinin tamamı stüdyolara hapsedilmiş durumda. Buna ben de dahilim. Farkındayım ve nasıl yırtarım diye kafa yoruyorum, açık söyleyeyim.

Savaş muhabirliği heyecanlı bir iş, canın pahasına kendini sahaya atıyorsun, haber kovalıyorsun, ama ayrı bir heyecanı var galiba, yani sadece gideyim de haber aktarıyım derdi değildir herhalde bu? O heyecanı veya hazzı analtabilir misin?

O haz değil de, biraz adrenalin. Ben açık söyleyeyim, özellikle savaş muhabirliği yapan gazetecilerin ruh sağlığının yerinde olmadığını düşünüyorum. Normal şartlarda yurt dışında bir adam, bizim yaptığımız işi yaptığında bizim yakla-

şık on katımız, yirmi katımız para alıyor. Gittikleri her yerde hayat sigortaları var. Bizim hiçbir sosyal güvencemiz yok, bugün savaşa giden hiçbir muhabirin hiçbir sigortası, sosyal güvencesi yok. Bırak sosyal güvenceyi, gittiği için artı para bile yok, alamıyor. Bir avans, ikramiye, hiçbir şey alamıyor. Bunların hepsi ya biraz macera için yapılıyor, ya da içinde bir güdü var "Ben, ciddi bir gazetecilik yapayım" diyor. Üç, uluslarası arenaya çıkıyorsun, farklı ülkelerden gazetecilerle aynı tehlikeleri paylaşıyorsun, aynı haberin peşinden koşuyorsun. O, cidden gazeteciliğin en zevkli yönlerinden birisi. Ama sonuçta hayatını çok kolay tehlikeye atıyorsun ya da BBC, CNN muhabiri zırhlı araçtayken, yanında korumayla dolaşırken (iyi mi? kötü mü? olduğu tartışılabilir diye ama) Birçok arkadaşın mesela Irak savaşında çelik yeleği, kaskı bile yoktu. Çoğu televizyon doğru dürüst para vermiyor, izin veriyor "git" diyor. Savaşa bir muhabiri parasız göndermek büyük bir çılgınlık. Savaş meydanına muhabiri parasız göndermek, bir anlamda onu intihara yollamak gibi bir şey. Çünkü para birçok kapıyı açıyor, kanunun olmadığı bir yerde siz kendi güvenliğiniz için en iyi otelde kalmak zorundasınız, en iyi arabayı tutmak zorundasınız. Paran olmayınca sen bir anlamda hayatını riske ediyorsun. İngiliz, Amerikalı para ile pek çok kapıyı açıyor, sen yapamıyorsun. Her zaman habere ulaşamıyorsun ama habere ulaşabileceğin yolu satın alabiliyorsun. Yani o aracı alıyorsun, belki bir kasete para veriyorsun, tehlikeli bir yere gidince sıkıştığında para veriyorsun. Ama birkaç haber kanalı son operasyonda çok para harcadılar. Bizim kanallar... CNN Türk'te, NTV'de. Yine de diğer yabancı kanalların yanında devede kulak kalır. Biz bir videophone unumuz var diye çok seviniyorduk. İletişim kanallarının açık olması çok önemli. Yani bir gazeteciyi sahaya yolluyorsun ama yanında telefon yok, iridyum telefon yok, cep telefonu çekmiyor, uydu telefonu lazım. Bu telefonu vermediğin zaman niye yolluyorsun ki. Bir işe yaramıyor orada. Gidiyor, kör sağır bir muhabir. Sen ona ulaşamıyorsun, o sana ulaşamıyor. Üç gün sonra haber alıyorsun, yaşıyor mu, öldü mü, kaldı mı bilmiyorsun. Biz bir videophone unumuz var diye (bunun için kitapta

bu yer aldı, kapakta) kendimizi çok büyük bir lüks içinde hissediyorduk. Ama orada gördük ki adamlar bir jip kurmuşlar, üzerine gemilerde olan uydu sistemini takmışlar. Bir tane Hummer almışlar, çelik kaplamışlar... Büyük bir havayla gitmiştik, onların imkanlarını görünce kös kös bakakalıp üzülüyorsun.

Oradaki askerlerin ifadelerini hatırlıyor musun? Bakışlarındaki korkuyu, dehşeti... İfadeleri nasıldı Amerikalı askerin?..

Şimdi korku, dehşet değil de çok daha değişik bir şey vardı bence. Ben gittiğim zaman büyük bir çatışmanın ortasında kalmadım ama savaş, o ortaya saçtığı iklim zaten. Siz bir savaşı yalnız bombalarla kazanmıyorsunuz, o korkuyla kazanıyorsunuz. O yüzden adam "Şok ve Dehşet Operasyonu" koydu bunun adını. Şok yaratacaktı, dehşet yaratacaktı ve başardı da bunu. Şimdi Amerikan askerlerine baktığımda asıl beni ürküten şuydu. Bir vurdumduymazlık vardı, işini yapan bir insan düşün, yalnız elinde bir silahla yapıyor, altında bir tankla yapıyor. Bir savaşa geldiğinin bile farkında değil adamlar, bir göreve gelmişler. Öyle olunca ne oluyor, çok daha kolay tetiği çekebiliyor. Böyle bir vurdumduymazlık havası vardı, o beni çok rahatsız etti. Adam Irak'taymış, Güney Kore'deymiş, Filipinler'deymiş çok fark etmiyor. Bir kısmı para için bakıyor, bir kısmı kariyer için bakıyor, vatanseverlik olarak bakan da var mesela. Erini de gördüm, subayını da gördüm. Orada basketbol oynayan askerlere öfkelenen bir adamla karşılaştım. Orada tanklara indir bindir yapıyor ama olaya vatanseverlik olarak bakıyor. Ama o vurdumduymazlık kötü etkiledi beni. Bir kısmı çok eğitimli subayların, ama er kısmı varoşlardan gelme, bunları konuşmalarından anlıyorsunuz. İspanyolca konuşan Latin Amerikalılar vardı. Garip bir durum, Irak'tasın, Amerikan Ordusundasın, İspanyolca konuşuyorsun. Türkler var aralarında... İnsana bir şey hissi uyandırdı, bir dönem Fransız lejyonerleri de böyleydi, Haçlı Seferleri'nde de böyleydi, bir nevi bunların yaptığı da bu. Amerika Birleşik Devletleri dediğimiz farklı milletlerden oluşmuş insanlar; Amerikan bayrağı altında gelip bir yeri işgal ediyorlar. Öyle bir hisse de kapıldım. Ama yine de tarihi bir olay olduğunu biliyordum, bu bence tarihi bir olay. ABD dün işgal etti ama

bir gün çekilecek eninde sonunda Irak'tan, ama ne zaman çekilecek onu da göreceğiz.

Çekilecek mi sence?

Bence çekilecek. Büyük bir hayal kırıklığı bekliyor Amerika'yı ama bunun farkında değiller. Bir çukura battılar, Irak'ı hesaplayamadılar, en büyük hataları bence Saddam Hüseyin'i değil bir devleti , devlet düzenini yıkmak oldu. Onların söylediği Saddam Hüseyin'i uzaklaştırmaktı. Burası belki bir ikinci Afganistan olacak, şimdi Afganistan'a baktığında haberlerde yok. Afganistan'da huzur sağlandı mı, bitti mi Taliban, ikinci bir Afganistan örneğidir Irak daha kanlı ve daha fecisidir ABD için. Afganistan'da benim aldığım haberlere göre, büyük şehirler dışında kimse başını dışarı uzatamıyor. Aşiretler özerkliğini ilan etmiş, operasyon bile yapılamıyor. Bu saldırılar bence çok daha artacak, çok daha kanlı duruma gelecek.

Kendi aralarında da çatışacaklar daha. Irak'ın iyi günleri bunlar sanki...

Ben bu kitapta biraz onu da vermeye çalıştım. Yıkılmış bir Bağdat'ın ilk birkaç gününün fotoğrafını çekmeye çalıştım. İlk haftada ne yaşanıyor: İçişlere Bakanlığı yanmış, Adalet Bakanlığı yanmış yıkılmış. Polis yok ortada. Bir şehir görüyorsun karşında, çeşitli yerleri yanıyor, dumanlar çıkıyor, trafik kitlenmiş korkunç bir manzaraydı.

Sen ne hissediyordun bunlar olurken?

Bu sefer korktum. Çünkü savaş bölgesine gittiğin zaman bölgede bir lider vardır, bölgenin ordusudur, bir şey vardır. Silah satıyordur biri, tezgâh açılır, dükkânı vardır. Kuzey Irak'ta mesela şehirler el değiştirirdi ama işler devam ederdi, onlar değişmezdi, nasıl değiştireceksin? Ama bu Bağdat'ta benim gördüğüm büyük bir kaos vardı ve senin muhatap olacağın kimse yoktu. Yağma yapılıyor, yıkılıyor... Birisi birisini öldürebilirdi her an, öldürdü de. Kim yapıyor bunu? Sen bir yere yağmalamaya gitsen niye yakasın ki, niye bunla uğraşasın ki? Birileri gelip yağmaladı, birileri de yaktı. Bütün devlet bakanlıklarını yaktılar. Petrol Bakanlığı hariç, orayı Amerikalılar koruma altına almıştı. Polis darmadağındı. Bir silah pazarı kurmuşlar, 12 yaşında çocuğun elinde kalaşnikoflar, havaya ateş açıyorlar. Ben bundan korkarım, ben silahtan korkarım. Gerçekten 3 milyon kişinini yaşadığı şehirdeki kaostan korktum yani. Şu anda da Irak'ın o Bağdat'dan farkı olmadığına inanıyorum.

Hem sağ kalmaya çalışıyorsun, hem haber toplamaya çalışıyorsun... Ne gibi önlemler alıyorsun, güvenlik adına soruyorum.

İşte orada yanında güvenilir adam olması lazım, şöförüne, fixerı'na arkadaşına güveniyorsun. Bir süre sonra Allah'a emanet oluyorsun. Orada senin tek güvencen bir kendin, iki gazeteci kimliğin, üç sivil olman, dört oradaki şöförün, beş rehberin, altı çalıştığın kurumla iletişimin, çalıştığın kurumun kim olduğu. Mesela CNN İsrail'de sevilen bir markaydı, şimdi nefret edilen bir marka. Yedi, senin gazeteci arkadaşların. Sekiz, diğer gazeteciler. Dokuz, oradaki Türk Konsolosluğu, Türk yetkililer. On, senin İstanbul merkezle olan bağlantın. Çünkü başına bir şey geldiğinde, kaçırıldın bir şey oldu, onlar uluslarası düzeyde yardım edebilirler. Onun dışında bir silah falan taşımak son derece yanlış.

Gazetecilerde silah taşıyan var mıydı? Ne bileyim savaş ortamı her an bir köşede sıkıştırılırsan?..

Silah taşıyan görmedim ama CNN İnternational'ın ciddi bir koruma ağı vardı. Çünkü CNN'de bir simge haline gelmişti artık. On Amerikan askeri yerine, iyi bir muhabir vurmak onlara göre daha iyiydi. Teröristlerin hedefi haline gelmişti gazeteciler. Daha ses getiren bir şey olmuştu.

Bir gazeteci kendi haberinin kahramanıysa o çok hoş bir şey değil bence. Bu en son olması gereken bir şey gibi geliyor. Savaş muhabirliğinde ve araştırmacı gazetecilikte çok kolay kahraman gazeteciler çıkartabiliyoruz. Ama bunun da meslege çok büyük saygısızlık olduğunu düşünüyorum. Bir gazetecinin görevi kendini kutsamak ya da gizliden gizliye bir kahramanı mitleştirmek olmamalı bence.

Gazeteci silah taşımamalı diyorsun...

Başkasını bilmem, ben taşımam. Ben burada İstanbul'da bir ara tehdit aldım mesela ama taşımadım. Korktum, eve gidemedim. Hele Türkiye gibi bir coğrafyada silah taşımak, bırak gazeteci olmayı, trafikte bile katil olma ihtimalinin ilk adımı. Ama elbette bir tehlike olunca ona göre de tedbirimi alıyorum.

Savaşa, savaş muhabirliği için giderken yanınızda neler götürürsünüz?

Savaşa giderken yanımızda ne götürüyoruz... Öncelikle en önemli şey iletişim, bunun için gitmeden önce benim bir telefon araştırmam oluyor. Gitmeden çok sıkı bir saha araştırması yapıyoruz. Orada kimler olabilir, haber yapmamıza yardımcı olacak. Çok iyi bir iletişim cihazınızın olması gerekiyor. Bir ara bu "troya" telefonlar alınmıyordu Bağdat'a, "GPRS" var onlarda. Birkaç ajan, bombalamanın adreslerini oradan mesaj yoluyla bildirmiş mesela. Sonuçta iyi bir iletişim cihazı olmalı.

Kamera gerekiyor, her şeyin bir yedeği olmalı. Kaset on tane lazımsa, on beş tane götürüyoruz. Gitmeden bir hava araştırması gerekiyor. Her kıyafetten bir yedek olmalı. Kumanyayı bu gittiğimizde askerlerden aldık; ben kahve almıştım, lazım oluyor çünkü. Afganistan'da bir ara aç kaldık, kötü şeyler yedik. Ama oraya gittiğin zaman o standarda

da inmek ayrı bir tecrübe gibi geliyor. Yerel halkın günlük koşullarını paylaşmak da önemli gibi geliyor. Ben açlıkla biraz başedebiliyorum.

Sonra gelecekte de yedekli gitmekte fayda var. Pantolansa iki tane, ama üç dört tane de değil. Benim gittiğimde çöl havası vardı. Geceleri soğuk, gündüzleri sıcak. Bizim uyku tulumlarımız yeterli değildi. Çakı götürmek çok önemli. Çok işe yarıyor. Muhakkak bir bünyeye göre ne ilaç gerekiyorsa, ishale karşı, soğuk algınlığına karşı...

Peki savaş muhabiri neler bırakıyor ardında?

Ardında bir şey bırakmıyor; kaplumbağa gibi gidiyor geliyor. Zaten ekipman çantası oluyor yanında, kamera çantası, ışık çantası... Eşyalarını minimumda tutmalısın. Onun dışında gittiği gibi gelirse sağ salim iyi oluyor. Saatlerce süren yolculuklar yapıyorsun. Ben mesela muhakkak bir CD player ve hoparlör götürüyorum; oraya gittiğinde o otel odası ne kadar kötü olursa olsun, hoş bir müzikle sakinleşebiliyorsun.

Bu tür haberlere giderken, okumak için yanında neler götürürsün? Hangi kitapları tercih edersin?...

Değişiyor. Tür duruma göre değişiyor. Kitap olarak bu sefer Irak'la ve savaşla ilgili kitaplar götürdüm ama hiçbirini okuyamadım. Genelde bir kaç kitap alırım yanıma. Ama fazla kitap da almamak lazım. Ne kadar az şey alırsan o kadar daha rahat hareket edersin.

Kitabı yazarken ki duygularını merak ediyorum. Çünkü zaman zaman geriye dönüp aynı duyguları tekrar yaşıyorsun...

Ben bunu yazacağımı biliyordum. Bir günlük tuttum ve her gece ne kadar yorgun olursam olayım yazdım. Bazen günde dört-beş kez yazdım. Kitap sürükleyiciyse o anlık diyalogların aktarılmasındandır. Gelir gelmez yazmak istedim çünkü unutmak istemedim, çok tazeydi. Bende biraz da şey yarattı. Bir noktada objektifliğimi kaybetmekten korktum. O yüzden üç dört kişiye okuttum ben bunu yazdıktan sonra. Yazdıktan sonra bir kırk elli sayfasını attım, çok kişisel buldum.

Sadece gazetecilere yazmadım sonra. Hayatında hiç böyle yerlere gidemeyecek, bu koşulları yaşamayacak kişiler de okusun diye yazdım. Bir televizyon izleyicisi hangi sınıftan kimse, onlar alsın okusun. Birilerini izlerken, onun backroundunda da bunlar yaşanıyor bilsin istedim Biraz medyayı da yazdım. Ama 33 yaşında biri olarak çok da yazmadım. Bu yaşta anı yazmak da beni çok düşündürdü. Ona buna taş atmak da istemedim.

Habercilikle macera arasındaki farktan da bahseder misiniz biraz?

Gazetecilik maceraya en yatkın meslek dallarından biri. Ama bir kılıç dengesi var. Siz bunu kendi içinizde yaşarsınız ama bunu çok da işinize yansıtırsanız -ben bunun örneklerini de görüyorum- o zaman gazetecilik olmaz. Mesela "savaşa gittim" deyince bana hemen soruyorlar, hiç çatışma yaşadınız mı? Olay benim ne yaşadığım değil. "İşte şu anda yanımızdan kurşunlar geçiyor" falan, böyle anlatımlar vardır ya ben de zamanında yaptım bunu, bugün baktığımda bunları abartmanın yanlış olduğunu düşünüyorum. Afganistan'da yaptım. Bugün olsa biraz daha az konuşur, biraz daha geride dururdum. Biraz daha mesafe koyardım haberle kendim arasına. Bir gazeteci kendi haberinin kahramanıysa o çok hoş bir şey değil bence. Bu en son olması gereken bir şey gibi geliyor. Savaş muhabirliğinde ve araştırmacı gazetecilikte çok kolay kahraman gazeteciler çıkartabiliyoruz. Ama bunun da mesleğe çok büyük saygısızlık olduğunu düşünüyorum. Bir gazetecinin görevi kendini kutsamak ya da, gizliden gizliye bir kahramanı mitleştirmek olmamalı bence. Siz sivillerin her gün yaşadığı bir drama gidip orada on gün, on beş gün tanıklık ettikten sonra gelip bunla alttan alta kendinize bir övgü çıkartıyorsanız bu mesleki değil insani bir hatadır. Oysa çok da başarılı gazeteciler var, isimlerini kimse bilmiyor. Aziz Akyavaş var, dünya çapında bir kameramandır. Nikaragua'da helikopterden düştü, bacakları kırıldı, Türkiye'de haber olmadı. Yusuf Akçura çok iyi bir kameraman ama kimse bilmez, bilmesine de gerek yok. Adam işini yapar, o kadar...

İnsanlar kimi zaman habercileri karizmatik bulabiliyor...

Şimdi bu gazetecilik etiğinde, televizyon gazeteciliğinde gazetecinin orada olması, anons etmesi önemlidir ama o, bakın biz burdayız demek için oradadır. Bu yapılacaktır ama bütün haber bunun üzerine kurulursa, orada sizin çektiğiniz sefaleti çok ön plana çıkarırsanız olmaz. Sadettin Teksoy haberleri vardı, bunları da gördük. Nevin Sungur gitti, Afganistan'da çok güzel iş yaptı. Orada Nevin' i değil Cenk Kale'sindeki çatışmayı ön plana çıkardı. Gerçekten takdir edilecek, hoş bir gazetecilikti. Çok sevindiğim bir şey, bir haber. İyi örneği de var, kötü örneği de. Her kurum kendi kahramanını yaratmak istiyor. Ama iyi bir haber yaparsan gazeteci de doğru yerde gerçekten hak ettiği ödülü zaten alıyor. Nevin bunun en şahane örneğidir.

Taraf tuttuğunu hissettin mi hiç?

Taraf tutmadım ama embedded gazeteciliğin en büyük tehlikesi bu. Ben orada bir taraf olamam. Benim tek gücüm bu. Bir gazeteci olarak orada duruyorsam buna hakkım yok. Objektif durulmalı. Benim için farketmez o üniformayı giymiş, bunu giymiş. Ben ABD'nin politikalarına karşıyım,;Bush'un tercihlerine, cumhuriyetçilerin yönetim şekline, CIA'nın gizli operasyonlarına, bu işgallere karşıyım... Ama bu yüzden ABD vatandaşlarının tümüne, sosyal hakkı olmadığı için varoşlarda bulamadığı maddi imkanları ABD ordusunda arayan gariban Amerikalı askerine topyekün karşı değilim.

Zaten bir ülkeye, bir topluma topyekün karşı olmayı da tamamen sorgulamadan taraf olmayı da faşizan buluyorum. ABD'de de namuslu düşünürler, sanatçılar, hatta askerler olduğunu biliyorum çünkü. Her ülkede olduğu, olacağı gibi...

Yeni kitap eğlencesi üzerine

Almanya okuma platformları furyasını kutluyor

Bir: Edebiyat öldü. **İki:** Gençler yeni medya araçlarına yöneliyorlar. **Üç:** Kitap okuma toplantılarına sıkıcı dullar gidiyor.

Edebiyat sektörünün bu üç temeli son on yılda doğal durum halini aldı. Elbette televizyon ve internet sıradan bir kitaba göre çok daha heyecan verici ve ondan üstündü. Böyle deniyordu. Bu medya çağı çocuklarını, cansız harflerin başında saatlerce zaman harcamıyorlar diye kim suçlayabilirdi? Böyle soruluyordu gazete yazılarında.

Buna en çok eleştiri kaygılı pedagoglardan geliyordu. İnternet editörler tarafından filtre edilmediği için tehlikeli, televizyon kan gösterildiği için yıkıcıydı, ama okumak hiç de o kadar kötü değildi. Hiperaktif öğrenciler için belki biraz yorucuydu, ama onlar da bu deveyi gütmek zorundaydı: kitapsız kültür olmazdı ve boş zaman eğlencesinin yerini zor okumalar almalıydı.

Bu konsept tamamen yanlış. Okuma ve eğlencenin birbirini dışladığını kim söylüyor? Kitap okurken alınan keyfi neden sadece seçkin bir azınlık tatsın ki? Edebiyat eğlendirmelidir, aksi taktirde varlığını meşrulaştıramaz. İnsan okurken sporda ya da sinemada yaşadığı tatmini yaşamıyorsa okumayı bırakmalı.

Edebiyatın çetrefil, yorucu ve her halükârda azınlığa hitap ettiği düşüncesini artık terk etmeliyiz. Bunu en iyi, Almanya'daki büyük şehirlerde şu sıralar mantar gibi yerden biten ve adına okuma platformu denen yerlerin yöneticileri anladı. Okuma platformları edebiyat ile eğlenceyi, metin ile müziği, sanat ile tüketimi neredeyse devrimsel bir şekilde bağdaştırdı.

Örnek Hamburg. Muhtemelen en eski okuma platformu "Macht" kült haline geldi. Kısa bir süre öncesine kadar manidar bir şekilde genelev mahallesi "Reeperbahn"a yuvalanmış olan "Macht" "ciddi" ve "eğlenceli edebiyat" ayırımını ortadan kaldırdı: "Macht" hem eğlendirmek, hem de içerik iletmek ve sanat olmak istiyor. "Macht-edebiyatı insanları büyülemek ve harekete geçirmek istiyor. Eğer onlar ilgisiz kalıyorsa bir şey yanlış demektir," diye yazıyor Macht'ın yöneticileri kendi internet sayfalarında.

Örnek Leipzig. Almanya'nın tek yaratıcı yazarlık enstitüsüne bağlı olan Leipzig okuma platformu "Turboprop". "Bir insan neden yazıyor? Kuşlar neden ötüyor? Turbodrop bu ve benzeri soruların temeline iniyor," diyor platformun yöneticisi Claudius Niessen pervasız bir vurguyla. Özel konuk için her ay bir yazı ödülü, yani tatlı bir kazanç, gece tatlısı olarak okuma önerileri ve "sürekli takdir ve hayret nidaları" var programda. İzleyiciler müteşekkir.

Örnek Kiel. En kuzeydeki bu okuma platformu da, yöneticisi Katrin Schulze'nin her zaman oldukça katı bulduğu geleneksel okuma platformlarından farklı olma iddiasında: "Okuma hep şu imaja sahiptir: Bu eğitimdir ve sıkıcıdır." Buna karşın "Leselongue"da yazarlar toplulukla aynı yaşta: 20

ile 35 yaş arasında - "yani bizimle aynı yaşta." "O zaman daha az dokunma korkusu oluyor," diyor organizasyonun diğer ortağı Birte. Hafif bir öksürük atmosferinin hakim olduğu sıkıcı soru turları yerine 'okuma'dan önce ve sonra DJ ile birlikte club müziği var - bu arzu edilen rahat ortamı sağlıyor.

"Üç şiir okuduktan sonra salona bir göz attım. Gülümseyen, allak bullak olmuş, hayal kırıklığına uğramış, öfkeli bir dizi yüz bana bakıyordu, yaklaşık altı kişi memnuniyetsiz bir şekilde kalktı ve o rahatsız salonu terk etti. Aslında ben de onlarla birlikte gitmek isterdim," demişti bir keresinde yaşlı usta Hermann Hesse. Eğer okumalarında bu yeni okuma platformu konseptini uygulamış olsaydı, orada kalıp konuklarıyla eğlenebilirdi.

Bundan ilk olarak şu çıkıyor: Edebiyat kültür. İkinci olarak: Okuma platformlarının yeni medya araçlarından çekinmesine gerek yoktur. Üçüncüsü: Sıkıcı dullar yerine eğlenmesini bilen herkes bu okuma platformlarına gidiyor.

Ve bu giderek artacak.

>İskender Pala

Obur-Cubur

Tarihin baskı uygulandığı dönemlerinde insanlar sisteme değişik tepkiler göstereregelmişlerdir. Sultan II. Abdülhamid'in sıkı bir istihbarat ağı ile bütün ülkeyi kontrol ettiği yıllar bu kabildendir ve bazen iki kişinin bile yan yana gelmesi tehlikeli görüldüğünden insanlar bir araya gelmenin değişik yollarını aramak zorunda kalmışlardır. Türk devlet anlayışı, oldum olası üç kişinin bir arada bulunmasına sıcak bakmamıştır. Tarih boyunca da bu gerçek hiç değişmemiştir. Devlet kendisini örgütlü bir güç olarak gördüğü için olsa gerek karşısında başka bir gücün örgütlenmesine tahammül göstermemektedir.

Her türlü toplantının adeta yasaklandığı, misafirliklerde buluşmanın bile iyi karşılanmadığı Sultan II. Abdülhamid devrinin bir bölümü, musikî meclislerinin yavaş yavaş dağıldığı, düğünler ve özel toplantılar için kolluk güçlerinden izin alındığı zamanlara dönüşmüştü. Aynı yıllarda yârân ve ahbab meclislerinin çoğalması, belki de bu açmazı bertaraf etmenin bir yolu olarak görülmüş, bunun doğal sonucu olarak da insanların çoğu kendisini yeme içmeye vermişlerdi. Bir yemek masasında yahut bir sini etrafında üç beş kişinin yan yana gelmesinin siyaset dışı bir izahı her zaman yapılabilir, tehlikesiz bir dost meclisi ve gönül sohbeti olduğu ortaya konulabilir idi. Ancak bu türden sofraların kurulabilmesi için o yılların bolluğunu da yabana atmamak gerekir. Kazanca göre geçim standartlarının uygun olduğu, alım gücünün piyasadan çekilip gitmediği zamanlardır ne de olsa!..

Sözün burasında size, tarihimizin en muhteşem oburlarının Sultan II. Abdülhamid zamanında yaşadığını rahatlıkla söyleyebilirim. O yılların kronikelerini veya hatıra kitaplarını karıştıranlar, ünlü oburların neler yaptıklarını, nasıl yemekler yediklerini ayrıntılarıyla okuyabilirler. Yemek sohbetiyle vakit geçirmenin hiçbir tehlikesi, zülf-i yâre dokunur tarafı yoktu dedik ya, artık pek çok insanın bu çareye başvurduğunu o yayınlarda görmek mümkündür. Resmi dairelerde de pekâlâ memurların çoğu, -siyaset içerikli konuşamadıkları için olsa gerek- bu tür sofra hatıraları yahut yemek tarifleri ile neşeli dakikalar da geçirebiliyorlardı. Sözgelimi kuşluk kahveleri içilirken kâtibim anlatmaya başlayabilirdi:

- Efendim, kulunuz dün bir maslahat için falanzadelerden filanca paşa hazretlerinin konağına gitmiştim. Lütfedip akşam yemeğine alıkoydular. Aman görseydiniz, bıldırcınlı pilavı kuzu beyniyle terbiye ettirmişler ki ağızda eriyor mübarek; sanki bir cennet taamı. Paşa efendimizin merakını hepiniz bilirsiniz a, Akıntıburnu'ndan birer birer, aha şöyle yumruk gibi, seçme midye toplatmışlar ki Allah bilir hiçbir yerde böylesi bulunmaz. Bir zeytinyağlı dolma yaptırmışlar, harcındaki kuş üzümleri nohut, fıstıklar fasulye gibi. Hani Sakız Adası'ndan gelme torbalardan süzülmüş testi yağıyla da dolma pek âlâ oluyormuş canım!.. Kendi payıma, acizane göçürdüğüm dolmayı onyediye kadar sayabildim. O etliler, o böreklerden hiç söz açmayayım isterseniz. Kehribar rengini almış biberli lahana turşusu da insanın imdadına yetişiverirse değme gitsin; şöyle doyar gibi oldukça birkaç yaprak turşu, gelsin tekrar yağlılar, dolmalar. İştah ki iştah!... Çırçır suyu içmiş gibi... Ah o tatlılar... Ah onlara ne demeli!.. Hâlâ ağzım şerbetli...

Ramazandan çıkan oruçlular için tam bir bayram muhabbeti!.. Midelere şenlik!..

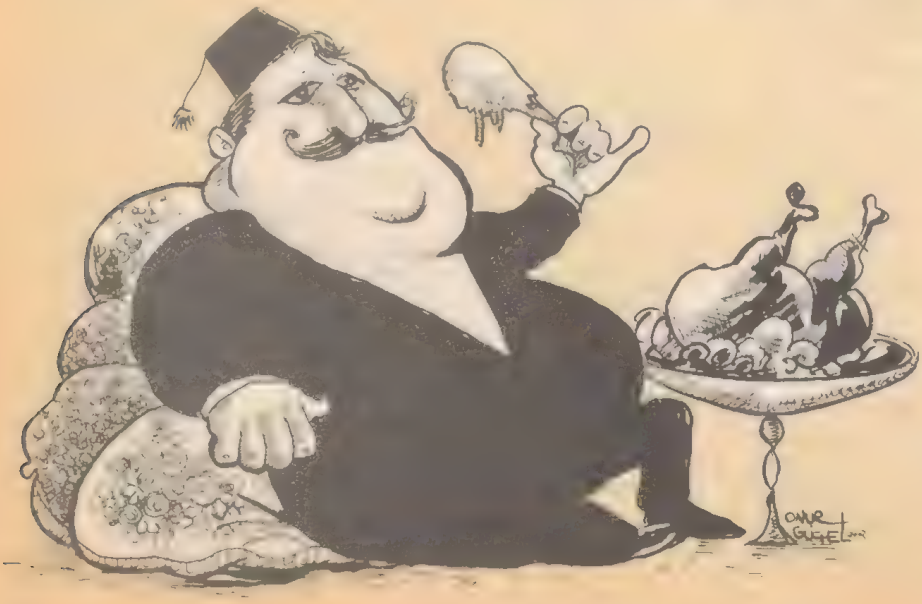

OBURLUK YARIŞMALARI

II. Abdülhamid devrinde iki defa şeyhülislamlık makamına getirilen Cemaleddin Efendi Abdülhamid'den ve jurnallere konu olmaktan korktuğu için fazla kimse ile görüşmez, kabine üyeleriyle pek bir arada bulunmaz, konağına kapanmayı kurtuluş olarak görürdü. Kendisi biraz boğazsız sayılırdı ama sık sık yeme yarışmaları düzenlediğini de bilmeyen obur yoktu İstanbul'da. Bu oburlar arasında kestane ve mantarla doldurulmuş bütün bir hindiyi, ardından da bir tepsi baklavayı yiyerek rekorlar kıran oburlar vardı. Öyle olmuştu ki sırf rekor kırmak için bu konağa yol uğratan yabancı seyyahlar bile olurdu. Ancak bu oburları göre göre olsa gerek, konakta yetişip de sonradan Yıldız Sarayı telgrafçılığına alınan Recai Efendi de yemek tüketme konusunda iddialı olmaya başlamış, bir gün rekor denemesine girişip on çeşit ziyafet yemeğinin her birinden üçer dör-

der kişilik yiyerek bunu da başarmıştı. Yemekten sonra bir düzine kahve içtiği ve bu arada anlattığı oburluk öyküleriyle herkesi gülmekten kırıp geçirdiği eski kitaplarda yazılıdır. Hatta Cemaleddin Efendi kendisini yatıya alıkoymuş, yatsı namazından sonra meyveler ve kuru yemişler yenilip şerbetler içilmiş ve telgrafçı ağa yatmaya giderken,

- Efendim, demiş, içim pek ezildi. Emir buyurun biraz peynir ekmek lütfetsinler.

Adamın önüne konakta pişmiş taze francalalar eşliğinde Balkan kaşkavalı, Gelibolu kaşarı, Edirne beyazı ve kaymağı, tuzsuz tereyağ, duble zeytin, Erzurum balı, Kayseri pastırması, türlü reçeller, ev sucuğu, rafadan yumurta vs. mufassal bir kahvaltı sinisi koymuşlar ve sahki hiç doymamış gibi afiyetle yemiş.

NİŞANCA İMAMIYLA MÜEZZİNİNİN HİKAYESİ

O devrin ünlü oburlarından ikisi de Eyüp Nişanca semti imamı ile müezzinidir. Bu iki ahbap çavuşlar yalnızca oburlukta değil, musıkîde, bilgide, yüksek ahlakta da eşit imişler. Ne var ki kader bunları pintilik konusunda da birbirlerinden üstün yaratmış. Her gün namaz aralarındaki boş vakitlerde asmaların altında karşılıklı otururlar ve:

- Üç okka (yaklaşık dört kilo) yassı kadayıf alsak, kenarlarını kessek, süte batırıp bol yumurtaya bulayarak kızartsak, saçaklı saçaklı şöyle koyu şerbete atsak, bir gece uyumaya bıraksak, sonra şöyle yesek, böyle yesek...

Epeyce zaman bu sakallı baba hülyalarıyla yaşayan, ama bir türlü paraya kıyıp da gerçekleştiremeyen ahbap çavuşlar, nihayet uzun yaz günlerine rastlayan bir ramazan orucunda, açlık beyinlerine vurduğu bir sırada, paraya kıyıp harekete geçerler. Masrafı yarı yarıya bölüşerek harcı görürler. İmamın aşçılığı daha iyi imiş, ocağın başına kurulur. Müezzine de tembih eder:

- Ben sakallı babaları kızartıp yağa attıkça sen de kepçe ile bastırıp dipte tut.

Meğer iş gördükleri mutfak dar imiş. İmam ocağın başına geçince şerbet tepsisi arkasında kalır ve geri dönüp ilgilenmesi zorlaşır. Heyecanla işe başlayıp ilk yassı kadayıfı kızarttıktan sonra saçaklı saçaklı yağlı tatlıya atar. Müezzin kepçe ile bastırır. Bastırır bastırmasına da şerbetin içinde kundaklanan kadayıf topuna baktıkça yutkunmaya da başlar. İkinci sakallı tepsiye ininceye kadar dayanır. Kadayıfın iştah açıcılığı bir yanda, karnının açlığı öte yanda... Nihayet üçüncü sakallı baba tepsiye girer girmez içinden,

- Altmış bire niyyet!

deyip başlar yemeye. İmam ocağın başında sakallıları kızartıp kızartıp geriye göndermekte, ama arkada olan biteni görememektedir. Tavanın cızırtısından ve ateşin çatırtısından da müezzinin ağız şapırtılarını bir türlü duyamaz. Nihayet son parti kadayıfı da kızartıp arkasına döndüğünde, üç okka kadayıfsın ile üç okka şerbetin yerinde yeller estiğini görünce dünyası değişir. Hayallerinin uçup gittiğine mi, üç okka kadayıfın mideye indirildiğine mi, yaptığı onca masrafın geri gelmeyeceğine mi, pişirirken çektiği emeğe mi yansın, derhal kız-

gın yağ tepsisini alıp müezzinin peşine düşer. Müezzin önde, imam arkada, saatlerce süren bir kovalamaca... Mahalleli şaşkın... Nişanca camiinde o gün akşam namazı kılınamaz.

BAĞDAT'LI ABBAS

Tarihin en ünlü oburlarından birisi, halife Harun Reşid zamanında Bağdat'ta yaşamıştır. Abbas Oş adıyla bilinen bu adamın özelliği, ne kadar yerse yesin, asla "Doydum!" dememesiymiş. Ömründe bir kere bile olsun, "Oh, çok şükür doydum!" dediği gün olmamış.

Harun Reşid devlet erkânı ile divan toplantısı yaptığı zaman onlara ziyafet de verir, siyasi görüşmelerin sonunda söz edebiyata, şiire, sanata doğru kayar ve sarayda böyle günler bir şenlik havasında geçermiş. Yine bir divan toplantısından sonra, tam sofraya oturulacağı sırada halife sarayının penceresinden bakarken Dicle kıyısında avare dolaşmakta olan Abbas'ı görmüş. Derhal adamlarına emir buyurup sarayına getirilmesini emretmiş. Niyeti o gün Abbas'ı doyurmak, "Doydum!" demesini sağlamakmış. Devlet erkanı da bu fikre sıcak bakmışlar.

Abbas'a hal hatır sorulduktan sonra tek başına sofraya oturtulmuş. Onca kişi için hazırlanan yemekler sıra ile önüne konulmuş. Abbas yedikçe yiyor. Çorbalar, ara mezeler, etliler, börekler, pilavlar derken huzurdakilerin bir kısmı, böyle giderse aç kalacaklarını düşünmeye, diğerleri de Abbas'ın bunca yediğini neresine doldurduğunu merak etmeye başlamışlar. Sofradaki yemekler her tazelenişte halife soruyormuş:

- Abbas doydun mu?

Cevap her zamanki gibi:

- Halife hazretleri biraz daha yiyeyim!..

Böyle böyle Abbas, aşçıların tam onaltı devlet büyüğü için hazırladıkları yemeklerin hepsini bitirmiş. Ama kendisinde de mecal kalmamış. Artık lokmaları ağzına götürürken eli daha yavaş hareket ediyor, "Abbas doydun mu?" sorularını sessiz kalarak geçiştiriyormuş. Nihayet birkaç porsiyon baklavadan sonra yemekten kesilmiş. Tam o sırada halife yeniden sormuş:

- Abbas doydun galiba?!..
- Artık yemeyeceğim sultanım!
- O halde doymuşssun?
- Biraz sonra acıkacağım...

Halife Abbas'ın "Doydum!" demeye yanaşmadığını görünce belindeki kılıcın kabzasına yapışıp yeniden sormuş:

- Doydun değil mi Abbas!.. Doymadıysan doyasıya kadar yemeye devam et!..

- Vallahi halife hazretleri, boynumu da vursanız şu anda bir şey yiyebilecek değilim.

Bakmışlar kl Abbas inatçı, bir yandan doyduğunu söylemiyor, öte yandan çatlamak üzere... Salıvermişler ki gitsin.

Abbas saraydan çıkınca yalpalayarak giderken tanıdıklarından birisi sormuş:

- Hayrola Abbas!? Saraydan geliyorsun, Harun Reşid seni iyice bir doyurdu galiba?

Abbas ne dese beğenirsiniz:

- Ne doyması efendi! Kılıç korkusuyla bir şey mi yiyebildik?!..

*

Bunca hayat pahalılığında oburluk öyküleri anlatmak belki garip kaçtı ama, eski şairlerden birinin "Kalmasın âlemde hiç bir şey nihân" sözüne uyarak bazı gerçekleri fâş edelim dedik.

Affola!.

Cemal Süreya'nın üç şiiri

Cemal Süreya'nın dergilerde unutulmuş üç yeni şiiri daha bulundu. Şiir dergisi **Yasakmeyve**'nin geçen ayki sayısında yayımlanan "Yüzükoyun" 1 Mayıs 1954'te ve "Aşktan İndim İncire" 4 Eylül 1954'te **Yeditepe** dergisinde yayımlanmış. "Ezgi" başlıklı şiiri ise 1 Ekim 1963 tarihli **Türk Dili**'nde keşfeden Ahmet Faruk Güler, **Yasakmeyve**'deki yazısında şöyle diyor: "Hâlâ bulunamamış şiirleri olan Cemal Süreya'nın bilinçli bir şekilde kitaplarına almadığı bu şiirleri gün ışığına çıkarmak ve bunları yayımlamak Cemal Süreya'nın şiir dünyası hakkında onu sevenlere ve araştırmacılara önemli ipuçları sağlayacaktır. Dergilerde bulunmayı bekleyen şiirlerinin olduğunu bir kez daha hatırlatarak sizleri unutulan üç şiirle baş başa bırakıyorum."

Hatırlanacağı üzere daha önce de yazarımız İbrahim Baştuğ, Cemal Süreya'nın dergilerde unutulan beş şiirini keşfetmişti. Ahmet Faruk Güler, **Yasakmeyve**'deki yazısında Baştuğ'un bıraktığı yerden devam ettiğini söyleyerek, **Sevda Sözleri**'nin yayıncısının esirgediği vefa örneğini sergiliyor: "Bir süre önce İbrahim Baştuğ, Cemal Süreya'nın dergilerde kalmış, unutulmuş şiirlerini gündeme getirmiş ve yayınevinin Bütün Şiirleri başlığıyla ortaya çıkıp dergilerde unuttuğu şiirlerin varlığını gözler önüne sermişti. Oldukça güzel bir çaba gösteren İbrahim Baştuğ'un kaldığı noktadan ben devam edeyim istedim."

İbrahim Baştuğ ile dergimizin Kasım sayısındaki söyleşi için buluştuğumuzda sorduk, ilginç ayrıntılar öğrendik kendisinden. Baştuğ bulduğu şiirleri **E** dergisinin Temmuz 2001 tarihli 28. sayısında yayımladığı sıra **Sevda Sözleri**'nin 15. baskısı piyasadadır. Ağustos 2001'de 16. baskı yayımlanır. Baştuğ bakar ki eksik şiirler eklenmiş yeni baskıya. Ama bu baskının öncekinden farkına dair hiçbir uyarı notu konmadan. Bunun üzerine Baştuğ yeni bir yazı yayımlar (**Cumhuriyet Kitap**, 24 Ocak 2002, Sayı: 623, s. 17.) ve bu sefer 16. baskıdaki yanlışları gösterir. Ama her nedense yayınevi bu yazıyı görmez ve 17. baskı aynı yanlışlarla piyasaya sürülür.

Baştuğ'un 16. baskıyla ilgili yazısından aktaralım: "Kaygılarımda yanılmamış olduğumu ise birkaç ay önce Ankara'ya gittiğimde uğradığım Milli Kütüphane'de anladım. Maalesef Cemal Süreya'nın dergilerde kalan şiirleri "Dergilerde Kalanlar" başlığıyla **Sevda Sözleri**'ne alınırken gereken özen gösterilmemiş, bazı sözcükler yanlış yazılmış, hatta bir şiirde dize bile atlanmıştı. Örneğin **Sevda Sözleri**'nin 16. baskısında 283. sayfadaki 'Şiir' başlıklı şiirin 9. dizesi 'Kalıverdik mi bütün utancımızı...' diye başlıyor, alındığı dergide ise "Salıverdik mi bütün utancımızı..." biçiminde. Hemen bu şiirin karşı sayfasında, 282'deki 'Ölmüştük' başlıklı şiir ise kitaptakinin aksine, altındaki dipnotta da belirtildiği üzere alındığı dergide 11 değil 12 dize. Kitaptaki son üç dize şöyle: 'Doğrusu iyi haltetmiştik/ Yaşayanlar seven sevene dünyada,/ Biz öldüğümüzle kalmıştık...' Alındığı dergide ise son dört dize şöyle: 'Doğrusu iyi haltetmiştik/ Yaşayanlar unutmuştu bizi/ Yaşayanlar seven sevene dünyada,/ Biz öldüğümüzle kalmıştık...'

Ne diyelim, Cemal Süreya bizi şaşırtmaya devam edeceğe benziyor. Unutulmuş yeni şiirler için haydi görev başına!

Atilla Birkiye>Düş Kurgusu

Aşk muhalefettir tüm iktidarlara karşı?

Dışarda yağmur, dört nala; sevişmek gibi...

Sonbahar bitiyor, gökyüzü onun için mi ağlıyor; göz yaşlarını tutamamış, toprağın kızıllığına düşüyor. Yoksa, benim içim mi bulutların yere düşen damlaları... Saçlarının kızıllığı belleğime kazınmışken...

Yine suskunluk, sessiz ve kimsesiz bir çocuk gibi düşümde gezindikçe; o anlar belleğimden derin izlerle geçtikçe... hepsi kızıllar, sonbahar gibi.

Neden saçlarınızın semtindeyim hâlâ?

Bir sitem değil, bir durumun romantik bir sorusu yalnızca...

Yağmur yağıyor ya kızıl sonbahara, kızıl yaprakların üstünde kalan damlacıklar var ya, yaşam saçlarınızın ve sesinizin büyüsüyle sürüyor ya...

Saçlarınızın kızıllığını seviyorum, mitolojik bir imge salınışı, ama daha çok bana devrimi anımsattığı için seviyorum...

Yağmur dört nala, gece derin karanlık, anıların içindeyim yine, çok da eskiler değil ama, yine de İstanbul anları belleğimin içinden düşsel görüntüme çıkan!

İstanbul'da büyük aşkların yaşanacağı geceler vardır; bu Eylül'dedir, Eylül hem bir zamandır, hem geçmişte kalan, aşk şarkılarının dolandığı gizemli serüvenlere gebe bir mekân.

Gerçi şimdi ikisi de geçmişte kaldı. Bir de Eylül, ateşler içinde yanan iki gizli, imkânsız âşığın romandır, o da zaman diliminde yitip gitmiştir ya neyse...

Eylül yaprakların sararmasıdır; önce akasya yaprakları sararmıştır yazın sonuna doğru; bu Eylül'ün habercisidir; hem iyidir, hem kötü. Eylül gibi, sonbahar gibi. Hem yaşam hem ölüm vardır toprakta, doğada; romanda uzun uzun betimlendiği gibi.

Gece derin karanlıktır, çaresizlik gittikçe koyulaşır, sanki tüm günler böyle geçecektir, sanki tüm bir yaşam böyle sürüp gidecektir, ta sonsuza kadar: aşksız insanların aynaya bakışıdır zaman.

Rüyalar yorumlanır, kahve falına bile inanılır, çaresizlik koyulaştıkça koyulaşır; büyük bir beklenti vardır, her nefes alışta. Belki bir telefon sesidir; belki bir köşebaşı mucizesidir, İstanbul sokaklarında.

Mucizeye inanmak belki de bu bekleyişi biraz olsun umutlandırır.

Ama nerden baksan yalnızsındır, çaresizsindir. Zaman giderek tükenir, koyu karanlık giderek kendini aydınlığa bırakır.

Hava aydınlandığında, yeni bir İstanbul günüdür artık, yalnızlık gitmiş, "aşk"lar başka bir mucizeye kalmıştır!

Şiirsel görüntü belleğin içinde yitip gider. Zaman içi bir düş kurgulamasıdır belki de tüm bunlar, iradenin dışında. Tüm düş kurgulamaları gibi, buruk ama haz vericidir. Sonbahar gibi...

Sohbaharın son sabahlarından biri ...

Sonbahar bitti bitecek, birazdan kara kış; İstanbul'un kara kışı da oldu mu fena olur hani! Bir yerden bir yere gidemezsin. Kar beyaz bir örtüdür kentin üstünde. Kentin yapısal çirkinliğini, hem de tarihsel ihanetini örten masum bir örtüdür.

Yalnızca bir görünüştür kar güzelliği; çünkü kentin deriliklerinde yatan, tarihinde yatan kahpeliktir, ihanettir. Neyse bunu da bir kenara bırakalım, çünkü anımsandıkça, zaman bir hançer gibi yüreğimize saplanır tarihsel yolculuğunda.

Önümüz kış, fena olur İstanbul'un kışı, oldu mu!

Hayat birden durur; dahası, evsizleri, barksızları, sokakta yatanları, yoksulları, kimse düşünmez ne yapar diye. Diyeceksin nerden aklına geldi şimdi bunca konu varken, sararmış, kızıl sonbaharın imgesinden söz ederken!

Sanma ki yalnızca aşk ve aşka dairdir hayat ile ilişkim! Sanma ki bunca aşka düşüşüm, bunca aşka dair yazışım, yazı coğrafyamı bunca aşkla bezeyişim bir kaçıştır; hayır, bir muhalefettir, bir ideolojidir iktidarlara karşı! Tüm iktidarlara karşı! Otoriteye karşı!

Hep iç içe değil mi? Yoksulluk ile yoksunluk arasındaki fark yalnızca iki harf değil mi? Her şeye karşın en büyük yoksunluk aşksız kalmak, değil mi!

Yeryüzünde bunca savaş varsa, bunca şiddet, iktidar hırsı, para hırsı varsa, bunca yoksulluk, bunca yoksunluk varsa; nasıl insanlığın uygarlığından, üstün başarısından, dahası insanlıktan söz edilebilir?

Tüm bunlar niye? Niçin!

Ama bize öğretmediler mi, tüm bunları sorgulama, soru sorma, sabah erkenden kalk okuluna git, ödevlerini yap, mutlu olduğunu söyle, övün, güven, çok çalış!

Ne işe yarar her haftabaşı, her haftasonu ulusal marşı coşkuyla söylemek, söyletmek, yabancı şirketler elini kolunu salayarak dolaşıyorsa sokaklarında, caddelerinde!

Ya yeryüzünde akan kan! Savaş! Bitmeyen silah sesleri! Ya sokakta yatanlar, tüm bunlar niye bunca zenginlik varken yeryüzünde? Gel de sorma! Bunca kan niye yeryüzünde, uygarlık varsa?

Aşktan söz ederken niye geldik buralara deme! Bütün bunlar "aşksızlık"tan; aşkı inkâr etmekten, küçümsemekten, yok saymaktan, tüketmekten!

İnsanoğlu bunca şiirden uzak durdukça, ki şiir ile aşk birbirini tanımlar, yaşamın şiirinden de bunca uzaklaştıkça, kendi anadilinden uzaklaştıkça, dilinin şiirselliğinden uzaklaştıkça yani aşktan uzaklaştıkça...

İşte asıl mesele burda...

Bir de tutuculuk vardır; hoşgörüsüzlük vardır; dogmalar vardır, aşka karşı. Yasaklar vardır, aşka dair. Bu da büyük bir ihanettir, insanlığa yapılan.

İşte bundandır, aşkın yazı tahtımda bir tanrıça gibi oturması. Usanmaz bir âşık gibi yıllardır hep aşkı yazagelişim.

Duygusallığımın, yani benliğimin aşka düşüşüne gelince, onu da kadınlara sormak gerekir! Yeryüzünün estetik ve büyülü özneleri olarak, aşkın merkezinde olan kadınlara!

Tabii ki burada eril bir durum vardır, inkâr edilemez, edemem. Çünkü aşk dokunmaktır, şevişmektir, tek beden olmaktır zevkin doruklarında, kızıl saçlarının düştüğü dudaklarında yaşamaktır aşk...

Yağmur dindi, dört nala gelip gitti; sevişmek gibi...

Şimdi kuş sesleri mahallenin üzerinde, saçlarının kızıllığı mitolojik bir imge gibi hâlâ belleğimde; ama ben en çok devrimi anımsattığı için seviyorum onları...

Tüm bunlar bir düşevreni mi?

>Oktay Taftalı

Çağın ruhu ve ilerleme

Biz etik değerliliğin ne olduğunu öğrenmek için değil, değerli insanlar olmak için felsefe yapıyoruz.

Aristoteles

(Nikomachische Etik)

ÇAĞIN RUHU VE MODALAR

Arada bir düşünür müyüz acaba, niçin 20'li 30'lu yıllardaki gibi giyinmiyoruz? Niçin kızlar saçlarına 40'lı yıllardaki gibi şekiller vermiyorlar? Bazen TV'lerde 70'li yıllarda çevrilmiş yerli filimlere bakıyoruz, acayip bıyıklar, favoriler, kulakların üstünü kapatan yapıştırma saç şekilleri, garip dans sahneleri, diyolaglarda hakim olan gerçekdışı söylemler... Modası geçmiş veya moda deyimle out olmuş bir fenomenler dünyası.

Peki ne demek modası geçmek. Olay yalnızca giyim kuşamla sınırlı olsa, deriz ki, üç beş moda tasarımcısı hangi zamanda ne türlü elbisenin giyileceğine karar veriyorlar ve bu böyle sürüp gidiyor. Ama olay elbiseyle sınırlı değil ki. Davranış biçimleri, konuşma tarzları, eğlence biçimleri, ev içi dekorasyonu, masa lambasından, çatal bıçağa kadar kullanılan eşyalar, otomobiller, kadınların güzellik, erkeklerin yakışıklılık anlayışları, ideolojiler, mimari eserler, resimler, şiirler, şarkılar, vb. Aklınıza ne gelirse belirli bir dönem revaçta

Ernst Mach

olan, gözde olan şeyler, tarzlar, eğilimler, alışkanlıklar nedense belirli bir süre sonra gözden düşüyorlar ve yerlerine yenileri peydah oluyor. Bazıları bunu ilerleme, gelişme gibi kavramların sonucu olarak da açıklayabilirler, aldanmamak lazım, hakikaten ilerleme diye bir şey var mı? Biraz düşüneceğiz bu konuda da elbet.

Acaba kim karar veriyor tüm bunlara? Mesela bir dönem moda olan şiir kasetleri İbrahim Sadri'ler, Savaş Ay'lar ve benzeri edebiyat kürtajları niye satmaz oldu? Vatandaşa ekranlardan her gece beyin sondası döşeyen Reha Muhtar hangi deliğe kaçtı? Son on senede TV spikeri, pop şarkıcısı, manken, vb. olarak eskitilen, saçları prolet sarısı boyama, kıro bayanların sayısını akılda tutabiliyor, bunların yüzlerini anımsayabiliyor musunuz? Büyük şehirlerde birbiri ardına büyük iddalarla, milyon dolarlar saçılarak açılan alış veriş merkezlerinde niye iflaslar birbirini kovalıyor? Ne oldu süper piyasa ortamı Ataköy' ün Galeria' sına? Milyonlarca dolar yatırılan Kadıköy' ün Natulius'u daha başında modası geçmiş, bülbüllerin öttüğü bir mekan oldu. Etiler' in Akmerkez' ini farklı bir akibet mi bekliyor sanırsınız? Amerika niye Irak'a saldırdı, Alman ekonomisi niye son on yıldır adam gibi büyüyemiyor, Japonların otomobil stokları niye patlama noktasına geldi? Biraz daha geriye gidip düşünelim bakalım: Özal' ın 24 Ocak kararlarından sonra niye sokak çocukları ve sokak kadınları sayısında patlama oldu? Niye kahraman ve muhafazakar yurdum insanı bir yandan silahlanma magandalığına merak salarken, öte yanda dönme-travesti tutkusuna gark oldu? Modalar ve eğilimler öylesine hızla, insan ruhunu öylesine tahrip ederek gelip geçiyor ki, betimlemek için kalemin gücüne kurşunsuz süper katsanız nafile. Bu durumda piyasa yazarlarının, Amerikan ajanı gazetecilerin, savaş simsarlarının, pararoman edebiyatçılarının, elde ettikleri mevzileri önümüzdeki yirmi sene daha muhafaza edebileceklerini varsaymak, inandırıcı geliyor mu?

Alman filozof **G.W. Hegel**'in "Zeitgeist" dediği ve bizim de çağın, dönemin veya zamanın ruhu diye tercüme edebileceğimiz bu kavram, aslında toplum hayatının ve tarihin en adil yargıcı olarak anlaşılabilir. Bilmemiz gerekir ki, çevremizde, ülkemizde ve dünyada bizi kahreden ve adalet duygumuzu sarsan bütün soytarılıkların bir ömrü vardır. Genel olarak soytarılığın bir sonu olmayabilir ama bizi üzen, vicdanımızı yaralayan, tek tek her soytarılık bir modaya tâbiidir. Ve kaçınılmaz olarak, zamanı geldiğinde gözden düşecek, unutulacak, yalnızlığa terkedilip, şizofreniye maruz kalarak, vicdanlarda yaptığı tahribatın bedelini ağır biçimde ödeyecektir. Bu soytarılıkların öznesi olan bireyler tek tek aramızda dolaşmaya, ezik ve kişiliksiz fiziki cisimlerini muhafaza etmeye devam edebilirler, ama eski görkemlerinden, kibirlerinden, rüzgârından eser kalmaz, kalmayacaktır. Her gün gazetelerden takip ediyoruz daha üç beş sene önce, bir konser için onbinlerce dolar ücret isteyen kimi popcular, tolk showcular bugün ev kiralarını ödeyemez duruma düşmüşler. Dolar bazında transfer ücretleri alarak kanal değiştiren asalak anchormanlar villalarının sabit giderlerini ödeyemiyorlar. Yerlerini yenileri alıyor gibi gözükse de, çağın ruhu değişmektedir ve İyonyalı filozof Herakleitos'un dediği gibi aynı ırmakta iki kez yıkanamazsınız. Geçmiş ola...

otaftali@hotmail.com

İLERLİYOR MUYUZ?

Özal' dan beri, memleketin çağ atladığı, Avrupa' yı yakaladığımız, yakında Avrupa Birliği' ne gireceğimiz, Amerika' da ne varsa ülkemizde de varolduğu türünden yalanlar sıralanırken, kanıt olarak da: uzaydaki uydularımız, otoyollarımız, cep telefonları, özel TV ve medyadaki gelişmeler, karton ve teneke kutudaki içecekler, döviz büfeleri, saçını başını yolan mankenler, endüstrileşen edebiyat, vb. saçmalıklar öne sürülegeldi. Karşı konulamaz bir gelişme ve ilerleme içindeydik. Ülkenin ele avuca sığmaz potansiyeli bütün dünyayı ürkütüyordu. Yalan ve şerefsizlik propagandası Todor Jivkov döneminin Bulgaristan'ına rahmet okuttu; öyle ki, şimdilerde bütün bunların 200 milyar dolar borca mal olduğu gerçeği bile, uykuları kaçırtmayacak meşru ve doğal bir durum olarak algılanıyor. Elektrik faturasını iki gün geciktirdiğinde, krizlere giren vatandaş, eğer 200 milyar dolar borcu gülümseyerek karşılayacak hale geldiyse, bu nasıl bir ilerlemedir ona bir göz atmak gerek.

Mekanik materyalist Alman filozofu **Ludwig Feuerbach**, Antik Yunan medeniyetinden sonra gelen Avrupa ortaçağının karanlığını, tarihte bir gerileme, aydınlıktan karanlığa doğru bir geriye gidiş olarak algılar. Ona karşı çıkan diyalektik materyalist **Fredrich Engels** ise, Avrupa'da ortaçağ karanlığının bir geriye gidiş olmadığını, bilakis bu dönemin, daha sonra gelen Rönesans Reform ve aydınlanma çağının öncü durumu olması itibariyle, tarihte ileri bir aşamayı temsil ettiğini söyler. Ancak her iki filozof da tarihteki ileri geri hareketlerin maddenin ve toplumun özüne ilişkin olduğu konusunda hem fikirdirler. Onlardan sonra, geçen yüzyılın başlarında Viyanalı fizik bilgini ve filozof **Ernst Mach**, maddenin değişiminin ve hareketinin, maddenin özüne ilişkin olmadığını, bizim onu öyle algıladığımızı varsayar. Ve ona göre fizik yasaları maddenin değil, bizim duyularımızın yasalarıdır. Yani suyun 100c de kaynaması veya elmanın ağaçtan yere düşmesi (yerçekimi) yasası, bizim onları öyle algılayışımızın yasasıdır. Dolayısıyla doğa ve toplum yasaları bize ait duyuların ve bir anlamda psikolojimizin yasaları olarak anlaşılabilir. Gerçekte maddenin kendisinde, doğada ve toplumda olan biten her şey aslında bizim duyularımızda, ben'imizde olup bitmektedir. Bu felsefi anlayış için Lenin: "olabilecek en saçma, fakat saçma olduğu kadar da mücadele edilmesi en zor felsefi fikirlerden birisi" der. Lenin gibi bir epistemeloji dehasına adeta kök söktüren bu hipotez, gücünü öne sürdüğü mantıktan almaktadır.

Feuerbach

Bizim açımızdan ise muamma şudur: Eğer toplumda ve tarihte bir ilerleme varsa; diyelim ki, sayısız teknolojik gelişmeler, bilimsel buluşlar, gelip geçen onlarca yüzlerce moda, toplum yönetimlerindeki yenilikler, sözümona demokrasi, insan haklarının keşfi, para ve satın alma, tüketme gücündeki artış, yine sözümona bilgi ve iletişim toplumu, küreselleşme, falan filan bunların hepsi maddenin ve toplumun özüne ilişkin bir hakikatse, nasıl oluyor da tüm bu ilerleme ve gelişmeye rağmen hâlâ insanlığın binlerce yıllık ebedi sorunları, milyonlarca mazluma hayatı zindan ediyor? Açlık, çocuk ölümleri, savaşlar, her türlü sömürü, göçler, gurbetler, insan ticareti, her gün bir yenisi ortaya çıkan sentetik virüsler, salgın hastalıklar sonucu kitlesel ölümler, ırkçılık, ayrımcılık, darbeler, zindanlar, dar ağaçları. Bu dertler binlerce yıldır var olduğu gibi, günümüzde yaygınlaşarak, kitleselleşip yoğunlaşarak vicdanları tehdit ediyorsa nasıl bir ilerlemeden söz edebiliriz. Yoksa bize ilerleme olarak sunulan ve bir süre sonra modası geçip giden fenomenler, bir aldatmaca, bir yanılsama mı? Öyle ya hayatın her alanında sürekli ve ardarda tüketilen modalardan sonra, insanlığın bir yerlere gelmesi gerekmez mi? Yoksa paketin içinde binlerce yıldır değişmeden duran bir malzemeye, her gün yeni ambalajlar giydirip ilerlediğimizi, geliştiğimizi mi sanıyoruz, yoksa bunu bize birileri mi dayatıyor? Dünyada sürekli değişen, akıp giden görüntülere, şekillere karşın, hiç değişmeyen, hep olduğu gibi kalan ebedi ve ezeli bir öz' den mi söz etmek gerekir? İnsan bu konuda kuşkuya düşmekte haklıdır ve doğruyu söylemek gerekirse, hepimizin böylesi bir kuşkuya düşmesinde yarar var.

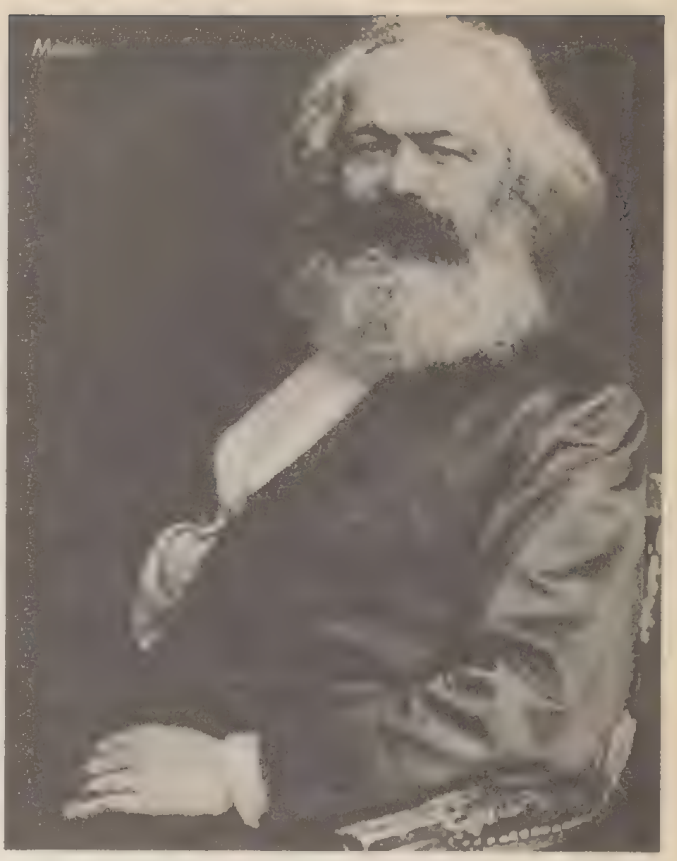

Diyebiliriz ki: ilerleme yoktur. Varsa bile, bu ilerleme insanlığın ebedi dertlerine çözüm getirmemektedir. İlerlemenin ve gelişmenin olduğunu ve insanlığın, toplumların dertlerinin bu sayede giderek azaldığını söyleyenler, ilerleme fikri sayesinde insanlığı kandırarak güçlerini, iktidarlarını ve zenginliklerin pekiştirme amacında olamazlar mı?

Fazla değil, geçtiğimiz on onbeş yıllık süre içerisinde ilerle-

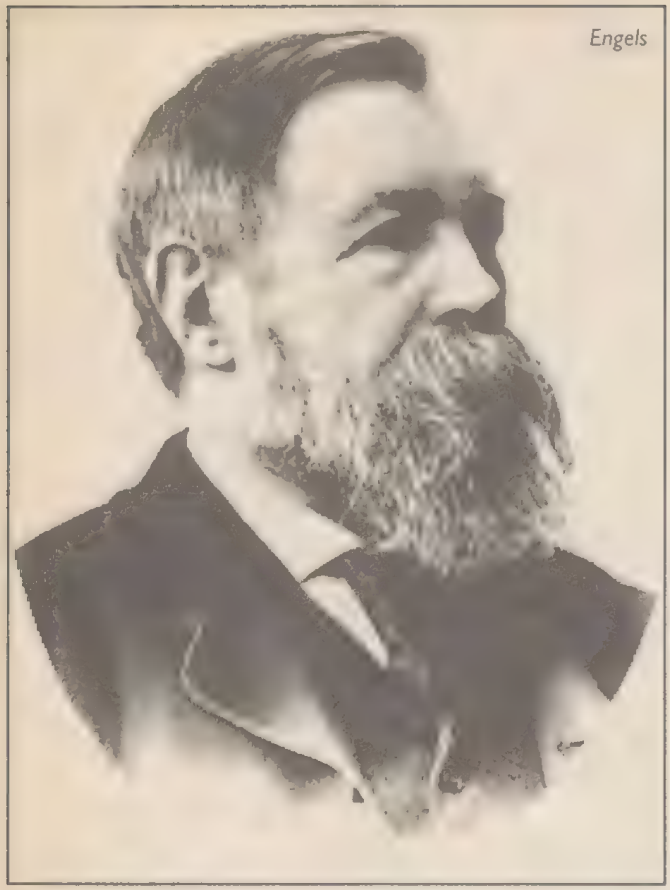
Engels

me ve gelişme olarak kabul edilerek, hayatımızın değişik alanlarını hedefleyen sözümona evrensel tanımları bir anımsayalım: liberalizm ve neo-liberalizm, bilgi toplumu, iletişim toplumu, post-modern durum, küreselleşen dünya, medeniyetler çatışması, üçüncü dalga ve daha bir dizi saçmalık... Bu tanımların her biri dünyamızda yeni bir durumu, bir üst toplumsal aşamayı, ileri ve gelişmiş bir yapıyı tanımlamak için icad edildi ve hâlâ da yeni durumlara, yeni tanımlar getirmeye çalışan bir propagandayla karşı karşıyayız. Aslında birçoğu bayatlamış ve zamanında gözden düşmüş tanımların önüne ardına post, pre, neo, ultra, vb. takılar getirerek, sanki soframızdaki ekmeğe yeni bir dilim eklenmiş gibi, aynı bulaşık suyunu önümüze getiriyorlar. Gariplik şurasında ki, örneğin: "insan hakları", "çevrecilik" diye diye şişirilmiş, hava yastıklı kavramlar, bu konularda en büyük ihlallerin yapıldığı merkezlerden üzerimize patlatılıyor.

Hakikatte biz, kendi halinde yaşayan insanlar, "ilerlemiş, gelişmiş"lerin deyimiyle üçüncü dünyalılar, zenciler, mazlumlar, bütünüyle bu "tanım üretme" merkezlerinin dışındayız. "Medeni" laboratuvarlarda hormonlanarak üzerimize salınan bu kavramlar, belli bir süre, birçok iyi niyetli insanın, artık her şeyin daha iyiye gideceği yanılgısına düşmesini sağlıyorlar, inanıyoruz ve kandırılıyoruz. Sonuçta, süregelen hayatımızda hiçbir nitel gelişme olmadığı gibi, hastahane kapılarındaki kuyruklar giderek uzuyor. Niçin uzaya fırlatılan uyduların soframızdaki ekmeğe bir katkısı olmuyor, bunu bilemiyoruz? Acaba bizlere umut olarak pompalanan kavramlar sayesinde hayatımızdan çalınan zaman, başkalarının kasasına artı değer olarak mı akıyor?

İYİMSER OLMA İMKANI

Yukardaki karamsar betimlemeler üzerine denilebilir ki: arkadaş her şeyi eleştirmek, karamsar tablolar çizmek kolay, peki senin önerin nedir, hiç mi iyimser olmak için bir fikrin yok? Aslında bu belagat, bizi iyimserlikle-kötümserlik arasında sıkıştıranların, bize dayattığı ve çok sık karşılaştığımız bir mantık oyunudur. Sanki kötüye giden şeylerin, yaşadığımız dünyanın cehenneme dönmesinin, savaşların ve açlığın sorumlusu bizmişiz gibi, çözüm de bizden beklenir, mücadele talep edilir. Ve genç yaşların romantizmiyle bu türlü mücadelelere girişenler, dünyanın her yerinde acımasızca katledilerek, zulüme maruz kalırlar. Ama bu film kuşaklar boyu yeniden yeniden makaraya sarılarak oynatılmak istenir. Bu, kavanozun içindeki reçeli sonsuza dek dışarıdan yalayarak umut üretme tekniğidir ki, patenti İblis'e aittir. Ve ne yazık ki, iblisin mantığı bu tezgâhı günümüze dek başarıyla düzenleyegelmiştir

NE YAPMALI?

> Fedakârlık ve fedakârlık zihniyeti üzerine, bu işin kurbanları başkalarına göre farklı fikirdedirler. Ama onlara hiç konuşma fırsatı verilmemiştir ki. **Nietzsche**

Şunu bilmemiz hayati öneme sahiptir ki, başkaları tarafından dayatılan yapay ve şişirme kavramlar uğruna, bizim ve bizim gibilerin fedâkarlık yapma dönemi çoktan son bulmuştur. Bu güne dek, tarih boyunca, mazlumların mağduriyetini gidermenin, yine mazlumların kendilerini feda etmeleriyle mümkün olduğu propagandası yapılagelmiştir. İblisin mantığı, mazlumu, ezildiğinin yanı sıra bir de fedailiğe soyunmaya zorlamıştır. Yani ben güçlüyüm ve seni eziyorum, kurtulmak istiyorsan bana karşı savaş, yok olmayı göze al ve kurtul. Bunun için gerekli formülleri de ben sana veriyorum: al sana bir yığın kavram ve ideoloji, seç beğen, örgütlen, silahlan, savaşta ben hile yaparım ama sen yapma, sana kendimce bir ahlak ve ilkeler veriyorum, ben fitne koyarım ama sen koyma, sonuçta sen galip geleceksin umudunu yitirme, gel şimdi savaşalım yen beni, bu savaşta yok olursan bile, sana kahraman desinler. Mazlumların binlerce yıllık yenilgisinin ve kahramanlık kültünün kaynağı işte İblisin dayattığı bu mantıktır. Tarih zalimle mazlum arasında baştan kaybedilmiş savaşların tarihi olagelmiştir.

Bu nedenle oyunu en başından reddetmek gerekiyor, bize dayatılan modaları, kavramları, tanımları, eğilimleri, tutku ve alışkanlıkları reddetmek zorundayız. Çağın ruhu neyi öneriyorsa onun dışına çıkmak hayrımıza olacaktır. Alternatifleri İblis'in torbasından ithal etmek yerine, özgün, yerel, bize ait kaynaklardan bulup çıkarmak gerek. Moda bir örnek olarak: çevreyi kirleten veya insan haklarını ihlal eden her kimse, yine çözüm için, onun, bize devretmek istediği önerileri aynen ona gerisin geriye postalamak gerek. İblis'in mantığı uğruna fedakârlık ve fedailik devri bitmiştir, bizden bu kadar.

Eski bir savaş anısı

Aratra kentindeki izbe bir meyhanede, eski günlerin görkemli anılarından başka hiçbir şeyi olmayan yaşlı adam anlatıyordu: Komutan Şemura'nın isyan günleriydi konu. Öyle bir zaman gelmişti ki, o günlerin ruhu kanatlı kelimelerle aydınlanıp güçlenebildiğini kanıtlıyordu herkese. Bir gün içerisinde bu konu hiç konuşulmasa veya bir kerecik söz söylenmese solup gidecekti bu anılar, çünkü böyle isteniyordu artık. Ama belki bu yaşlı ayyaşın eski günlerin kayıp ruhuna hayat verip canlandırması, belki de başka nedenler engel oluyordu buna; Şemura'nın ruhu ölmüyordu bir türlü.

Adam, masasına şarap taşıyan kadına şöyle bir göz attıktan sonra, "Bizim komutan Şemura hiçbir sözün altında kalmazdı ha!" dedi keyifle. "Bir gün var ki, unutmam mümkün değil... İşte o gün, bizden önce yapılmış bir muharebenin korkunç izlerini taşıyan bir meydana varmıştık. Yerde yatan ölüler komutan Eringal'in taraftarlarına aitti. Anlaşıldığı kadarıyla birkaç gün önce Aratra askerleri burada büyük bir kıyım gerçekleştirmişlerdi.

"Öyle bir savaş olmuş ki,' dedi Şemura, 'Bu savaşın kaderi bu alanda çizilmemiş, ama bu alanda bizimkilerden bir grup, taktiksel bir amaç uğruna, Aratralılara adeta yem olarak bırakılmış."

Sonra bir cesede gözü takıldı. Ceset yüzükoyun yatmasına rağmen diğerleri kadar parçalanmamış olmasıyla dikkat çekiyordu.

"Şuna bakın!" dedi bize. "Şuradaki adam diğerlerinden çok sonra, belki de bugün ölmüş. Yaralı olmasına rağmen yardım görmemiş ve Aratralılar da onu haklamayı unutarak veya gözden kaçırarak biraz daha yaşamasını sağlamışlar. Eringal, bu zavallıları askerlerin önüne atarak, düşmanı böylesi bir yerde oyalamış ve bu arada, asıl büyük grup da daha stratejik bir yere doğru hareket etmiş olmalı.'

"Biz o zaman da bilgisine sonsuz bir güven duyuyorduk Şemura'nın. Bugün bunları söylemekten gurur duyuyorum. Her neyse... Nerede kalmıştık? Sonra Şemura, içgüdüsel bir merakla cesedin kolunu tutup yana çevirdiğinde dehşetle irkildik. Leş kuşlarının ve çakalların parçaladığı bir sürü şekilsiz ve yüzsüz ceset, bizim için bu kadar dehşetli olmamış, savaşın şiddetine dair yeterli bir inandırıcılık kazandırmamıştı, ama bu farklıydı. Çünkü bu yüz tanıdık birine aitti. Yerde yatan İmba'ydı.

"Şemura'nın suratını müthiş bir öfke kapladı. Öfkesi kabına sığmıyor, bir hedef arıyordu kendine. Nedense Sinddapva geldi aklına o anda. Peş peşe birçok tanıdığımızı yitiriyorduk, ama içlerinden yalnızca Sinddapva kendi isteğiyle aramızdan ayrılmış, bizi terk etmişti. Belki de bu yüzden ilk aklına gelen o oldu. Onun saçma fikirleri yok muydu? Tanrılar yerin dibine batırsın onun gibileri, ya da daha iyisi, başımıza kral etsinler!

"Sinddapva, gerçeği ve varlığı ilk halde, isimlerin ve kuralların konmadığı, her şeyin karşıtıyla ayrışımını yaşamadığı evrensel bir anda aramıştı. Ona göre uyum ve gerçek oradaydı. Ama insan bir kez gerçeği tarif etmeye kalkıştı mı, o andan itibaren, her şeyin kendi zıddını da beraberinde yaratmış, uyumu bozmuştu. İnsan, anlamak için kavram yaratarak gerçeğin anlamını daraltıyor ve sonra dar olanla başka isimler, yeni tanımlar bulmaya kalkışınca, yapmak istediğinin tersini, ilk tarifin zıddını ifade ediyordu. Her türlü kutsal kavram, hatta bizim o günlerde şiar edindiğimiz ve kutsallaştırdığımız özgürlük, adalet gibi sözcükler de bu kategoriye girmekten kurtulamıyordu ona göre.

"Ama insanın doğası budur zaten. İnsan bir saman tanesi değildir ki... Korkunç zekâsıyla bir kez anlamaya, düzenlemeye kalkınca, dünyanın, yaşamın ve kendisinin düzenini bozuyor, her düzenleme faaliyetinde, hareketin kendi zaafını, dezavantajlarını ve ölümünü beraberinde taşıyordu. Sinddapva'ya göre her müdahalenin ardından, gerçekten ve doğaya uyumdan bir uzaklaşma yaşanıyordu. Bir hataya karşı verilen mücadele de başka bir hata olma niteliğinden arınamıyordu. Bu nedenle uyuma geri dönmek adına bizden ayrıldı. Fikirlerinde haklı olabilirdi. Ama 'Hiç hata yapmayan insan, ancak hiç faaliyette bulunmayan insandır' demişti Şemura o gün. Şemura'nın düşüncelerini de daha yeni yeni anlamaya başlıyorduk.

"Sinddapva'nın, hayata karşı uyumlu olmak için tavsiye ettiği edimsiz olma öğüdünü, şimdi bu cesetler eksiksiz uyguluyorlar' diye söylendi yerde yatan İmba'nın cesedini gördükten sonra. İşte o zaman yüzünde acı bir tebessüm belirdi. Sonra bunu, yaşamın en komik şakası diye yorumladı. Yumruğunu sıkmış, sanki uzaklardaki Sinddapva'ya duyurabilecekmiş gibi bağırıyordu:

"İşte Sinddapva, tam da senin istediğin gibi: Doğaya en uyumlu insanlar bunlar şimdi!"

"Hepimiz onu zorlukla yatıştırabildik. Yüzünü yıkadık ve yiyecek bir şeyler verdik. O gün ilk defa savaşın çok yakınımızda olduğunu hissetmiştik."

Yaşlı adam sustuğunda hiç kimse, bir anda ortamı kaplayan sessizliği bozmaya cesaret edemedi. Sadece etraftakilerden birisi, "Ne günlermiş onlar," diyebildi.

"Ya, öyle işte: Ne günlerdi gerçekten... Şimdi ben bile o günleri nakletmekten başka olayların gerçek anlamlarını bir türlü çözemiyorum. Şemura yok artık. Ama o olmadığı halde Sinddapva'nın fikirlerinden de çok uzağız. Bana sorarsanız Sinddapva her zaman haklı olarak kalacaktır. Ama onun haklılığı, gerçekleri yaşama hakim kılmaya zerre kadar katkı yapmıyor."

kaanpolatlar@hotmail.com

Desen: Melike

>Aslan Özdemir Kaçak>Söyleşi

Mahir

Bu günlerde İstanbul Sanat Merkezinde hummalı bir çalışma var. Nihat Genç'in hikayelerinden oyunlaştırılan GAVARA'nın provaları yapılıyor. Yakında perde diyecek bu oyunda, bir erkeğin erkek olmakla başına gelebilecek ne varsa ele alınıyor. Mekan tabii ki Türkiye. Oyun bundan birkaç ay önce, Hakkari'de festival kapsamında gösterileceken, yönetmen tarafından son anda çekildi. Yönetmenin oyunu sahneden çekme nedeni, valiliğin dekorda yer alan bir sinekliğin renklerini bahane ederek oyunu kaldırmak istemesiydi. Bakın şu sineğin, pardon sinekliğin ettiğine... Aralık ayı başında Tarlabaşı İSM'de tiyatroseverlerle buluşacak oyun, interaktif olarak (seyircinin oyuna katılımının sağlandığı) sahneleniyor. Hem de mücadelesi verilerek, dekordaki yerini alan sakıncalı 'sineklik'le. Nihat Genç'in, "Arkası Karanlık Ağaçlar" ve "İhtiyar Kemancı" adlı hikâyelerini oyunlaştıran yönetmen ve oyuncu **Mahir Günşıray** ile **GAVARA** oyununun dekoru içinde konuştuk.

Özür dileyerek söze gireyim. Şimdi buradaki düzen nedir? Çünkü neresi sahne neresi seyircilere ait pek belli değil..

Tiyatromuz, değişik oturma biçimlerinde oyunlar sergilemeye müsait boş alan. Bu kez oyunun gereği olarak mekanı bir çayhane, kahvehane olarak tasarladık.

Seyirciler dekorun içinde yer alıyor galiba, bir şekilde oyuna dahil oluyorlar sanırım.

Evet, herkes istediği yere rahat rahat oturuyor, çayını içiyor; ben hikâyeleri anlatıyorum ve oynuyorum, müzisyenler müzik yapıyor, bir yandan da çay servisi devam ediyor. Her oyunun arasında konuklarımız oluyor. Karadeniz Hemşin'den konuklarımız gelmişti, oyun arasında burada tulum çaldılar, dans ettiler. Müzik yönetmenimiz Ayşenur Kolivar da şarkı söyledi. Oyunda da bir şarkısı var, ninni söylüyor.

Önceden belirliyor musunuz oyuna dahil olan konukları?

Evet, önceden konuşuyoruz ama sürprizlere de fazlasıyla yer var. Karadenizlilik bu, hiç belli olmaz, tutmak zor.

Bu mekanda ilk defa mı oynuyorsunuz, sanki bir prova havası var gibi...

Burada sınırlı sayıda oynadık. Hemen birdenbire herkes hücum etti, sonra "Unutmak" ve "Gavara" ile Hakkari'ye ve Van'a gittik. Orada oynayacaktık ama malum sineklik davası oldu, "Gavara"yı orada oynayamadık kendi mekanımızda devam ettik. Bu senede Aralık ayından başlayarak her Cuma ve Cumartesi günleri oynayacağız.

Nedir bu erkeğin başına gelenler? Tabii oyunda. Hoş yaşamak da öyle ya...

Nihat Genç'in anlatıcılığı tekniğini kullanarak bir oyun yapmak istedik. Nihat'ın öyküleri benim kuşağımdan birinin tanık olabileceği, memleketimden insan manzaraları gibi. Bir erkeğin refah içindeki çocukluğunu, sünnetini, ilk aşkını -gerdeğini-, mahallesinde tanık olduklarını, askerliğini, doktor olarak Karadeniz'in küçük bir kasabasına tayini ile başına gelenleri anlatıyor ve bugün gecekondu mahallerindeki çocukların yaşam ile ölüm arasında durdukları sınırda nereye doğru kaydıklarına, son olarak da bir askerin cenaze törenine tanıklık ediyor. Başladığı ve bitirdiği nokta artık hiçbir yere ait olmaksızın sadece hikayelerini anlatarak yaşayan, bununla varolan bir dengbej gibi. Hikayeleri izlerken ister tek tek olduklarını, ister bir bütünün parçaları olduklarını düşünebilirsiniz. Hikayeler aynı erkeğin de olabilir, bir çok erkeğin de.

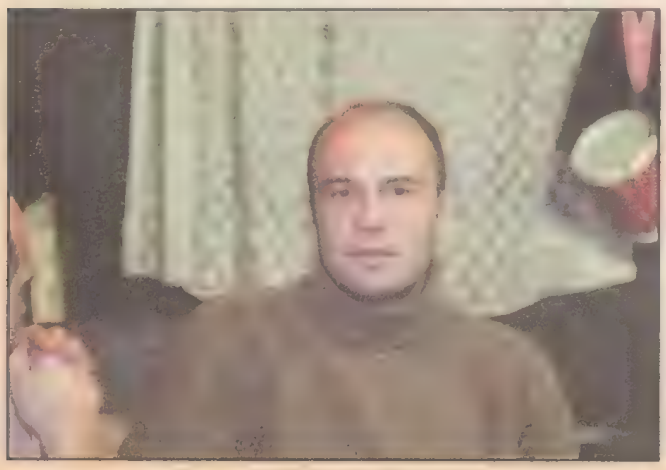

Zor oldu mu Nihat'ın hikayelerini oyunlaştırmak? Karşınızda Türk edebiyatının en sert söylemini takınan, hırçın üslubu olan bir yazar vardı çünkü...

Çok çalıştım, zor oldu. Malzeme öyle çok ki, elemekte zorlandım. Oyunculuk açısından da, sahneleme açısından da zorlu bir uğraş vardı önümde. İki saat tek başına oynamak... Ama oynamaya başlayınca gördüm ki, iki saat göz açıp kapayıncaya kadar geçti. Hikaye anlatıcılığını denemek önemli bir şeydi. Nihat'ın hikayelerindeki şaşırtıcılık bizim tiyatroda da inandığımız bir etkidir. Benim için çok iyi bir deneyim oldu. İlk kez Tiyatro Oyunevi olarak yerli bir yazarla çalışıyorum. Korkularım vardı. Özellikle yaşayan bir yazarın dünyasını, bizim gibi çalışan bir tiyatronun ele alması oldukça riskliydi. Yazar müdaheleci olursa iyi iş çıkartmak zor olurdu. Ama her türlü riski göze aldık doğrusu.

Biraz da Nihat Genç'i sevdiğiniz için bu işe girdiniz sanırım?

Evet Nihat'ı önce yürekli yazıları ile sevdim. İlk kez Nihat Genç'e telefon ettiğimde, "Ben tiyatro yapıyorum, adım Mahir Günşiray, sizin hikayelerinizden bir oyun yapmak istiyorum, dedim. İlk laf "Şu meşhur Mahir Günşiray mı?" oldu. Eyvah dedim, yandık. Çünkü Nihat'ın ters bir adam olduğunu duymuştum. "Şey, ben tiyatro yapıyorum." dedim..., "tamam tamam, devam et", dedi. Çattık, kesinlikle izin vermeyecek dedim ama tam tersine, doğrudan "ben seni tanıyorum, ne istersen yap" dedi. "Ben tiyatro için yaşamak istiyorum, bir gün hep tiyatro yazacağım, benim için hayattaki en önemli şey tiyatro. Çok insan istedi oyunlarımı, hikâyelerimi ama kimseye vermedim... Neyse, sana güveniyorum, seni biliyorum ne istersen yap," dedi. "Yok ne istersem yapmıyayım, istersen beraber çalışalım" dedim. "Benim hiç vaktim yok. Ne istersen yap" deyip; biraz hikâye anlatıcılığının ne kadar değerli ve çağımız için gerekli olduğu üstüne konuştuk. Böyle ilginç bir tanışmamız oldu. Gerçekten de gelip bakmadı bile bunlar ne yapıyorlar diye. Onun bu güvenini olumlu yönde kullandık sanırım.

Bütün oyunlarınız genelde birer deneysel tiyatro alanına giriyor, niye böyle bir alan seçtiniz?

Bakın ilginç bir şey var: Nihat da yazdığı hikayelere "deneme" diyor bazen. Çok bilmek ve öğretmek yerine bir şeyi denemeyi tercih ederim. Biz, kimi zaman klasik metinleri, kimi zaman da çağdaş metinleri, "yeniden okuma" ile seyircinin heyecan duyacağı, şaşıracağı, orada bedeniyle varolacağı bir yoruma getirmeye çalışıyoruz. İçinde bulunduğumuz problemleri anlamaya yönelen bir çalışma içindeyiz; tasarlananın değil, oyuncunun yaratıcılığının ön planda olduğu bir sahneleme üzerinde uğraşıyoruz. İlgilendiğimiz temaları ve sorunları ele alabileceğimiz metinler arıyoruz.. Mesela bir önceki projemiz "Unutmak", dünyada kötülüğün kılık değişimini, şeytanın artık ne olduğunu tam olarak tanımlayamayacağımız bir noktada olmamızı ve bununla birlikte bu hayat içinde her şeyi unutmaya yönlendirilmemizi ele aldığımız bir oyundu. **Gavara**'da da bir erkeğin bu

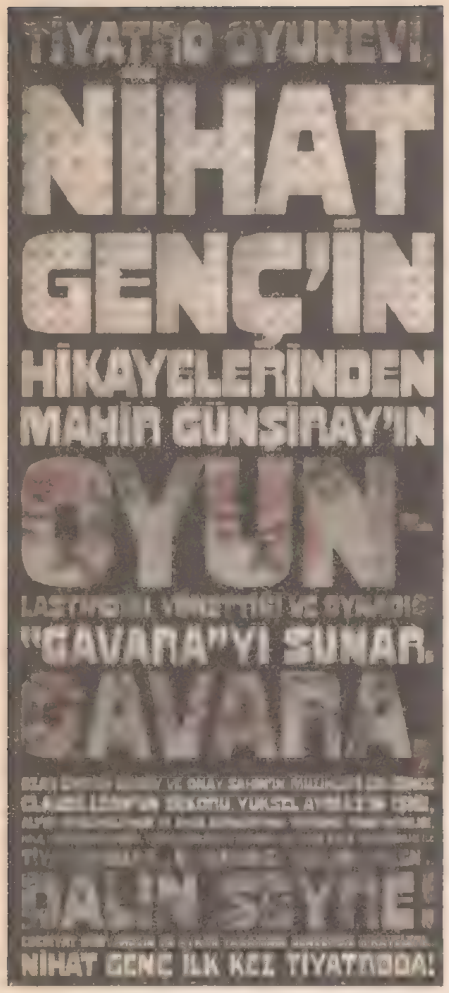

Oyunun afişi (üstte) ve meşhur sineklik

topraklardaki sünnet-gerdek-askerlik üçgeni içindeki yaşamından kesitler göstermeye çalışıyoruz. Önce her düşünceden, her kesimden gelen insanı anlamak önemli. Bu farklı insanları anlayabilirsek, kendimizi anlayabilirsek belki birbirimize huzurlu, barışçıl bir dünya oluşturabilmek için adım atabiliriz.

Klasik tiyatro da yapabilirdiniz, böyle deneysel tarzda değil de...

O da yapılabilir ama biz şu an başka bir şeyin peşindeyiz. Çünkü tiyatroyu öldürdüler. Tiyatroyu insanlara ders veren, onlara ne düşünmesi gerektiğini öğreten bir mekan haline getirdiler. Burjuva duyguları içinde boğdular bizi. Bir takım bireylerin iç dünyaları ile oyaladılar hepimizi. Geleneksel tiyatromuzda, yani halk tiyatromuzda bunlara yer yoktur. Biz öncelikle anlamaya çalışmanın kendini temsil etmenin yegane yolunun "oyun" olduğuna inanıyoruz. Oyunlarımızda hiçbir zaman mesaj veren, seyirciye bir konuda ne yapması nasıl hareket etmesi gerektiğini söyleyen ya da onları birtakım küçük burjuva duygular içinde arındırmaya çalışan bir tiyatrodan uzak durmaya çalışıyoruz. Bu dediğim çerçeve içinde "politik" bir tiyatroyuz.

Gavara'nın Doğu'daki gösterimi yasaklandı galiba, bütün mesele renkli bir sineklikti sanırım.

Gösterim yasaklanmadı; şöyle oldu: Biz Hakkari'de Öğretmen Evi'nin bahçesine dekorumuzu kurduk, dekorumuzda bu sineklik vardı, sivil polisler gelip bunu çıkarmamı istediler, "Vali beyin ricası," dediler. Ben de "Resmi bir yazı getirin, ben TC vatandaşıyım, kanuna aykırı birşey yaptıysam söyleyin, kaldırırız tabii," dedim. On beş dakika sonra bir yazı getirdiler savcılıktan, "bölücü örgüt propagandası yapmak ve onun bayrağını açmak" olarak suçlanan sinekliği kendileri söküp götürdüler. Bunun üzerine biz böyle bir tavrın sansür olduğunu söyleyip, oraya toplanan insanlardan özür dileyerek oyunu oynamadık. Bir tiyatronun dekor parçasının sakıncalı görülüp sökülüp göz altına alınması herhalde dünyada eşi benzeri olmayan bir olaydı. Bu bir sansürdü. Üstelik, daha sonra savcı da gördü ki 5 ayrı renkten (sarı, kırmızı, yeşil bordo, turuncu) oluşan rengarenk bir sineklikti bu. Daha sonra takipsizlik kararı verildi. Van DGM, den de bu sinekliğimizi aldık.

Şu an sakıncalı bulunan sineklik dekorda yer alıyor mu?

Tabii, yer alıyor. Ayrıca **Gavara**, Nihat'ın hikâyelerinden oluşan politik bir oyun, ama bu şekilde suçlanacak bir yanı olmayan bir oyun. Ama zaten bu biraz da bölgenin olağanüstü koşullarından kaynaklanan bir durum. Bölge biraz daha rahatlamasına rağmen, sadece sivil polislerin telsizlerinin duyulduğu sarı, kırmızı yeşil renklerinin yanyana görülemediği bir kent Hakkari. Bu olay sonrasında sivil polisler bile gelip üzüntülerini dile getirdiler. Çok sıcak davrandılar. Dost olduk. Belki çok farklı görüşlerdeydik ama el sıkışıp ayrıldık. Bunu çok olumlu buluyorum. Ben de, tiyatro anlayışımız da zıt kutuplar yaratmaktan yana değildir.

Oyundaki yeri nedir sinekliğin.

Burası bir kahvehane, Yani kahvehaneye giriş çıkışlarda konan bir dekor parçası.

Renkler özel bir seçim miydi?

Hayır, ne renk muşamba bulunabildiyse ondan yapıldı. Bana polisler bunu kaldırın dedikleri ana kadar da hiç aklıma dahi gelmemişti.

İlgisi yok tabi. Nihat Karadenizli, siz İstanbullusunuz. Böyle bir meseleye kafa yormak için epey uzaksınız bölgeden.

Elbette kafa yoruyoruz. Her gün, gerek ülkemde gerekse dünyada yaşananları takip ediyoruz ve bununla hesaplaşmak için oyunlar yapıyoruz. Karadeniz'in tarihindeki zor dönemleriyle, acılarıyla, göçleriyle ilgilendiğim gibi güneydoğunun, ortadoğunun, meselesiyle de ilgileniyorum, Kürt meselesiyle de, Filistin meselesiyle de ilgileniyorum. En çok da bilmek istediğim şey, "iktidar"ın nerede olduğu?

Biraz Tiyatro Oyunevi'nden bahseder misiniz? Bugüne kadar ne tür etkinlikler yaptınız, hangi oyunları sahnelediniz?

Tiyatro Oyunevi 1996 yılında kuruldu. İlk olarak "Bir Avuç Hayvan Mayvan" adlı bir gölge oyunuyla başladık. bununla beraber aynı yıl Genet'in "Hizmetçiler" oyununu sahneledik. Daha sonra Sofokles'in "Antigone"sini 7 kadınla oynadık. 1998 yı-

lında da Cervantes'in Don Kişot'undan bir uyarlama yaptık. "Hikaye-i Don Kişot", Ankara'da tren garının karşısına kurulan büyük bir sirk çadırında halka ücretsiz olarak oynandı. Ardından Franz Kafka'nın hikâyelerinden "Ceza Kolonisi"nde adlı bir oyun yaptık. Bernard Marie Koltes'in tek kişilik bir oyunu olan "Ormanların Hemen Önündeki Gece"sini biz, yedi ayrı karaktere bölerek bu mekanda özel bir sahne tasarımı ile gerçekleştirdik. Gogol'ün "Evlenme" oyunu, -ki bu yıl da devam edeceğiz ona- ondört günlük bir çalışmayla 9 kişilik bir kadroyla sahnelendi. Yani bir Pazartesi günü provaya başladık. İki hafta sonra burada prömiyer yaptık. Çok eğlendik. Sonra da geçen yıl "Unutmak" oyunu ve "Gavara". Bu yıl da Mayıs ayında Roald Dahl'ın yazdığı ve Paul Patterson'in müziklerini yaptığı Kırmızı Başlıklı Kız'ı sahneleyeceğiz. Kuklalı maskeli, büyük orkestralı bir oyun.

Burda mı olacak yine?

Hayır büyük bir salonda olacak, çünkü 40 kişilik orkestra olacak. Bir başka yeni projemiz de çok özel bir dili olan Avusturyalı yazar Werner Schwab'ın "Döne Döne" adlı oyunu.

Peki devletten ya da herhangi bir kurumdan mali destek geliyor mu, sponsorunuz var mı?

Var, kurulduğumuzdan beri en büyük desteği Efes Pilsen'den gördük. Bugüne kadar bütün projelerimizin tanıtım sponsorluğunu yaptılar. Ve de geçen yıl "Unutmak" oyununa Fransız Kültür Merkezi destek verdi. Kültür Bakanlığı'ndan da her sene küçük bir destek alıyoruz. Yani arkadaşlarla burada rahat rahat çay içip simit falan yiyebiliyoruz. O konuda hiçbir sıkıntımız olmuyor çok sükür. İlk kez bu yıl kültür bakanlığından iyi bir destek aldık. Bu yılki "Döne Döne" oyunu için Avusturya Kültür Ofisi'nin ve Kültür Bakanlığı'nın desteği var.

Ola, sonrasında sivil polisler bize gelip üzüntülerini dile getirdiler. Çok sıcak davrandılar. Dost oduk. Belki çok farklı görüşlerdeydik ama el sıkıp ayrıldık

Bir şekilde tencere kaynıyor diyorsunuz.

Bu tencerede herkesin tuzu var. İnsan emeği ve isteği en büyük sponsorumuz.

Sinema oyunculuğu yapmıyor musunuz artık, sizi göremiyoruz beyaz perdede?

Teklif geldiğinde değerlendirmeye çalışıyorum. Bazen iyi birşey oluyor, zaman uymuyor. Bazen de bomboş oluyorsun, öneri gelmiyor. Bir türlü yıllardır zevkle çalışabileceğim bir film teklifi gelmedi.

Anladığım kadarıyla bütün enerjinizi tiyatroya vermek istiyorsunuz.

Tabii ki ama, sinemanını tadı da bambaşkadır. Birbirimizi çok severiz.

Maria'nın gözyaşları

Maria Teyze'yle anneannemin yeni taşındığı apartmanda karşılaşmıştık. Eski binanın giriş katında oturuyordu. Yerden yüksek, tertemiz pencerelerini gelin misali beyaz perdeleri süslüyordu. Anneannemi ziyarete gittiğimde çoğu zaman ya kapıda ya da sokağın başında rastlıyordum ona. Önceleri sıcak bir bakışma, ardından da geçen zamanla birlikte birbirimize hal hatır sormaya başlamıştık. Onu tanımıyor olmama rağmen sevmeye başlamıştım. Pamuk saçları, beyaz teni, yüzündeki çizgiler, ellerindeki yaşlılık izleri... Hepsi yaşanmışlıklarının birer sembolüydü sanki... Yağmur sonrası denizin rengi misaliydi gözleri... Bir tek gülüşü eksikti o nur yüzünden, kim bilir o gülüşü kim çalmıştı?..

Maria Teyze'yle ilk kez anneanneme kahve içmeye gittiğim bir kış gününde konuşabilmiştim ancak. Yıllardır tanışırmışız gibi bana sıkı sıkı sarıldı, ardından da hayatımla ilgili sorular sormaya başladı. Bir çıpıda başladım anlatmaya. Gözü anneannemin eski büfesinin üstünde duran annemle teyzemin birbirine sarılmış siyah beyaz fotoğrafına takıldı. Gözleri buğulandı sanki. Birden toparlandı, "Vakit geç oldu, ben gideyim artık" dedi. Ayaküstü biraz da buruk bir vedalaşmayla anneannemin evinden ayrıldı. Gel zaman git zaman anneannemle Maria Teyze'nin birbirlerine ziyaretleri sıklaşmaya başladı. Ama hep bir şeylerin üstü kapalı kaldı. Karşılıklı bir şeyler saklanıyordu sanki. Anneannem bundan olsa gerek bana hep "Bu aşağıdaki var ya, sır gibi, mezar gibi kadın. Her şeyini saklıyor" derdi. Bu söz içimi acıttı. Solgun beyaz teni, hüzünlü bakışları insanı tedirgin ediyordu.

Noel'e iki gün kaldı. Çam ağacını süsledim. Kapıların tokmaklarına içi şeker dolu kumaştan yapılmış Noel Baba torbalar yerleştirdim. Giriş kapımızın önüne üstü çanlarla süslenmiş bir çelenk koydum. Evin her yanı kırmızıya büründü. Ama bende bir eksiklik vardı. Çocukluğumdaki gibi heyecanlandırmıyor artık Noeller beni.

Büyüklerim hep söylerdi 'Eski Noellerin tadı kalmadı' diye. Çocukken bu sözlere pek anlam veremezdim. Büyümek, galiba insanın ruhundan bir şeylerin kaybolması demek. Noel'e bir gün kaldı... İçim biraz buruk... Evden erkenden çıkıp Noel alışverişi için kendimi büyük bir alışveriş merkezinin içine attım. Alışveriş merkezi de bizim ev gibi, her tarafı kırmızılara bürünmüş. Anneanneme, sevgilime, kardeşime, babama, anneme, teyzeme, kuzenime hediyeler aldım. Anneme şık bir siyah kazak, anneanneme güzel bir fular. Hepsi de çok şıklar. Saatlerce dolaştıktan sonra biraz soluklanmak için bir kafede oturdum. Bir Türk kahvesi istedim. Malum yarın Noel, perhizdeyim. Sabah kiliseye gidip şarap ekmek aldıktan sonra istediğim her şeyi yiyebileceğim. Canım tatlı yemek istiyor, aynı çocukluğumdaki gibi. Ne zaman perhizde olsam canım hep yememem gereken şeyleri ister. Galiba ben hiç büyüyemeyeceğim. Botanik bir bahçeye benziyor kafe. Yapay ağaçlara süsler konulmuş. Gözlerim dalıyor. Dedemi düşünüyorum. Onsuz geçen on bir yıl. Onu özlediğimi fark ettim. Mezarına da gidemiyorum. 11 yıl önce, doğumgününü olan 1 Ocak günü kaldırılmıştı hastaneye ve birkaç gün yaşadıktan sonra orada ölmüştü. Onu özlemek, onun mezarına gidememek... Acı bir şey. Hesabı ödedikten sonra yavaş adımlarla ilerlemeye başladım. Ne zaman bir bayramımız olsa çocuklarını veya yakınlarını kaybetmiş insanlar gelir aklıma. Onlara bir şeyler yapmak, onları mutlu etmek isterim. Çocukken Noel'in insana verdiği mutluluk zamanla hüzne dönüşüyor galiba. Maria Teyze'ye bir şeyler almak istedim. Onu mutlu etmek istiyordum... Ama o giydiği siyah kıyafetlerle belki de kendini mutlu etmek istemiyordu. Beyaz, lacivert ve siyah arasından tereddüt ettim ona o bluzu alırken. Ne ilginçtir ki elim siyah renkli o bluza değdi. Hiç tereddüt etmeden satıcı bayana "sarın" dedim. Alışverişimi bitirdim, Metro'ya doğru yürüyorum. Taksim'e gidip ordan da anneannemin Cihangir'deki evine uğrayacağım. İnsanlar yılbaşı üstü koşuşturuyor. Anneannemin merdivenlerini ağır ağır çıkıyorum. Üç gittin beş geldin sohbetinden sonra "Anneanne biliyor musun Maria Teyze'ye bir bluz aldım" dedim."Afferim benim kızıma. Yalnız kadın, bayram üstü götür de sevinsin. Yıllarca yalnız başına geçirdiği Noellerin hatırına." "Yarın vermek istiyorum, tam gününde ne dersin?" "Olur, hem de çok iyi olur kızım." Anneannemden çıkıp evime gittim, aldığım hediyeleri ağacın altına koydum. Bizimkilerle sohbet ettikten sonra uyudum.

Erkenden uyandım. Her Noel sabahı olduğu gibi "Anne - baba sizi bugüne kadar üzdümse özür dilerim" deyip evden çıktım. Kilise ile evim 15 dakkikalık bir uzaklıkta. Bir mum yakıp rahibin yanına gittim. Papaz kısa bir dua okuduktan sonra şarap ve ekmeği uzattı bana.

Ruhum hafiflemişti, kahvaltıyı yapmak için anneanneme gittim. Güzel bir kahvaltının ardından hediyemi alıp Maria Teyze'ye indim. Koyu kahveye boyanmış kapısına vurdum. Açan yok. Zile bastım. Boğuk bir ses 'Kim o'. "Benim ben Maria Teyze". Kısa bir sesizlikten sonra kapıyı açtı. Tedirgin bir sesle beni içeri aldı. "İyi Noeller Maria Teyze", iki yanağından öpüp ona hediyesini verdim. Yılların hasreti sinmişti sanki kucaklaşmamıza. Gözleri doldu, yeşil berjer koltuğuna oturdu. Paketi açtı. Yıllardır Noel'de hiç hediye almamıştım kızım" dedi. Yarı buruk, yarı mutlu bir tebessüm belirdi yüzünde.

Küçük salonunun duvarları, evlilik ve bir küçük kızın resimleriyle doluydu. Gözlerimi duvardan ayıramıyorum. Bunu fark etmiş olsa gerek, Maria Teyze o ânın havasını dağıtmak istercesine "Ne içersin kızım" dedi. "Hiçbirşey". "Olur mu şimdi bir sabah kahvesi yapayım, karşılıklı içeriz" dedi. "Olur teyzecim" dedim. Odayı terk ettiğinde gözlerimle her yanı süzmeye başladım. Kimdi bu kız? Annemle teyzemin fotoğraflarını görünce bu kadar neden hüzünlendi ve buna benzer bir yığın cevapsız soru art arda sıralandı aklımda. Önce sakız

tatlısı ikram etti, ardından kahvemizi içtik. "Anlat kızım nasıl geçiyor günlerin?" "Ne olsun aynı iş güç ev derken hayat geçiyor." "Öyle deme şükret Tanrı'ya bunları bulamayanlar da var."

Doğru tabii dedim. Birden gözleri, eski büfesinin üstünde duran o siyah beyaz fotoğrafa kenetlendi. Sarı yıldızlı çerçevenin içinde Maria Teyze, kocası ve onun yanında küçük bir kız duruyordu.

Kelimeler teker teker ağzından dökülmeye başladı, "Bunları görüyor musun kızım, onlar benim her şeyimdi. Yanımda duran kocam Yorgo çok zengin bir yağ tüccarıydı. O zamanlar Kandilli'de oturuyorduk. Mutlu bir evliliğim olmuştu. Yanındaki de kızım Maria." "Maria Teyze, ne güzel kızınla aynı adı taşıyorsun." "Yok kızım benim adım Elisavet ama ben o kara günden sonra kızımın ismini kullanmaya başladım. Kızım Maria doğduğunda ben ve Yorgo mutluluktan uçuyorduk, onun için de ona Meyrem Anne'nin ismini koymaya karar verdim. Tanrı'ya küçük bir teşekkürdü bizimkisi." Bir yudum su aldı. Boğazındaki düğümü çözmek istercesine. "Henüz altı yaşındaydı. Okula yeni başlamıştı. Her sabah erkenden uyanır önce kocamı uğurlar sonra da kızımla güzel bir kahvaltı yapar onu okuluna kendi ellerimle yollardım. Ta ki o sabaha kadar. Kızım artık büyümüştü. Okula tek başına gidip geliyordu. İlkokul dörde geçmişti. O sabah da erkenden uyanıp onu hazırladım. Çantasını eline verdim, kırmızı kurdelelerini her sabah olduğu gibi saçlarına takmıştım. Sonrasını bilmiyorum." Nasıl yani dememe kalmadan. "Biliyorum buna kimse inanmıyor ama öyle. Kızım o gün okuldan eve bir daha hiç gelmedi. Hiç unutmam o gün yağmur yağıyordu. Okuldan üçte çıkar, en geç üçbuçukta gelirdi. Önce okula sonra da karakola gitmiştim. Okul müdürüne kızımın durumunu öğrenmeye gittim. Ama aldığım yanıt beni daha da çılgına çevirmişti; Maria bugün okula hiç gelmedi. Nasıl olur dedim. Yorgo'ya çabuk gel ben karakoldayım dedim. Ne oldu demesine kalmadan telefonu yüzüne kapattım. Apar topar geldi, duyduklarına inanamadı. Polislere kızımı anlattım, hatta robot resmini çizdiler. Ama aldığımız cevap netti, siz eve gidip bizden telefon bekleyin olmuştu. O geceyi pencerini önünde geçirdim. Sabaha doğru da pencerenin pervazında sızdığımı hatırlıyorum. Her gün pencerede kızımın gelmesini bekledim. Okulun önüne gidip bekledim. Kafelere, sinema önlerine hatta gece başıma siyah bir şapka geçirip kocamla birlikte o kötü kadınların iş beklediği caddelerde dolaştık. Yıllar yılları kovaladı, onunla ilgili tek bir haber ulaşmadı bize. Bazen karakoldan gelen polisler olurdu, sizin kızın eşgaline benzeyen biri var morgda, gelin birlikte giderim derlerdi. Her seferinde yüreğim ağzıma gelirdi. Acaba kızımız mı diye. Sonra onun olmadığını öğrendiğimde içten içe sevinirdim demek ki ölmedi bir yerlerde yaşıyor. Belki bir gün gelir ailesini yeniden bulur umuduyla ikimizi de hayata bağlamaya çalışıyordum. Gitgide yüzüm çökmeye başlamıştı. Kocamla ilgilenmez olmuştum. Kısacası, evde yaşayan iki yabancı gibiydik. Bir sabah Yorgo bana artık, 'Elisalet bu olmuyor, acımız ortak ama hayata tutunman lazım' demişti. Ben de ona bu acıyı unutamayacağımı söylemiştim. Bir yıl sonra da bir sabah bana hayatımın sonuna kadar rahat geçineceğim yüklüce bir miktar para bıraktıktan sonra hayatıma bir daha girmemek üzere ayrıldı. Dostlarımız buna inanamamıştı. Canlı bir cenaze gibiydim. Kocam, kızım hepsi tek tek gidiyordu hayatımdan. Yalnızlığımla birlikte yaşamaya alışmıştım artık. Aylar ayları, yıllar yılları kovaladı.

Onu hâlâ çok özlüyorum. Çocuk gülüşüyle aklımda. Yokluğuna yavaş yavaş, 50 yıldan sonra ancak alıştım kızım. Yaşasaydı, annenle yaşıt olacaktı kızım muhtemelen belki de senin yaşlarında torunlarım olacaktı." Maria Teyze'nin eli büfenin üstündeki bez bebeğe gitti. "En sevdiği bebeğiydi. Okula gitmeden her sabah öper öyle çıkardı evden. Hâlâ dudağının tadı saklı burda." Bez bebeği kucağına koyup gerçek bir bebeği sallarcasına sallamaya başladı. Arada da ağlama benim güzel kızım gibi sözler söylüyordu. Kaybettiği kızını belki de o bebekte yaşamaya, bulmaya çalışıyordu.

Küçük kız Maria'yı hiç tanımamama rağmen özlemeye başladım. Maria Teyze elindeki bebeği usulca koltuğa bırakıp ben geliyorum bekle kızım dedi. Birkaç dakika sonra yanıma geldiğinde elinde altın kalp şeklinde bir kolye ucu vardı. Avuçlarını aç, dedi. Bu senin, kızımındı, Noeller'de takar, bluzunun üstüne sarkıtırdı. "Ona teşekkür edip kolye ucunu zincirime taktım. Saatin nasıl geçtiğini anlamadık bile. Maria Teyze bu gece bize gelsene dedim hep birlikte yemek yeriz. "Olmaz kızım, ben yalnız başıma kalmak istiyorum, bakarsın Mariam bu Noel çıkar gelir ne dersin". "Bilmem belki de gelir dedim. Peki ya Yorgo. o nerede teyze." "Beni terk ettikten sonra Yunanistan'a gitmiş. Yeni bir hayata ne kadar da başlamak istemiş olsa da bunu başaramamış. Bir gün de kuzenleri onu evinde ölü bulmuş." Ama sen, hayata tutunabildin Maria Teyze. "Ben kızımı bekiyorum, biliyorum, bir gün gelecek. Ve eskisi gibi bana sarılacak." Maria Teyze'nin elini öptüm, gözlerinde gene aynı hüzün vardı. Tıpkı o günkü gibi.

Denizsiz kentin martısı

Edip Cansever'in 1985'te yazdığı "*Saat Kulesi*" şiirini hiç unutmadım. Almanya'ya göçün tarihi 40 yılını çoktan doldurdu; doldurdu ama çileler bitmedi bu saat kuleleriyle de ünlü kentte. Ne diyor şair? "*Nereden gelmiş bu denizsiz kente/Bu yaşlı martı*" Bu can alıcı girişten sonra asıl hüzün ve vuruculuk bundan sonraki dizelerde: "*Konmuş saat kulesinin üstüne/Öyle bir zamansızlıktan izliyor beni/Çağırsam hemen çıkıp gelecek, biliyorum/Çok eski bir oyundan kılıksız bir haberci gibi.*"

Oyunlar da eskir belki, ama **Nezihe Meriç**'in Yapı Kredi Yayınları arasında yayımlanan *Toplu Oyunlar*'ı için bu yargının geçerli olup olmadığını bilmiyorum, doğrusu. Onun "*Çın Sabahta*", "*Sular Aydınlanıyordu*", "*Sevdican*", "*Tartışma*" ve "*Öyle Bir Gün*"ünü yeniden

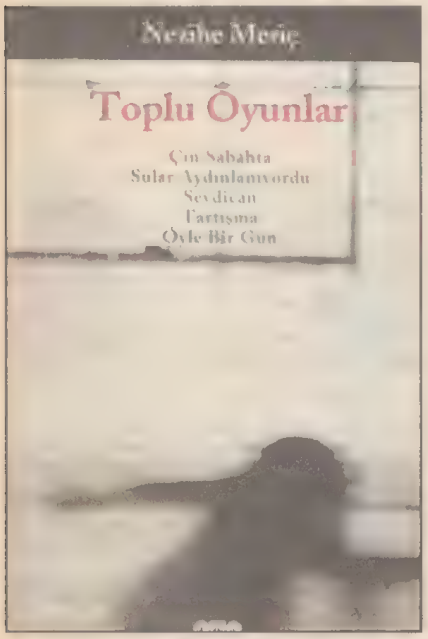

okudum topluca. Bu oyunları birer uzun öykü ya da roman gibi okumak da olası, seyretmek gerekmiyor. Zaten görüntü fışkırıyor **Nezihe Meriç**'in o tadına doyulmaz anlatımından.

Aslında tüm oyunları üstünde tek tek ve uzun uzun durmak gerekiyor ama, ben, *Sevdican* üstünde durmak istiyorum, çünkü oyun Almanya'yı konu ediniyor. 2 bölümlük *Sevdican* üzerine kısa bir bilgi de vereyim hemen: Oyun, 1984 yılında Almanya'nın Westfalya Eyalet Tiyatrosunca sahnelenmiş. 1984'te İstanbul Festivali'nde seyirci karşısına çıkmış. 1988'de de tüm Almanya'yı dolaşmış. Ben, göçün tarihine tanıklık da eden bu oyunu görememiştim bir türlü. Metni okuyunca mutlu oldum doğrusu: "*Bu oyun 'Bu dünya nedir? Yaşamanın anlamı nedir? Ben kimim? Neyim? İnsanlara, mutluluk denen şeye nasıl bakmalıyım? Yaşadığım bu toplumun içinde, bu dünyada kendime nasıl bir anlam kurabilirim?' diye düşünen bir kadının, düşünüp dururken kurguladığı düşsel bir serüvendir. Düşüncesi insanlar, yaşamak, mutlu olmak vb. üzerine gelişirken, bir yerde göç sorunu girmiştir araya. O zaman, serüvenin kurgusu, göç olgusu çevresinde odaklanmıştır. Oyunda birkaç kadın sergilenmekteyse de, aslında tek bir kadının oyunudur bu.*" Göç çıkmazının yükünü, sömürüsünü, acısını, özlemini, ayrılığını, parçalanmışlığını... çeken kadın(lar) ise şöyle roller üstlenir oyunda: "*Geride kalan. Gidip yenilen. Gidip kazandığını sanan. Gidip kaybolan. Gidip hayvana yakın bir duyarsızlıkla ya da insani değerler karmaşası içinde yaşamını sürdüren.*" Biraz daha açarsak: Geçmiş kültürü sırtından hiç indirmemiş, yeniliklere uzak, geleneklerle boğulmuş bir kadının yanında, çalışmak için başka ülkelere gidip de "telef olan" bir başka kadın da vardır oyunda. Bitmedi: "yenilene karşı yenilmeyen" ama "fiziği"yle yenilen öteki kadının yanında, "Yerini yurdunu bırakarak, başka ülkelere işçi olarak giden" kadınların yaşamında hep bir darda, zorda kalmışlık vardırı gösteren bir başka kadın. Bir de yurt dışına çalışmak için gidenlerin aralarında çalışmak birinci amaçsa, evlenip oralarda kalmak da bir başka istekti.

Sevdican, yurt dışındaki bizimkilerin yaşamına çeşitli açılardan, üstelik kadınların gözü, gönlü üstünden bakan bir oyun.

Nereden geldim *Sevdican*'a? 19 yıldır Berlin'de sahnelediği oyunlarla Berlin'deki bizimkilerin dikkatlerini üstüne çeken **Diyalog,** 1985'ten beri her yıl Ekim'de uluslararası bir Tiyatro Festivali'ne de imza atıyor. Bu yıl 15 Ekim-1 Kasım tarihleri arasında *Mahir Günşiray'ın Tiyatro Oyunevi, Tiyatro Düşüm, Hadi Çaman, Suna Keskin, Halit Akçatepe, Amsterdam'dan Rast Theater, Posdam'dan Hans Otto Theater, Umut Tiyatrosu, Selçuk Yöntem*'in şiir dinletisi Berlinli bizimkilerin karşısına çıktı. Diyalog Tiyatro Festivali'nin amacı Berlin'de yaşayan göçmen sanatçıların, toplulukların ürünlerine dikkati çekerken, öte yandan da göçmenlerin geldikleri ülkede üretilenlerin, sahnelenenlerin de Berlin'de seyirci karşısına çıkarılması, olarak özetlenebilir.

Her şey, "*Çok eski bir oyundan kılıksız bir haberci gibi*" değil mi "*Üstelik bu akşamüstü saatlerinde*"?

Evet, "*Nereden gelmiş bu denizsiz kente/Bu yaşlı martı*"?

25 Ekim'de Upuzun bir gecede (sabaha dek) Rus şiiri ele alındı **Berliner Festspiele** çerçevesinde. Festspiele'nin yöneticisi **Joachim Satorius**'un sunuculuğunu yaptığı gecenin ilk bölümünde, Rus şiir eleştirmenlerinin Rusya'nın yaşayan en iyi şairi saydıkları **Sergey Gandlewski** ezbere okudu uzun şiirlerini. Tok sesiyle okuduğu şiirleri beni Rusya'nın uçsuz bucaksız ovalarına, zengin tarihinine, kültürüne, unutulmaz aşklarına, savaşlarına, sosyalizmine... götürdü. "*hepsi birden-bavullar koridorda/hızlı hareket ve paket*" sonunda elde kalan solmuş güller bir ayrılığın yüreğe çok ağır gelen gözyaşları gibi. Sonra son dönem Rus şiiri içinde yer alan **Olga Sedakowa** hüzünlü sesiyle, utangaç bakışlarla okudu şiirlerini: "*Şiir dünyada hiç ölmez/Kuzey'e yeniden kar yağarsa*" **Lew Rubinstein**, tek dizelik, ironi dolu şiiriyle büyük alkış aldı. Sonra müzik eşliğinde okunan şiirlere sıra geldi. Bizde Yaşar Miraç'ın kemençeyle, Ataol'un müzik eşliğinde okuduğu şiirlerin ötesinde insanı sarsan ve alıp götüren etkileyici bir üslup vardı Rusların müzikli şiirlerinde. Geceyi tanıtan

Gazeta Kalaschnikow unutulmaz şiir akşamının anısına saklı duracak bende.

"Rusya'da bir şair, bir şairden hep daha fazladır-bugün de öyle değil mi?"

Rus şiirini dinlemeye gelen şiirseverlerin sayısına değinmeyeyim en iyisi, çünkü gece dudak uçuklatacak denli kalabalıktı. Bizim şairlerimizle böyle bir şiir gecesi yapılsa, kaç kişi gelir sorusunu sordum kendi kendime ve çıkamadım işin içinden; karamsarlığım ağır bastı.

Rus şiirini izlerken, dinlerken **Yevtuşenko**'nun, **Voznesenki**'nin ve elbette **Mayakovski**'nin etkileyici şiir okuyuşlarını da düşündüm. Bizim şiirimiz yüksek sese gelmiyor. Belki **Hasan Hüseyin**'in şiiri bağıra çağıra okunacak bir şiirdir. Bir de **Özkan Mert, Süreya Berfe, İsmet Özel, Ataol Behramoğlu** dörtlüsünün üniversite amfilerinde, öğrencilerin önünde yüksek sesle okudukları şiirler bir gelenek oluşturmadı. Avrupa ülkelerinde olduğu gibi kitle önünde şiir okuma geleneği de gelişmedi bizde. Bizim sesimiz yumuşak başlı da ondan mı acaba?

Ferit Edgü'den ne zaman bir kitap okusam, dünyam değişir ve kendimi yenilenmiş, hastalıklardan kurtulur, yaşama daha farklı bakan biri olarak duyumsarım. **Ferit Edgü**, bu kez, beni, yeni yayımlanan *Görsel Yolculuklar* kitabıyla etkiledi, büyüledi, besledi, tazeledi, canıma can kattı. Çeşitli dönemde ressamlar, sergiler üstüne yazdığı yazıları bir araya getiren **Ferit Edgü**, *Görsel Yolculuklar*'daki yazılarını ele aldığı ressamların resimleriyle de süslemiş. Böylece yazıyla resmi ustaca buluşturmuş **Ferit Edgü**. Onun ele aldığı ressamların hemen hemen hepsi Paris ekolünden geçerek adlarını duyurmuş sanatçılar. **Osman Hamdi Bey**'den **Tülay Tura Börtecene**'ye uzanan geniş bir yelpazede otuzdan fazla ressamla yüz yüze getiriyor bizi.

Osman Hamdi Bey, on beş yaşında Paris'e yollanır ve orada gördüklerinden etkilenir: "Türkiye'de de resim, yontu yapılsın ister... Benim ülkemde de müzeler olsun, der. O müzeleri dolduracak yapıtları toplar, kazılar yapar, bir araya getirir." Onun öncülüğünde de 1884'te eski eserleri koruma yasası çıkarılır. Daha çok ayna karşısındaki kendi portresiyle anımsanan **Avni Lifij**'le, Türk resminde ilk kez "*resmin kendi ışığı*" ortaya çıkar, belirir. Onun resimlerinde "Sabah'ı, Öğle'yi, İkindi'yi, Akşam'ı, Gece'yi" görürüz. Onun resminde "ışıktır *zaman*" Şeker Ahmet Paşa bir "Otoportre" ressamıdır. Kendi resmini yapma onunla resmimize adım atmıştır. Türk resminde *çıplak* figürler **İzzet Ziya**'da ayrı bir değer kazanır. Onun "soğukkanlı" oldukça küçük boyutlu resimleri Türk resim tarihinin özgün ressamıyla karşı karşıya getiriyor bizi. "Geçmişi birbuçuk yüzyılı bulan Türk resminde, deniz, çok yakın bir zamana değin İstanbul ile özdeşleşmiştir... Çünkü İstanbul, yalnız bir deniz kenti değil, yeryüzünün en güzel deniz kentidir." **Fikret Muallâ**, "Bir Mizacın Resimleri"nin ressamıdır. Onun resminde hayvanların özel bir yeri vardır çünkü. Kendi portresini yapmaya doyamayan **Bedri Rahmi** Anadolu kültürüyle yoğurur resmini. **Ferruh Başağa**'nın resminde "Geometri, Renk ve Işık" üçgeni birbirinden hiç kopmaz.... Görsel Yolculukları özetlemek olası değil. Yapı Kredi Yayınları arasından okurun kucağına doğan bu kitaba baka baka okumak gerekiyor.

Berlin'de de ressamlarımız, yontucularımız var(dı). Hâlâ var ama "Heykel Oburu" **Mehmet Aksoy** artık İstanbul'da yaşıyor ve yapıtları yurdumuzun dört bir yanında dimdik ayakta duruyor. **Hanefi-Serpil Yeter** çifti de epeydir İstanbul'da üretiyorlar resimlerini. Göçün tarihine tanıklık eder onların resimleri. Bu bir ucuzlama değil, bir saptama. Daha sonra kendi kanallarını göçsüz de sürdürür onların özgün çalışmaları. Sonra **Azade Köker**, yaptığı çarpıcı yontularla Avrupalıları şaşırtmayı sürdürüyor. **Abuzer Güler**, hattan figüratif resme, değişik malzemeye geçişlerle üretiyor resimlerini. **Nur Özalp, Gülden Artun** gibi ressamlar da figüratif resimle haşır neşirler. **Abuzer Güler, Gülden Artun** ve **Nur Özalp**, başka ulustan on sanatçıyla birlikte bir "Çekmeceler" sergisine hazırlanıyorlar şu sıralar. Göç bizleri çekmecede tutmaya devam ediyor, işte sanatçılar buna karşı tavır alacaklar yapıtlarında.

Evet, kim yanıtlayacak oyunlarla, resimlerle, festivallerle hep yanımızda olan "*Bu yaşlı martı*" "*Nereden gelmiş bu denizsiz kente*"?

>Metin Aksoy

Kürtçe'nin ruhunu da Şeytana satsak mı?

Kürtçe serbest olunca satıcıları da bir hayli arttı. Kimileri yaptığı porno filmin ilgi görmesi için Kürtçe dili kullanıyor, kimileri reyting uğruna Kürtleri konu alan dizi filmlerde yarattıkları 'zalim, rakibini yok etmek için vahşi denecek yöntemler kullanan' kahramanlar vasıtasıyla Kürt ağa diye tabir edilen ama özünde Kürt insanını ve kültürünü yansıtmayan karakterler televizyon ekranlarına taşıyor. Bu dizilerde Kürtçe ağıt ve şarkılar da kullanılarak, Kürt insanının vicdanını okşamayı da ihmal etmiyorlar...

Birkaç yıl önce Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yayınladığı bir kitapta Kürtlerin şeytan soyundan olduğunu anlatmaya çalışan bazı 'araştırma' yazılarını dehşete kapılarak okumuştuk. Tam da Türkiye'de şiddetli bir çatışma ortamının olduğu dönemde yayımlanmıştı o kitap. Bir tek Ahmet Altan o kitaba büyük bir tepki göstererek gazetedeki köşesinden sert bir dille kınamıştı. O zaman da hiçbir Kürt aydını kitabı ciddiye alıp herhangi bir tepki göstermediği gibi, araştırma adı altında yayımlanan o safsatalara sadece gülmüşlerdi. Çünkü Kürtler İslamiyet'ten önce Yezidilik inancına mensuptular. Gerek Türkiye'de gerek Suriye'de gerekse Irak'ta birçok Kürt kökenli insan hâlâ da bu felsefeye inanıyor, diğer bir deyişle Yezidi inancına mensup. Yezidilik felsefesinden hareketle Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yayımladığı o kitapta tuhaf olan şuydu: Kürtler insan soyundan sayılmıyordu, yeryüzünde fesat çıkaran, kan döken bir soya mensup oldukları ve bu yüzden de diğer "Beni Adem'lerle" insanlarla bir tutulamayacağı ortaya konmuştu. O kitaptan öncesi de vardı elbette. Kürtçe'nin dağlıların dili olduğu, "kart-kürt" kelimesinden türediği, 'iç düşman' olduğu basın yayın organlarında sıkça karşılaştığımız şeylerdi. Öte yandan yıllar önce Musa Anter ve bazı Kürt aydınları Kürtçe yazı yazdıkları için defalarca cezaevine konulmuş, yıllarca hapis yatmıştı. Musa Anter bir yazısında Kürtçe'nin ne kadar tehlikeli olduğunu şöyle belirtiyordu: Anter, Dicle Talabe Yurdu'nun yöneticisiyken bir gün Kürtçe bir melodiyi ıslıkla çalarak keyiflenir, oradan geçen polisler duyar ve onu alıp karakola götürürler. Komiser sorar: Oğlum sizin radyonuz var mı? 'Var efendim' der Anter. Teybiniz var mı? 'Var efendim.' Peki eşek-oğlu-eşek ne diye Kürtçe ıslık çalıyorsun? Elbette ki Musa Anter'in Kürtçe ıslık çaldığı için sıkı bir dayak yemediğini düşünmeyin. Dahası başta *Cumhuriyet* gazetesi olmak üzere zamanın gazeteleri Kürtçe yazan aydınlar hakkında 'kızıl Kürtler', 'ırkçılar', 'ayrımcılar' gibi başlıklarla yayımladıkları haberlerde insanı dehşete düşüren suçlamalarda bulunmuşlardı. Dolaysıyla bu türden aşağılamalar, hor görmeler geride kaldı diyemeyiz, ne yazık ki, bu alandaki çelişkiler şöyle ya da böyle hâlâ sürmekte. Kimileri yaptığı porno filmin ilgi görmesi için Kürtçe dili kullanıyor, ki Kürtçe ile hiçbir alakası olmadan, kimileri reyting uğruna Kürtleri konu alan dizi filmlerde yarattıkları 'zalim, rakibini yok etmek için vahşi denecek yöntemler kullanan' kahramanlar vasıtasıyla Kürt ağa diye tabir edilen ama özünde Kürt insanını ve kültürünü yansıtmayan karakterleri televizyon ekranlarına taşıyorlar. Bu dizilerde Kürtçe ağıt ve şarkılar da kullanılarak, Kürt insanının vicdanını okşamayı da ihmal etmiyorlar. Bu dizilerden bazıları ise belli bir aşiretin propagandasını yapmak bir yana, birkaç Şivan Perwer şarkısını film müziği yaparak reyting yapmayı başarıyor ne yazık ki. Peki ne oldu da 'dağ dili, kart-kürt', iç düşman' bu kadar ilgi görmeye başladı?

Elbette, Kürtleri konu alan dizilere, filmlere karşı değilim. Yıllardır Kürtleri konu alan filmler ve diziler yapılıyor. Kimse de buna itiraz etmiyor zaten. Örneğin bir "**Züğürt Ağa**" filmi hâlâ beğeniliyor ve izleniyorsa bunun bir nedeni olmalı. Ya da Şener Şen, Uğur Yücel ve Yeşim Salkım'ın başrolünü paylaştığı "**Eşkıya**" filmi neden iki buçuk milyon insan tarafından izlendi? Dahası Türk sineması tarihinde belki de bir

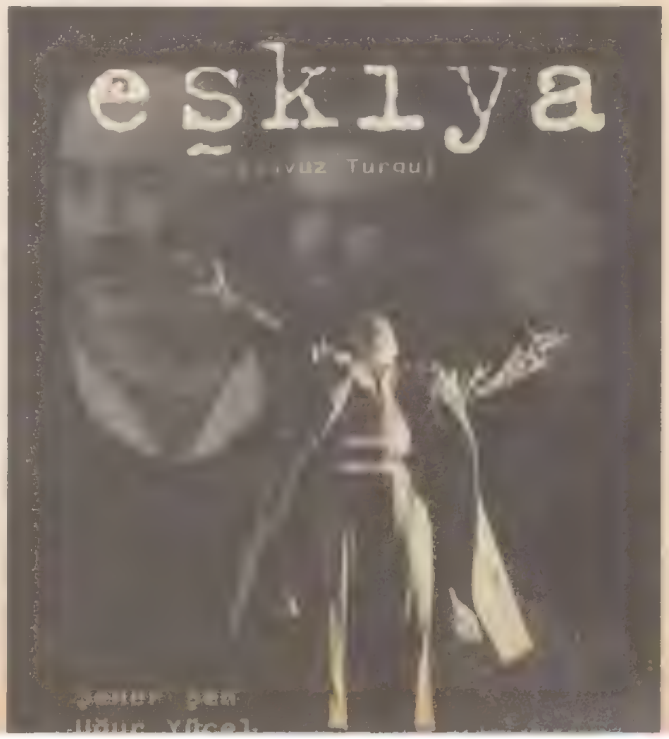

kez daha ulaşılamayacak bir izleyici rekoruna imza atan "**Vizontele**" neden bu kadar çok izleyiciye ulaştı? Herkes bu sorulara kendince bir cevap bulabilir, ama gerçek saklanamayacak kadar ortada. Anadolu'daki köklü, tarihi birlerce yıla dayanan kültürlerin çarçur edilip bitirildiğini de hesaba katarsak **Eşkıya**, **Vizontele** benzeri sinema filmlerinin ulaştığı seyirci kitlesi televizyon kanallarının iştahını bir hayli kabarttı.

Televizyon kanallarının Kürtleri konu alan dizi filmler yapma alanında adeta birbirleriyle sidik yarışına girmelerine ne demeli? Öyle ki, Kürtçe'nin serbest olmasıyla vatanın bölüneceği propagandasını yapan televizyon kanalları nedense bu dizileri yapmakta ve yayınlamakta ilk sırayı alıyor. Kürt kültürünü, Kürtlerin yaşam şeklini, cahilliğini, kurnazlığını dizi filmlere konu alarak bir yandan reyting yarışını önde götürmeye çalışırken, diğer yandan insanın negatif karakteristik özelliklerinden yola çıkarak Kürtlerin değerlerini aşağılamayı da ihmal etmiyorlar. Bu tanımlamaya en uygun dizilerden biri Show TV'de yayınlanan "**Gurbet Kadını**" diğeri de Kanal 7'de yayınlanan "**Dumanlı Yol**". Her iki diziden de pek fazla söz etmek gerekmez; aslında dizileri yayınlayan televizyon kanalların geçmişte ve hatta yakın zamanda Kürtleri nasıl aşağıladıklarını hatırlatırsak belki de çelişkinin ne kadar büyük olduğu daha iyi anlaşılır. Amerika'nın Irak'a müdahalesinin hemen ardından Kanal 7'de Ahmet Hakan'ın sunduğu bir programda Barzani ailesinin Yahudi olduğu savunuluyordu. Hatta daha da ileri gidilerek aslında Kürtler'in Yahudi kökenli oldukları imajını vermek için Mustafa Barzani'nin İsrail'i ziyareti sırasında çekilen fotoğraflar kanıt olarak gösterildi. Sormak lazım, Yahudi olduğunu savunduğun insanların şarkılarını, kültürünü neden başında olduğun televizyon kanalında yayınlıyorsun?

Diziye dönersek: **Dumanlı Yol** dizisini Gani Rüzgar Şavata hem yönetiyor hem de başrolünde oynuyor. Hem iyi adam hem de gözünü budaktan sakınmayan bir 'yiğit'. Dizi değil adeta silah cephanesi, kalaşnikoflar, çeşit çeşit tabancalar, hatta el bombaları; doğrusu bu türden bir dizi nasıl oluyor da insanları şiddete sevk etmiyor merak ediyorum. Hadi silahları geçelim dersek, sürekli dönen entrikalar, birbirlerine tuzak kuran, birbirinin kuyusunu kazan, bir birini boğazlayan insanları Kürt motifleriyle süsleyip izleyiciye satmalarına ne demeli? Bunun yanı sıra Şivan Perwer'in şarkılarını film müziği yaparak Kürtleri aşağıladığını örtbas etmeye çalışmalarına ve en önemlisi bu dizinin Kürtlerin Yahudi olduğunu savunan bir TV kanalında yayınlanmasına ne demeli? Peki bunu da geçtik,

Kürtler eskiden adlandırıldığı gibi eli silahlı 'eşkıyalar' mı, bir birlerini boğazlamak için fırsat kollayan bir halk mı, yoksa reyting için mi böyle olmaları gerekiyor? Cevabı size bırakıyorum.

Gelelim Show TV'deki "**Gurbet Kadını**" dizisine. Tema olarak Şavata'nın filminden hiç de farklı değil. Kemal (Tarık Tarcan) adındaki ağa, kendisine âşık olan, rakibi Reşo Ağa'nın kızına 'hayır' deyince ölümle cezalandırılır. Kemal ağa kısa bir süre önce evlendiği Elif adındaki karısı (Meltem Cumbul) Urfa'ya iki çocuğuyla gelince, Kemal Ağa'nın bir kaza sonucu öldüğünü öğrenir. Elif Kemal ağanın nikahlı eşi olduğu için mirasının da sahibi olmuştur. Ancak Kemal Ağa'nın rakibi Reşo Ağa bu mirası Elif'ten birkaç milyon dolar karşılığında satın almak ister, fakat Elif mirası reddettiği gibi bu teklife de hayır der. İstanbullu kadın emeğe duyduğu saygıdan söz eder, ama Reşo ağa kızıyla birlikte kendi rakibinin mal varlığını eline geçirmeye çalışmaktadır. Ortada bir cinayet, bir dul kadın ve bir miras var ve bir de Kürt karakterler. Kürt karakterler diyorum çünkü Reşo'nun boynundaki poşu, konuşmaları tipik (negatif) bir Kürdü tasvir etmekte. Hakeza Zeyno Ana (Fatma Grik), giyindiği Kürt kıyafetleriyle, davranışları ve konuşmasıyla tam bir Kürt kadınını taklit etmekte. Dolayısıyla Kemal Ağa'nın oğlu ve kızı da Kürt kültürünü taklit eden birer karakter. Bu tiplemelerin Kürt olmadığını savunanlar olabilir, bir de şunu söyleyelim; film müziği olarak sunulan ağıtlar Kürtçe değil mi? Neden Kürtler bu kadar vahşi, kana susamış, entrikacı, aşağılık insanlar olarak karşımıza çıkıyor acaba? Neden bu filmlerde Kürtçe ağıtlar, şarkılar bize bu kadar çekici geliyor!?. Nedenini siz düşünün!..

Önümüzdeki birkaç yıl içinde Kürtçe ve Kürt kültürünün, bazı çevrelere rant sağlayacağı son dönemlerde yapılan dizilerden çok iyi anlaşılıyor. Kürt Kültürü ve Kürt dili eğitim, sanat, edebiyat dili olmaktan çok satılan pazarlanan bir dil olup karşınıza çıkarsa hiç şaşırmayın. Çünkü egzotik ve gizemli bir kültür ham olarak karşımızda duruyor, bunu rant çevrelerin dejenere edip halka satacakları da gün gibi aşikâr. Onlara önerim: Kürt kültürünü ve dilini şeytana da satsınlar hem reyting hem de para kazanırlar, kim bilir belki cehennemden de bir yer sahibi olurlar...

piranhalar

KADIN: Hayatımm, neymiş problem?! Halledilebilecek bir şey mi?! Şanssızlık yani! Olacak şey değil!

ADAM: Bir temassızlık var galiba. Okulda bir bu boku öğretmiyorlar.

KADIN: Olmuyorsa gel, bu gece mumlarla idare ederiz. Hem böylesi daha romantik. Sen seversin.

ADAM: Ama ne?! Zoraki romantizm. Meraklanma, benim için çocuk oyuncağı. Şimdi bağlarım. Sen sofrayı kurmaya devam et. Kurt gibi acıktım.

KADIN: Herşey tamam da tuzluğu bulamıyorum.

ADAM: Hayatım, onca kolinin içinde nerden bulacaksın tuzluğu?! Bırak eksik kalsın.

KADIN: Olur mu canım, her kutunun üzerine içine koyduklarımı tek tek yazmıştım. Tuvalet malzemeleri, makyaj, mutfak, felsefe, ah annemin dikiş kutusu!. İşte bunun içinde olmalıydı. Kitapların arasından çıkacak değil ya tuzluk!

ADAM: Evsahibi söylemişti, hatırlarsın, elektrik saatinde bir gariplik var, değiştirin diye. Keşke dün gelip bir baktırsaydım..

KADIN: Vaktimiz mi vardı?! Kaçar gibi taşındık. Ben böyle şey görmedim. İnsanın annesi babası bile en güzel gününde düşman oluyor vallahi. Evlendin ya, hemen boşaltılsın evdeki çamaşır makinesi, buzdolabı, ıvır zıvır. Pılını pırtını topla, şeyol git gibi bir şey yani.. Hay Allah, nerde bu?!

ADAM: Öyle deme, hiç değilse ilk geceden başbaşa kalacağız. Düşünsene, sizinkilerle olduğumuzu..

KADIN: Sizinkilerle mi, bizimkilerle mi..

ADAM: Ne farkeder, hepsi aynı kapı..

KADIN: O da doğru! İyi ki alelacele tutmuşuz..Yoksa bütün aile doluşurdu şimdi bizim eve; üstüne üstük konu komşu.. Yok yemek, yok kahve, yok nasıl tanıştınızdı, bir daha anlatın, yok bilmem ne derken.. Sanki bilmiyorlar nasıl tanıştığımızı.. Bin kere dinlemişlerdir.

(ışık)

ADAM: İlk gece dövüşecek halimiz bile kalmazdı.

KADIN: Canım! (tuzluğu bulmuştur)

ADAM: Oo! Sofra hazır! Merhaba güzel bayan! Ne güzel şeyler bunlar! Ellerinize sağlık! Köşedeki dükkândan alınmış karışık pizza ve salata, bakkaldan alınmış bir şişe şarap!. Kızmıyorsun değil mi bana?!

KADIN: Neden kızacakmışım?!

ADAM: Yani ne bileyim, balayı filan.. (karısının iskemlesini çeker) İnan, tam da şu reklam kampanyasına denk geldi nikâh! Atlatamadım.

KADIN: Yok hayatım, neden kızayım, bir ara gideriz, acelesi mi var?! Zaten yaza ne kaldı ki?! İkimiz de izinlerimizi aynı zamana denk getirirsek kaçarız bir yerlere. Zaten bu pahalılıkta balayı neyimize?! Üç kuruş maaşla. Lüks. Hem, daha şimdiden tasarrufa başlamalıyız bence. Düşünsene, orada harcayacağız parayla birkaç taksite girdik mi, saray olur burası.

ADAM: Tuzu uzatır mısın hayatım..

KADIN: Manzarayı gördün mü?

ADAM: Balkondan mı? Evi tutarken baktık ya! Fena değil.

KADIN: Gece bir başka güzelmiş. Gemiler ışıklarını yakmış. Işıl ışıl.

ADAM: Ev deniz görüyor diye iki misli kira istedi kadın. Deniz dediği de bir maşrapa su Allah canımı alsın.

KADIN: Olsun!

ADAM: Ev deniz görmez, deniz evi görüyorsa önemli.

KADIN: Ne?!

ADAM: Deniz balkondaki mayolara bakıyor, renklerini kıskanıyor. Reklam canım! Mayo reklamı için bulmuştuk bunu. "Ev deniz görmez; deniz, evi görmeli!"

KADIN: Bazen anlamıyorum seni. Ama bu beni hiç üzmüyor.

ADAM: Ben seni hep anlıyorum. Bu da beni hiç üzmüyor.

(Gülüşürler)

KADIN: Terası da var. Hep istemişimdir. Orayı çiçeklerle dolduralım. Hatta öyle ki orman gibi olsun.

ADAM: Birkaç da hayvan salarız ortalığa, orangutan filan, al sana cangıl.

KADIN: Dalga geçme. Doğayı seviyorum ben.

ADAM: Betonarme terasta doğa?! Fazla yapay kaçmaz mı?! Ben kapatalım diyorum. Dubleks gibi.

KADIN: Soğuk olur kışın yukarsı.

ADAM: Eskimoları pansiyoner alırız. Ek gelir.

>küçük İskender

KADIN: Dalga geçme. O soğukta seks mi yapacağız, paten mi kayacağız?!

ADAM: İyi ya, çocuğumuz yaz çocuğu olur. Mayıs gibi.

KADIN: Ne iyi yaptık da evlendik.

ADAM: İnsan hemen kurumsallaşmalı.

KADIN: Evimizin üç yanı denizlerle çevrili.

ADAM: Memleket gibi ev.

KADIN: Hayatım Marx'ı.. Ay, tuzluğu uzatır mısın?!

ADAM: Mayo! Bu konuda yarın sabaha kadar birşeyler bulmalıyım. Yaratıcı yanımı bilirsin, ama bu curcuna mahfetti beni. Beynim durdu.

KADIN: İstersen bu gece yatakta mayo giyeyim, belki birşeyler bulabilirsin.

ADAM: Olmaz ki, reklam üstkurulu cinselliğin abartılmasına karşı. Oysa ben bu gece abartmayı düşünüyordum. Düşünüyordum da vazgeçmiş de olabilirim.

KADIN: İstersen derhal boşanalım..

ADAM: Nasıl yani?!

KADIN: Boşanalım, sen kampanyayı tamamla, sonra yine evleniriz.

ADAM: Olur mu canım, bu kadar masraf etmişken.. Bulacağım elbette birşeyler. Zaten erken boşalıyorum. Sabah erken kalkarım. Hesaplarsak, bir tanesi beş dakikadan dört kere olsaa..

KADIN: Bulaşık makinesi ucuza geldi.

ADAM: İlk taksit yerine küçük kızkardeşimi adama vermemiz yanlıştı ama..

KADIN: Öyle deme! Halıcıya da benim erkek kardeşimi verdik. Bu daha sapıkça!

ADAM: Senin erkek kardeşin eşcinsel, benim kızkardeşim ise erkeklerden hiç hoşlanmaz!

KADIN: Manzarayı gördün mü?

ADAM: Çok güzel, ama arkadaki odada amerikan üssü olması hiç iç açıcı değil.. Tuzluğu uzatır mısın hayatım?!

KADIN: Üç yanımız denizlerle çevrili... Bence evin dağlık bölgelerinde haftasonları ava çıkalım.

ADAM: Olur. Vurduklarımızı derin dondurucuya koyarsak bu kış rahat ederiz.

KADIN: Kim bilir neler yetişiyordur; ben evi tam olarak gezemedim. Pasaportum yok.

ADAM: Çıkartırız hayatım, daha vaktimiz var. Uzun yıllar bu evdeyiz. Bir dolu çocuğumuz olacak burada; kimi askere gidecek, kimi politikacı olacak, kimi sanata soyunacak.. Sana demedim hayatım, sen soyunma! Hay Allah, pizza bitmiş, deminden beri tabağı yiyorum!

KADIN: Buranın plastik tabakları çok lezzetli! Annem hep buralardan alışveriş yapar!

ADAM: Marihuanayı uzatır mısın hayatım?!

KADIN: Üç yanımız denizlerle çevrili..

ADAM: Bir memleketin üç yanı denizlerle çevriliyse dördüncü yan ne yapacak?! Göletlerle mi tatmin olacak?!

KADIN: Ne hoş, politik bir zıfaf.

ADAM: Hayatım, insan hayatının her anında politik duruşunu koruyabilmeli. Yani, dokuz metre on beş santim kuralını ihlal etmeden, her türlü frikik atışına engel olabileceği noktada sabitlenmeli. Bak..

(Adam, ayağa kalkıp sahne önüne gelir. Ellerini beline koyarak, topu takip eden bir kaleci gibi hafifçe öne doğru eğilir.) Diyelim ki, karşı takım ofansif oynuyor. Ve siz takım olarak golsüz beraberliği son on dakikaya taşıyabilmişsiniz.

>Kürşad Oğuz

Fotoğraflar: Haluk Çobanoğlu/Volume Photos - Güven Polat

Cemal, İstanbul'u unutmak için sevmedi!

Jamal Mahjoub

Geçen ay Jamal Mahjoub fırtınası esti İstanbul'da. 22. TÜYAP İstanbul Kitap Fuarı için gelen Sudan kökenli İngiliz yazar, beş gün kaldığı Türkiye'de çıkmadık gazete, dergi, televizyon bırakmadı. Hasbelkader, biz de bu güruhun içindeydik ama daha özel bir ilişki kurduk Mahjoub'la. Pazar gününü, pazartesi ve çarşamba akşamlarını İstanbul'un muhtelif mekânlarında birlikte geçirdik. Topkapı Sarayı'nı ve Arkeoloji Müzesi'ni gezdik; Galatasaray'ın Olimpiakos yenilgisini birlikte izledik; Nevizâde'ye, Kaktüs'e, Bâde'ye "aktık..." Onunla, "Bırak yahu Jamal'ı, Mahjoub'u... Senin adın Cemal Mahcup" diyecek kadar samimi olduk.

Kısaca tanıtmak gerekirse, 43 yaşındaki Cemal Mahcup, 1998 yılında İngiltere'de yayımlanan, iki ay önce Türkçe'ye çevrilen "Raşid'in Dürbünü" ("The Carrier") adlı kitabıyla meşhur oldu. Bundan önce yazdığı, Sudan tarihini anlatan ikinci romanı "Wings of the Dust" ve daha sonra gelen "In the Hour of Sings" de zaten ilgi görmüştü. Bu üç kitapta da aslında ülkesinin ve kendisinin tarihini anlattığını söylüyor Cemal. Londra'da doğduktan bir ay sonra babasının memleketi Sudan'a giden ve 18 yaşına kadar orada kalan, bu ülkeden 1982'deki darbeden kısa süre önce kurtulup annesinin memleketi İngiltere'ye dönen, Danimarka'da beş yıllık bir evlilik macerasından sonra, şimdi Barcelona'da yaşayan "multikültürel" birinden de başka bir şey beklenmezdi zaten.

İşte onun, bizzat kendinin de dillendirdiği "Doğu - Batı arasında kalmışlığının" yarattığı kırılmışlığın biraz üzerine gitmek ve ona bir zamanlar Sudan'a hükmeden Osmanlı İmparatorluğu'nun "oturma odası"nı göstermek maksadıyla öncelikle pazar günü Topkapı Sarayı'na gidiyoruz. Bizim turistik merakımızın ötesine geçen bir "tecessüs" var Cemal'in Topkapı'ya bakışında. Bize sürekli Kanuni'nin kimin oğlu olduğunu, Yavuz Sultan Selim'den sonra kimin geldiğini soruyor. Kafasında imparatorluğun büyüklüğünü canlandırmaya çalışırken Saray'ın Enderun bölümünün kapısında Osmanlı'nın yüzyıllara göre elinde tuttuğu toprakları gösteren haritayı işaret ediyoruz. Yaklaşık 10 dakikasını haritayı incelemeye ayırıp şöyle diyor: "Sudan bir dönem Mısır'ın denetimindeydi; Mısır da Osmanlı İmparatorluğu'nun. Aslında hepimiz bir ülkenin insanlarıyız..."

Hazine bölümünde vaktinin çoğunu tılsımlı gömleklere ayırıyor Cemal. Bize, bu gömleklerin üzerindeki geometrik şekil ve yazıların farklı matematik ve geometrik sistemleri anlattığını söylüyor. Arapçası olmasına rağmen duvarlardaki hatları çözmesi zor. Cemal, Kaşıkçı Elması'na ise pek ilgi göstermiyor.

Harem'in büyük bölümü her zamanki gibi Topkapı'nın ziyaretçilerine yine "haram." Yetkililer, bir odanın görülmesinin yeteceğini, fazlasının gereksiz olduğunu düşünüyor

nedense. Cemal burada bol bol fotoğraf alıyor; kadınların ne koşullarda yaşadığını öğrenmeye çalışıyor. Bu arada sohbetimiz Türkiye'nin nasıl "laik" olduğuna geliyor. Çünkü bu, onun da problemi. Cumhuriyet'in kuruluş serüvenini, Osmanlıca'yla ve geçmişimizin büyük bir bölümüyle münasebetimizin kesilişini, yeni bir ulus yaratılışını anlatıyoruz. "Bu oldukça travmatik olmalı halkınız için" diyor. Çünkü bu onun da problemi. Topkapı Sarayı'ndaki Türkler'in yabancı bakışlarını gözümüzün önüne getirip, "Haklısın" diyoruz.

Saat üç buçuğu gösterirken 200 metre uzaklıktaki Arkeoloji Müzesi'ndeyiz. Buradaki yabancılaşma, devlet eliyle yaratılan bir yabancılaşma. Cemal'e, "Mahcubuz ama ekonomik zorluklar ve personel sıkıntısı nedeniyle müzenin üçte ikisi kapalı. Sen Osman Hamdi Bey'in Ortadoğu'dan getirdiği 'Ağlayan Kadınlar Lahti'yle idare ediver" diyoruz. İstanbul'un, kuruluşundan bugüne tarihinin anlatıldığı bölüm de ilgisini çekiyor. "Burada, diyor. Kendimi çok yakın hissettim."

Hava karamaya yüz tutarken Cemal'i oteline bırakıyoruz. "Yarın arasam, İstanbul'un değişik yerlerini gösterebilir misin" sorusuna, "Bendensin" cevabını verdikten sonra...

Al sana laiklik

Pazartesi saat sekizde Pera Palas'tan alıyoruz onu. Oradan Galatasaray'a gelene kadar karşımıza çıkan kiliseler, pasajlar, oteller hakkında bilgi verdikten sonra bir gün mesela Sultanbeyli'yi de görmesi gerektiğini söylüyoruz. İstiklâl Caddesi'nin kalabalığı, Balıkpazarı'nın canlılığı onu çok heyecanlandırıyor. Doğru bildiniz; Nevizâde'ye gidiyoruz.

Çardak'taki sohbetimiz Cemal'in Sudan macerasıyla açılıyor. Daha o bir aylıkken Londra'dan Sudan'a döndüklerini söylemiştik. İşte yazarımızın buradaki 18 yıllık macerasının en önemli unsurları ülkenin muhalif gazetelerinden birini çıkaran babası ve iki kardeşi (iki kardeşinden biri şimdi Uzakdoğu'da petrol işiyle uğraşıyor, diğeri ise İngiltere'de ve pek tutunamamış). Aile, büyük avlulu bir evde 21 kediyle birlikte mutluluk içinde yaşarken 1982 Eylülü'nde birden sular bulanıyor ve ordu yönetime el koyup bir şeriat düzeni getiriyor. Hırsızlık yapanların elleri kesilmeye, insanlar sokaklarda "sallandırılmaya" başlanıyor. Cemal, tam bu sırada Batı'da eğitim görmüş Doğulu entelektüellere yüklenmeye başlıyor. Ona göre ülkesinde, hatta tüm Afrika'da esas şiddeti uygulayanlar sandığımızın tersine ne yobazlar, ne eli silahlı caniler. Asıl "terör"ün Batı'da eğitim görüp ülkesine dönen ve daha sonra iktidara oynayan "entelektüeller"den kaynaklandığını söylüyor. "Biz Batı'ya gidip döndükten sonra ülkeyi refaha kavuşturacaklarını düşünürken onlar bu diktatörlüğün en önemli parçası oldu. Hırsızlık yapanların elini kesen doktorların çoğu Avrupa'da eğitim görmüştü..." Ruanda'da Tutsi'lerle Hutular arasında yaşanan kanlı mücadelenin de Batı'yı gören Hutu entelektüellerinden kaynaklandığını düşünüyor Cemal: "Ülkelerine gelince birden şiddet yanlısı oldular. Belki Batı'ya gitmeselerdi hiç böyle olmayacaktı."

"Avrupa'da bazı kesimler inanılmaz baskı altında ve kimse bunun farkında değil. Hele bir onlar gibi davranmayın, o zaman görürsünüz" diye şikayet ediyor.

Peynir ve kavun kokusu, favanın tadı, çoban salatanın renklerine dalıyor Cemal. "Ah, diyor. Bize öyle yemekleri 'x mutfağı' diye yutturuyorlar ki. Gelip bir de şu lezzetleri tatsalar..." Bizim bademci ortalarda yok; İstanbul'un en iyi bademini yediremiyoruz Cemal'e.

Konu dönüp dolaşıp yine laikliğe, tarikatlara geliyor. Biz, Türkiye'deki türban, İmam Hatip meselesini anlattıktan sonra sözü yeni ülkesi İspanya'ya getiriyor Cemal. "İspanya'da iki önemli tarikat var. Biri Legioner de Cristo, ki Başbakan Jose Maria Aznar'ın eşi de bu tarikata mensup. İkincisi ise çok daha etkili olan Opus Dei. Bu tarikat yavaş yavaş bütün özel okulları satın almaya başladı. Bu okullarda kız ve erkek öğrenciler ayrı sınıflarda okutuluyor. Laiklikten filan bahsediyorlar ama bu konuda İspanyollar'dan hiç ses çıkmıyor. Alın size laiklik!"

Peki farklılıkların bir arada yaşanması konusunda ne düşünüyor Cemal? O, Avrupa'da esen samimiyetsiz havadan çok rahatsız. Bazı okurlarının kendisine gelip "Bakın ne güzel, siz Sudanlı bir yazarsınız, burada kitaplarınızı okuyoruz, biz mut-

Kürşad Başar ve Jamal Mahjoub Topkapı Sarayı'nda yemek masasında

luyuz, siz mutlusunuz, çiçek, böcek, gökkuşağı" türü konuşmalar yapmasından hiç hazetmiyor. Bu havada olanları "Benetton Kuşağı" diye adlandırıyor ve "Avrupa'da bazı kesimler inanılmaz baskı altında ve kimse bunun farkında değil. Hele bir onlar gibi davranmayın, o zaman görürsünüz" diye şikayet ediyor.

Yayıncılık, Türkiye'deki yayıncılar haliyle ilgisini çekiyor Cemal'in. Biz, sigaraya yeniden başlattığımız Cemal'e kabaca sistemin ülkemizdeki işleyişini anlattıktan sonra "Avrupa'da da çok farklı değil" diyor. Ona göre son zamanlarda herkeste bir roman yazma merakının hasıl olmasının en önemli nedeni PC patlaması: "Eline bilgisayar geçen herkes bir şeyler yazıp yayınevlerine göndermeye başladı. Herkes bir roman yazayım diyor. Avrupa'da da durum Türkiye'den farksız. Fransa'da ayda 600 roman yayımlanıyor. İngiltere'de daha fazla. Hatta İngiltere'nin en önemli kitapçılarından Waterstones bir süre önce 'hiçbir ilk romanı satmama' kararı aldı. Gerçi sonra bu kararından vazgeçti ama bu önemli bir tepkiydi." Asıl ilginci, Cemal'in Fransa'da bir yayıneviyle ilgili anlattıkları. "Gözümle gördüm" dediği bu uygulamada yayınevinde bir odada üst üste yığılmış vaziyette okunmayı bekleyen dosyalar, orada görevli temizlikçiler tarafından şöyle bir okunup editörlere tavsiye ediliyormuş.

Bu arada rakımız bitti, Cemal'e "Kahve içiyor muyuz" diye soruyoruz. "Ağzımızın tadını bozmayalım şimdi" deyince birer yolluk alıp Nevizâde'ye veda ediyoruz. Pazartesi günü olduğu için açık ve keyifli bir gece mekânı bulmak zor. Şaman'da, Hayal'de ses yok. Kaktüs de kapattı kapatacak. Tekrar Tünel'e hareketleniyoruz. Saat bir buçuk ve Bâde'nin kapısında ışık var. İçerdeki beş kişi geceyi uzatmak için direniyor. Cemal keyifli; orada yarım saat boyunca Türk müziğinden örnekler dinliyor. Sezen Aksu, Erkin Koray için "Tam

bana göre" diyor. Ertesi gün birer CD'lerini alacak. Daha önceden bildiği Tarkan'ın son albümünü 14 yaşındaki kızına hediye götürecek. 11 yaşındaki oğlu ise Hakan Şükür yazılı bir milli takım formasına sahip olacak.

Çarşamba günü için Bâde'de Selim Sesler ve ekibini dinlemek üzere sözleşip geceyi noktalıyoruz.

"Unutmak için sevmedim"

İki gün sonra saat sekizde telefon çalıyor. Cemal, hazır kıta beklemede. Bu sefer ilk durağımız İmam Adnan'daki Leman Kafe. Galatasaray'ın Olimpiakos'la maçı var. "Oo, diyor Cemal. Üçüncü dünya savaşı gibi..." Artık Yunanistan'la ilişkimizin -en azından bizim açımızdan- öyle kanlı falan olmadığını izah ediyoruz. Maçtan hemen önce yine

Cem Uzan geliyor ekrana. Hadii, şimdi de Türk medyasındaki kritik isimleri anlat bakalım... Kısa bir briften sonra ay yıldızı bayraklar eşliğinde Uzan tekrar görünüyor. "Bu, diyor, Genç Parti, milliyetçi bir parti mi? Cem Uzan denen şahıs milliyetçi bir insan mı?" Ülke gerçekleri hakkında, İmar Bankası, Ürdün vatandaşlığı konusunda ne biliyorsak onu söylüyoruz.

Ve maç başladı işte. Cemal bu maçta Galatasaray taraftarı. Ama aslen Barcelonalı olduğu için daha maçın başında Frank de Boer'ü görüp şaşırıyor. "Galatasaray de Boer'ü niye aldı? Barcelona, anneannem gibi oynadığı için bıraktı onu" diyor. O sırada Olimpiakos, de Boer'un hatasıyla ilk golü kalesinde görüyor. "Bu maç, diye devam ediyor Cemal, biraz zor geçecek Galatasaray için..."

25. dakikada teknik bir aksaklık nedeniyle görüntü gidiyor ve Cemal'le bu kez *Leman*'dan, *Gırgır*'dan konuşuyoruz. Türkiye'de mizahın önemini anlatıyoruz. O da bundan haberdar ve "Böyle canlı bir ülkede mizahın zayıf olması düşünülemez zaten" diyor. 10 dakika sonra Olimpiakos'un ikinci golü gelince tası tarağı toplayıp Bâde'ye uzanıyoruz.

İçerisi tıklım tıklım ama "Sudan'dan misafirimiz olduğu için" nazımız geçiyor. Birleşmiş Milletler'i andıran mekânda, Fransız Sylvain ve Avustralyalı Kate'in yanında yer açılıyor bize. Şimdi artık dört kişilik mutlu bir aileyiz!

Cemal, klarnetin, kanunun ritmine kendini kaptırmış çoktan. Zaten Bâde'deki herkes aynı vaziyette. İstanbul'un bu saatte en eğlenceli yeri burası sanki. Cemal, sürekli şarkı sözlerinin anlamlarını soruyor. "Beğendin mi" diye sorunca da "Şu an buradaki insanları çok kıskanıyorum. Keşke ben de anlayarak dinleyebilseydim" diyor. Ama Cemal, buradakilerin yarısı yabancı, onlar da anlamıyor zaten!..

En çok da "Ben seni unutmak için sevmedim"i onun diline çevirince şaşırıyor. Hemen not alıyor bu mısrayı.

Ya eve döndüğünde sevgilisine söyleyecek bu şarkıyı ya da bİstanbul için...

kursadoguz@yahoo.com

Kaçak Yayın 'Yazınsal ve Düşünsel Geliştiricilik Seminerleri **6 Aralık Cumartesi** günü başlıyor. Seminerler bu tarihten itibaren her cumartesi 14.00-16.00 ve 16.00-18.00 saatleri arasında iki derslik olarak yapılacaktır!

Kaçak Yayın Edebiyat Atölyesi Kış Programı

I- Kavramsal ve Resimsel Düşünmek ve Yazmak (Doğal Yazma Yeteneğinin Geliştirilmesi) - **Adnan Özer**

II- Yazılı Hayat, Hayatta Yazı - **Bedirhan Toprak**

III- Sanat ve Edebiyatta Yeniden Üretim (Repredüksiyon)- **Oktay Taftalı**

IV- Dil ve Anlatımn - **Atilla Birkiye**

V- Yaşamdan Öyküye - **Necati Güngör**

VI- Yazınsal Gelişim - **Salih Bolat**

VII- Dersimiz İmlâ - **Hürriyet Yaşar**

VIII- Edebiyatı Yazmak - **Kürşat Oğuz**

IX- Picaresque Roman - **Özlem Kumrular**

X- Yazınsal Kurgu - **Nafer Ermiş**

XI- Genel Kompozisyon İçinde Zaman ve Mekan - **İbrahim Baştuğ**

XII- Öykü ve Romanda Psikolojik İç Benlik - **Aslı Erdoğan**

XIII- Yazma Felsefesi - **Hasine Şen**

KAÇAK YAYIN

Alper Tolga Akkuş

Ayşe G...

Aysel Yılmaz

Barış Pehlivan

Başak Bengüsu Akbulut

Burc...

Bülent Karakaş

Ceng Milan

Ceren Cano

Cüneyt Pala

Duyg...

Faruk Kaya

Fatma Karataş

Hatice Akar

Kemal Kaplan

Kem...

Mehmet Fırat Pürselim

Murat Küçüktatıl

Refik Toksoy

S. Seçil Arkut

Serdar Pakırel

Uğur Kalkan

Uğur Tekergül

Utku Zeka

Yelda Eroğlu

Yeşim Balaban

Zeynep Temel

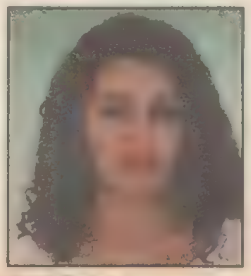

Zuhal Dağan

Başarılı bir ... dönemi dileğiyle

** Fotoğrafı elimize ulaşmayan arkadaşlarımızın kayıtları geçerlidir.*

** **Önemli Not:** Seminerlerde tek defter tutulması rica olunur.*

Salih Bolat> Tanıklıklar

İntiharın parasız yatılı öğrencileri

Üç genç, yetenekli, tutkulu ve yakışıklı şair: **Kemal Taştekin, Kaan İnce, Zafer Ekin Karabay**... Üçü de farklı zaman aralıklarında, farklı yoğunluklarda arkadaşımdı. Kemal, Hacettepe Üniversitesi'nde öğrenciyken, evinin mutfağındaki kalorifer borusuna kendini asarak yaşamına son verdi. Kaan, Dil,Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nde öğrenciyken, bir binanın penceresinden aşağı atlayarak yaşamına son verdi. Zafer ise kendine özgü bir trajik yolla, araştırma görevlisi olduğu üniversitedeki ofisinin kapısına, kendi kemeriyle, kendini asarak... Bu çocuklara, "Niçin bunu yaptınız?" diye sorma olanağımız yok. Her biri ayrı karakterler olduklarına göre, ayrı ayrı nedenlerini öğrensek bile, bu nedenleri genelleme olanağımız olduğunu da düşünmüyorum. Ama genelleyebileceğimiz bazı şeyler var. Bu üç genç şairden daha önce yaşamına son vermiş, tanışma olanağı bulamadığım, eğer tanışsaydım, kesinlikle âşık olacağımı sandığım bir güneş parçası daha var: **Nilgün Marmara**! İşte, genelleyebileceğim konu şu: Her şairin intiharı, bir başka şairin intiharının tetikleyicisi oluyor! Bu sonuca şurdan varıyorum; Zafer, kendi yaşamına son vermeden önce, masasının üstüne bıraktığı mektupta, **Sylvia Plath**'tan ve Nilgün Marmara'dan söz ediyor. Nilgün Marmara da kendi yaşamına son vermeden önce, yine kendi yaşamına, kendi eliyle son vermiş bir şair olan Sylvia Plath üzerine mezuniyet tezi hazırlıyor. **Mayakovski**, sıkı dostu olan **Yesenin**'in intiharını eleştiren bir şiir yazdıktan kısa bir süre sonra, kendisi de intihar ediyor. Başka örnekler de akla gelebilir...

Mayakovski

Sylvia Plath ve ölümünden önce ayrıldığı kocası, İngiliz şair **Ted Hughs**'un aile dostları, yayımcıları, şair ve eleştirmen, **Alfred Alvarez**, Sylvia ve Ted'in yaşadıkları trajediye yakından tanıklık etmiştir. Sylvia'nın intiharından sonra, özellikle sanatçıların intiharı bağlamında, intihar olgusunu irdeleyen bir kitap yazar. Kitabın giriş bölümünde, okuldayken, her zaman şakayla karışık intihardan söz eden, üstü başı dağınık, çok tatlı bir fizik hocaları olduğundan söz eder. Bu fizik hocası, kocaman kafasını çevreleyen yumuşak gri bukleleri, yüzünden hiç eksilmeyen sıkıntılı bir gülümsemesi ve kırmızı geniş yüzüyle ufak tefek bir adamdır. Okuldaki diğer hocaların aksine, Cambridge'de tezini pekiyi derece ile verdiği söylenir. Bir gün dersin sonunda, boğazını kesmeye karar veren birinin torbayı kafasına geçirirken çok dikkatli olması gerektiğini, yoksa arkasında kötü bir pislik bırakabileceğini söyler. Sonra zil çalar, çocuklar hep birlikte öğle yemeğine giderler. Fizik hocası bisikletle evine gider, başını bir torbaya sokar ve boğazını keser. Pek fazla pislik yoktur. Alvarez, bu olaydan çok etkilenir. Şunları söyler: "Onu sonra çok aradık, çünkü böyle soğuk, sıkıcı bir ortamda onun gibi iyi bir insana rastlamak çok zordu. Ama bütün o dedikodular, sessizce geçiştirmeler arasında onun yanlış bir şey yaptığına asla inanmadım. Sonra, benim de uzun depresyonlarım oldu ve onun niçin böyle korkunç bir yolu seçtiğini daha iyi anlamaya başladım. Kısa bir süre sonra, ölümünü önceleyen o olağanüstü yaratıcılık döneminde, Sylvia Plath'la tanıştım. Bazen intihardan konuşurduk ama abartmadan, herhangi başka bir konu gibi. Uzunca bir süre kendi kendimi inandırdığım büyük laflara rağmen, ancak o canına kıydıktan sonra intihar hakkında neredeyse hiçbir şey bilmediğimi anladım. Bu kitabın amacı, niçin böyle şeyler olduğunu ortaya çıkarmaktır."

Sylvia Plath

Ted Hughes

Kemal Taştekin ile ilgili, belleğimdeki son görüntü şu: Üniversitenin öğrenci kantinine inen merdivenin basamaklarına oturmuş, bir şiir kitabı okuyordu. Başını kaldırdı ve bana baktı. Selamlaştık. Traşsız yüzü, kaygılı bakışlarına daha bir derinlik katıyordu. Koyu renk bir mont vardı üstünde. İntihar ettiğini öğrendiğimde, nedense çok şaşırmamıştım. Belki de şiirlerinin temel izleğinin ölüm olmasından dolayı, düşünsel olarak bir alışkanlık edinmiştim. Ama yine de emin değilim.

Kaan İnce ile en son Ankara'daki Konur Sokak'ta, Cafe Kardelen'in önündeki bir masada oturmuştuk. Bir ilkyaz öğle sonuydu. Onun bir kız arkadaşı da vardı masada. O günlerde, *Varlık* dergisi'nin düzenlediği, Yaşar Nabi Nayır Şiir Ödülü'ne katılmış ve övgüye değer bulunmuştu. Seçici Kurul üyesi olan Metin Altıok'la, Kaan'ın iyi bir şair olacağını konuşmuştuk. Gerçekten de öyleydi. Masada otururken, bunlardan söz ettim. Sanırım karşılaşmamızdan birkaç ay sonra, İstanbul'da canına kıydığını duydum. İnanmadım. Çünkü aydınlık bir yüzü vardı ve yaşama bağlı görünüyordu. Yapmamalıydı.

Zafer Ekin Karabay, yaşamına kendi eliyle son vermesiyle, beni en çok şaşırtan biri oldu. Son günlerde sık sık üniversitedeki ofisime uğruyor ve araştırma görevlisi olduğu Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde mi kalsa iyi olacağını, yoksa Bilkent Üniversitesi'nin Doktora programına mı girse iyi olacağını tartışıyorduk. Bu konuda çok kararsızdı. Güya tartışıyorduk ama her seferinde, beni kendi görüşüne ikna ediyordu. Zaten kendisi ne yapacağına karar vermiş oluyordu. Ama gerçek kararını kısa bir süre sonra öğrendim. Ortak arkadaşımız olan Zeynep Köylü'nün beni telefonla arayarak verdiği haber yıkıcıydı: Zafer intihar etmişti.

Evet, **Alvarez**, intihar olgusunu, **Dante** ve Ortaçağ'dan Rönesans'a, Romantizm'den Dada'ya; **Aristo**'dan **Platon**'a kadar uzun uzun irdeler ve şu sonuca varır: " İntiharı bir hastalık olarak niteleyen toplumbilimciler ve psikologlar, onu büyük bir günah sayan Katolikler ve Müslümanlar kadar çok şaşırtıyor beni. Ahlaksal bir konu olmaması gibi, toplumsal ve psişik önlemler alınacak bir konu da değil bence, bazen kendi kendimize yarattığımız katı, sınırlayıcı, doğal olmayan zorunluluklara karşı, ürkütücü ama tümüyle doğal bir tepki. Ve bana göre değil. Belki de artık yeteri kadar iyimser değilim. Bir gün gelirse, şu ölümün intihardan çok daha sıkıcı ve kesinlikle de çok yersiz olacağına inanıyorum."

"Kar İçin" adlı şiirimi onlara adıyorum:

KAR İÇİN

kar için gelmiştim, yeriniz yoktu, sustum
dinledim, bizi kendi adımızla çağıran akşamı
neydi yağmurun yalnızlığa katkısı, bilseydim yanılmazdım
uyuyan çocuğun alnındaki ışıkla ürpermezdim
kar için gelmiştim, yeriniz yoktu, sustum.

köpekler nasıl duyarsa depremi, sizi duyardım
alır gölgemi çekilirdim, tuz nehirleri boyunca
aldatılmış sular, yakılmış tohumlar ve yapraklar içinde
yaşardım, başka bir kanın sürüklediği hayatla
kar için gelmiştim, yeriniz yoktu, sustum.

bir obuanın sonucuydu ellerimdeki karanlık
sözcüklerim şafakta girilen şehirlerdi
ıssız bir istasyon lojmanıydı kalbim
ağzımda yaban meyvelerinin tadı
kar için gelmiştim, yeriniz yoktu, sustum.

Kaçak>

>Şebnem Atılgan

"Sahnede başka bir yerdeyim ve esas kendimdeyim."

Yeşim Eyüboğlu

>Başlangıçta neyi arıyordum? Arıyor muydum? O his neydi? Gerçekten unuttum. Şuydu, desem yanlış olur şimdi... O dönemlerde kimsenin elinde görülmeyen tuhaf, ilginç tiyatro kitapları okuyordum. Mesela o zamanlar **Jerzy Grotowski**'yi -Polonyalı tiyatro adamı- hiç kimse bilmiyordu. Grotowski'ye dair iki satır bir şeyler bulduğumda seviniyordum. Şimdi Grotowski'yi hep beraber bildiğimizi söylüyoruz. Şuna hiçbir zaman inanmadım: Bir tiyatro adamının yaptığını yapmak diye bir şey yoktur; etkilenebilir ve coşkuyla başka bir oyun yapabiliriz. Hiçbir zaman "Brecht yapıyorum" diye bir şey yoktur. Bunu yalnızca Brecht yapıyordu. Bizler ancak onların etrafında dolanır ve şanslıysak başka bir oyun çıkartırız. Asla aynısını yapamayız. Kuramsal kitaplar bende böyle düşüncelerin doğmasına neden oldu; onlar sayesinde hayal dünyasında dolaştım durdum... Kendimi hiçbir yere bağımlı hissetmedim. Tiyatro kuramları beni bir yerlerden alıp başka bir yerlere götürdü.

>"Doğmamış Çocuğa Mektup", okuduğum kuramların etkisinde sahnelediğim ilk oyunumdur. Bu oyunu yabancı birtakım öğretmenlere de gösterme şansım oldu; pek çoğu aradığım Grotowski'nin bu olduğunu söylediler. Beş ay öncesine kadar yönettiğim bütün oyunlar edebiyattan tiyatroya aktarmalarımdır. Bu neden böyle? Belki de kendimi tamamen bağımsız hissettiğim için...

>Şimdi ise, "SIR" benim yazdığım tek oyun. Sır bütünüyle bana ait. Türk- Hollanda ortak yapımı... Flemenkçe'ye çevrildi. Ben yönettim. Hollanda'da büyük, güzel sahnelerde sunuldu. İzlerken çok heyecanlandım; oyun, ilahi aşk ile dünyevi aşk arasındaki çatışmaları konu alıyor. Anadolu inançlarıyla ilgilenen bir oyun. Onlara ısınmayı denedim ve ısındım.

>Devlet Tiyatroları, Türk tiyatrosunun önünde cid-

di bir engel olarak duruyor. Bu engel, sıklıkla söylendiği gibi salt ekonomik değil. Bunun çok daha dışında; kalın bir duvar bu. Algı dünyamızda ayrılıklar var. Ayrıca tiyatro dünyasının basında çok daha dikkat çekici bir şekilde yer alması gerektiğini düşünüyorum. Tanıtım olarak değil, oyunun arka planlarının da anlatıldığı yazılar yazılmalı... Ben, Akademi dahil tiyatro ile ilgili pek çok kişinin bu dünyayı tanımadığına inanıyorum. Akademinin tiyatro sanatı açısından bilgi birikimi, bizim tiyatro sanatı hakkındaki bilgi birikimimize uymuyor; akademinin sesi çok uzaktan geliyor. Tiyatroyu, gazetelerde kültür-sanat sayfalarından sorumlu insanlar da bilmiyorlar. Eğer bilselerdi gazetelerde hiç haber olmayan tiyatro gruplarını anlatmalarına sayfalar yetmezdi. Bu tiyatro sanatçılarının anlattıkları ile coşarladı. Şunlar hiç konuşulmuyor: Bir tiyatro sanatçısı ne yer, ne içer? Yaşantısı nasıldır, nasıl uyur? Kirasını kim öder? Bu hayatın altından nasıl kalkar? Kimse bunları bilmez... Tiyatro sanatını anlayabilmek için önce bunların anlaşılması gerekir.

>Virginia Woolf benim sanatımda bir sürprizdir. Kendime sürpriz! Öykü-Tiyatro Araştırma Laboratuvarı"

fikrine Virginia Woolf oyununun (Bir Kadın Bir Oda Bir Söz) ardından kapıldım; karşıma ilk kez çok güçlü metinler çıkmıştı. Çalışmalar yaparken gördüm ki Virginia Woolf'un metinlerini elleyemiyorum. O güne kadar bütün metinlere dokunmuştum; attım, çıkardım, kendim yeniden yazdım. Ama Virginia Woolf'un metinlerine dokunamadım. Demek ki çok yakınlaşmıştım. Önce, üç yıl kafamda dolandırdım, uzakta durdum. Sonra yakınlaştım. O oyun, metinlere hiç dokunmadan çıktı. Biraz okuma kaynaklı bir oyundu. Benim, adına şimdilik "soğuk oyunculuk" dediğim bir kavrayış ile oynadım. Soğuk oyunculuk, "Buraya kadar oynuyorum, bundan sonrasını size göstermeyeceğim. Yeteneklerimin hepsini göstermeyeceğim", demek... Virginia Woolf'un da metinlerinde böyle uzaklaşan anlar ve soğuk bir mesafe vardır.

>Benim için sahne evimden çok daha rahat ettiğim bir yer... Her türlü duyguyu yaşadığım bir alan; kendini gösterme, teşhir etme ya da kendini saklama arzusu... Yönetirken en çok da oynarken, diyebilirim ki başka bir yerdeyim ve esas kendimdeyim. Gerçekten coştuğumu, zaman zaman kendimi kaybedecek kadar kendimle coştuğumu bilirim. "İşte buradasın!", dediğimi... Fakat sadece sahnede olduğum zamanlar için... Sahneden indiğimde değil. Edebiyatta da, ancak yazarken böyle ruh halleri içine giriyorum. Yazıyor olduğumda...

>Bana öykülerimdeki şiddeti sordular hep... Şunu rahatlıkla söylebilirim ki, evet onlar beni de çok sarstı. Demek ki kendin sarsılırsan, karşındakileri de sarsıyorsun. Kendin ağlarsan ağlatıyorsun. Yazarken, günlük olağan dengemi bozacak kadar ağır duygular taşırım; sağlığım da bozulur, içime kapanırım ve bütün ilişkilerimi keserim. "Cinnet Misafirleri"ndeki öyküler önce beni sarstılar; onları yazarken gerçekten sarsıldım. Uzun bir süreydi ve normal hayata geçmem de uzun süre aldı. Yazma süreci boyunca olağan günlük hayata uyum sağlayamam.

>Çok geziyorum. Gezilerim beni besliyor. Fakat konuşurken, bunu ne güzel yazarım diye düşündüğümü hiç hatırlamıyorum. Yaşarken not aldığımı anımsamıyorum. Yazarken, yaşadıklarımdan bir görüntü devreye girerse haritaları açıp, araştırıyorum. Ama hiçbir zaman yaşadıklarımın öyküleşmesi için notlar tutmadım. Yaşarken, kâğıt kalemle yazmaya kalkışmadım, aklıma gelmedi. Bu, sanıyorum çok önemli ayrıntıdır.

>Savaş esnasında Yugoslavya'ya gittim. "Cinnet Misafirleri"nde iki öykü vardır oralarda geçen... Tek bir fotoğraf dahi çekmemişim!

>İlk kitabım (Geleceğini Biliyordum) şöyle bir eleştiri almıştı: "Bütün bu açık saçıklık nedir? Bu erotiklik?" Oysa ben o öykülerdeki seksüel harekete erotizm demiyorum. Pornoya daha yatkın. Belki ikisi arasında, şaşkın. Belki de daima bu ikisi arasındayım.

>Benim yaptığım edebiyat bir tür zayıflık üzerine oturuyor. Cümlelerimin "Ben güçlüyüm", diye bağıracağını hiç sanmıyorum. Daima zayıflığın, cılızlığın kuvveti üzerine kurulacaklar... Sanıyorum böyle olacak. Beş yıldızlı otellerde ya da geniş caddelerde dolaşacağımı sanmıyorum. İzbe yerleri kendime yakın buluyorum. Benim yaptığım edebiyat hep zayıflık üzerinden yürüyecek... Zayıf yerlere girecek. Belki kahramanlarımın daha çok kadın olmasının nedeni de bu...

>Ama anlattığım insanların zayıflığı onları önemsiz yapmıyor elbette. Kendimi de onlara yakın hissediyorum.

>Tiyatro, hayatımın daha başka bir yerinde duruyor. Tiyatro ruhum, daha başka yaşıyor. Tiyatroda biçime çok değer veriyorum. Edebiyatta da biçim beni ilgilendirmiyor diyemem... Öykülerim, aynı zamanda da biçimseldir. Fakat tiyatro ruhum daha başka bir yoldan gidiyor, edebiyat ruhum başka bir yoldan...

1980 Yılı

1980 birçok açıdan yazılması zor bir yıl... belki bir o kadar da kolay. Düşünüyorum da evliliğimin ilk yılı bu. O yılın ortalarında eşimin hamileliği ve bir sonraki yılın başlarında oğlumuzun dünyaya gelmesi 1980'i önemli bir yıl yapıyor benim için.

Bizim yaş kuşağımız için 1980 yılı kuşkusuz acılı bir yıl. Son on yılın fırtınaları; gençlik olaylarının, sınıfsal bilincini bulamamış kır kökenli işçiye sıçrayamaması. Yine de ülkenin grev ve genel grevlerle yitirdiği onca kayıp. Bunları o zamanlar düşünmezdik pek, çünkü siyasal cinayetler kafaları daha çok meşgul ederdi. Eder miydi? Belki başlarda evet, ama daha sonraları çetele tutar gibi tutulan ve gazete sayfalarında basit istatiksel sayılara dönüşen cinayetlere olan ilgi de yavaş yavaş yitip gitmeye başlamıştı. Ölüme bu denli şartlanmış, ölümü delicesine seven bir toplum daha var mıdır bilemiyorum. Bu nekrofili daha sonra 90'lı yıllarda kendini bir kez daha göstermedi mi? Ülkenin bol kanallı TV'lerinden, safari avına çıkmış avcının zaferlerini sergiler gibi segilenen o ölü bedenler... Evet insan kanıksıyor ve üzülmeyi de unutuyor. Sanırım 1980'e gelindiğinde duyulan duygular da pek farklı değildi.

79'u 80'e bağlayan dönemin bir de yokluklar dönemi olduğu çizilmiş anılarıma. En basit ihtiyaç maddelerinin bile bulunamadığı, **Halkçı Ecevit**'in yerini **Barajlar Kralı Muhteşem Süleyman**'a devrettiği dönem. Türkiye'nin kendisini bu iki mumyadan, bu iki felaketten hâlâ kurtaramamış olması sanırım Tanrı'nın Türkiye halkına oynadığı acı bir oyun. Geceleri, Barajlar kralının iş başında olduğunu unutan elektrik idaresinin sanki ona nazire yaparcasına uzun saatler boyu kestiği elektrikler, bugün ancak **Kemal Sunal** filmlerinde acı bir gülümseme olarak kalan, ev kadınlarının bir kalıp peynir, yağ ya da gaz alabilmek için bakkallarla girdikleri flört ilişkileri. "70 sente muhtaç" olunma edebiyatları, "enkaz devralma" türünden siyasal söylemler. Bunlar hep gerilerde mi kaldı? Bana sanki hiç öyle gelmiyor. Örneğin şu anda bu yazıyı saatlerdir kesik olan elektrik nedeniyle karanlıkta mum ışığında ama taşınabilir bilgisayarımda yazıyorum ve bu manzara 2003 yılının sonlarında muhteşem bir paradoks olarak beni güldürüyor. 20 küsur yıl sonra hâlâ Ecevit ve Demirel sendromunu kendi içimizde yaşamaya devam ediyoruz.

80 kışı evliliğimin ilk kışı ve yıllardır har vurup harman savuran Türk zihniyeti nedeniyle fueloil ile çalışan ısıtma sistemleri ekonomi, siyaset ve toplumsal kaosla birlikte çökmüş. Salonumuzda bir baca olduğunu o zaman keşfediyoruz ve ben yine sanki çocukluğumun soğuk kış gecelerine dönüyorum. Eşimle sabahtan akşama çalışan insanlar olarak bir işbölümü yapıyoruz ve o bir soba satın alıyor, bense akşam iş dönüşü Altunizade Çamlıca arasındaki bir odun deposundan yağmurla ağırlaşmış odunları pazarlık bile yapamadan satın almak zorunda kalıyorum. Yıllar sonra tatlı bir nostalji gibi mi geliyor size? Ben hâlâ gülemiyorum. Gece elektrikleri kesik bir evde mum ışığı ve ancak kendi çevresini ısıtabilen bir soba. Sanırım ortaçağda da insanlar benzer bir biçimde yaşıyorlardı. Aslında ülkedeki güvenliksiz ortamı da hesaba katıldığında bu tam bir ortaçağ atmosferiydi.

Ülkeyi bu kaosa sokan yeteneksiz siyasal liderler ise birbirlerini suçlamayı sürdürüyor ve mecliste o sıralarda boşalmış olan cumhurbaşkanlığı makamı için aylar süren turlar yapılıyor, devletin başı inatlaşmalar yüzünden seçilemiyordu. Bu arada 24 Ocak Kararları'nı da unutmamak gerekir doğallıkla. Aslına bakarsanız bu kararların ne anlama geldiğini pek kimse bilmiyordu. Açıkçası Türkiye insanı o gün ekonomi ile bugün olduğu gibi haşır neşir değildi. Bugün neredeyse beşikteki çocukların bile repo, döviz ya da borsa üzerinde fikir yürüttükleri bir Türkiye o gün yoktu.

Ekonomik ve siyasal kaosun kabarttığı terör hedef de değiştimeye başlamıştı. Gazetelerdeki onlarca ölüye ilgisini yitiren halk daha önemli adların katledilmeye başlanmasıyla yeniden bir dehşet dalgası içine alınmıştı. Gazeteciler, öğretim üyeleri, sendika liderleri. Bugün onların katillerinin ve azmettiricilerinin kimler olduğunu biliyoruz. Birçoğu ellerini kollarını sallayarak aramızda dolaşıyor, siyaset yapıyor, kara para-ticaret ilişkisi içinde ayrıcalıklı kişiler haline geliyorlar. Hafızası olmayan bir millet olduğumuzu zaten bilen bizler ise hafızalarımızı yakmak istiyoruz.

Bu yazdıklarım 1980'i anlatmaya yeter mi? Unuttuğum ne çok şey var ve neden bunlar kalmış? Neden güzel olan tek bir şey bile kalmamış henüz hayatının aşkıyla yeni evlenmiş olan bir adamın anılarında? Ve belki de neden Süleyman Demirel dendiğinde hâlâ sinirlerimin ayaklandığını bundan daha iyi anlatabilecek bir şey olabilir mi? 27 yaşında hayata yeni atılan genç bir adamın böylesine karamsar ve umutsuzluk dolu bir tablo ile başlamasına neden olan o kafa bağışlanabilir mi? 1980 uzun yıllardır süren bu kaosun yalnızca bir sonucuydu. 1960 sonrası ortaya çıkan bu siyasetçiler yazarınızın çocukluk ve ilkgençlik yıllarını da işgal etmişlerdi ve bugün hâlâ gündemdeyseler sakın bunu yaşlılara duyduğumuz saygı ile açıklamayalım; bu, yukarda sözünü ettiğim hafızasızlık durumuyla ilişkilidir. Türk insanının hafızası yoktur, bu nedenle başarısız olanlar hep gündemdeki yerlerini korurlar. İster siyaset, ister ticaret dünyası olsun.

Yine de bütün bunlar beni korkak bir adam yapmaya yetmemişti. Üniversite yıllarındaki umutlarımız yitirilmişti belki ama korkak bir insan değildim gene de. Ne İstanbul Üniversitesi önündeki bombalamadan kılpayı kurtulmuş olmam, ne Galatasaray meydanında başımın üstünden vızır vızır geçen kurşunlar. Yürekli bir adam olduğumu söylemiyorum, ama her genç gibi hayatın anlamı ve değeri konusundaki bilgisizlikten kaynaklanan bir cahil cesaretine sahiptim.

79-80 yıllarındaki bir olay beni korkak bir adam yaptı. Bunda terörün payı sıfırdır. Beni korkak bir adam yapan şey burnumun dibinde patlayan tanker ve onun bir yıl boyunca bir korku objesi olarak orada tütmeye terkedilmesidir. Sanırım dehşet denen şeyi ilk kez o zaman yaşadım. O korkunç patlama, Moda kıyılarına kadar ulaşan alevler ve yanmış insan bedenleri... Bir süre sonra o dehşetten de öte duyguyu yaşatan sessiz parlama, yani geminin kendi yakıtının alev aldığı gece. Gemi aylarca orada sönmeden kaldı. Her gün yeniden patlama tehditini barındırarak ve böylelikle de bize ne uyku ne de zaten olmayan yaşama tadını bırakmadan. Sanırım *Independenta* yangını benim gençliğimi terk ettiğim yerdir. Bugün korkak bir adam olmamın o duyduğum sürekli dehşet duygusuyla bir ilintisi olmalı.

1980 aynı zamanda üniversiteyi bitirdiğimde hayal ettiğim akademisyenlik mesleğine başladığım yıldı. Daha önceki yıllarda türlü nedenlerle bu mesleği aklımdan silmiş ve bir şirkette çalışmaya başlamıştım. Bir yandan da doktora eğitimim sürüyordu. Sabahları uyanma sorunu yaşayan bir insan için en büyük zulüm onu düzenli çalışma saatleri olan bir işe sokmaktır. Ben buna ancak 7 ay dayanabildim. 1980 şubatında bugün hâlâ çalışmakta olduğum Marmara Üniversitesi'ne, o zamanki adıyla İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ne asistan olarak girdim. Bu bana yazmakta olduğum tezim için de geniş zaman olanağı yaratmıştı.

Ve yaz geldi. Eşimle memleketi olan İzmir'e gittik. Babası Narlıdere'de bir ev kiralamıştı. Sanırım o yılın en güzel yanı bu tatil oldu. O tatil sırasında eşimin çocuk beklediğinden habersizdik. O yaz, sanırım 1980'in bendeki en ışıltılı, en güzel günleriydi. Uzun süredir yazmayı bırakmış olduğum şiire de o yaz döndüm. Şair olma isteği içimde hep vardı, ama üniversite yıllarımda bu biraz gölgelenmiş olmalı. Çok iyi bir bilimadamı olabileceğim yalancı hissine kaptırmıştım sanırım kendimi. Gerçekten de o sıralar yazacak bir sürü konu vardı kafamda. Her akşam Mercan Yokuşu'ndaki **Redhouse**'a uğrar ve kazancımın önemli bir kısmını kitaplara yatırırdım. Sonra tam olarak ne zaman bilmem şiirin yaşamımda daha büyük bir önem taşıdığını gördüm. Bunda sevgili dostum **Hilmi Yavuz** ile hoca-öğrenci ilişkisinden arkadaş ilişkisine dönüşen birlikteliğimizin önemli yeri olmalı. Gelişim Yayınları'nın Nişantaşı'ndaki binasının arkasındaki o güneş almayan odada saatler boyu konuşurduk. Yaşamımın en verimli, en güzel, en yaratıcı anlarından bazıları o küçük odada gizlidir.

Güzle birlikte heyecanım artmaya başlamıştı. 30 Eylül günü tez savunmamı yapacaktım. Bugün oldukça dogmatik olduğunu düşündüğüm tezim sınıf kültürleri ve kişilikleri çevresinde dolaşıyordu. Yaz sonunda, Althusser'in *"Kapitali Okumak"* dışındaki yapıtlarını ve özellikle *"Lenin ve Felsefe"*sini ilk kez okumuş olmam tezimin birçok bölümünü yeniden yazmama neden olmuştu. Marx'tan hareketle Althusser'in ideolojik ve bastırıcı devlet aygıtları kavramlarına farklı bir terminoloji kullanarak kendiliğimden ulaşmıştım ve çok yeni birşeyler söylediğimi düşünüyor ve heyecanlanıyordum. Ta ki ilgili bölümleri Hilmi Yavuz'a okuyana kadar. *Lenin ve Felsefe*'yi okuyup okumadığımı sormuştu bana. Okumadığımı söyleyince de bir göz atmamın iyi olacağını, çünkü zaten **Althusser**'in aynı şeyleri yazmış olduğunu belirtmişti. Çok büyük bir üzüntü ve sevinci bir arada yaşadığımı anımsıyorum. İngilizlerin dediği gibi "Güneşin altında hiçbir şey yeni değildi" ama ben kendiliğimden Althusser'in yazdıklarına ulaşmıştım. Terminolojiyi onunkine uyarladım ve gerekli kaynakçayı ve dipnotları ekledim.

O akşam bizde dostlarımız vardı. Geç saatlere kadar oturduğumuzu anımsıyorum. Sabah eşimin beni sarsmasıyla uyandım. "Kalk," dedi, "garip bir şeyler oluyor. Radyoyu dinle, galiba darbe oldu." Yerimden fırlayıp radyonun başına geçtim. Yıllar boyu o darbenin yaratmış olduğu yıkımı, ölümü ve rezilliği unutturmak istercesine, cahil ve kültürsüz medya mensuplarının darbeler ile alaycı bir biçimde ilişkilendirmeye bayıldıkları Hasan Mutlucan'ın sesinden türküler çalınıyordu. O anda insanın nasıl egoist bir varlık olduğuna en güzel kanıtı sergilemiştim kendi içimde sanırım. İlk düşündüğüm, çok iyi anımsıyorum, şuydu: "Gitti bizim tez" demiştim içimden. Allahtan 12 Eylül rejimi yerleşemeden bizim tez aradan sıyrıldı geçti, ama rejimin getireceği toplumsal yıkım uzun süre, hâlâ onarılamadı.

Kışa doğru, basın üzerine getirilen baskılarla birlikte edebiyat dergilerinin sayılarında ve satışlarında patlamaların yaşanacağı döneme girilmeye başlanmıştı bile. Benim yolum da iyice Cağaloğlu'na doğru yöneldi. Dönemin dergilerinde tanıştığım kendi yaş kuşağımdan genç şairlerle dostluklarım pekişti. **Mehmet Müfit, Adnan Özer, Ali Günvar, OKtay Taftalı** ve giderek **Haydar Ergülen** ve **Metin Celal** ile bugünlere dek sürecek dostlukların temelleri atıldı. Bugün eskisi kadar birlikte olmasak da çok canlı bir on yıl geçireceğim can dostlarım oldular onlar.

Ama onlarla ilgili bölümleri daha sonraki yazılara bırakalım.

*Nihat Ateş ile şiir kitabı '**Bedensiz Kadınlar**' üzerine*

Verili kültürü bir çırpıda elinin tersiyle itebilmiş kadınlar da var. Bedenlerinin, görüntülerinin, nasıl göründüklerinin dışına çıkabilmiş kadınlar. Yani sesi ve usu tercih eden **'bedensiz kadınlar'** için yazıldı **"Bedensiz Kadınlar"** şiiri. Ve ötekilere ne yapıyorsunuz diye sormak için.

Nihat Ateş

Neden "Bedensiz Kadınlar", bu kitabın sorunsalı nedir? Kitabın arka kapağına yazdığınız kısa yazıya "yansımanın eposu bu şiir" diyorsunuz...

Görüntüler çağında yaşıyoruz. Görüntülerin bize getirdiği ya da gösterdiği şekilde düşünüyoruz. Biz görüntüleri usumuz ve yüreğimizle adlandırmıyoruz artık, görüntü usumuzu ve yüreğimizi belirliyor. Bu kadınlar için erkelerden daha çok geçerli. Çünkü erkek verili kültür, kadını yatakta, işte, mutfakta sömürmüyor. Daha doğrusu, her yerde sömürüyor. Gazeteler, gazetelerin kadın ekleri sömürüyor... Bu gömleği giyin, bu küpeyi takın, bu ruju kullanın, bu oje, bu saç boyası, bu tırnak cilası, bu ayakkabı, bu ayaklarınızı daha güzel gösterir, bu kulağınız, şöyle gösterir, bu sutyeni takın, bu renk etkileyicidir... Daha bir sürü ipe sapa gelmez bir sürü şey. Bir sürü "sektör" bu kadın sömürüsü üzerinden "iş" yapıyor. Kadın bir türlü kendinin başkalarınca nasıl "göründüğünün" sorunuyla boğuşup duruyor. Hayat, kocasına sevgilisine nasıl daha iyi görüneceği sorunundan ibaretmiş gibi. Böyle giyerse, şöyle yaparsa "öteki" kadınlardan hep "bir adım önde olacak" böyle sevgilisini elinden kaçırmayacak, hep başkaları için yaşayan bir kadınla paylaşıyoruz hayatı. Kendi görüntü krizinden çıkıp hayatı kucaklayacak hiçbir yaşam alanı yaratamıyor. Kitabın girişindeki Berger'den yaptığım alıntı bunu en iyi şekilde anlatıyor. Kendisi için "verili" bir kültür ve bu kültür sürdürücüsü anneler... Kendileri nasıl bir kadın olmuşlarsa, kızları da öyle kadınlar olsun diye direten anneler. Oysa sadece böyle kadınlar yok. Bütün bu verili kültürü bir çırpıda elinin tersiyle itebilmiş kadınlar da var. Bedenlerinin, görüntülerinin, nasıl göründüklerinin dışına çıkabilmiş kadınlar. Yani Bedensiz Kadınlar, sesi ve usu tercih etmiş kadınlar. Onlar için yazıldı bu şiir ve ötekilere ne yapıyorsunuz diye sormak için.

Şiirlerinize "nergis" ile başlıyorsunuz. Suya eğilip kendini görmek isteyen nergisle. Sonra anneanne, anne geliyor. Kadınsa hep yansıtıcıya bakarken var. Neden anneanne, anne ve en son kadına izlenen bir yol var?

Bir yerde, "bir anda" yansıtıcıyla karşılaşma gerekiyordu. Büyük patlama gibi bir şey. İlişkinin ortaya çıktığı bir tarihsel zaman dilimi. Bu bir mitolojik bir şey de olabilirdi, daha somut bir "an" da. Ben birincisi tercih ettim. Nerkissos'un suya eğilip kendi görüntüsüne âşık olduğu "an"ı seçtim. Tabii bunun birçok gönderisi var. Yine biliyorsunuz Nerkissos suda gördüğü "kendisinin", kendisi olduğunu bilmez. Çünkü yansısını daha önce hiçbir zaman ve uzamda görmemiştir. Belki de hiçbir zaman bilemedi. Nerkissos suya kendini görmek için eğilmedi ki. Ama değdim

gibi bir "başlangıç" gerek her şey için, bu kitapta da böyle; ki sizin söz ettiğiniz yolu izleyebileyim. Yani dediğiniz yol şiirin kurgusu, biçemi gereği izlenen bir yol oldu. Başka türlü kurgu sağlam göndergelerinden ayrışıp çok yalınkat, sıkıcı bir yapı ortaya çıkarabilirdi. En başta gelen nedeni bu.

Ya da Nergis, Divan edebiyatında çokça kullanıldığı gibi kapanmayan göz imgesiyle kadının kapanmadan aynaya bakan gözü müdür?

Bu da başka bir çağrıştırmaydı, güzel yakalamışsın. Bütün çağrışımlar doğru yakalandığında şiirin söylemek istediğine sağlam katkılar yapacaklardı ve öyle de yaptılar. Şiir bittiğinde bunu daha iyi gördüm.

Söz Divan Edebiyatından açılmışken, tahakkuk, sûret, tekmil, ulviyet, gibi kelimelerle beraber uz, iğdiş, berkitmek, tınlama gibi kelimeleri yan yana kullanıyorsunuz. Bu kullanım şekli okuyucuda nasıl bir etki bırakır?

Bu tamamen benim "dil" anlayışımla ilgili. Hiçbir zaman öz Türkçeci olmadım. Hele şiirde hiç. Benim için şiirde sözcüğün etkisi önemli. Söylemek istediğimi daha kapsayıcı, daha vurucu, akılda kalıcı bir şekilde söylememe hangi sözcük yardım ediyorsa ve o dizeye estetik değer açısından hangisi yakışıyorsa onu kullanıyorum. Yani bu Osmanlıca, bu Türkçe olduğu için bu sözcüğü kullanayım demeyi kısıtlılık olarak görüyorum. Ama senin de değindiğin gibi bu Türkçe sözcükleri de kullanmama engel değil. Belki de ağırlıklı olarak tercihimi Türkçe sözcüklerden yana kullanmışımdır. Tam bilemiyorum bunu. Şiirlerime baktığında okurun saptayacağı bir şey. Ben doğru yerde doğru sözcüğü, şiirim için en doğru sözcüğü kullanmaya çalışıyorum o kadar, başka bir sorunum yok.

Bedensiz kadınlar var da, bedensiz erkekler yok mu? Ya yansıtıcıya yansıyan erkekse, onlar sizce son yıllarda en az kadınlar kadar otobüs camlarından, vitrin camlarından kendilerini seyretmiyorlar mı; saçım bozulmuş mu, sol kulağımdaki küpem nasıl duruyor diye?

Tabii var. Ama bu ihmal edilebilir çünkü sonuçta erkekler, kendileri istedikleri için saç uzatıyorlar, kendileri istedikleri için küpe takıyorlar. Onlardan saçlarını uzatıp, küpe takmaları beklenmiyor. Onlar üzerinde oluşturulmuş, bir beklentiler dizgesi yok. İster yaparlar ister yapmazlar. Bu onların dünyası çünkü. Kadınları aynalara gömüp, kendilerine daha geniş yaşam alanları oluşturmuşlar. Sanki çok azmış gibi bu alanlar. Sessiz ve ussuz kadınlarla yarattıkları dünya da bu kadar bir dünya oluyor işte. Acı dolu bir dünya...

öldürün annelerinizi
ve bırakın
aynalar görsün cinayetiniz

bilirsiniz
cinayet tanıkları
herkesten iyi tanır ölümü
ve bu yüzden
iki şekilde bekler onu
ya kendini
ya katilini

ve umalım
görsün başka aynalar
bu iki cinayeti
(...)

öyle güzel olacak ki bu beden
görünmeden ve yalnız
sadece seslerin
havaya uçuşan tınlamasında
sadece ses kesmiş bir beden
kanatlanabilir sonsuzluğa

su soyutlanmış bir ses artık
somutun iğrenç bataklığına
yansıtıcı da yansıyan da gömüldü
haydi bütün yansıtıcılar
baştan başa sesten ve müzikten ibaret
bir hayatı
yansıtın da göreyim

(...)

anlam
iğdiş bir sürece dönüşüyor artık
verili beden
tarihini öldürmemiş bir beden
sizin kısır döngünüz
zihninize çarpıp duruyor
anlam ve anlamsızlık arasındaki
geçitte kaldınız
sese ve ateşe
sonra giderek müziğe dönüşen
bir beden karşısında
siz ne kadar da anlamsızsınız

>Metin Fidan

Ölene kadar yeter

Saat oniki'ye doğru, 'Czarrrr! diye çaldı kapının zili. Hopladım! Kumandayı elimden bırakıp, balkona çıktım. Biraz sonrası için, çalışmayı düşünüyordum. Kimdi ki bu, çat kapı gelen. Demirlerin üzerinden kafamı sarkıttım aşağıya. Karanlıktı sokak. 'Kim oo!' diyerek boşluğa seslenmekten de hoşlanmıyorum. Çık ortaya ve kendini belli et arkadaş! Bir gölge, geri geri adım attı yavaşça, asfaltın ortasında durdu: "Benim, İrfan!"

Asıl sevmediğim şey ise, bu tür sürprizler. Gerçi İrfan'la, doyurucu bir muhabbetimiz vardır; kendi bildiğini okuyan, hikâye anlatan tiplerden değil yani. Fakat ben, çalışacaktım birazdan. Öyle kafama koymuştum. Neyse dedim, Tanrı misafiri olarak kâbul ederiz. Gene de, o merdiveni çıkana kadar, sağlam bir bahane arandım. Çalışmak konusu, yeterince iyiydi. Üstelik bir bahane bile değil, çok net bi gerçeklikti. Sehpanın üstünü toparladım, yastığı yerine koydum, kapıya çıktım:

İrfan, perişan bir halde karşımda soluklanıyordu. Altı katın merdivenini tırmanınca biraz dağılabilir insan, ama bu seferki başka bir telaştı. "..mına koyyım!" dedi, ayakkabılarıyla geçip, kanapeye oturdu.

Terlemekteydi. Yanlış görmediysem eğer, titriyordu bir de. Bilincinin derinliklerindeki korkunç bi yaratıkla karşılaşmış ve kaçıp buraya sığınmış gibiydi. Dedim ya, sürprizlerden hoşlanmıyorum işte. Bir sürpriz iyi de olabilirdi çünkü, kötü de. O yüzden, hiç olmaması daha iyiydi sanki. Huzurlu, sıradan ve sakin bir hayatı seviyordum. Koyu sakin bir hayatı! Macera gerekecekse ille, durağan bi macera olmalıydı belki bu. "Huzur." O şeye böyle ulaşılacağını zannetmekteydim.

"N'oldu?" diye sordum.

"Oğlum, ulan.. oğlum," diyerek inledi, ayağa fırladı! "mına koyyım" deyip durmaktaydı. Feci küfür ederdi İrfan. Ve terliyordu şimdi ayrıca, boncuk boncuk!

"Bağırma lan," dedim, "N'oldu, söyle?." Neyse derdi, bir an önce öğrenmeli ve avutup göndermeli başımdan. Veya yatılık bir durumsa, çarşafını hazırlayayım, kendime de yeni bir gece planı yapayım.

Oturdu tekrar. Yüzüme, yardım istercesine bakıyor, derin nefes alıyordu bu arada. Elini, montunun iç cebine soktu usulca, orda küçük bir kedi gizliymiş gibi. Cüzdanını çıkardı, araladı, ince uzun bir kâğıt parçası aldı içinden. İki parmağıyla bana doğru tutararak, sırıttı.

Bir, piyango biletiydi bu.. Gülmeye çalışıyor, pek beceremiyordu İrfan.

"Hass..ktir," dedim... "Kaç para?.. Kaç para lan?"

"mına koyyım!" deyip, ayağa fırladı gene! Bileti cüzdanına koymuştu tekrar. Tam ben de kalkacaktım peşinden, dönüp oturdu.

"Oğlum, kafayı yiyecem."

"Kaç para lan?" dedim.

"Çok para mına koyyım!" dedi. "Çok!."

Kalkıp dolandı odanın içinde küçük adımlarla. Televizyona baktı; bir tekme sallayarak devirdi!. "Manyak mısın lan, n'apıyosun!." Kolundan tutup çektim, kanapeye iteledim İrfan'ı.

"Kaç lira bu televizyon?" dedi, "Ne kadar! Konuş. Daha büyüğünü alırız!. Ne istiyodun sen hem? Söyle ne?"

Tutup, kaldırdım yerden televizyonu. Çalışıyodu hâlâ! Kapattım sonra.

"Ne istiyordun sen, söylesene oğlum!. Çiftlik mi?. Bi gün bok gibi param olursa, sana bir çiftlik evi hediye edeceğimi söylemiştim ya!.. İyi mına koyyım, yarın gidip alırız çiftliği!"

Böyle dedi, ve arkasına yaslandı sonra. Konuşamıyordu düzgün, yutuyordu bazı heceleri... "İrfan?" dedim, daha başka bi delilik yapmaması için, sakince.. "kaç para çıktı, söyle?"

Ufak ufak zehirini saçan bir gerginlik vardı odada. İçeride değil de dışarıdaydık sanki, gecenin ortasında; etrafımızı kuduz köpekler ve eli sopalı adamlar sarmıştı.

Bileti çıkardı yavaşça. Yanında da bir liste.

"Sana niçin geldiğimi sanıyosun? Bütün gün aptal gibi dolandım etrafta! Bizimkilere bile... gidemedim! Kimseye söylemedim. Sakin biri olarak tanıdığım kişi... Sen varsın. Son anda, sen aklıma geldin. Sakin, sağlıklı kafayla düşünecek bi insana ihtiyacım var."

Sandığı kadar, öyle sakin biri değildim pek. Bunu söyleyerek, önceden peşinatı yatırır, sonra da sinirinizi bozar bazı arkadaşlar. Üstelik, o an elbette serinkanlı görünmek zorundaydım; televizyonuma tekme atan bi herif oturuyordu karşımda.

Kâğıdı sehpaya koydu. Listenin en üstünde, tek başına yer alan, önemli numaralardan birini işaret etti. Aynı anda bileti gösterdi, öbür eliyle... Kontrol etmek için eğildiğimde, kafasını pencere tarafına çevirmişti İrfan...

"Hass..ktir," dedim.. "Oğlum, bu ne lan?.. Yırttın harbiden!"

Gene ayağa fırladı!.. "Sakinsin oğlum, sakin birisin işte! İyi ki buraya, sana gelmişim. Adamın söylediğine bak: Yırtmışım! On bin kere kontrol ettim şu numarayı, aynı şeyi söyleyemedim ben. Çünkü hâlâ inanamıyorum... bi yanlışlık, bi saçmalık var gibime geliyor."

Ben de benzer şeyleri hissediyordum. İnsanların rahatça, 'inanamıyorum lan' diyebilme hakkına sahip olduğu durumlardan biriydi! Bi çizgi, bi sınır gibiydi; yavaşça diğer tarafa doğru geçmek üzereydi İrfan. Telaşı azıcık dinmişti ama, kıpır kıpırdı hâlâ.

"Ne zaman çıktı?" diye sordum.

"Bugün baktım, yeni," dedi.. "Çiftlik mi istiyorsun? İyi, alıcaz mına koyyım!"

Gözümün önünde atlar, inekler, tavuklar uçuştu bir an! Ciddi ciddi, alıcaz diyordu herif işte.. Anam değildi, babam değildi üstelik.

"Oğlum, kafayı yiyicem..." Kelime haznesi geniş biriydi İrfan, fakat sürekli aynı cümleyi kuruyordu, ve bu kez ben de endişelenmiştim biraz! Gerçekten yiyecek gibiydi. Tekrar terlemeye başlamıştı.

"Bankaya filan, neden yatırmadın?"

"Yeni baktım bilete diyorum yahu, bugün! Ne yapacağımı bilmiyorum. Buraya geldim işte ilk."

"Açık banka var mıdır şu saatte? Ne biliyim, müdürü filan kalkar. Nöbetçi noterler... Oğlum, bi an önce üstüne geçirmelisin. Öyle biliyorum yani."

"Ulan n'apıcam ya? Yarına kadar nası vakit geçer!"

O tür işlerden benden daha iyi anlardı aslında. Beyni durmuştu fakat. Öte yandan, sevgilisi filan da değildim ki, gidip boynunu öpeyim, şefkat gösterip avutayım. İrfan'ın bir müddet, bedensel olarak gevşemesi, değişim yolculuğuna belki bu şekilde hazırlanması gerekiyordu. Aklıma ilk gelen şeyi, yumurtladım.

"Bok gibi paran var," dedim. "Küçük bi âlem yapalım?.. Kadınlar yani.. Rahatlarız belki."

Böyle konuştuğuma birden utanmıştım... İyi, hâlâ utanma duygum vardı, kendimdeydim yani! Lafı toparlayıp, "Ama, çekmemişsin tabii," dedim, "eğer çekseydin ya da..." Elini cebine daldırdı, bir tomar para çıkartıp sehpaya fırlattı.

"Bi milyar, iki yüzseksen milyon lira filan!.. Bankada duran bütün paramı yanıma aldım; işyerini de arayıp ayrıldığımı söyledim ayrıca!.. Hadi, âlem mi yapalım, ne yapacaksak!. Bilirsin bu işleri biraz. Götür beni bi yere. Böyle gevezelik ederek imkânı yok rahatlayamam, kafayı yerim sabaha kadar.."

"Bilet," dedim. "Bileti n'apacaksın?"

"Hass..ktir, bilet... Kadınları çağıralım, buraya? Sen çağır işte... En nefislerini çağır. Şurdaki bi milyar, hepsine yeter di mi?"

'Küçük bi sofra da kursak' diye hesap edip, az kalsın bi tutumluluk gösterisi sunacaktım. Adamın hesabına geçmek üzere olan öbür milyarları, trilyonları unutmuştum. Onun da aklında zaten, kadın filan yoktu pek. Sadece gevşemek için bir araçtı kadın. Dünyanın güzelliklerinden, bedensel hazlarından şu an bi parça tatmalı, elde edeceği öteki zevklerin şaşırtıcılığını azaltmalıydı. Ve en azından, kadınlar filan diyerek normal bi sohbet gerçekleştirebilmiş, biraz rahatlamıştık. Ben de böylece, geldiğinden beri, normal bir soru sorabildim:

"İrfan... Hayatın değişecek... Farkında mısın?"

"Kayacak," dedi... "Kaydı bile!"

"Kaymadı daha," dedim. "Yani, sakin olabilirsen... Acayip düzgün, sağlıklı bi plan yapabilirsen!.."

"Ne plânı ya!.. Plan filan yapmak istemiyorum. Otuzbeş senedir her gün, her gece plan yaptım, taslak yaptım! Artık plan yok! Kafama göre takılıcam!."

"Bağırma lan," dedim. Sesi çınlıyordu odada yine.

Böyle davranması normaldi. Ben de zaten çok akıllıca tavsiyeler veremiyor, sadece onu yatıştırma görevimde başarılı olmaya çabalıyordum. Birisinin de aynı zamanda beni yatıştırması lazımdı. Sehpada duran, kalın para tomarına baktım... Ne kadar anlamsız görünüyordu.

"En nefis bir mankeni filan bile, düzebilirsin artık," dedim, "sıradan bi orospuyu n'apıcan.."

"Nası düzülür bilmiyorum ki mına koyyım... Onların bulunduğu bi mekâna mı gidersin. Ne şekilde teklif edersin... hiç bi bok bilmiyorum. Böyle şeylerin hayâlini kurardık hep ama, kafam basmıyo şu an! Biçok şey anlamsız gibi geliyo sanki.."

"Çıkalım biraz?" dedim. "Yürüyelim, rahatlarsın. Konuşuruz gene."

"Nereye çıkıyoruz ya!? Burda iyiyim, senin yanında..."

"Yiyecek bi şeyler söyleyelim mi?" dedim. Açıkçası, kendimi ölü soyucu gibi hissediyordum biraz. Hepsini nasıl olsa o ısmarlayacaktı. Fakat öneriler sunmalıydım işte. Kolay bi durum değildi hiç.

"İstediğim her şeye, "dedi İrfan, "şimdiden sahibim sanki! Düşlediğim yığınla şeyi yapabilirim... ama... ulan, salakça da bi hüzün duygusu var. Bana ait bi şeyler geride kalacakmış gibi... Bi tek, annemlere seviniyorum aslında! Hepsini onlara vericem mına koyyım!. Bi de Taner'e... Bi de, sana. Çiftlik evi yani!"

Gözümde yine atlar filan uçuştu. Ve nasıl söylediğimi bilmiyorum ama; belki daha önce buna benzer bir ânı kafamda canlandırmış olabilirdim:

"İstemiyorum çiftlik evi filan," dedim...

"Ne... İstemiyo musun?. Neden yaa? Manyak mısın! Böyle konuşma lan..."

"İstemiyorum. Gerçekten... Yani, senin paran bu. Niye bana çiftlik evi vereceksin... Çok saçma değil mi?. Bi ömür boyu sana borçlu kalamam."

"Oğlum salak mısın?.. Bok gibi param var ya (bunu her söyleyişinde bi saniye durup düşünüyor, sonra cümlenin geri kalanını hızla, aynı tesbitle bitiriyordu) ölene kadar yeter bana!.. Niye çiftlik evini istemiyosun?.. Deli yaa?! Kafayı benden önce yedin sen."

Kahve hazırlamıştım kendime. Ona da meyve suyu getirdim. Evime ilk defa gelmişçesine, gece boyu hiç kapanmayacak gözlerle fırıl fırıl etrafına bakınıyordu. Her şey, yabancıydı ona!.

"Şu karılar?.. bileti nası saklarız, buraya geldiklerinde?"

"Bi yere saklarız işte... Hem bulsalar bile bi şey anlamazlar ki?"

"Bir bilet saklanmışsa, demek ki değerli bir şeydir o!." Bilet söz konusu olunca kafası güzel çalışıyordu. Peşine düşecek kişi ve kurumlardan, öteki asalaklardan bahsetmiyorduk hiç, moralimizi yüksek tutmak için. Sonuçta, onun göğüslemesi gereken bir yüktü, ve benim de fazla bilgim yoktu bu konularda.

"Şu parayı al sehpadan," dedi. "Al, güzel bi gece plânla ikimiz için... Koru lan beni. Korumam ol bi süre... Ya da susma hiç, konuş. Hâlâ rahat değilim. Bi şeyler söyle, mantıklı.."

O filmler geldi aklıma, bi yandan İrfan'ın sayıklamalarına

cevap yetiştirirken: Kendilerine milyar lira çıkan ailelerin, o anki durumları: Küçük çaplı bir mahfoluş gerçekleşiyordu birdenbire. Gerçi, İrfan'ınki geçicidir diye düşünüyordum. Üstesinden gelebilirdi o! Belki, daha sonra usulca yavşaklaşacaktı; umrumda değildi o kadarı. Şu geceyi bitirmek lazımdı sadece.

"Evi niye istemiyorsun lan?!" dedi.

İstemediğime kendimi öyle inandırmış olmalıyım ki, "Ne evi?" diye sordum.

"Çiftlik evi lan, hıyar!. Niye istemiyormuşsun, hiç anlamıyorum. Şaka mı yapıyosun yoksa?. Espri kaldıracak durumda değilim. Hem, yani... ulan, nası istemezsin yaa?! Mantıklı bir açıklama yap lütfen."

"Yani, çok değerli bi hediye o... Alamam gerçekten. Kendimi rahat hissedemem İrfan."

"Oğlum, pavyon kadınları gibi konuşuyorsun lan! Ne hediyesiymiş? Doğrudan veriyorum ben sana! Al diyorum. Ve sana geçiyor. Sana ait oluyor."

"Tamam işte lan. Bi hediye oluyo yani. İstemediğim şey de bu."

"E, başka nası verebilirim ki ama? Hediye anlamında vericem elbet."

"Ne biliyim," dedim, düşündüm biraz. İrfan'la iddialaşmak hoşuma gitmişti. Gece yavaşça geçiyor ve biraz gevşiyorduk. Daha az saçmalamaya başlamıştı hem. Asıl tuhaf olan şey ise, şu evi gerçekten istemiyordum galiba.

"Ben... garip gelebilir belki ama... hak etmek isterdim onu.."

"Hass.tir lan... Neyi hak etmesi?. Ben, hak mı ettim şu parayı sanki! Ortada bir ödül var, ve bunu istediğim kişiyle paylaşabilirim işte."

"O, olur bak. Paylaşırız. Yeni evine, dubleks villana filan çağırırsın, gelirim, inan! Kolayca paylaşırım, merak etme, hiç çekinmem. Fekat, bana bi şey verme oğlum."

"Bi dakka şimdi... Bu, kirli para mı oluyo! Bulaşmak istemiyorsun ya? Onu izah et bi zahmet."

"Ulan ne ilgisi var. Bu tür çekilişlere, piyangolara filan karşı değilim ki. Ama, ne biliyim, olmaz işte. İçim el vermez."

"Öyle bi olur ki! İçin de elverir, ben de el veririm!." "Yaşantımın, yeni bir lüks ev boyutunda bile değişikliğe uğramasını istemiyorum" diyecek, ve onu bulunduğu durum açısından iyice tırsıtacaktım. Hiç gereği yoktu. Fazla uzatmayıp, bildik bi espriyle geçiştirdim meseleyi. "Oğlum, parayı çekince sıvışırsın lan sen?!"

Öyle bir baktı ki suratıma, çok yanlış bi şey söylediğimi düşündüm!.. Hiçbir karşılık vermedi ama. Başka şeylere dalıp gitmişti kanapede!. Birden telefonu çaldı. Uzanıp açtı..

Annesiymiş.. "Gitsem iyi olur," deyip, ayaklandı.

"Bu saatte mi?"

"Bi uğrasam onlara, gerçekten iyi olur. Beni görmek istiyorlarmış. Orda biraz uyuyabilirim hem!. Belki, söylerim de?.. Yok, hemen söylemiycem... Bi dakka... Bilet, sende kalsın!"

"Nee?. İrfan, hayatta olmaz!"

"Niye be? Götürmek istemiyorum yanımda. Çıkamam onla sokağa! Sana acayip güveniyorum."

"Bana niye güveniyosun ya. Manyak mısın. Kimseye güvenme."

"Oğlum, evi istemiyosun, bileti saklamıyosun. Ne biçim arkadaşsın sen yaa!"

"İrfan, verme bana bileti. Kafayı mı yedirtcen! Bi şey olmaz, götür yanında."

"Yaa, taşıyamam. Sakla işte burada?"

Ayakta dikiliyorduk. Bilet onun elindeydi. Ve sanki vermek istemiyormuş gibi sıkıca da kavrıyordu. Sonra, bi tuhaflık farkettim. Biletin üstünde, bi şey yazıyordu! Kafamı eğerek, baktım. O da eğilip baktı. İyi seçemiyorduk. Işığa tuttuk. Yine karanlıktı, mavi çizgilerle yırtılan bir karanlık! Uzaktan uğultular, mırıltılar işitiliyordu...

Czaarrr! diye çaldı kapının zili. Hopladım! Balkona çıkıp, aşağıya sarkıttım kafamı... İrfan... O yukarı çıkana dek, pantolonumu giydim, saçımı taradım...

"Nerdesin lan?"

Dağınık kanapeye göz gezdirdi İrfan. "Ne o? Uzanıp yattın mı yoksa?"

"Yattım tabi lan, düş bile kurdum! Nerdesin sen ya?."

"Tamam, var daha vakit. Biraz geç gidersek hem, havamız olur!."

Ayazdı dışarısı. Yakıyordu. Yeni gömleğimin ilk kullanımı şerefine, üstüne kazak filan giymemiştim! Bahariye caddesine doğru saptık.

"Loto oynuyor musun yine, her hafta?"

"Oynadım tabi," dedi İrfan, "kaçar mı!. Neden sordun?"

"Ne biliyim... Bi düşünsene. Şu hafta bi çıksa. Kafayı yersin lan."

"Yeriz kafayı n'olcak. Çıksın da hele bir... Sana da, çiftlik evi aynen."

"Ben çiftlik evi filan istemiyorum!" dedim.

"Neden lan?.. Hass.tir! Neden yaa?.. Açıklar mısın lütfen?"

Cebimdeki parayı hesap ettim aklımdan. Yeterdi fazlasıyla. Ayda bi iki kere, böyle dışarı takılmak iyiydi. Bir çöpkutusunun yanından geçtiğimiz sırada, kenarına tünemiş kediyi, içeri iteledi İrfan.

"Neden istemiyorsun çiftlik evini lan?!"

"Atlardan korkuyorum ben; çekinirim hep nedense. Tımar edemem hiç. İneklerle filan da uğraşamam üstelik."

"Ulan sen mi uğraşıcaksın! Bi kâhya tutarız lavuk."

"Kâhyanın maaşı?"

"Ben veririm. On senelik maşını veriririm, ne var!"

"Oğlum istemiyorum, bi şey verme bana!"

"Sadece at veririm öyleyse. At yarra... veririm sana."

"Altıyol kavşağında, bronz mu tunç mu, bi Boğa Heykeli var ya... Çok istiyosan, onu ver bana. Alıp odama koyacam! Satar mı belediye, dörtyüzelli milyara mesela?"

"Sanmıyorum. Tarihi bi değeri var. Fakat, aynısından yaptırırım sana!.. Yalnız, odaya nası sokacaksın?. Geniş, büyük bir çiftlik evi lazım onu yerleştirmen için!"

yeniHarman

filtresiz, hususi kokulu, bol dumanlı gazete

Önce harmanlandı,

sonra ciltlendi

İçimizdeki dilenci

Miskin; tahammül edilmez derecede tembel, uyusuk. Miskin hastalığına tutulmuş kişi. Mıymıntı, cüzamlı. **Miskinhane**; cüzamlıların ıskaya patıldığı yer. 13. yüzyıl Avrupa'sında bu "pis büyücü"lerin kapatıldığı 20 bin miskinhane vardı. Avrupalı cüzamlısına çan takar, Osmanlı, ailesiyle birlikte miskinhaneye kapatırdı.

Cevdet Kudret, **Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman** adlı kitabında Reşat Nuri Güntekin'in **Miskinler Tekkesi** romanını değerlendirirken şöyle der: "Padişah dilencisi bir dedenin torunu olan ve Meşrutiyet'le Cumhuriyet devirlerinde yaşayan roman kahramanı, Zola'nın yöntemine göre, bir çeşit soyaçekimle dilenciliği meslek edinir." (c. 2, s. 321)

Günümüz tıp bilimi hâlâ aynı görüşte midir bilmiyorum ama yakın zamana kadar cüzamın kalıtsal olduğuna inanılırmış. Daha da ötesi cüzamlıdan, "cüzamlıdan kaçar gibi" kaçılır, ondan tiksinilirmiş. "Miskin" ve "miskinhane" adlandırması da yeterince anlatıyor bu durumu zaten. Kaynaklarda, hastalığın günümüzden 3 bin 500 yıl önce eski Mısır'da bilindiği geçiyor. Ortaçağ Avrupa'sında çok yaygınlaşan hastalık için alınan önlemler ise hastalara atfedilen miskinlikten daha miskin bir çaresizlik gösteriyor. Hastalar, cüzamlı oldukları anlaşılsın diye özel kıyafetlerle ve ellerinde çanlarla gezmek zorunda. 13. yüzyıl Avrupa'sında 20 bin cüzamlı kampı olduğu düşünülünce paniğin boyutu da anlaşılır oluyor.

Dönemin süper gücü, "cihan imparatorluğu" Osmanlı'da ise kayıtlara geçen ilk miskinhaneyi II. Murad (1421-1451), Edirne'de yaptırmış. Burası 1627'ye kadar açık kalmış. Osmanlı'nın en ünlü miskinhanesi ise 1514'te Üsküdar Karacaahmet'te yaptırılan Miskinler Tekkesi. Reşat Nuri'nin romanına ad olan işte bu tekke. Avrupa'daki örnekleriyle karşılaştırıldığında bir ölüm kampı değil belki, ama yine de bir tecrithane. Tabii mülk-i Osmani'de, Avrupa coğrafyasındaki sefalet yok. Bulaşıcı hastalık taşıyanları büyücü, cadı ilan edip diri diri yakmıyor atalarımız. Çünkü miskini toplumdan yalıtıp paşalar gibi bakma gücüne sahip. Dokuz hücreli Miskinler Tekkesi'nin her odasında ocak var. Mescidi, hamamı, çamaşırhanesi tamam. Üsküdar kadısının atadığı bir mütevelli heyeti tarafından yönetiliyor. Günde 40 ekmek Atik Valide Vakfı'ndan, çorba ve pilav imaretten, et Kavak Mezbahası'ndan... Ayrıca tekke çevresinde sekiz tane sadaka taşı var (bugün neredeler bilinmez), nakit gerektirecek harcamalar için... Biri sadaka mı bıraktı; "gözcü dede" o saat haber verir miskin milletine, hep bir ağızdan dualar edilir hayırsever için. Yalnız bir müşkili belirtmeli ki; cihan imparatorluğunun ortaçağ sınırlarını zorlayan anlayışı da bir yere kadar! Maalesef, miskinlik hastalığına yakalandığınız tespit edilmeye görsün ailenizle birlikte derdest edildiğiniz gibi Miskinler Tekkesi'nde alıyorsunuz soluğu... Bir daha ne çarşı, ne pazar! Ölünce de kurtuluş yok; tekkenin arka bahçesinde yeriniz hazır.

Gel zaman git zaman sefalet çeken Avrupa'daki kadar yaygın olmasa da mülk-i Osmani'de de artar hastalık. Üsküdar Cüzamhanesi'ne 11 hücre daha eklenir. Ama tarihe dikkat; 1810. Yani işler tersine döneli epey olmuş, Osmanlı'nın borusu cılız bir düdüğe dönmüş, gelir azalmış, ekonomi ve itibar dibe doğru eğilimini iyice ortaya koymuş! Miskinlik, Miskinler Tekkesi'nin sınırlarını aşıp vatan sathına yayılmış! Neyse, tekke 1843'te bir onarım daha yaşar. 1927'ye kadar cüzamlıları barındırır, bir yangın sonucu kâgir bina kullanılamaz hale gelince hasta tutsaklar Toptaşı Bimarhanesi'ndeki

(sonra hapishaneydi, şimdilerde kültür kompleksi oluyor) akıl hastalarıyla birlikte Bakırköy'deki Emraz-i Akliye ve Asabiye Hastanesi'ne taşınır. İsme dikkat yalnız: "Akıl Arızalıları ve Asabilik Hastanesi" Bir de şuna dikkat; kadınlarla erkekler bu nakille ayrı pavyonlara konuyor! Her nedense? Mutlaka "akla uygun" bir gerekçesi vardır...

Şimdi (1981'den beri) İstanbul Lepra Hastanesi ilgileniyor cüzamlılarla. İşi düşmeyenin (düşmesin zaten) pek bir şey anlamayacağı, ilaç "prospektüs"ünden çıkmış bir ad, değil mi? İyi çözüm doğrusu!

Başa dönelim. Karacaahmet'in bayramlarda seyranlarda cıvıl cıvıl olan servi altlarındaki yaşama... Şimdi asfaltın ve betonun arsızca örttüğü geşmişe dair bir mezar taşlarıyla, mezarlık duvarlarının hapsindeki serviler var. Bir de Miskinler Tekkesi'nin çeşmesi. Miskinler Tekkesi Üsküdarlı ressam Ali Rıza Bey'in (1864-1935) resminde yaşıyor artık. (Resim 1957'de Süheyl Ünver tarafından renklendirilmiş?)

Kadıköy'den Üsküdar'a işleyen dolmuşlar, otobüsler tıklım tıkış kalabalığıyla geçer gider Miskinler Çeşmesi'nin farkında bile olmadan. Yolun öbür yanında ise Reşat Nuri yatmaktadır. Üsküdar Selimiye'de doğan (25 Kasım 1889) yazar, akciğer kanseri tedavisi için gittiği Londra'da ölünce (7 Aralık 1956) yurda getirilip doğduğu semtte toprağa verilir.

Otobüs ve dolmuşlardaki kalabalık bir ihtimale dikmiştir gözünü; ne bugünleri vardır, ne geçmişleri. Geçmişten anladıkları, bir önceki lotaryanın kime çıktığıdır. Gözlerini diktikleri gelecek ise bir sonraki lotarya! Ha bir de Avrupa Birliği lotaryası var, bir girsek yırtacağız!

Cevdet Kudret, "Miskinler Tekkesi, Reşat Nuri'nin en dikkate değer eserlerinden biridir. Konu olarak, Türkiye'deki dilenciler dünyası ele alınmıştır" diyor. (c. 2, s. 321)

Bin bir türlü reklam hilesiyle satılan, tamamen duygusal sömürü üzerine kurulu sözümona romanları bir kenara bırakıp, Reşat Nuri'nin **Miskinler Tekkesi**'ni yeniden okuyorum. İçimdeki dilenciyle yüzleşiyorum!

"Demek ki sadaka benim mayamdadır; Kocabaşlar ailesinin hamuru onunla yoğurulmuştur ve şanlı dedelerimdeki Tanrı vergisinin ilerleye ilerleye bende tam kemal mertebesini bulmuş olmasına şaşmamak lazımdır.

"Sekiz, on sene evvel şair dedem Osman Melâî Efendi'nin Divan'ını ele geçirmiştim. Ara sıra ibretle okurum. Bu Divan, baştan başa bir yalvarıp yakarma kitabıdır... Dedem; başta Allah'a, peygambere ve teşrifat sırasıyle ashaba (öteki din büyüklerine) yalvarır... Arkasından padişahlar, vezirler gelir. Nihayet kasideler bitip âşıkane gazeller başlayınca bu sefer de canana bitip tükenmez yalvarışlar: Bir nigâh (bakış) için, bir hande (gülücük) için, zülf-i semenbûdan (yasemin kokulu saçtan) bir tel için..." (Miskinler Tekkesi, s. 10)

>Necati Güngör

Cemal Süreya ile... son yaz

Cemal Süreya ile İstanbul'da son yazı geçirdiğimizi nereden bilebilirdik? Hiç kimse, hiçbir zaman aklının ucundan bile geçirmezdi bunu. O sıcak yürekli insana ölüm yakışmazdı ki! Evet, "her ölüm biraz erken ölümdür" doğru; ama Cemal Süreya için çok daha ötelerde bir şeydi...

Yine de kendini biraz yorgun mu hissediyordu acaba? Yıllardırdır hiç yaz tatili yapmadığını ilk kez işitmiştim ondan. Galata Köprüsü'nün altındaki birahanelerden birinde oturuyorduk. Buyrukçu var mıydı yanımızda? Çıkaramıyorum. Ahmet Necdet (Buyrukçu'nun demesi, "Tanzimat dönemi şairlerini çağrıştıran adıyla!") vardı, kesin... Gazeteciler Cemiyeti Lokali'nden çıkmış, Köprü'ye kadar yürümüştük salına salına.

Biri yurt dışından olmak üzere, birkaç yerden çağrı aldığını söyledi. Şunu fark ettim ki, bir yerlere çağrılması bile gönendirmişti Cemal Abi'yi. Çantasından mektupları, davetiyeleri çıkarıp gösterdi.

"Git, madem çağırmışlar..." diye destekledim.

O, her zamanki sakinliğiyle: "Dur bakalım," dedi. "Belki de giderim."

Yeni gezilere çıkma coşkusunu yitirdiği yaşlarındaydı demek ki. Öyle pek uzağa gitmediğini, en fazla, festival nedeniyle Şile'ye kadar uzandığını biliyorum.

Sonbahar ayları boyunca da, -daha önce de anlattığım gibi -İstanbul Radyosu'ndaki programlarımız nedeniyle sık sık karşılaştık. Denk düştüğü zamanlarda birlikte çıkardık Radyoevi'nden, Kadıköy'e dönerdik dolmuşla.

Bir gün yine Harbiye'den Taksim' doğru inerken, "Gel seni bir yere götüreyim bu akşam," dedi. "Seversin."

Cemal Abi çağırdıktan sonra, her yere giderdim. Artık onu tanıyor, gururlu davranışlarına yakınlık duyuyordum. O, insanı zorda bırakacak bir öneride bulunmazdı, biliyordum. Peki ama, nereye götürecekti?

"Nahit Hanım'a!" dedi.

Doğrusu ya, adı herkesçe saygıyla anılan Nahit Hanım'ı tanıma şansım olmamıştı o güne dek. Onu daha çok yetmişli yıllar boyunca Selim İleri'den dinlemiştim. Selim, sanıyorum bir dönemler "müdavimlerinden" biriydi Nahit Hanım'ın sofrasının. (Yoğun yaşayıp hızla tüketen biridir, evet.)

Bir köşebaşı bakkalından rakı, meze aldık ortaklaşa. Hatta biraz da vakit geçsin diye öyle başıboş yürüdük cadde boylarınca. Oysa kapısından içeri girdiğimizde, Nahit Hanım'ın sofrası çoktan kurulmuş, beyaza dönük rakılar güneşin batışıyla birlikte bardaklara dökülmüştü.

Cemal Abi'nin salona girişiyle birlikte, masadaki hanımlar arasında belli belirsiz bir dalgalanma oldu; bir "ooo" sesi yükseldi! Nahit Hanım'ın zaten aydınlık olan yüzünün büsbütün aydınlandığını görmemek olanaksızdı. Cemal abiyi bir sevgi seli kucakladı dersem yalan olmaz. Onunla geldiğim için o incelikli ev sahibesinden ilgi gördüğümü sanıyordum ki, yanıldığımı sonradan anlacaktım; Nahit Hanımefendi, bütün öğrencilerini seven öğretmen sıcaklığıyla karşılıyordu herkesi. Onca yıl herkesçe sevilip sayılmasının, aranmasının elbette bir nedeni vardı.

O akşam Cemal Abi'nin mutluluğu da (her zamanki iyimserliğinin, sevecenliğinin ötesinde) elle tutulur, gözle görülür bir somutluk taşıyordu doğrusu. O sırada masada bulunanlar da, biz gittikten sonra gelenler de, sürekli Cemal Süreya ile diyalog kurmaya çalışıyorlardı.

"Cemal Bey, Cemal Bey, ama beni dinlemiyorsunuz!"

Cemal abi gördüğü ilgiden mest:

"Dinlemez olur muyum, sen benim canımsın!"

Böyle diyor ve yanındaki hanımın resmini çizmeye uğraşıyordu bir yandan...

"Aaa, canımsın dedi işte, kız!"

Masanın çevresindeki orta yaş grubundan, boşanmış, mutsuz, sorunlu, erkeklerce anlaşılmamış, hayatının prensi kelek çıkmış, kendini alkole, dumana vurmuş, kraliçe tavırlı, kendini "orospu" gibi hissetmeye özenen, iyi kalpli, ince hesapçı... tüm kadınlara yetişmeye, iltifat etmeye, evlenme önerisinde bulunmaya, portrelerini çizmeye, gizlice avuçlarına mavi boncuk sıkıştırmaya, her biri ayrı ayrı birer dize değerinde sözlerle gönüllerini okşamaya çalıştı Cemal Abi, o gece...

Ondan bir çift güzel söz işitmek için hanımlar gizli açık, birbirleriyle adeta yarıştılar...

Bu arada Nahit Hanım da, öyle her kapıyı çalmayacak, herkesin sofrasına teklifsiz oturmayacak kadar onuruna düşkün şairin

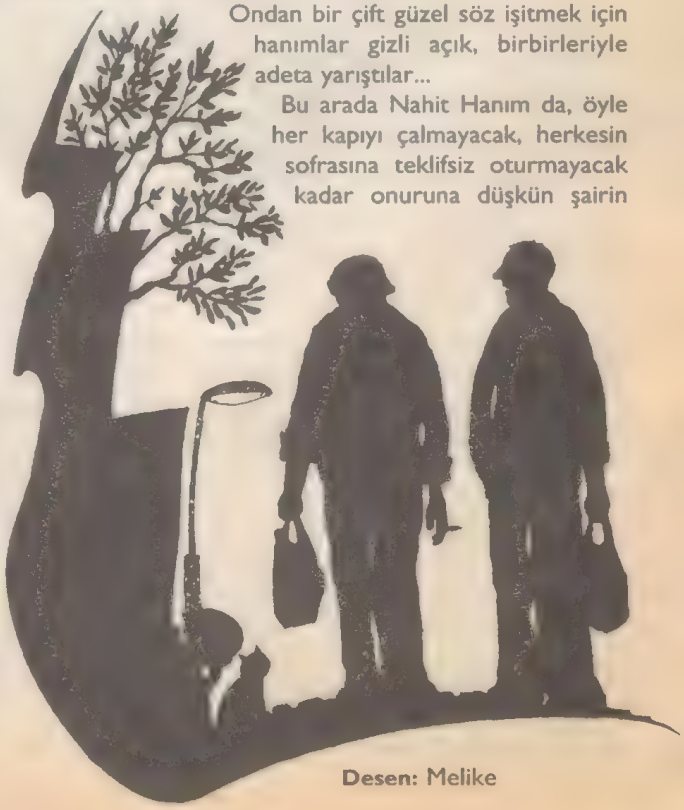

Desen: Melike

yanı başından ayrılmaksızın ona sorular yöneltiyor, şiirinden, yazılarından söz ediyor, Kadıköy yakasında oturan Vedat'ı (Günyol), Arif'i (Damar) görüp görmediğini soruyor, daha sık gelmesi için tembihliyordu. Bazı şikâyetleri olsa da, sağlığı bozulmamıştı henüz o sıralar. Konuklarını kapıda karşılıyor, yine kapıya kadar geçiriyordu.

Hiç unutmam, gecenin konukları arasında bir de resim eleştirmeni -öyle geçinen- biri vardı. Genç bir çocuk. Cemal abinin yazılarının yayımlandığı bir dergide çalışıyordu sanırım. Cem Yayınevi'nde yeni basımı yapılan "Üvercinka" kitabının kapağındaki resmi çok beğendiğini vurgulayarak, bu resmin Picasso'nun hangi dönemine ait olduğunu sordu.

Cemal Abi yüzündeki ciddi ve sevecen ifadeyi bozmadan, bilmediğini belirtmekle yetindi.

Oysa söz konusu resim Picasso'ya değil, Cemal Süreya'nın kendisine aitti. Ama o genç resim eleştirmenini kadınların önünde güç durumda bırakmamak için, "bilmediğini" söylüyordu.

(Bağımsızlık Mustafa Kemal'in, anlayışlı olmak da Cemal Süreya'nın karakteriydi!)

Gecenin bir vaktine kadar oturduk Nahit Hanım'ın evinde, içkiler içtik, söyleşide bulunduk; sonra Kadıköy'e geçmek üzere -yine bir merasimle- ayrıldık. Benim için güzel bir anı oldu. Hele dolmuş durağına doğru yürürken, Cemal Abi'nin göğsünü gere gere, "Âbi gördün işte kadınların bize karşı ilgisini!" demesi hâlâ kulağımdadır.

Övünmek nedir bilmeyen, buna gönül indirmeyen adam, ilk kez, kendisiyle ilgili bir durumun altını çiziyordu!

Ne yazık ki, o geceki mutlu Cemal Süreya, çok kısa bir süre sonra mutsuzluğun batağına düşecekti!

Cemiyet Lokali'nde sızıncaya kadar içiyor, "Ona bir şey olursa intihar ederim!" dediği biricik oğlundan yana dert yanıyor, kaygılarla kararan yüzü, sabitleşen bakışları, ölümcül bir haberin çan sesleri gibi ortaya çıkıyordu...

Kadıköy'de vapurdan inip evine yollanırken, mutlaka çarşıdan geçiyor ve bir büyük rakı daha ediniyordu.

Bütün bunlar birer çan sesiymiş ve çanlar Cemal Abi için çalıyormuş meğer...

Kimseler anlamadı. Hiç kimse, hiçbirimiz...

Kitap Sepeti

DOĞAN KİTAP'TAN ÜÇ ÖYKÜ KİTABI

Türkiye'de düzyazı şiiri galebe çalıyor. Kaçak Yayın'a şiirden çok öykü geliyor.

Bu Türkiye'de bir ilk, tarihi an. Modernleşiyoruz. Modernleşiyoruz, çünkü sözlü kültürden yazılı kültüre geçmenin işareti bu. Ne de olsa şiir konuşma dilinden kaynaklanır. Doğan Kitap öyküye, öyküde yenilere kapılarını açmış, ardı ardına öykü kitapları iniyor kitapçılara. Bize düşen, okurlardan bu kitaplara ilgi göstermelerini istemek. Sermaye bu, bir ürkerse, bir daha öykü möykü hak getire.

Öykümüzün yeni adlarına, öykücü adaylarına da, aman dikkat edin! diyoruz. Bizim onlara tavsiyemiz şudur; edebiyatın belirli bir pedagojik yüklemi olduğu unutulmasın. Yani, kitaplar kitapları, yazarlar yazarları okutsun. Yoksa bu bir sosyal patlamadır, modadır, geçer...

Doğan Kitap'tan üç öykü kitabı düştü sepete...

Nişan Fotoğrafları
Derya Erkenci

Anlatırken Işığa Bak
Halide Eşber

Ezilmiş Leylaklar Kitabı
Onur Caymaz

SAHTE MARKO PAŞA
Bir Provakasyon Öyküsü / Mehmet Ergün /

"Anlat derdini Marko Paşa'ya", eskilerden gelen bir halk deyişi. Gerçekten de Marko Paşa diye biri varmış, paşaymış da, Osmanlı paşası. Siyasi yergiler yapan çok popüler bir derginin adı olmuş aynı zamanda. 25 Kasım 1946'da çıkmış ilk sayısı. Araştırmacı-yazar ve eleştirmen Mehmet Ergün bu derginin hikâyesini ele almış. Derginin sahtesi de yapılmış, tabii polisçe kapatıldıktan sonra... Siyasi, karanlık, içine bir yazarın öldürülüşünün de karıştığı, tırsıtıcı bir konu. Böylesine ilk defa ele alınıyor. Bizce önemli!

BATMAN BOLŞOY / Enver Sezgin / Anı / Gendaş

Kitap Sepeti'nde severek tanıtacağımız bir kitap da "Batman Bolşoy". Enver Sezgin'in anıları. Anılar, yazarın siyasi yaşamından bir kesit. Siyaset öncesi de var, o da çocukluğu oluyor. Peki ya gençliği diyeceksiniz; Enver Sezgin daha ilkgençlik yıllarında siyasete giriyor. Kitapta çocukluk ve ilk gençlik yılları bir başka, öteki yıllar bir başka ilginçlik taşıyor... Yoksulluk, yoksunluk, zulüm, işkence, kaçış, kaçış, kaçış... Nefes nefese. Tam 10 yıl, durmadan... 78 kuşağı 12 Eylül Darbesi'ni nasıl karşıladı. Bilinçli, eğitimli, özverili, örgütçü bir kuşak nasıl harcandı. Enver Sezgin'i okuyun. Bir Batmanlı Bolşoy'da ne arıyor?! Yanıtı kitapta.

Kaçak>Söyleşi

<Şebnem Atılgan

Bir entrika mı var?

Yoksa her kadın –eğer isterse- bedenini keşfetme coşkusunu armağan edeceği erkeği gizliden gizliye seçer mi?

Meltem Arıkan

Meltem Arıkan, ***Yeter Tenimi Acıtmayın*** ile kadınlarının öykülerini anlatmaya devam ediyor. Bu kez kurgunun içine sinen 'gerçek'lerle karşı karşıya okur. Ama yazar ve kahramanları gerçekleri hiçbir şekilde sineye çekmiyorlar ve eğer yaptıkları bir deşifre ise formülü çok açık: Beden + Cinsellik = Keşif.

Roman boyunca ise 'keşif'in tek bir tanımı var: Özgürlük.

"*Yeter Tenimi Acıtmayın*"ın arka kapak yazısı yine bir erkeğin -Psikiyatr-yazar Yıldırım B. Doğan- elinde şekil buluyor. Doğan diyor ki: "Yüzünde yüz yıllık gölgeler taşıyan kadın, bu izleri her vakit bir adama mı borçludur? Bu izler gizemli tapınak muamelesi gören kadın cinselliğinin keşif yolculuklarını mı anlatır her zaman? Yoksa her kadın -eğer isterse- bedenini keşfetme coşkusunu armağan edeceği erkeği gizliden gizliye seçer mi? Haberi bile olmaksızın seçilen erkek bu utkuyu neye borçludur? Dört kadının örtüştürerek paylaştıkları ve ortak tarih olarak var ettiklerin geçmişlerinin bugünlerini ipotek altına alması, ne kadar adil? Kurban haline gelen bedenler hangi tarihsel suçun bedelini ödüyor? Bir entrika mı var? Hele kadının katkısı olduğu entrika, öldürücü türden! Kadını 'entrika' haline getiren erkek beceriksizliğine ait 'arkeolojik bir kazı' diyorsanız, bu kitap iyi bir rehber! Altta yatanı zedelemeden 'ilk haliyle' gün yüzüne çıkarırken, kazıya başladığınızda, bugünün ışığıyla dünün gerçeğine ulaşmak ayrı bir coşku haline geliveriyor."

Buyrun, okuyun!

Meltem Arıkan, *Yeter Tenimi Acıtmayın* ile bir kez daha okurun karşısına çıkıyor. Yine kadın kahramanlarınız var ve yine anlatmaya devam ediyorlar. Ama bu kez iki gruba ayrılmış şekilde... Bir grup, sorunları yaşamış ve artık sorunlu olanlara yardımcı konuma geçenler, diğer grup ise hayatlarını eski ya da yeni travmaları ile sürdürenler...

Meltem Arıkan: *Yeter Tenimi Acıtmayın*'da kadınların varoluş sorunlarının sadece kendilerine ait özel bir durum olmadığını, aslında bu yüzyılda tüm kadınların varoluşsal sorgulamalarını yapmak zorunda kaldıklarını ve bunun genel bir durum olduğunu göstermeye çalışıyorum. Ayrıca tüm kadınların, doğumlarından sonraki belirli bir dönem içerisinde yaşadıkları travmaların doğal altyapılarında meydana getirdiği kilitlenmeleri sorguluyorum. Bu kilitlenmeler açılmadan, kadınların, hangi sosyokültürel ve ekonomik çevrede yaşıyor olurlarsa olsunlar, erkeklerle varoluşsal iletişimlerini kuramayacaklarını öne sürüyorum. Tüm bunları göstermeye çalışırken bir yandan da kadın olarak var olabilenler için başka kadınların da var olabilmesinin ne kadar önemli olduğunu vurgulamak istedim.

Kahramanlarınız ilginç... Kurgu ise neredeyse gizli bir mesaj ya da mesajlar taşıyor. Ne dersiniz?

Herhangi bir gizli mesaj vermeye çalışmıyorum. Tam tersi, yazmak istediklerimi gayet açık ve net anlattığımı düşünüyorum.

Meltem Arıkan'ın kimliğinin, kadın kahramanlarının kimliğine yansıdığını söyleyebilir miyiz?

İlk romanımdan itibaren kendi varoluş yolculuğumdan yola çıkarak yazdığımı hep söyledim. Doğal olarak tüm romanlarımda benden parçalar bulunması da kaçınılmaz. Ancak romanımdaki kadınların hiçbiri benimle özdeş olmadığı gibi, tüm ka-

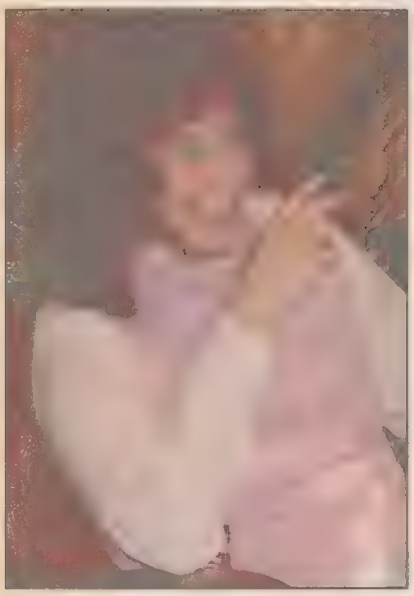

rakterlerde benden parçalar vardır elbette.

Bugüne kadar yazdığınız romanlarda hep bir 'gösterge' var. Nedir bu?

Ve... Veya.... Belki, Evet... Ama... Sanki, Kadın Bedenini Soyarsa ve tabii Yeter Tenimi Acıtmayın'da temel kurguya paralel olarak 'Kadın' ve 'Adam' diyalogları vardı. Bu diyaloglar birer iç iletişimdir ve kadın-adam iletişimi dört romanda bir bütünlük içindedir. Gerek romanların kurgusu içinde ve gerekse "iç iletişim"leri çerçevesinde, temel sorunsal, 'kadının kadın' ve 'adamın adam' olarak var olabilmeleri ve varoluşlarının aşk içinde yoğunlaşmış arayışlarıdır.

Kadın cinselliğini anlatıyorsunuz ya da 'aslında kadın cinselliğinin nasıl olması' gerektiğini... Tüm bunlar birer kurgu mu yoksa gerçek mi?

Bu yüzyılda bilimsel gelişmeler çerçevesinde insanların gen haritalarının çıkartılması, insanların bio-psikososyal alt yapılarının keşfedilmesine paralel olarak cinsellik, ayıplı konuların dışına çıkarak, gereksinim başlığı altında varoluşun en önemli boyutunu oluşturmuş. Doğaldır ki ben de romanlarımda varoluşu, cinselliği de içeren bir kapsam içersinde incelemeye ve sorgulamaya çalışıyorum.

"*Yeter Tenimi Acıtmayın*"nın hemen başında anlatılanların tümünün gerçek olduğunu söylüyorsunuz. Bu da roman öncesinde kadınlarla birebir konuşulduğunu gösteriyor. Sorum şu: O kadınlar, romanda anlatılan 'öğreti'den yararlandılar mı, yoksa hepsi sadece birer roman kahramanı olarak mı kaldı?

Kitabın hemen başında, romandaki karakterlerin değil, anlatılan taciz ve tecavüz öykülerinin gerçek olduğu yazıyor. Ve kesinlikle haklısın, bu roman öncesinde kadınlarla birebir konuşuldu. Senin deyiminle, romandaki öğreti ise aslında binlerce yıldan beri var olan bir öğreti. Şu ya da bu şekilde ataerkil kültür tarafından, çarpıtılan, unutturulan yine de genetik programlarımızda var olan bilgilerin ortaya çıkartılması, bir roman kurgusunda okuyucuya aktarılıyor. Kanımca insanların doğal evriminde, belirli zamanlarda bilinç sıçramaları meydana gelmektedir. Sanırım ki önümüzdeki dönem kadınların var olmaları dolayısıyla erkeklerin de var olabilmeleri ve bu nedenle de kadınların ve erkeklerin özgürleşebilmeleri ile ilgili bir süreci yaşama dönemimiz olacak... Kadınların ve erkeklerin bir 'sürü' olarak var olmalarından birey olarak var olmaya geçişleri geçen yüzyılda başlamıştır. Bu yüzyıl ise doğal cinsel kimlikli birey olma sürecimizin başlangıcıdır. Dünyada bu konuda çeşitli arayışlar bulunmaktadır. Ben de bu arayışlarla bağlantılı olarak araştırmalarımı sürdürüyorum.

Şiirler ve bir gün kendi müzikalini yapmak için gece gündüz çalışan âşık bir müzisyen var. Ateş'i bize anlatır mısınız? Bu 'aslında âşık olunacak bir model' mi, biz kadınlar için?

Şimdiye kadar hiçbir romanımda okurlara bir model sunmadım. Çünkü model sunmak da hazır reçete yazmanın farklı bir şekli diye düşünüyorum. Ayrıca aşk söz konusu ise zaten modelleme söz konusu olamaz. Ateş için, kendini bir kadına teslim etmekten korkmayacak kadar erkek dersem, yeterli olur mu?

Romanın yanılmıyorsam sonlarına doğru bir sevişme sahnesi okuruz. Daha doğrusu sevişmenin nasıl yapılacağını anlatan bir sahne... Bu da mı bir kurgu?

Okuyucular orada yazılanları uygular ve sonuç alırlarsa kurgu değildir, ama uygular ve sonuç almazlarsa kurgudur. Bu sorunun yanıtını ben okuyucularıma bırakmak istiyorum.

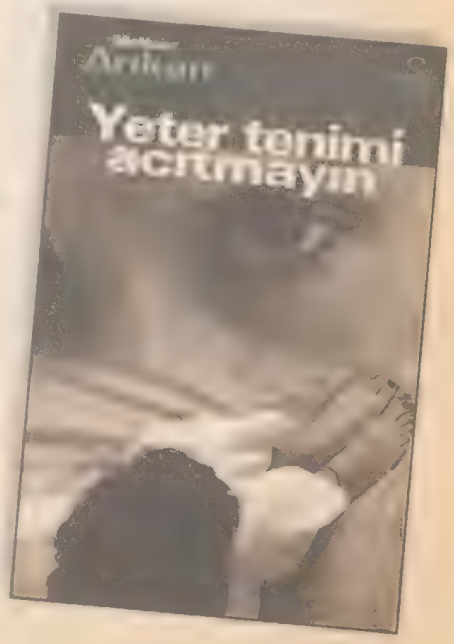

Sahte sarı saçlı

Beyoğlu Beyoğlu

Saat gece yarısına yaklaşıyordu. Yürüyorum, içimde bir boşluk. Havası fazla verilmiş bir balon gibiyim. Ayaklarım yere değmiyor. İstiklal'de iki tur attım. Bir kahvede çay içtim. Etrafıma selam vermeden, kendimle boğuşuyorum. İçimden "n'oluyor lan bana", dedim. İşte bu içimdeki sese uyarak durdum bir an... Yine yürüdüm.

"Alla alla, ne oluyor bana," diye tekrar kendi kendime sordum...Evet evet, uzun zamandır yalnızdım, kapı dışarı çıkmamıştım. Demek ki, yavaş yavaş patlıyordum. Bir kadın arkadaşım yoktu. O da önemli değil, uzun zamandır bir kadın eli tutmamışım, dokunmamışım, ne kadar da özlemişim bir kadın tarafından dokunulmayı. Etrafı gözlerimle taradım, biri bir kadınla sarmaş dolaş yürüyor, bir diğeri bir masada iç içe sokulmuşlar muhabbetteler falan filan manzaralar... Onları gördükçe içimdeki dürtüler iyice arttı. Azgınlaşıyorum galiba, yahut da hastalanıyorum. Hani bir şarkı var ya "depresyondayım" diyor. Ben de depresyona giriyorum galiba. Ulan, dışarıdan nasıl görünüyorum, diye düşündüm, etrafa baktım benimle ilgilenen bile yok. Sittir et, beni gözleyen varsa da muhakkak içinden "bu tik'li hıyarın biri, yahut da sinirli bir hıyar " demiştir. Yoksa şeyimi ortaya çıkarıp sallamıyorum ya. Kalktım, aşağı sokaklara doğru yürüdüm. Gözlerim bir projektör gibi, boş sokaklarda kadın aradım. Yolda boktan bir birahanenin tuvaletine girdim, işedim, sonra aynaya baktım, keşke bakmasaydım. Perişan durumdayım. Yüzüm yorgun, yanaklarım sarkmış, gözlerim ölü gözü gibi bakıyor. Hani 'nasılsın?' diye sorsalar o an "pisim pis, ruhsuzum" derdim. Neyse, çökük moral bozukluğuyla tuvaletten attım kendimi dışarıya, sokaktayım. Hızlı hızlı yürümeye başladım. Yalandan yere ağzımı, gözümü oynatarak egzersiz yapmaya çalışıyorum. Neymiş, çok dinamikmişim. "Aslan gibiyim" diyorum kendime. Aynaları sittir et, camı kötüdür "iyi göstermemiştir" falan derken başka bir boktan birahanenin helasına gittim. Aynaya baktım, yine aynı fotoğraf, daha da çöktüm. Sinirlendim, çıktım. Doğru tanıdık en paspal bir birahaneye yollandım. İçeri girdim, sigara dumanından daha oturmadan gözüm yandı. Ekşi bira kokan kalabalığın arasından geçerek bir iki tanıdığa selam sarkıttıktan sonra kenarda bir masaya çöktüm. Çok acil yarım şişe rakı söyledim. Mezesini beklemeden bir duble fondipledim. Peşinden bir daha... Oh be! Rahatladım, kendime geldim. Şimdi etrafı daha iyi görmeye başladım. Çişim geldi, inat ettim helaya gitmedim. Aynaya bakıp da tekrar moralimi bozmak istemedim. Tanıdık bir iki orospuyu gülerek selamladım, onlar da dünden hazırmış, yanıma gelip "n'aber yakışıklı", dediler. Allaaaaah! Birden canlandım" "oturun", dedim. Birer bira da onlara söyledim. Orospuların sahte iltifatlarıyla işte şimdi aslan oldum. Gözlerimin ışıldak gibi parladığını fark ettim. Diğer masaları taradım, tararken de içimden "ben bu gece mutlaka bir kadınla olmalıyım", diye düşünürken uzun koridorlu birahanenin tuvaletine yakın bir masada oturan elli yaşlarında, sonradan olma sarışın seyrek saçlarının kakülünü önüne dökmüş, bol makyajlı bir çirkin kadına gözlerim takıldı. Yalnızdı. Mahzun oturuyordu. Hiçbir masaya çağrılmamış galiba. Önünde içki de yok, belli ki zil. Yanımda oturan ablaları gönderdikten sonra gözlerimi uzaktan atılan kama gibi sarışın çirkin kadına sapladım. Çirkin, sahte sarışın kadın sağını solunu zavallı bakışlarıyla tararken göz göze geldik. Güldüm. Kafamla masama çağırdım. Önce telaşla kalktı, sonra keklik gibi seke seke yanıma geldi. Kalktım, "buyur", dedim oturdu. Tavırları bir orospudan çok, emekli öğretmen gibiydi. Yüzüne baktım, birahanenin kötü ışıkları içinde bol makyajının altındaki çizgiler daha derin görünüyordu. Çizgileri kapatmak için makyaj yapmamış da sanki boyanmıştı. "Ne içersin?", dedim, sahte sarı seyrek sarı saçlarının kakülüyle oynayarak, ağzını büze büze, havalara bakarak "Rakı içebilir miyim?" dedi. Bir ufak rakı, peynir söyledim. Şaşırdı. Utangaçtı. Yahut da hala kendisinin masaya kibarlıkla davet edildiğinin şaşkınlığını yaşıyordu. Rakısını ben koydum, o hâlâ sahte sarı seyrek saçlarının kakülüyle oynuyor, onları aşağı aşağı eliyle tarıyordu. Adımı söyledim, adını söyledi; "Gonca". O an içimden güldüm ona fark ettirmeden. Kendi kendime "ah be ablam, senin goncalığın mı kalmış, mezarlık gülüne dönmüşsün", dedim. Hep ben konuştum, sorular sordum o nazikçe cevapladı. Cevaplarının yarısından fazlası yalandı. Mesela, öğretmenlik yaptığını söyledi, bu hayatın kadını olmadığını, buralara oturmak için geldiğini söyledi. Dili de hafif peltekti. İşte bunların hepsi yalan sözlerdi. Ben aniden "bu akşam müşteri yok mu?" diye sordum, "yok, iki gündür yok", dedi.

Bir an boş bulunduğunu anladı, "ben zaten aramıyorum ki", dedi. Bir sigara almamı istedi. "Ne sigarası içiyorsun?", dedim, "Malboro", dedi. "Oooo, emekli öğretmen maaşıyla Malboro'yu nasıl içiyorsun?" diye sorduğumda "yok canım, ara sıra" dedi.

Kısaca, karşılıklı oynuyorduk. Çaktırmadan ben onu inceliyordum. Bir ara yüksekçe güldüğünde sol tarafındaki gerilerden iki dişi eksikti, ama çirkin durmuyordu. "Ne dedim de güldü acaba?", diye düşündüm, gülünecek bir şey söylememiştim. Ama anladım. Etrafa "bakın bakın ben de aslan gibi biriyle oturuyorum"demeye getiriyordu, bol bol kahkaha atıyordu. Olsun be, ben de dünyada ne kadar yalan iltifat varsa sıraladım. Ben iltifat ettikçe o içti, ben içtim. Kafam çakır olmuştu, maşallah o hala dimdikti. Üçüncü ufak geldi, onu da götürdü 'tık' yok. Kaç gündür içmedin?" diye sordum, "üç dört gündür bir ufak falan içtim"dedi. Ben de içimden, "bu, toptan arayı kapatıyor", diye düşündüm. Sonra kapanma saatinde," nereye gideceksin?" diye sordum, "ev çok uzak, Avcılar'da, belki otele giderim," dedi. "Bana gidelim mi?", dedim, atladı "tamam" dedi. Ben önden, o arkadan beşer dakka arayla çıktık, köşede buluştuk. Saat sabaha dönüyordu. Yürürken koluma girdi, birden "işkembe içelim mi?", dedi, acele, "sevmem!" dedim, "yahu, şimdi ben bununla yatıcam, bir de sarımsak yerse..." "Hadi, benim kafam iyi oldu, evde ne varsa yersin", dedim. Eve geldik. Ellibeş basamak çıktıktan sonra odaya giriş kapısında beş dakka nefeslendi. Sonra geçti bir sandalyeye oturdu, "içki var mı?" dedi, "var", dedim. Yemeği memeği unuttu. "Önce bir banyo yap", dedim, tekrarlatmadı, "tamam", dedi. Uzun uzun yıkandı. Demek, çok zamandır yıkanmamış. Banyodan çıktıktan sonra temiz bir fanila verdim, bi de pijama... Giyindi, gelip karşıma oturdu. Yüzüne baktım, yanakları pembe pembe olmuş, güzelleşmiş gibi geldi, ya da benim kafa güzelleşti. Makyajsız yüzünün çizgileri yaşanmışlığın şahitleriydi.

Uzun uzun oturduk. "Kaç para alıyorsun?", diye sordum, "önemli değil", dedi. "Kaça gidiyorsun?",diye sordum, utanarak gözümün kuyusuna derinlemesine bakarak, "on-onbeş milyon", dedi, "peki, ben sana bir yüzlük tokalarsam, sabaha kadar beni yalnızca ellerinle sever misin? Yatmak yok", dedim. Şaşırdı. Bir şey soramadı, aniden beğenilmemişliğini yüzüne vurduğumu sandı. İzah ettim. İsteklerimi söyledim. Eskilerdendi, dediğimi anlamıştı.

Işıkları söndürdüm, yatağa uzandım. O karanlıkta soyunurken, sokağın ışıklarının odaya yansıması vücudunu belli belirsiz gösteriyordu.

Pörsümüş göğüslerini tutarak yanıma uzandı. Yumuşak dokunuşlarıyla görevine başlamıştı. Ben cambazhane teli gibi gergin, iki elim kafatasımın arkasında hareketsiz yatıyordum.

Bir saate yakın bedenimi bir santim dahi atlamadan, severek gergin teli gevşetmişti. Pörsümüş göğüsleri göbeğinin altındaydı, uçlarını vücudumda gezdirirken anlaşılmasın diye üzerime biraz fazlaca abanıyordu. Benim de bu ara gergin, elektrikli gövdem rahatlamış cinselliğim kabarmıştı. Ama olmazdı, ben böyle gözlerim kapalı düşünürken birden "Ahhğ... Ahhhhhğ... Dayanamıcam, dayanamıcam", çığlıklarıyla üzerime abandı, öylece kalmışım.

Kasım 2003

>Faruk Kaya

Kaçak>Tozlu Raflar

Cep Foto Roman-Şafağın İlk Işıklarında

Alışık olduğumuz üzere kitabın künyesinde yazar kişinin ismi ile değil; oynayanlar diye bir bölümle karşılaşıyoruz. Diana=Paola Pitti, Mirko= Roberto Muro. Foto romanımız geniş bir oyuncu kadrosuna sahip olsa da, sadece esas kız ve esas oğlanın isimleri verilmiş. Tarık Akan'ın Damat Ferit tiplemesini bile kıskandıracak şahane favorilere sahip yakışıklı oğlumuz Mirko, nişanlısı Silviy ile, mirasçısı olacağı zenginler zengini büyükbabasının malikanesinde mutlu mesut günler geçirmektedir. Hikayeye kankası Paolo'yla birlikte sonradan dahil olacak güzel kızımız Diana, küçük çaplı dolandırıcılık peşindedir. Mirkon'nun cüzdanını yürütür yürütmesine fakat gönlünü bu zengin adayı genç adama kaptırır. Peki yaşlı büyükbabayı zehirleyerek kim öldürür? Oh! Silviy, Oh Diana efektleriyle süslenen öpüşme sahnelerinin boluğu başınızı döndürebilir. Oyuncuların başarılı vücut dili kullanımı sayesinde okuma balonlarına gerek kalmadan; neler olup bittiğini anlamanızı mümkün kılacak macera dolu kurguya sahip romanımız sizlere heyecanlı dakikalar yaşatacaktır. Bu roman tarzı böyle tutulmasa; 'Şafağın İlk Işıklarında' adlı eserimiz serinin 502.öyküsü olmazdı herhalde. İlk sayfada yer alan "Yıldızınız Diyor ki!!" adlı fal köşesi ve en arka sayfadaki birkaç fıkra olaya ekstra bir Tat katıyor. Basım Tarihi; 31 Ekim 1978, fiyatı: 750 kuruş olarak not edilen bu kitaba beş yüz bin, ya da bir milyon lira karşılığında sahip olabilirsiniz, orası satıcıyla aranızdaki pazarlığa kalmış....

Kendi Kendine JİU-JİTSU Öğrenme Usulleri

Yazan: Hubert Klinger-Klingerstorff
Hazırlayan: Enver Bolayır.
Bolayır Yayınevi, 80sayfa, 1973-İstanbul
Eski etiket fiyatı: 350kuruş, bugünün fiyatı: 500,000TL

Bir Bruce Lee olsun, bir Van Damme olsun... filmlerini izleyip izleyip gaza gelerek onların yaptığı hareketleri öğrenmek için can atmayan erkek çocuk evladı olmuş mudur bu ülkede? Vakti zamanında bu yaraya parmak basmış faideli bir eser. Tabi ki, her zaman olduğu gibi işin felsefesi ön planda. Dövüş değil spor, sporu bırak adeta bir sanat, Jiu-Jitsu'nun bambaşka bir şey olduğu tarihçesinden başlanarak kitap boyunca vurgulanıyor. En nihayetinde oyunun hayatta tatbik sahasına geliniyor ve bu noktada devreye birbirinden ilginç çizimlerle zenginleştirilmiş anlatımlar giriyor. Okuyarak ve şekillerden çözdüğünüz kadarıyla bu işi öğrenmiş oluyorsunuz. Felsefeyi unutup "o kadar kitap aldık öğrendik aga, dur bakalım nasıl oluyo" diye durduk yere Jiu-Jitsu'yu gerçek hayatta denemeye sakın kalkışmayın diyoruz...

Ana Babaların Soruları

*Fırsat bulur bulmaz altı aylık oğlum kakasını bütün yatağına ve üstüne başına sıvıyor. Bu hususta ne yapabilirim?

*Karım, cinsiyet konusunda aşırı giden bir hayli kitap okudu. Açıkça söyleyeyim ki; ben çocuklara her şeyi anlatmayı öğütleyen modern görüşleri kabul etmiyorum. Çocuklar cinsel ilişkiler konusunda her şeyi bilirlerse kendileri de denemeye kalkışmazlar mı?

İnkılap ve Aka Kitapevleri'nin Öğretmen Kılavuzu Kitapları serisinden 1974 yılında çıkan bu eserde; 'Sevgili Gönül Abla' tarzını andıran sorularla kitleler bilinçlendirilmeye çalışılmış. "Öyle soruya, böyle cevap" mantığıyla hareket edilmediğinden verilen cevapların, sorular kadar eğlendirici olmadığını belirtelim. O güzelim sorulara; yok psikolojiydi, yok Çocuk İnceleme Kurumuydu gibilerinden illa ki bilimsel cevaplar vereceğiz diye bir hayli zorlanıldığı apaçık ortada. Hazırlayanın kim olduğuna baktığınızda durumun ciddiyeti anlaşılıyor; Çocukları İnceleme Derneği-Amerika Birleşik Devletleri, vaay beee!! Naciye Öncül dilimize çevirmiş, alın okuyun, Alışkanlıklar ve Alışkanlık Kazandırma, Duygusal Gelişmede Güçlükler, Çocuklukta Cinsiyet.... gibi konularda bilgilenesiniz diye. Bugünün fiyatı olan beş yüz bin lira etiketini eski fiyatın üzerine yapıştırmışlar, kaldırıp bakmaya çalışırken yırtıldı orası ama sanki yirmi liraymış eskiden....

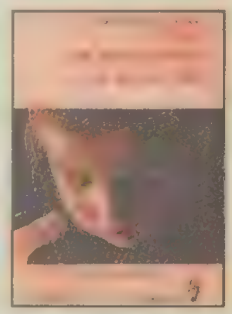

faruk.kaya@mynet.com

Zenginleri hiç affetmedi ya da "Hayat bir yıkım sürecidir"

İki savaş arasında bir kuyrukluyıldız gibi yaşadı **Scott Fitzgerald**. **"Muhteşem Gatsby"**nin yazarı, sonu çöküntü olmayan bir hayatı düşleyemiyordu. Karısı Zelda'yla ilişkilerinin ikisini de bozduğunu söylüyor yakın arkadaşları. Ama Fitzgerald'a göre aşk bizzat bozulmaktı...

Francis Scott Fitzgerald

Kadın mı adamı mahvetti, adam mı kadını? Sonu hüsranla biten ikili ilişkilerin en kritik sorusu budur. Kim suçlu, kim kötü ya da kim sorumlu?..

"**Muhteşem Gatsby**" romanıyla 1920'lere damga vuran, "Amerikan edebiyatının en iyi romanlarından üçünü" yazdığı iddia edilen Scott Fitzgerald'la ona romanlarının "özgür, ukâla ve muktedir yeni Amerikan kadını" karakterinde modellik eden Zelda Sayre'nin evliliğinde de en çok bu sorular soruldu. Sonunda, Fitzgerald'a, daha 45'inde "muhteşem kaybeden" unvanı verildi; Zelda Sayre ise bir akıl hastanesinin beşinci katında yanarak öldü. Fitzgerald arkasında üç önemli roman, 40'tan fazla hikâye; Sayre ise "yeni - özgür Amerikan kadını"nın akıbeti hakkında pek çok soru bıraktı.

Fitzgerald'ın doğduğu 1896 yılı, Amerika için büyük bir dönüşümün başlangıcıydı. Amerika Batısını fethetmiş, hareket şimdi Doğu ve Orta Batı'nın ticaret ve endüstri metropollerine kaymıştı.

Tam anlamıyla Katolik olan Fitzgerald ailesi 1720'den beri Maryland'deydi ve hem koloni döneminde hem de bağımsızlıktan sonra hükümete pek çok parlamenter vermişti. Scott'un büyük büyük amcası da Amerikan Ulusal Marşı'nın güftesinin yazarıydı.

Francis Scott Key'in doğumu, aile için ölümle eşanlamlı oldu. Onun doğumundan sadece birkaç ay önce baba Edward ve anne Mary iki kızlarını bir salgın hastalığa kurban verdi. 1901'de diğer kızları, Annabel dünyaya geldi.

Aile, ikinci felâketi 1908 Martı'nda, 55 yaşındaki baba işinden kovulunca yaşadı. Scott'a bir yaşam stilinden romantik bir geçmişe kadar her şeyi veren baba, daha sonra ölene kadar dikiş tutturamadı. Bütün başarısızlıklarına rağmen babası, Scott için savaş sonrası toplumunda yiten bazı ahlâki değerlerin sembolü oldu. Ailenin ekonomik durumunu ise anne Mary'nin ailesinden aldığı yardımlar kurtardı. Scott'ın ailesi için yorumları ilginç. İki kızını kaybettiği için oğlunun sağ-

lığını kollamayı abartan anne, anlaşılan onu biraz soğutmuş. Fitzgerald, bir depresyon anında şöyle yazıyor: "Neden aklımı kaybetmiyordum? Babam çok güçsüz bir insandı ve annem nevrotik, hatta hastalıklı sıkıntıları nedeniyle yarı yarıya deliydi."

Balolarda umutsuzum

1913'te, büyükanne ölmüş ve Fitzgerald ailesine yüklü bir miras bırakmıştı. Scott, tam bu sırada Harvard ve Yale'le birlikte üç büyük üniversite arasında gösterilen Princeton'a kabul edildi. Burada futboldan sonra, meraklılarına büyük imkân tanıyan iki faaliyet alanı tiyatro ve gazetecilikti. Fitzgerald mutluydu, tutkuları tatmin olmuştu.

Ancak ilk iki yılında üniversite eğitimini unutup zamanını müzikal komedilerinin başarısına harcayınca sınavlardan kılpayı geçebildi. 1917 Ekimi'nde bir hastalık ve ardından askere alınması sayesinde okuldan atılmaktan son anda kurtuldu. Kasım ayında Kansas ovalarındaki birliğine kavuşmuştu.

Scott, gençliğinden itibaren zenginlerin dünyasına ilgi duymaya, yüksek sınıfın genç kadınlarından etkilenmeye başlamıştı. Savaş sonrasının aşk fetihleri için iki önemli unsur dans ve arabaydı. Ama o hem kötü bir dansçı hem kötü bir şofördü. Bununla birlikte sevimliliği bu yetersizlikleri telafi ediyordu. Gücünden emin bir baştan çıkarıcıydı. İnce, sarışın ve yakışıklıydı ve züppe yürüyüşü onda sırıtmıyordu. Bütün bunlar süper zengin Ginerva King'i baştan çıkarmaya yetmedi ve Scott, ilk büyük hayalkırıklığını bu mirasyedi kadının evlenme teklifini reddetmesiyle yaşadı.

Çok geçmeden aradığını buldu. Montgomery Country Club'da, asker kıyafetiyle Zelda Sayre'yi dansa kaldırdığında genç kadın yalnızca 18'indeydi. Ünü ise yaşından büyüktü. Babası, Kentucky senatörü, hükümet başkanlığı adayı, aynı zamanda da Alabama Yüksek Mahkemesi yargıcıydı. Fitzgerald ona rastladığında genç kız Montgomery'de delilikleriyle çoktan nam salmıştı. Yaşıtı kızlar ona hayrandı. Tehlikeli yaşadığı söyleniyor, geçtiği her yerde bir skandal bırakıyordu.

Aslında ortam buna çok uygundu. Aşk arayışının ölüm duygusuyla atbaşı gittiği balolarda sevişgen ve zalim "güzeller"le yakın kavgaların karanlık günahlarıyla dolu "yakışıklılar" karşı karşıya geliyordu. Bu balolarda bütün önyargılar, sosyal baskılar ve ağırbaşlılık ortadan kalkıyor, hayat "yaşanıyordu." Fitzgerald, kitaplarında bu yaz balolarının ağır atmosferini çok iyi verir. Hatta bütün kadın kahramanları da Zelda'nın küstahlığına, canlılığına, düş gücüne ve gülüşüne sahip olacaktır.

1918 Ekimi'nde Montgomery'yi terkedip, Fransa'ya hareket edecek birliğine ulaşmak için Long Island'a gider Fitzgerald. Tam o sırada ateşkes imzalanır. Bu onu derin bir hayalkırıklığına sürükler, yaşamayı tekrar öğrenmesi gerekecektir. Elinde ne askeri rütbesi ne de Princeton diploması vardır. Önce bir reklam şirketinde iş bulur, sonra bir demir atölyesinde işçilik yapar. Bir yandan da yazmaktadır. 1919 sonunda yazarak yaşayamaya karar verir. Nihayet 1920'de "**This Side of Paradise**" ("Cennetin Bu Tarafındakiler") yayımlanır. Ancak bu roman yayımlandıktan sonradır ki Zelda, sefaleti geride bırakmış nişanlısı ile evlenmeye razı olur. 3 Nisan 1920'de New York'taki Saint-Patrick Katedrali'nde evlenirler. Kitap, Fitzgerald'ı Caz Çağı'nın sesi mertebesine yükseltir ve 24 yaşında, peşinde koştuğu servet ve şöhrete kavuşturur. Ama o, gökten zembille indiğini sandığı bu parayı iyi değerlendiremez.

Kendini içkiye vererek yazarlık kariyerinin başlangıcını kutlar, küstah ama aynı zamanda naif davranışlarıyla daha önce maruz kaldığı küçük düşmeleri zihninden silmeye çalışır. Hem zaten, genç ve güzel prensesiyle evlendiği andan itibaren bir düş başlamıştır. Amerika'da yaşam, refah ve başarı kokmaktadır. "Caz çağı tüm hızıyla sürüyordu, diyor Fitzgerald. Pek çok otomatik para dağıtıcısı bunu finanse ediyordu. Züğürt olsanız da endişe duymanız gereksizdi." 1920'den 1929'a kadar Scott ve Zelda bu büyük partinin iki kahramanı olur. "1921'e doğru, diyor Fitzgerald, Amerika'daki çiftler arasında en kıskanılan bizdik." Ve hepsi 1929 ekonomik kriziyle biter.

Flörte devam

Fitzgerald kendi dönemini yoğun biçimde yaşadı ve bu döneme damgasını vurdu: Caz Çağı. Genç karısı tarafından bastırılan yazar, esin perisini bu dönemde bulacak, ona ahlâkını, kelimelerini, yargılarını bu dönem verecekti. O sırada yeni bir romantizm doğmuştu; özgür, laubali, küfürle dolu, gösteriş meraklısı ve deli. Fitzgerald da iktidarı çılgın aşka ve yeni kadına verdi -ki onun yüzü Zelda'ya benziyordu.

İlk kez yetenekli bir romancı, burjuvazinin yeni çocuklarının gerçek yaşama biçimlerini yazma cesaretini göstermişti. Genç ve güzel karısının nezdinde yeni kadın da ortaya çıkıyordu: Bol ilişkisi olan, hem göğüssüz hem kalçasız, kısa saçlı ve şapkalı, kolları ve dizleri çıplak, bir elinde sigara diğerinde kadeh. Özetle her şeyden elini eteğini çekmiş pasif "kemankadın"ın yerini, "klarnet-kadın" alıyordu; genç, biraz ince, biraz dokunaklı, sporda, işte ve aşkta erkekle eşit ve hatta ona rakip, erkekten özgürlüğünü tanımasından başka bir şey istemeyen kadın... Aşkta anahtarı veren, sıkıntı ve monotonluğu

reddeden, eğlendirilmek isteyen kadın... Bu kadının partneri bir sihirbaza dönüşmeli, günlük hayatı değiştirmeliydi. Bu robot resim Zelda'yı tarif ediyordu.

Scott, bütün bunları düşünürken bir yandan da tercih yapmaya çalışıyordu; ya büyük haftalık basın için yazacak -ki bu ona düzenli bir gelir getirecekti, ya da kendini sanatına adayıp görece yoksulluk çekecekti. Zelda'nın gereksinimleri, kendi lüks merakı nedeniyle kazandığından hep daha fazla harcıyor ve sürekli borçlu hale düşüyordu. Böylece önce kendinin şüphe duyduğu hikâyeler yazmaya koyuldu. Büyük bölümünü **Saturday Evening Post**'da yayımladı. Scott ilk adımların başarısızlığını unutamıyordu. Gençken kaldığı odanın duvarlarına ilk gönderilerinden aldığı 122 red mektubunu asmıştı.

Ortak yaşamın ilk günleri Zelda'nın flört arzusunu azaltmadı. Scott, Zelda'ya tamamen güvenemeyeceğini anlamıştı ve o erkeklerin yanındayken hemen pireleniyordu.

21 Ekim 1922'de Scottie adlı kızları doğdu. Onun doğumunda sonra Zelda şöyle haykıracaktı: "Bir kız olduğu için mutluyum. Umarım aptal olur. Bir kızın hayattaki en büyük avantajı aptal olmaktır." Bunlar, tam olarak **Muhteşem Gatsby**'nin kadın kahramanı Daisy'nin cümleleriydi.

Bu arada Zelda, gazetecilik yapmaya çalışıyordu. İğneleyici ve tamamen öznel biçimde kocasının kitapları hakkında yazması ona yeni işler getiriyordu. Ondan, zaten esin kaynağı olduğu yeni kadının bayraktarlığını yapması isteniyordu. O da durumdan vazife çıkarıp **Mc Call**, Metropolitan ve **Magazine**'de yayımlanan üç makale yazdı. Deli doluluğu tam gaz sürüyordu. Yangın uyarı düğmelerine itfaiyecileri koşturmak için basıyor, çatıya çıkıp yoldan geçenleri tehdit ediyordu. "Meydan okuma içgüdüm yasalarla uyuşmuyor, diyordu. Ben sürekli kaçan bir suçluyum." Bir yakını da onun için "Mantarın üstünde yaşıyor, şişenin üstündeki" diyecekti...

3 Mayıs'ta Fransa'ya gitmek üzere New York'tan ayrılmaları, tam bir kaçıştı aslında. "Yaşlı Dünya'ya yeni bir yaşam ritmi bulmak için gidiyoruz, geride eski alışkanlıklarımızı bıraktığımızdan emin bir şekilde" diyen Zelda otobiyografik romanında devam ediyor: "Bizi yıkmaya çalışan herşeyden uzakta ne kadar mutlu olacağız. Başaramadılar çünkü onlardan güçlüydük." Ama hayata dair bu alışkanlıklar onların peşini bırakmadı. Scott, yaşam heyecanını ruhu ve bedeniyle romanına kapanarak tatmin edebilirdi. Peki ya Zelda?

Çatlak İcadı

Zelda'daki tamir edilmesi güç "çatlağın" en önemli nedeni, Scott olmadan kendine özgü bir varlığı olamayacağını düşünmesiydi bazılarına göre. Ama Scott da Zelda olmadan yaşayamayacağı düşünüyordu. Özetle, birbirleri için yaratılmışlardı.

Scott, en ünlü eseri "**Muhteşem Gatsby**"yi bu dönemde yazdı. Kahramanı Gatsby'nin Daisy'ye duyduğu idealize edilmiş aşk aslında onun Zelda'ya karşı hissettiğiydi, ki hiçbir cinsel leke onu kirletemezdi.

1921'de Paris'e ulaştılar ve arkadaşları **Hemingway** ve **Gertrude Stein** gibi Montparnasse'a yerleşmek yerine lüks Ritz Oteli'ni tercih ettiler. Otelin penceresinden para atıyor, içiyor, kavga ediyorlardı. Scott, dehasını pahalıya sattığı metinler yazarak harcıyordu. Alkol, uykusuzluk peşini bırakmıyordu. "1922 ve 1923'ü ziyan ettim, diye yazıyor. Çok fazla çalıştım ama bu, beslenmek için yapılan işportacılıktan başka bir şey değildi."

Bu sırada Hemingway kendinden söz ettirmeye başlamış, Fitzgerald da karşılık beklemeden onun edebiyat ajanı olmuştu. Onunla Paris'te Dingo Bar'da karşılaşmıştı bir gün. Bu yaşça küçük ama daha değerli adamı şaşırtmak için elinden geleni yapmıştı. Bir akşamsa Ritz'in barında genç bir kadın gördüler. Scott, onunla yatacağına dair Hemingway'le iddiaya girdi. Kadına orkideler yolladı ama kadın geri gönderdi. Fitzgerald saygıyla eğilip hiç umut kalmadığı için orkideleri yedi.

İlişkileri gittikçe gerilen çift, 1922'de, soğuk ve yağışlı bir kışın ardından Cote d'Azur'ü keşfetti. Antibes Burnu'nda geniş bir villa satın aldılar. Burada "**Tender is the night**"ın ("Gece Güzeldir" ya da Can Yücel'in isabetli önerisiyle: "Gece Müşfiktir"!) kahramanları Dick ve Nicole Diver'e model olan Amerikalı Murphy çiftiyle samimi oldular. Picasso'yu, Rudolph Valentino'yu ağırladılar.

Bir yıl sonra Saint Paul'de, Zelda'nın intihara eğilimini yansıtacak bir olay yaşandı. Bir restoranın terasında yemek yerlerken yan masada -iki yıl sonra arabasında eşarbıyla boğulmuş olarak bulunacak- 47 yaşındaki ünlü dansçı Isadora Duncan, yanında üç erkekle dikkatlerini çekti. Zelda, o sırada Scott'ın sessizce Isodora'yla konuştuğunu, kadının ona otelinin adını verdiğini duydu. Kalkıp terası çevreleyen duvarın üzerinden atlayarak kendini boşluğa bıraktı. Taş bir yolun

Francis
Scott
Fitzgerald

üstüne düştü ve yanındakiler ona yardım getirmeden yukarı çıktı. Korkulukların kenarında bir süre daha durduktan sonra sesini çıkarmadan tuvalete gidip yaralı dizlerini yıkadı. Bir seferinde de, Fransa'nın güneyinde sarhoş araba kullanırken aracı boşluğa sürmeyi denemişti...

Buna karşın Zelda hiçbir zaman alayla ya da kınamayla karşılaşmadı ve hiç beklenmedik hareketleri bile saygıyı zorlayan bir haysiyet taşıyordu. Kimse, bir gazinoda masasını terkederek pistin ortasına çıkıp eteği küloduna kadar görünecek şekilde dans ettiğinde gülmeye yeltenmemişti. Arkadaşı anlatıyor: "Bu dansına uygun bir müzikti ve bir süre sonra Fransızlar pisti çevreleyen kemere yığıldılar; heyecanlı bir şey olmasını bekliyorlardı. Evet, heyecan vericiydi, ama onların beklediği gibi değil. Kendisi için dans ediyordu, etrafına bakmadan, bakışını değiştirmeden. Scott'a bile bakmıyordu. Taş kesilmiştik."

Zelda hastalanıyor...

1926'da, "Muhteşem Gatsby"nin tiyatro ve sinema uyarlamalarından gelen yüklü para onlara bir süreliğine zengin hayatı yaşama imkânı verdi. United Artist için bir senaryo üzerine çalışmak amacıyla Kaliforniya'ya gittiler. Sinemacılar ve basından büyük ilgi gördüler.

1930'da Cannes'da üç aylığına bir villa kiraladılar. Scott tükenmişti, çok içiyordu ve artık içki onun yazmasına yardımcı olan tek şey haline gelmişti. Amacına ulaşamamış, hiçbir zaman büyük bir adam olamamıştı. "Bende yaratmanın ateşi var, ama insan olarak zayıfım. Eğer büyük şeyler benim üzerime yapışmıyorsa demek ki ben yeterince büyük değilim" diyordu. Halk yazdıklarını görmezlikten geliyor, eleştirmenler onu ciddiye almıyordu. Zaten 20'li yıllar sallanıyor, bankacılar kaldırımlardan kendi kadavralarını topluyordu. Scott, "Dünyanın yeni düzeninde en iyi yazar olacağım" derken 24 Ekim 1929'da Wall Street çöktü ve ekonomik kriz başladı. Ülkeyi saran depresyon onun ruhunu, bedenini de esir almıştı.

Zelda'ya gelince; iyi bir dansçıya dönüşeceğine inanıyordu. 27 yaşına gelmişti ama bir balerin olarak kariyer yapabileceğini düşünüyordu. Ancak 23 Nisan 1930'da sağlığı iyice kötüleşti ve doktor ona anksiyete tedavisi görmesini öğütledi. 22 Mayıs'ta Montreux'de bir kliniğe gitti. Şizofreni teşhisi konmuştu ve bir egzama üç ay boyunca yüzünü, boynunu ve omuzlarını sardı. Egzama iyice yayılınca doktor hipnotizma tedavisine başvurdu ve başarılı sonuçlar alındı. Bu dönemde Scott ona yakın olmak için Lozan'da kaldı.

Fitzgerald, İsviçre'deki günlerini psikiyatri kitapları okuyarak geçirdi. "Tender is the night" 1934'te bu sayede ortaya çıktı: Dick Diver adlı, zengin hastasıyla evlenen küçük psikiyatr, hastasını iyileştiriyor ama kariyerini, aşkını ve hayatını mahvediyordu. Fitzgerald karakteristik yıkımlarını ona da yansıtıyordu: "Hayat bir yıkım sürecidir."

Bütün detoksik kürlere rağmen Fitzgerald giderek daha çok içmeye, daha az yazmaya başlamıştı. Cin, umutsuzluğu dağıtmak için hayali müttefikiydi: "İçen insan ayrı bir dünyada yaşar, tatlar ve arzular bakımından zengin, ama değerleri olmayan bir dünya. Çünkü bütün bunlar görünmeyen bir mürekkeple imzalanmış çekler gibi yok olur gider." Bu arada iki kez de intihar girişiminde bulundu.

1931'de Zelda klinikten ayrıldı ve Avrupa parantezini kapatıp New York'a döndüler. Zelda danstan vazgeçip yeniden yazmaya başladı; ama hedefi yine Fitzgerald'dı. Zelda'yla ilgilenen doktora bir mektup yazan Fitzgerald şikayet ediyor: "Romanının büyük bölümü edebi olarak benimkinin taklidi, aynı ritm, aynı konu (...) Gerçeklik ve kurgunun bu karışımı bizi ya da bizden arta kalanı yıkmak için hesaplandı ve bunu affedemem. Tanrım, benim kitaplarım ondan bir efsane yarattı ve o benden bir aptal yaratmaya çalışıyor!" Çiftin arasında bir fay daha açılmış ve Zelda'nın rekabet duygusuyla bu fay giderek büyümüştü. Ayrılmayı düşünmüyorlardı. Bununla birlikte, arkadaşlarının yarısının Zelda'yı onun alkolikliğinin deli ettiğini düşündüğünü biliyordu; diğerleri de Zelda'nın deliliğinin onu alkolik yaptığını düşünüyordu. Ayrıldıklarında ikisinin de iyi olacaklarını sanıyorlardı. Ancak, "İroniye bakın ki, hiç bu kadar umutsuzca âşık olmamıştık. O alkolü benim dudaklarımdan seviyordu ve ben en delice halüsinasyonlarına yürekten bağlıydım" diyordu Fitzgerald. Zelda ise, "Bizim evliliğimiz neydi, diye soruyordu. Hatırladığım kadarıyla uzun bir savaştan başka bir şey değildi..." Önünde kavga ettikleri ortak psikiyatristleri, Scott'ın da Zelda kadar hasta olduğundan emindi.

"Tender is the night" ("Gece Güzeldir") bittiğinde Fitzgerald'ın en iyi romanlarından biri sayıldı. Ama satmadı.

Beklenen son

Zelda iyileşmeyi reddetmiş, hastalığının derinlerine dalmıştı. Aşkını sık sık yazarak anlattığı Scott dışında kimseyle iletişim kurmuyordu. 1936'da yayımlanan "**Çatlaklık**" için Michel Deon şöyle yazdı: "Fitzgerald'ın daha tüyler ürpertici bir itirafını okumadık. Bu alaycı ve bilinçli metin, hiçbir yazarın yapmaya cesaret edemediği bir iflas tutanağı. Fitzgerald kötürümlüğünü bir sanat eseri mertebesine yükseltiyor. Buradaki üç deneme, ne kadar saf yazabildiğini gösteriyor."

Acil durum çanları 1937'de çaldı. Harcamalarını karşılayan kaynaklar tükenmişti. Kitaplarının satışı tam bir felaketti. Zenginlerle görüşüp kaynak arayan Fitzgerald şunu biliyordu: "Eğer bir gün İskoç kralı seçilirsem yine de bir sonradan görme olacağım."

Nihayet durumunun ümitsizliği onu Hollywood'da iş aramaya itti. 7 Temmuz'da kendini sinemanın hizmetinde buldu. Bu hayatında radikal bir değişiklikti. Edebiyattan vazgeçmek zorunda kaldı. Sürekli bir ilişki kuracağı 28 yaşındaki İngiliz gazeteci Sheilah Graham'la da bu sırada tanıştı. Sheliah ona Zelda'yı anımsatmıştı.

MGM'de geçen 18 ay iş ve kazanç bakımından kariyerindeki en verimli dönemdi. 2400 sayfaya ulaşan altı senaryoya imza attı. Hayatında ilk defa borç almıyor, hatta daha önce aldıklarını ödüyordu. Zelda'yı pahalı sağlık evinde tutmayı ve kızı Scottie'yi üniversiteye göndermeyi bile başarmıştı. Ama ismi hiçbir zaman bir filmin jeneriğinde yer almadı. Bütün edebi tutkusundan elini eteğini çekmiş, sadece para için yazan bir profesyonele dönüşmüştü. Bununla birlikte 1939'da tekrar yazıya döndü. "**The Last Tycoon**" ("Son Düş" ya da "Son Hükümdar") adlı son romanı için planlarını ve notlarını dikte ettiriyordu. Sheliah Graham'ın bütün yakınmalarına ve kavgalarına rağmen artık açık açık içiyordu.

Onu tanıyanların söylediğine bakılırsa Fitzgerald giderek daha antipatik olmuştu. Alkol onu agresif yapıyordu ve saçma sorularıyla herkesi rahatsız ediyordu. Muhataplarından, evlenmeden önce karılarıyla yatıp yatmadıklarını öğrenmek istiyordu.

Beklenen son

21 Aralık 1940'ta Sheliah'ın yatağa getirdiği kahvaltıyı bitirdi ve bir süre daha romanına çalıştı. Gazetelere göz atıyor, Almanya, İtalya ve Japonya'nın imzaladığı üçlü paktı yorumluyordu: Bu ona göre ABD'nin kaçınılmaz olarak savaşa girmesi demekti. Eğer kitabı başarılı olursa Hemingway gibi yapacak ve Avrupa'ya savaş temsilcisi olarak gidecekti. Bu sırada Sheliah divanda Beethoven üzerine bir kitap okuyordu. Bir anda onu ayağa kalkmış, şöminenin davlumbazına yaklaşırken gördü; ve sessizce yere düşüşünü... Scott tam olarak 44 yaş, iki ay ve 2 gün yaşadı. Ölüm sebebi damar tıkanıklığıydı. Son anda düzelttiği vasiyetinde "mümkün olan en ucuz cenaze töreni ve gömme işlemi" umut ettiğini belirtiyordu.

Zelda, beklentilerin aksine daha metanetle tuttu yasını. Ancak birkaç ay sonra olaydan kendini sorumlu tutmaya başladı ve kliniğe döndü. Resim yapıyor, yazıyordu. Altı ay sonra, 30 başka hastayla birlikte kaldığı ana bina ateş aldı. Hastanenin beşinci katında kilitli Zelda, 10 Mart gecesi diğer altı kurbanla birlikte bütün bir gece yanarak öldü. Cesedi diş muayenesinden teşhis edildi.

Zelda'ya mektubunda hayatlarının bilançosunu şöyle çıkarıyordu Fitzgerald: "Birbirimizi yokettik, ama büyük bir incelikle, birbirimizi yokettiğimizi hiçbir zaman düşünmedim."

Aşk buydu onun için...

MUHTEŞEM GATSBY

Muhteşem Gatsby, 1925 Nisanı'nda basıldı, eleştirmenler kitabı hararetle yücelttiler. T.S. Eliot, şunları yazdı: "Gatsby, senelerdir, okuduğum herhangi bir İngiliz veya Amerikan romanından daha fazla ilgimi çekti ve beni heyecanlandırdı... Bana öyle geliyor ki, bu Amerikan romanının, Henry James'den bu yana attığı ilk adımdır..." Fakat kitabın satışı, bu övgülere paralel gitmedi. Muhteşem Gatsby'nin satışı, mütevazı bir başlangıçtan sonra gitgide azaldı ve 1937'de, Fitzgerald kitabın bir kopyasını dahi bulunduran bir kitapçı görmediğini söyledi. Bugünse her sene, orijinal satışının iki misli satıyor. Otobiyografisinde, Gertrude Stein şöyle diyordu zira: "Fitzgerald, çağdaşı pekçok yazar unutulduktan sonra okunacak..."

Roman, Long Island'da, cinin milli içki, seksin de milli takıntı olduğu hayatı anlatır. Gözü yükselerde, kültürsüz ve romantik, Orta Batılı fakir bir ailenin çocuğu olan genç bir adamın hikâyesidir bu. Savaştan çıkılan 1918'de Gatsby, Long Island'ın lüks bir malikanesinde dolardan başka bir şeye önem vermeyen New York yüksek sosyetesiyle tanışır ve olaylar, Gatsby'nin karısı Daisy'ye kur yaptığı Tom Bouchanan adlı bir milyarder tarafından öldürülmesine kadar uzanır.

Kendisini maddi başarı hayaline kaptiran Gatsby, bu çarpık hayallerinin kurbanı olur, aşkı zenginlikle bir tutar. Gatsby, Fitzgerald'ın yazdığı gibi "muazzam, bayağı ve cicili bicili güzelliğin hezimetinde" köleleşmiş Amerika'yı sembolize eder. Gatsby'nin, acıklı hayalkırıklığı ve yenilgisinde, Fitzgerald, pekçok Amerikalı'nın ruhu kaybettiren hastalığını anlatıyor.

Muhteşem Gatsby aynı zamanda Fitzgerald'in otobiyografik dramıdır: Gatsby de bir milyarderin kızıyla evlenemez. "Bu hep benim yaşadığım şey, diyor Fitzgerald: Zenginlerin şehrinde fakir bir çocuk, zenginlerin okulunda yine fakir, zenginlerin üniversitesinde yine... Zenginleri zengin oldukları için hiç affetmedim ve bu benim bütün eserlerime yansıdı. Gatsby'nin konusu, fakir bir gencin paralı bir kızla evlenmesini engelleyen adaletsizlikti."

TÜRKÇE'DEKİ KİTAPLARI

SON DÜŞ (Last Tycoon), *İletişim*

SON HÜKÜMDAR (Last Tycoon), *Can*

1 MAYIS (Tales of the Jazz Age), *Remzi*

CAZ ÇAĞI ÖYKÜLERİ (Tales of the Jazz Age), Mitos, *Boyut*

MUHTEŞEM GATSBY (The Great Gatsby), Papirüs, *Adam*

GECE GÜZELDİR (Tender is the night)

(Ayrıca İletişim Yayınları'nın yayımladığı **"Aşklar ve Çiftler"** dizisinin bir kitabı Zelda Sayre - Scott Fitzgerald çiftini anlatıyor)

kursadoguz@yahoo.com

Şairlerin bile kendi şiirlerinde öğrenecekleri bir şey var

Ahmet Telli

Eğitimci olmanız dolayısıyla soruyorum; şiirin öğretilebilir yanları nelerdir? Daha doğrusu, var mı böyle bir yanı?

Evet, ilginç! Eğitim sistemi içerisinde nedense edebiyat ya da Türkçe eğitimin şiirin öğretilebilir yanından daha öte şiire tecavüz ederek uygulanışı var. Her Türkçe öğretmeninin özü -her edebiyat öğretmeninin- şiir de öğreten bir kişilik gibi algılatmaya ve algılamaya dönüktür. Burada bir bilmemezlik mi var, yoksa ideolojik bir saldırı mı var, bunu biraz tahlil etmek gerekmektedir. Çünkü hepimizin hatırladığı ders kitaplarına bakarsak, şiirden nefret edebileceğimiz bütün sorular döşenmiştir konuların altına. Nedense ortaokuldan itibaren -üniversite öğrencileri dahil olmak üzere- bizim şiir dediğimiz sanat eğitimden hızla uzaklaştırılarak sokağa itilmekte ve sokağın tüketim ahlakına teslim edilmektedir. Tüketim ahlakı da doğal olarak her şeyi tükettiği gibi şiiri de tüketmeye yönelik seçenekler sunuyor... Yani sisteme entegre edemediği şair yerine kendisi şair çıkarır. Magazinel söylem, arabesk söylem vb bunları hızla piyasaya sunar. Elindeki çünkü sistemin ideolojik aygıtları da vardır. Sözlü ve görsel yayın organları vardır. Bununla şişirir. Ve doğal olarak da o meşhur manzumeleri -şiir dememek için böyle söylüyorum- şiir olarak tanıtır. Ve bunların şiir albümleri, şiir kartpostalları hızla sokağı işgal eder ve delikanlı, genç kız her neyse, şiir denildiği zaman da bunları düşünür. Öyleyse eğitim sistemi içerisinde şiirin öğretilebilir yanından çok, şiire yapılan saldırıyı bilmek gerekiyor. Şiirin öğretilebilir yanı vardır elbette. Nedir o? Biçimsellik. Bir şiirin yapısını inceleyebilirsiniz. Uyağını inceleyebilirsiniz. O şiirin diline bakarak hangi dönemin beğenisini yansıttığını öğretebilirsiniz. Ama şiiri öğretmek bu eğitimin işi değildir. Çünkü şiir öğretilebilen bir şey değildir. Belli ki biliyoruz ki, şiir bizim sezgilerimizle yaklaşacağımız bir araçtır. Çocuğun sezgilerini güçlendirebilirseniz, gencin sezgilerini güçlendirebilirseniz, o kendisi şiiri bulur, yakalar. Ben öyle düşünüyorum. Tabii ben tanık olmadım ama kimi Batı ülkelerinde yazma bahsinde şiir konusunda da kurslar ya da üniteler açıldığını söylediler. Bu böyleyse bile, herhalde, diyelim ki Shakespeare'in sonelerine bakan kişinin onu ancak biçimsel yönden incelemesi söz konusu, yoksa Shakespeare gibi şiir yazması, öğretilmesi bana pek mümkün gelmiyor.

Eskiden dergilerin, yani şiir üretimini canlı yaşayan kesimlerin, ortamların belli bir eğitimi vardı. Gençler oraya giderlerdi ve editörlerle, şairlerle, eleştirmenlerle konuşup tartışırlardı. Bir nevi geleneksel eğitim vardı. Bugün ondan yoksunuz, çünkü hiç kimsenin böyle bir vakti yok ve dergiler de çok profes-

Fotoğraflar: Çerkes Karadağ

Şiir itiraz eden, müdahale eden ve biat etmeyen bir sanat aracıdır. Bu doğru olana da tâbi olmamak ve ona itaat etmemeyi de içerir.

yonel olarak çıkıyor. Başka kurumlar olabilir mi?

Bunun için yaratıcı sanat eğitimi olabilir belki, ama bugün için bu ülkede bunun mümkün olmadığını düşünüyorum.

Lüks mü geliyor?

Hayır, tam tersine çok mütevazı, çok özverili çalışmaları gerektiren bir olgu bu. Böyle bir oluşumu yaratabilmek için birilerinin vaktinin olması gerekiyor; ikincisi, sistemin dışında olması gerekiyor. Oysa sistemin dışında kalabilmek için bile insanın sistemle mücadelesi gerekir. O mücadele içerisinde insanın öyle bir olgu yaratması bana zor geliyor. Bu bir lüks değil, gerekli ama mümkün değil geliyor. Keşke yapılabilse. Çünkü bugünkü hayatımızda bunun olamayabileceği örnekleri o kadar çok ki, olabileceği örneklerini ancak geçmişe baktığımızda yayınevleri ve dergilere baktığımızda görmekteyiz. Geçmişteki edebiyat dergilerinin mutfağı, yayınevi mutfağının anıları bugün yayımlanıyor. Onların birçoğunu okuduğumuz zaman görüyoruz, orada yazılanlar şiir soluyor. Meyhanesi de dahil olmak üzere, yayınevi de dahil olmak üzere, dergi bürosu da dahil olmak üzere şiir solunuyor orada. O zaman oradan bir şey çıkıyor. Ama günümüzde diyelim ki edebiyat alanındaki örgütlenmelerin tamamını... Son günlerde Cezmi Ersöz'le Zeki Coşkun'un başını çektiği bir tartışma var. Bence keşke buradan başlasalardı. Bugün mevcut edebiyat örgütlenmelerinin hepsi aslında kifayetsiz muhteris lobilerdir.

Madalyonun öbür tarafı da var.

Madalyonun öbür yanına bakarken, Zeki Coşkun ve Cezmi Ersöz'ün bu lobilerin dışında kalarak mağdur olan kişiler olmadığını pekâla biliyoruz. Yani bunların ne lobilere girme ihtiyacı var ne de lobiler bunları karşılarına almışlardır. Ama belli ki kanayan bir yara var. Bu arkadaşlar bu nokta üzerine parmak basıyorlar. Öyle dışta kalmış bir mağduriyetleri yok bunların. Bu bana onların dürüstlüklerinden ve vicdanlarından kaynaklanıyor gibi geliyor. Ama doğrusu benim bilmediğim, onların söz ettiği "beyaz lobi"de benzer olguları ben pek tanımıyorum, bilmiyorum. Ama seziyorum. Haklılar bu arkadaşlar, ama ben tanımıyorum. Benim tanıdığım, yaşadığım şey, edebiyat örgütlenmeleri. Hangi örgütü aklınıza getirirseniz getirin, onu oraya koyabilirsiniz. Hiç fark etmez benim için... Geçmişte olduğu gibi yayınevi ve dergilerin mutfağındaki atmosferi soluyacak bir örgütlenme bence müthiş bir şey olurdu. Edebiyatın ve edebiyatın refleksinin örgütlendiği yerler olabilmeli. Toplumsal bir olaya karşı olduğu kadar, sanatsal bir gelişme, sanatsal bir olguya karşı da sanatçıların refleksini gösteren bir yer olabilmeli. Olmuyor. Demek ki çok zor bir olay.

Toplumcu eleştirmenlerin, teorisyenlerin çok genel anlamda ortaya koyduğu, edebiyat ve devrim ilkesi, var. Edebiyatın halksız yapılmayacağını söyleyen en geniş kesimleri bunun içine katalım. İlla şu akım bu akım diye değil... Bunu şiire indirgersek Octavio Paz'ın "Yay ve Lir" adlı eserinde yazdığı gibi "Şiir ve devrim" meselesi var. Şöyle diyor; "Şiir bir ânı tarihselleştirdiği için devrimcidir başta,". Sizin de buna katıldığınızı biliyorum. Çünkü şiirlerinizden, tavrınızdan öncelikle bu ilke içinde hareket ettiğinizi biliyorum. Peki, Ahmet Telli olarak ânı tarihsel kılmak pratiğinde, kendiniz hakkında konuşmanız zor da, maceranız nedir? 70'li yıllardan bu yana neler yaptınız?

Bir devrimci duruşuyla devrimci şiirin ülkemizdeki serüveni var. Bu serüven biraz edebiyat dışı müdahalelerin zehirlediği, kavramlaştırdığı, hatta onun üzerine iktidar kurmaya çalıştığı bir serüvendir. Bu serüvenin şiir cinsinden ya da sanat cinsinden olmayan yanı kendini devrimci ilan ederken, buna tâbi olmak durumundaki kişiler devrimci olarak nitelendirildi. Oysa şiir itiraz eden, müdahale eden ve biat etmeyen bir sanat aracıdır. Bu doğru olana da tâbi olmamak ve ona itaat etmemeyi de içerir. Öyle olunca, bu ülkedeki devrimci şiirin serüveninde yaralanmalar çoktur. Bu yaralanmaların kanayan yanı da sürüp gitmektedir. Egemenlikçi sistemin ona yönelttiği saldırılar kadar, kendi-

Muhalif şiirde diyelim, daha sonra bu bir yöntem haline mi geldi? Bir branş meselesine mi dönüştü bir yerden sonra?

Evet. Hatta, şunu söyleyebilirim: Can Yücel'in bir sözü var; "muhalefetle muhabbetim olmamıştır". Tam da bunu söylemek istiyorum. Bu, iktidarla olan mücadelenin, iktidar yerine geçtiği zaman muhalifliği kalmayan şeye, ben onunla da muhabbetim olmadığını söylemek istiyorum. Bu yüzden muhalif şiirin kadrajı geniştir. Onun içerisine ideolojik belirlenimler değil, genel insanlık girer. Paz'ın dediği gibi o ânı devrimcileştirmek...

Bu sürekli bir lirizm hali sağlıyor gibi.

Bu soruya teşekkür ediyorum. Yani, benim üzerine söz söylemek istediğim, yazı yazmak istediğim alanlardan biri bu. Bu konuşma sırasında ne kadarını anlatabildim bilmiyorum, ama ben diyorum ki, kazanılmış güzellikler vardır. Kazanılmış güzellikleri birdenbire yok sayamazsınız. Ama kazanılmış güzellikleri iktidara da teslim edemezsiniz. Bunlardan biri lirizmdir. Bu, şiirin ilk çıkışında var olan bir şeydir. Ve şiirin kazandığı bir güzelliktir. Herkesin onu kutsaması gerekmiyor. Lirizmden kopuşlar bile lirizmden kaynaklanmalı bana kalırsa. Bu bakımdan, bizim Türkçe yazılan şiir ya da dünya şiiri -o konuda yeterince bir şey söyleyemem ama- Türkçe yazılan şiir için şunu demek isterim: Bizi ortaya çıkaran lirizmdir. Ama bizi ortaya çıkaran lirizm, günümüz dünyasındaki o müthiş ritimleri içeriyor mu? Ağır ve sakin akan zamanlar yerine artık şehrin gürültüsü var. Ama şehrin gürültüsü içerisinde şehrin lirizmi var. Bu rock da olabilir. Hiç itirazım yok, rock tarzı şiir de yazabilirsiniz. Yahut destan da yazabilirsiniz. Ama bizi yaratan lirizmin gerisinde kalmamak kaydıyla ya da onu aynen tekrarlamamak kaydıyla. Yani 13. yy.'da Yunus Emre ile başlayan 20. yüzyılda bana kalırsa Âşık Veysel'le biten bir şeydir bu. Onu tekrarlamaya kalkan şiir değil.

Bazıları bunun kaynağı, temeli kır diyorlar ve öyle bir eleştiri getiriyorlar. Lirizm geri bir şeydir gibi. Kaynağı sadece kır değil, rock da olabilir dediğinize göre?..

Lirik kavramının çıkışı elbette ki "kır" ama o "kır" dünya "kır"ı. Çünkü o zaman destanlar var. Başka bir şey de yok. İnsanın hayalleri var. İnsanın düşleri var, kâbusu var. Bu kâbus akıldan önceki kâbus, akıldan önceki hallerdir. Aklın egemen oluşu, yani destanların bitişi, burjuvazinin hakim oluşu -iktidar oluşu- ondan sonraki hallere baktığımız zaman... Elbette akıl cinsinden bakınca lirizm "kır"da kaldı. Hayır, lirizm insanın içinde kaldı. Hele hele şiirde daima kaldı.

Türkçe yazılan şiir için şunu demek isterim: Bizi ortaya çıkaran lirizmdir. Ama bizi ortaya çıkaran lirizm, günümüz dünyasındaki o müthiş ritimleri içeriyor mu?

ni devrim mücadelesine adamış örgütlenmelerin ya da yapıların da şiir üzerindeki saldırısını görmezden gelmemek lazım. Şair burada teslim olmayandır. Bunu ben şairin kendini gerçekleştirebildiği, değişimi gerçekleştirebildiği bir an olarak düşünüyorum. Ve devrimci duruş budur. Şöyle de söyleyebilirim; sanat, sanatı yöntem olarak düşünen anlayışlar da bir süre devrimci pratiklerin ya da devrimci duruşların üstünde egemenlik kurmuşlardır. Yöntem mi, yoksa bu yöntemin dışında yeni duruşları, yeni sesleri yaratabilmek mi? Yani aracın kendisini kutsamak, araca teslim olmak mı? Aracı kullanmak ile araca bağımlı hale gelmek arasındaki farkı şair -özellikle şiir- göstermeli. Ne var ki şairlerin bile kendi şiirlerinde öğrenemedikleri bir şey var. Şiirleri kendilerine bir şey öğretsin o zaman göreceğiz ki, şiir daha bağımsız, daha yıkıcı olacaktır. Yıkmayan şiir doğal olarak bir yapı taşı olacaktır. O sistemi, o mimariyi güçlendirebilir. Ama ben güçlendirmek istemiyorum.

Birtakım ayrımlar yapılıyor? İstanbul merkezi dışında modern şiir pek olmaz deniyor?..

Bir dilin kullanıldığı her yerde şiir vardır. Eğer dünyanın bir yerinde seksen kelimeyle konuşan bir halk yaşıyorsa onun da şiiri vardır. Küfrü de vardır, şiiri de vardır. Ama modern hayatların ya da modernizmin olumlanan yanı kadar, modernizmin bize attığı bir kazık da vardır. O modernizmi, eğer bugün kentler bugün metropoller temsil ediyorsa, onun olumlanan yanı kadar -çünkü şiir artık kentli- kategorik olarak her şeyi aklileştiren bir yanı da vardır. Belki bu yüzden lirizm hâlâ "kırda". Bu bakımdan düşünülüyorsa, hayır, böyle değil. Duyguyu olumlayan, presleyen ve içtenliğin yerine aklı geçiren de aynı zamanda kenttir. Hele hele bizim gibi mülkiyeti çok yoğun yaşayan kentlerdir. O bakımdan şiir her yerde, yeter ki tüketim ideolojisine eklemlenmemiş olsun şair.

İletişim teknolojisi bizde gelişti. Hemen hemen her kasabamızda radyo var. Büyük kentlerimizin mahallelerinde bile radyolar var. Buralarda bir hayli şiir programı var. Buralarda bir şiir var. Bazıları tümüyle bunu gayri estetik buluyorlar ve ilgilenilmemesi gereken bir çaba gibi görüyorlar. Edebiyat dışı görüyorlar. Sizin görüşünüz nedir?

Bu da kanayan yaralardan biri bana kalırsa. Bir kere bir örnekle yola çıkmak isterim. Benim de içinde bulunduğum birçok şair şiir kaseti çıkardı. Bu şiir kasetlerini ararsanız müzik marketlerde bulursunuz. Yani şiir müzik marketlerde ve bu müzik marketlerinde de üvey evlat muamelesi gören raflarındadır. Şimdi bu görsel olguyu radyolara, televizyonlara, yerel televizyonlara, radyolara kadar götürebilirsiniz. Şiir müzikten sonra gelen bir şeydir. Bir şiir programı yapan programcı bile müziği yani kitle kültürünü, kitle sanatını birinci plana alıyor. Belki niyeti şiir sunmak, ama müziğin refakatinde sunuyor. Müziğin gölgesinde gitmektedir bu iş. Çünkü müzik bir kitle sanatıdır, sinema gibi. Ama şiir bu alana çıkarıldığı an mağlubiyeti kabul etmelidir.

Şiir eğlenceye gelmiyor değil mi? Şiirde eğlence unsuru pek yok.

Evet. Radyolar eğer dediğiniz eğlence kültüründen, tüketim kültüründen öz olan sanat programları yapımcısına gelse o zaman tartışılabilir. Hatta bir olanaktır. Bunu yıllar önce İsmail Cem kültür bakanı olduğu dönemde şiir klipleri üzerine şairlerle tartışmak istediğini söylemiş ve Ali Cengizkan'la ben tartışmıştık. 90 dakikalık bir konuşmaydı. 20 dakikası yayınlandı. Bu 20 dakikanın da 15 dakikasında İsmail Cem konuşmuş. 5 dakika ayırmışlar bize. Oysa bugün elimdeki kayıtlara baktığımda Ali Cengizkan'ın bu konuda inanılmaz güzel sözleri var. Diyor ki, bir kişiye şiir dinletmek için, televizyonda verdiniz, ama televizyonun karşısında onu dinleyebilmesi için rahat bir koltuğu olması lazım. Rahat koltuğu olmuyorsa şiir dinletemezsiniz. Ben de şunu demiştim; Orhan Veli'nin "Boğaziçi" şiirinin nasıl klip yapılacağını ben bugünden size söyleyeyim. Bunun ötesinde bir şey varsa, çıkarabilirseniz âmenna. Ben şiir klipleri yapılmaz demiyorum. Ama bugün yapamazsınız. Bugünkü mevcut radyo ve tüketim, bu kültüre endekslenmiş, radyolarda bunu yapma olanağı yok. Ben biraz çaresiz gibiyim bu konuda. O nedenle olacak ki, özel radyo programlarına bir iki kere çıkmışımdır. O da belli nedenlerledir. Yoksa prensip olarak özel radyolarda şiir programı yapmak bana çok abes geliyor.

İlk şiirleriniz yayımlanırken, ilk kitabınız çıkarken bu kadar çok sevilen bir şair olacağınızı düşünüyor muydunuz?

İlk kitabım yayımlandığında, kimi gazete ve dergilerde de ifade ettiğim bir şey var; ben önce devrimciyim diyordum. Bu, deminden beri konuştuğumuz sanat üzerindeki iktidarın bendeki yansımasıydı. Doğal olarak, bir konuda, diyelim ödüller konusunda, diyelim sanat konusunda ilgilenme döneminizin öncesini biri yargılayabilir. Ama bu konuda ilgilendikten sonraki tutum ve tavrınız bence etik olan, ahlâki olan odur gibi geliyor bana. İlk kitabım yayımlandığında yaygın olacağı duygum hiç olmadı. Ama ilk kitabım 7 bin basılmıştı. Siyasi örgütlenmeler içerisinde kitap çok kısa süre içinde eritilmişti. Ama bu beni doyurmamıştı. Çünkü kitap kitapçı vitrinlerinden, kitapçı raflarından alınan bir şeydir.

Sadece şiirlerinize mi bağlıyorsunuz bu kadar sevilen biri olmayı? Başka bir şeyler olabilir mi?

Onu bilemiyorum. Bu konuda söylenecek her şey doğru da olabilir. Yalnız yazdığım şiirin gücü olmasa gerek.

Peki sizin için ezgisel bir şair diyebilir miyiz?

Bundan çok zevk alırım.

Latin Dünyası

>Özlem Kumrular

Katalan erkeği tipolojisine giriş 5

Katalanlar, Tanrı tarafından Pirenelerin öteki tarafına geçmeden önce Fransızlara alışmakta güçlük çekmeyelim diye Katalunya bölgesine serpiştirilmiş bir erkek kalabalığıdır. Dış görünümleriyle İspanya'nın Hans'ları sayılırlar. İçleri ise Fransız miflonuyla doludur.

Şimdi bu sınır bölgesi delikanlılarını 10 maddede tanımaya çalışalım.

1 Katalanlar, Fransızlarla büyük dağların Tanrı tarafından yaratıldığı konusunda hemfikir olsalar da, Pirenelerin yaradılışı konusunda anlaşmazlığa düşerler. Burunları 1000 metreden aşağı inmez. Yani başka bir deyişle İspanyol sıcaklığından mahrum büyürken, Fransız ukalalığından da tüm nasiplerini almışlardır. En okkalı ressamların, yönetmenlerin, yapımcıların, yazarların, çizerlerin Barcelona dolaylarından çıkmasından kuvvet bulup iyice palazlanırlar. Her şeyi bildiklerinden o kadar emindirler ki, aslında daha hiçbir şey görmediklerini anlamak için sizin gibi Hanya'yı Konya'yı gösterecek bir Türk kızı gerekir.

2 Katalan erkekleri cimrilikte dünya sıralamasından terfi etmiş, uzayda rekorlar kırmıştır. Sinekten yağ çıkarıp satarlar. Bir Katalan benzinden ya da taksi parasından tasarruf etmek için sizi Fransız sınırına kadar yürütebilir. 50 derece Ağustos sıcağı altında olması caydırıcı etken sayılmaz (deneyimle sabittir). Akşam saat sekize kadar bir tek öğün görmeden gün geçirtmek bu enlemlerin erkeklerine has bir özelliktir. Gerçi siz hakikatli bir Türk'seniz, bunun acısını kısa zaman zarfında fazlasıyla çıkarır, kendinize bir yıldız bile aldırabilirsiniz (bu da deneyimle sabittir). Kıvama geldikleri zaman işlevlerini sorgulamadan tasavvur yetisi dahilinde olmayan şeyleri bile alabiliteleri vardır.

3 Katalanlar'ın diğer İspanyollar'dan farkları kendilerini şövalye zannetmeleridir. Attıkları her adımda soğuk ve yapmacık bir kibarlık vardır. Şövalye gibi yürür, şövalye gibi yer, şövalye gibi işerler.Tutup bir güzel dövmek istersiniz için için. (Böyle durumlarda balkona çıkın, derin bir nefes alın.) Şövalye gibi yaptıkları en faydalı şey sevmektir. İşte bunu tüm kalpleriyle yaparlar. Yiğidi öldür, hakkını yeme... Emrahsal bir sevgiyle sever Katalanlar, 'Sevdim mi tam severim' mottosuyla...

4 Yer çekimsiz ortamda hareket etmeye çalışır gibi bir halleri vardır genelde. Hayatlarının dört bir yanına sirayet etmiş bu yavaşlık, bir Katalan'la yaşamı imkansız kılar. Bu enlemlerde bir erkeğin sabah tuvaleti için banyoda harcayacağı minimum zaman bir buçuk saattir. Bu süre sonunda nihayet öldü artık diye heyecanla kapıyı açtığınızda onun saatte 2 km hızla tıraş olduğunu, daha doğrusu tıraş olmaya çalıştığını görürsünüz ve ölmek istersiniz. Bir Katalan'la hayata katlanabilmenin tek sırrı onun eline bir tek iş bırakmamaktır.

5 Bir Katalan'la yemek yemenin en trajik yanı daha yemeğe başlarken o yemeğin en az iki buçuk saat süreceğini bilmektir. O daha yemek öncesi soğukları o en nazik hareketlerle kavradığı bıçağında dört döndürmeye başlarken, siz bütün masayı süpürmüş olursunuz. Bu slow motion yemek işlemine ayak uydurma çalışmalarının bir faydası olmadığını ilk iki seansta sezeceksiniz zaten. Bir Katalan masada çatal, bıçak ve diğer medeniyet gereçleriyle şov yapar. **Cigalas** denen, üzerinden ve bilumum ince noktalarında en az sekiz yüz değişik kabuk, uzantı ve anten ihtiva eden bir deniz böceğini iki bıçak darbesiyle açıp, etini bulan bir Katalan gördüm ya artık ölsem de gam yemem.

6 Futbol hayatının bir parçasıdır. Katalanınız ressam, mühendis, kasap, profesör ya da doktor olabilir. Ama unutmayın ki her şeyden önce Barza'lıdır. Pazar günü onun tarafından yapılması gereken en büyük ödev maç seyretmektir. Fıçıyı yayıp bütün pazarı, bütün kanallardaki

maçları bir tekini ıskalamadan seyrederek geçirir. Adettendir. Sakın o gün operaya, sinemaya, tiyatroya ya da bir bira içmeye gitmek istemeyin.

7 Unutmayın ki Katalanlar İspanyollardan nefret eder. Nefret etmekle kalmaz ellerinde olsa bir kaşık suda boğarlar hepsini. Bir Katalan'ın yanında Madrid-Barcelona polemiğine girme hatasını yapmayın sakın ola. Ya da Madridlileri övme hatası. Bu iki şehir birbirine Fransız ve Alman kadar düşmandır. İspanya'da artık şehir belirten plakaların kaldırılmasının sebeplerinden biri de bu barışamayan iki kardeştir. Birbirlerinin arabalarını çizmek, tamponlarını uçurmak ve camlarını indirmekten arifsiz tarifsiz bir zevk alırlar. Geçen yıl Barcelona'da, Real Madrid-Barcelona maçında sahaya atılan kesik domuz kafası da Katalanlar'ın bu sevgisini göstermekte kullandıkları en yaratıcı yöntem olarak tarihe geçmiş oldu.

8 Bir Katalan kendisine yaptığınız bir kötülüğü fazla sorgulamaz. Onu bekleme odasına bir koltukta saatlerce bekletebilir, bildiğiniz bütün küfürleri ardı ardına sayabilir, kendisinden nefret ettiğinizi söyleyebilir, iğrenç giyindiğini belirtebilir, hatta o hafta sonu başka bir erkekle çıkacağınızı söyleyebilirsiniz. Gülümseyerek karşılayacaktır. Kanaatince bu cezayı hak edecek bir şey yapmıştır, ya da sizdeki bu dellenmenin geçeceğine canı gönülden inanmaktadır. Bütün kavga çıkarma projeleriniz hunharca yerle bir edilecek, tüm ortalığı kızıştırma denemeleriniz çöpe gidecektir. Sebep her ne ise, o azimle kendinize gelmenizi bekler, bu süre zarfında da gülücükler saçar. Bu da en iyi ihtimalle sizi daha bir zıvanadan çıkarır, daha bir saldırgan yapar.

9 Tanrı tepki dağıtırken Katalanlar sinekten yağ çıkarma (sinek distilasyonu) işlemiyle uğraştıklarından bu erdemden de nasiplerini alamamışlardır. Katalanınızla konuşurken çoğu kez tepkinin evde kaldığını, ya da hiç olmadığını fark eder hüsrana gark olursunuz. Çünkü, her şeye evet diyen bir insanla yaşamak ölümden beterdir. Dayağı yiyince diğer yanağını çevir diyen İsa öğretisini harfiyen yerine getirir, sizi katil ederler.

10 Bir Katalan'ın en takdire şayan erdemlerinden biri de insana ve kültüre saygı duymasıdır. Katalan sizden biri olmak için çaba gösterir, sizi anlamaya çalışır. Siz daha ne olduğunu anlamadan o kendini şehirdeki tek Türkçe kursuna kaydettirmiştir bile. (Genelde böyle kursların tek öğrencisi olur. Siz Katalan'a tekmeyi basana kadar kurs tek öğrenciyle hayatına devam eder.) Kaleyi içten fethetmek için yedi sülalenizin gözüne gireceğim diye hırs yapar Katalan. Bir yıl boyunca bütün maaşı ailenize ve yakınlarınıza gönderdiği hediyelere yatırır. Bir kere kalbi kaptırdı mı cimrilikten eser kalmaz. Bambaşka biri olur çıkar, siz bile tanıyamazsınız.

Final analizinde pek de kötü bir şey değildir bir Katalan'la yaşamak. Önemli olan Fransız yanını kazıyıp, İspanyol akyuvarı sayısını fazlalaştırmaktır. Bu işlem sonunda mükemmeli yakalarsınız...

Kızlar âşık olmaz

Cem Şancı'nın **Kızlar Aşık Olmaz** isimli romanı iki ayrı okur kesimini -kızlar ve erkekler- karşı karşıya getirir. Romanın hemen hemen her sayfasında kendini hissettiren "kızlara karşı duruş" yazara bir nebze yükleme getirse de, Şancı'nın kurgusunu başarılı kılanın da bu olduğu gerçeğini göz ardı etmemek gerekir. Cem Şancı'nın romanları pembe yanaklı pırıl pırıl genç kız ve erkeklerin ön plana çıktığı; masum yaramazlıkların, tatlı flörtlerin anlatıldığı pespembe kitaplar değildir. **Eyvah! Yine Kızlar Kazandı** ile başlayan, **Yandık! Kızlar Etrafta Başımız Belada, Doğüstü Sevgialtı, Aşkatür, Son Derece Kızsal Sorunlar: Makyaj, Alışveriş, Erkekler ve İlk Öpücük** ve **Kızlar Âşık Olmaz** ile devam eden romanlar alt metinlerinde yazarın genç kahramanlarına yaşattığı acımasız yetişkin hikayeler taşıyan kitaplar olarak dikkat çeker; metinlerin eleştiri ve mizahi yönleri Şancı'ya göre **South Park** veya **The Simpsons** kategorisine yakındır. (Sanırım daha da çok South Park...) **Kızlar Âşık Olmaz**'da ruhsal deformasyonlarının farkında olan paranoyak bir genç, sessizliğinin, yalnızlığının, şüphelerinin arasında paranoyalarının, komplo teorilerinin aslında gerçek olduğunu ispat etmeye çalışırken bu ispatın onu sürükleyeceği yalnız ama emin ve güvende olma duygusunun huzurlu sessizliğine ulaşmayı umut eder. Romanda kurgunun ana izleğini 'aldatma' eylemi oluşturur. Öncelikle kızların, erkek arkadaşlarını aldatmaları... İki erkek arkadaş, bir kız arkadaşları ile, sevgililerini aldatan -belki de kandıran- kızlara karşı bir örgüt kurarlar. Romanın Eflâtun'un aldatma ile ilgili sözleri ile başlaması, son dönemde popüler olan 'aldatma kavramı' üzerine yeni bir deneme olduğu izlenimini oluştursa da aslında, yazarın ilk romanından itibaren kadınların "melek" olmadığını anlatan söyleminin bir uzantısıdır. Kitabın kurgusu, aşkın ve cinselliğin ilk keşfedildiği yıllarda kandırmacaların nasıl ihanete dönüşebildiğine, yetişkinlerin karmaşık sosyal ilişkilerinin yarattığı kalabalık olmadan daha net odaklanabilmeyi sağlamıştır.

Kızlar Âşık Olmaz'da cinsellik ögesi de karakterlerin arasındaki çekimi, yıkımı, yakınlaşma sonrasındaki hesaplaşmaları ön plana çıkarır şekilde kurgulanır. Yazara göre romanlarının 'gençlik romanı' izlenimi oluşturmasının önemli ve baskın nedenlerinden biri de budur: "Gençler henüz cinsel kimliklerini sorgular bir yaştayken ve cinsel aktivitelerinin hem partnerleri ve kendileri hem de ait oldukları topluluktaki sonuçları üzerine kafa yorarken, bu hesaplaşmaları göz önüne koyan bir metin okumak ilgilerini çekiyor olmalı..."

Yan ama asıl karakterler

İyi bir okur için **Kızlar Âşık Olmaz**'da ilginç birtakım karakterler de gizlidir. Örneğin Çöpçü genç Zimmet. Roman, bu gencin hayatına da kısa bir giriş yapar ki, bu giriş bir çırpıda büyüyüp hayatın geneline yayılır. Zimmet ile birlikte ortaya çıkan 'Çöpe atılan herhangi bir şeyin artık tamamen çöpe ait olması" kavramı bir tür sistem deşifresi (mi) dir. Şancı 'gönderme' durumunu onaylıyor: "Çöpçü Zimmet karakteri, diğer romanlarımda olduğu gibi, gündelik yaşamımızın bir parçası olan sıradan, olağan detayları nasıl birer sorun haline dönüştürebildiğimiz gerçeğine mizahi bir üslupla yaptığım göndermelerin **Kızlar Âşık Olmaz**'daki bir başka örneğidir." Tuhaf (ve keyifli) olan, Zimmet'in sadece üç bölümde yer almasına rağmen, kurguda anahtar noktalarından birini teşkil etmesidir. Genç yazarın Zimmet'i de içine kattığı kendi yazın çözümlemesi oldukça ilginç: "Çöpçü Zimmet, sürpriz karakterlerin, beklenmeyen olayların, aklınızda aniden çakıveren bir parlamanın yazmaya koyulmadan önce uzun uzun planladığınız tüm kurguyu silip atabileceği gerçeğinin bir ispatıdır. **Kızlar Âşık Olmaz**'ı yazıp bitirdikten on sene sonra hangi karakter aklınızda kalacak derseniz, Çöpçü Zimmet olacaktır cevabım. Belki de on sene aklımı meşgul ettikten sonra yeni bir romanın baş karakteri olmak şartıyla çıkacaktır aklımdan..."

>Tarkan İkizler

Dolapdere yokuşu...

Topladım benim bölüğü karşıma, "Ses çıkarmayın bak, yoksa karışmam, bir daha da nah bulup yersiniz köfteleri"...

Köfte dediysem, köfte değil verdiğim, kıymayla karışık köfte harcı, zaten bölük dediysem bölük de bölük değil, kaldırımlı yokuşun kedileri...

O zamanlar, tek gözü kör köfteci Neşet Usta'nın yanına çırak girmiştim. Her gün yaşadığımız bu mini tören, sabahtan öğlene kadar süren koşuşturmacanın bir parçası olmuştu.

Önce "Ne var, ne kadar da kolaymış; o köfteleri kızartacak, ben müşterinin önüne koyacağım, o hesabı alacak, ben kalkan müşterinin masasını toparlayacağım" diyordum. Meğer hiç de öyle göründüğü gibi kolay değilmiş köftecide çırak olmak... Ben oradan kaçan, kim bilir kaçıncı çıraktım.

Bütün mesele, en az elli kişilik köfte yapmak için hazırlanan kıyma.

Kendimi bir işe yarıyor sanıp "bBen de büyüdüm, benim de bir işim var işte" diye düşünürken, işin ikinci günü önüme kıymadan bir dağ koyulmuş, ne olduğumu anlamadan, usta çırak girişmişiz köfteye. Bir yandan neler yapacağımı anlatıyor Neşet Usta, bir yandan da bir elinden öbürüne köfteleri atıp duruyor. Anladım ki yarından itibaren bu kıymadan dağı ben köfte haline getireceğim...

E! tabii böyle olunca, o zamana kadar pek farkında olmadığım, sonucu düşünmeden harekete geçen pratik çocuk zekâm imdadıma yetişti.

Kıymanın bir bölümünü köfte yapıyorum, bir bölümünü de kedilere veriyorum...

Bir iki hafta sonra Neşet Usta pirelenmeye başladı " Yirmi yıldır burada köfteciyim, hiç bu kadar kedi dolmadı buralar". diyor, başka birşey demiyor.

Mesai başlıyor, sokağın başında beni gören kediler, akrabaya hasret, köyden gelen memleketlisini görmüş gibi sevinçle, neredeyse üstüme atlıyorlar. Mesai bitiyor, dükkânı kapatıp eve giderken, hoplayıp zıplıyorlar arkamda.

Gün geçtikçe sayıları artıyor, sanki duyan, gidip diğer arkadaşına haber veriyor, gittikçe kalabalıklaşıp çoğaldıkça, eski müdavimler yeni gelenlere nispet yaparcasına kalabalığı dağıtıp bana ne kadar yakın olduklarını göstermek için sırnaşıyorlar. Bazen sert çıkıyorum "Laubalilik istemez, biraz ciddi olun" diye ama kime söylüyorsun, kendin söyle kendin dinle.

Daha bir ayı yeni bitirmişken, sıcak bir yaz sabahı...

O hep ıhlamur ağacından yayılan kokuyla kaplı, sessiz, sakin merdivenli yokuşta, giderek açık kapıya yaklaşan, pek de yabancı olmayan bir ses: Pat! Pat! Pat! Ne oluyor diye koşuyorum. Yokuştan aşağıya doğru gelen, kırmızı bir top. Durdurabilene aşkolsun. Mutfaktan fırlayıp atlıyorum önüne, kaptığım gibi mutfağın içine dalıyorum topla. Örtünün altına saklayıp, akşam mahallede kuracağımız takıma, kimi alıp kimi almayacağımın hayallerini kurmaya başlıyorum...

Müşteriler gelmeye başlıyor her zamanki gibi. Al köfteyi ver piyazı, ekmek kes, soğuk su yok mu? Koşturup duruyorum, yorulmak bilmeyen minik bedenimle, eski evden bozma pis dükkânın ortasında...

Birden ismimi öyle bir bağırarak söylüyor ki Neşet Usta, elimde tabaklar oraya yığılıp kalacağım, nedensiz bir korkuyla, dönüp anlamaya çalışıyorum. Müşteriler bile ne oldu diye, zamanı durdurmuşlar gibi öyle donup kalmış. Yavaş yavaş ustama doğru gidiyorum, anladı artık, biliyorum "Ulan, bütün kıymaları kedilere mi veriyordun?" diye bağıracak derken, suratımda bir tokat; önümde duran ocaktaki kor ateşlere bakıyorum, kendimi ocaktan da sıcak sanıyorum, yanan yaraya tuz basılmış gibi bir acı. Bir yandan korkudan açılmış gözlerim, delirmiş gibi bağıran Neşet Usta'ya bakıyorum. Durmadan bağırıyor "Ulan ben sana, top oynamak yok demedim mi?"

Bir hışımla alıyor ocakta unutulmuş kızgın maşayı, elinin yanmasına aldırmadan, topu kesmeye çalışıyor, maşa yamulunca daha beter delirip, zar zor buluyor, özenle ince ince kestiği domateslerin yanında, bilene bilene artık küçücük kalmış bıçağı, saplıyor kırmızı naylon topa. Zorlu bir düşmanla teke tek yapılan savaş sonrası bir bitkinlikle, yavaşça çöküyor yere, bırakıyor bütün gücüyle sıktığı bıçağı elinden. "Oğlum ben demedim mi sana, araba çıkar birden karşına, sana bir şey olursa, dayanamayız biz ananla, demedim mi oğlum ha? Demedim mi?"

Bir el uzanıyor omuzuma, çekiyor beni kendine doğru. Hiç bakmadan kim diye, beni korumaya çalışan bu harekete uyarak, geri geri çıkıyorum dükkândan. Şaşkınlığım yüzümde, tokadın acısı içimde, gözlerim Neşet Usta'da, dönüp hızla koşmaya başlıyorum eve doğru...

Sonra öğreniyorum ki Neşet Usta'nın on yıl olmayan çocuğu, bir bayram havası estirmiş mahallede doğduğu gün. Kasa kasa gazozlar ısmarlanmış mahallenin çocuklarına, on tane "camlı teneke kutu" gofret dağıtılmış bir çırpıda. Neşet Usta çok mutluymuş kendi küçük dünyasında. Her gün dükkânı kapatır kapatmaz koşa koşa oğluyla oynamaya gelirmiş. Ne zaman ki top oynayan oğluna kamyon çarpmış, bir daha da kendine gelememiş Neşet Usta. Ve ne zaman bir top görse , böyle delirip saldırırmış etrafına...

LOBİ, RANT VE SANSÜR

Geçersiz yazarlar korosunun,görüntüde üretenlerin düzeni bozuldu.Şatolar yıkılmaya başladı.Beyazların rant ilişkileri ortalığa saçıldı.

Tartışmaları şaşırmadan izlerken,her nedense Brecht'in 'Köpekbalıkları İnsan Olsaydı'adlı öyküsünü anımsadım.

Kaçak Yayın'da kısa bir 'Picus' yazısı yazdım.Ancak bir iki noktaya daha değinmeliyim :

Yeni Harman'ın 39.sayısında belirtildiği gibi edebiyat lobisine ilk kurşunu atan Cezmi Ersöz değil.

11-12 yıldır bu lobiye,onların rant ilişkilerine,şiir yıllıklarına ve yazdıklarına İnsancıl Dergisi ve Cengiz Gündoğdu müthiş bir mücadele veriyor.İnsancıl Dergisi beyaz yazarların hepsinin geçersiz olduğunu defalarca duyurdu.

Ben Simurg Dergisi'nin 14.sayısında (Haziran 2000) Perihan Mağden'in ağdalı akımın ivedi yazılarını yazdığını ve postmodern gözleriyle üstümüze gülümsediğini yazmıştım ve artık elimizde okunacak dize kalmadığını söylemiştim.

Evet; yitikliğin,çirkefliğin ve boşluğun savunucuları bugüne dek aşkı bizim gibi yazamadı ama,parlak geceleri ve barları yazdı,düşkün insanları ve kuşatılmışlığımızı ise atladı. Aşk, yalnızlık ve sevişmeler satıldı.Yapaylığın adı alkışlandı.

Şimdilerde ortalık toz duman.Sayın Komiser tartışmalardan çekildiğini söyledi.Tam bu sırada bazıları iddiaları kanıtlarcasına 'La Poéte Travaille' tartışmasının içine giriverdiler.Taşradaki dergileri yok sayma çabası işin başka bir boyutu.

Akşam-lık'a bir yazı gönderdiğimde Ümit BAYAZOĞLU'nun belirttiği çekinceler de aynı temele dayanıyor olsa gerek.

Bu yaklaşımın sansür olduğunu belirtiğimde BAYAZOĞLU'nun bana verdiği yanıt ilginç :Picus Dergisi'yle polemiğe girmek istemiyorum ve siz tanınmış bir yazar değilsiniz. Saçları kızıl MM'nin Cezmi Ersöz'e yazarlığı ucuzlatıyorsun sözüyle paralel bir ifade.Bu arada Picus'un Akşamlık'a verdiği tam sayfa ilanları da görmek gerek.

Ancak bu durum yani değil. Enis BATUR'UN YKY'in başında uyguladığı sansürleri ve Brecht'in eserlerini yayımlayarak nasıl onları sistemin bir parçası gibi gösterdiğini biliyoruz.

Ve şimdilerde kurdukları düzen sallanmaya başlayan kokteyl edebiyatçıları, yıllardır aldattıkları okur gerçek yüzlerini görmesin diye umutla tartışmanın bitmesini bekliyor.

Öyle kolay değil.Tarihin geçersiz sayacağı yazarlar ortalıkta dolandıkça söyleyeceklerimiz bitmeyecek.

Daha yeni başladık.

Cezmi Ersöz'ün dediği gibi : Tartışma sürecek...

Sabri Özdemir
zombahar@tnn.net

Başarılarınızın devamını diliyorum...

Emeğinizin karşılığını çıkardığınız dergiyle, bize ulaşan en güzel dergilerden biri olarak aldığınıza inanıyorum. Hakikaten okumak ve anlamak için böyle bir çalışma yaptığınız için teşekkürler.

Bütün yazıları beğeniyle okuyorum. Kürt kültürüne yer verdiğiniz için ayrıca teşekkür ederim. Çünkü bu alanda çok az şey biliyoruz bu alandaki yazıların devam etmesini istiyorum. Adnan Özer'in yaptığı röportajları da beğeniyle okuyorum. Aslan Özdemir'i de tebrik ediyorum ilginç konular bulup röportajlar yapıyor....

Başarılarınız devamını dilerim...

Cem Sağlam

Selam,

Segili Kaçak Yayın çalışanları, derginizi çok beğeniyor ve her ay düzenli olarak alıyorum. Başarılı bir dergi çıkardığınız için size teşekkür ediyorum. Bütün yazarlarınız bir birinden ilginç ve güzel konuları ele alıyor. Diğer dergileri aldığımda bütün dergiyi okuyamıyorum, bazen çok sıkıcı ve tekrarlarla dolu. Ancak sizin derginiz için böyle bir şey söz konusu değil. Özellikle Adnan Özer, Aslı Erdoğan, Metin Aksoy'u çok beğeniyorum ve Necati Güngör'ün Cemal Süreyya ile ilgil yazdığı yazıları beğeniyle okuyorum.

Başarılarınızı devamını diliyorum.

Günay Zenderlioğlu

İyi günler,

Kasım sayınızı alarak okurlarınız arasına katıldım. Genel olarak dergiyi beğenmekle beraber dergi kapağının daha özenli hazırlanarak daha cok okuyucuya ulaşabileceğini düşünüyorum. Eski sayılara (1,2,3,4,5,6) ulaşabilme ihtimalim var mı?

Teşekkürler..

Adem K.

Merhaba,

Ben İstanbul'dan Recep, Ekim ayı sayınızı tesadüf alarak aldım büyük bir beğeniyle okuduğumu hemen söyleyim.

Derginizde gönderilen şirilerin değerlendirimye aldığınızı daha önemlisi her yazılana mutlaka cevap verdiğinizi öğrendim. Bu amaçla ben de size bir şirimi gönderiyorum düşüncelerinizi bana iletirseniz inanın çok sevineceğim.

Hoşçakalın

BEN LİMAN VE DENİZ

Ben liman ve deniz
O gece hep birlikteyiz
Laflıyoruz ordan burdan
Dert yanıyoruz birbirimize
Yaşadıklarımızdan

Deniz martılardan dert yanıyor
Limansa dönmeyen gemilerden
Bana gelince
Ben yine senden bahsediyorum

ANLATAMAYACAKSIN

(Orhan Veli'ye cevap)

Ne kadar denesende olmayacak
Başaramayacaksın
Bir şeyler hep eksik kalacak
Sen denedikçe

Sen denedikçe
İçinde yemyeşil bir dal kırılacak
Kan ağlayacaksın

Anlatamayacaksın

Recep ŞENER/İstanbul

Sayın Oktay Taftalı;

Gönderdiğim şiir denemelerime zaman ayırıp yorumlarınızı ilettiğiniz için çok teşekkür ederim. İlk defa bir ustanın yorumlarını alıyorum ve benim için ne kadar önemli olduğunu tahmin edemezsiniz. Edebiyata, şiire hep uzaktan, iştahla ve ic geçirerek bakan benim gibi onlarca belki yüzlerce hevesli icin verdiginiz emek gerçekten çok değerli..

Size sormak istedigim birkac şey var. Bunlara da tekrar mail yoluyla cevap isteme lüksümün olmadığını bilerek, belki dergideki kösenizde yer ayırırsınız umuduyla yazıyorum:

1. Okumak, yazmanın olmazsa olmaz koşulu mudur? Yoksa ikisi bir arada yürütülebilir mi? Kuşkusuz okumalar yazmayı besler, kastettiğim bu değil. Ben çok uzun bir süre bu konudaki yetersizliğimin cezasını kendime vermek için kaleme kağıda dokunmadım. Okumadığım yüzlerce şair, yazar varken şiir yazıyorum demek bana (doğru kelime mi bilmiyorum ama) küstahca geldi. Öte yandan bu ceza da bünyeme çok ağır geldi (!) Çünkü sonucunda karalamalar bile çıksa ilkokuldan beri elimin bir alışkanlığıdır kalem tutmak.

2. Okumak insan ihtiyaclarini karsilamak amacli, kisiye ozel bir süreç midir? Yoksa belirli bir disiplinle, zamanlı ve sıralı mı olmalıdır?

Buna hiçbir zaman karar veremedim. Bir yandan okumanın bir ihtiyaç olduğunu, belki de hayatın içindeki tesadüflerle yürümesi gerektiğini düsünüyorum, bir yandan da kendini büyütmek için emek harcamaksa amaç, disiplinsiz emek verimsizlikten başka birşey vermezmiş gibi geliyor. Ama o zaman da okumanın tatsız bir zorunluluğa donüşmesinden korkuyorum. Kısacası, bir formülü olmalı mıdır okumanın?

3. Şiir hakkında bildiğime emin olduğum tek şey var: Şiir yalan kaldırmaz. Yan yana getirilmiş ya da denk düşmüş guzel kelimeler topluluğu degildir. Aklın ve gerçek duyguların ürünü değilse ne kadar ustaca ve ahenkli olursa olsun, mutlaka okuyan tarafından birşeylerin yanlış olduğu hissedilir, sütteki sinek gibi göze batar. Peki ama nasıl calısılır o zaman şiir yazmaya? Ben kendi adıma günlük hayatta ifadelendiremediğim şeyler varsa, veya yoğun birşeylerin gelmekte olduğunu hissedersem, ya da en fazla canım kalem ve kağıt çekmişse oturuyorum yazmaya. Şimdiye kadar hiç 'bugün oturup çalışmalıyım' demedim, büyük bir hata mı yapıyorum?

Bunları bir aceminin sayıklamaları olarak alıp, hoş görmeniz dileggiyle.

Saygilar, sevgiler ve tekrar tekrar teşekkürler.

Gülçin Akçay

Not: Bu arada kendimi hatırlatmayı unuttum, bana Cinnet ve Korku şiirlerimde olduğu gibi dize agırlıklı çalısmayı önermiştiniz.. Dergide yayınlatmakla ilgili yazdığınız cesaret verici sözler için de ayrıca teşekkür ederim.

Merhaba,

Ben: Hüseyin Kaya, geçliğimde Gırgır okumuşluğum var. Üç yıl önce tesadüfen eski LeMan sayısıyla Lemancı oldum, sonra yeniHarmancı, daha sonra da kendimi Kaçak Yayın'ın sayfaları arasında buldum.

Sivaslıyım, emekliyim ve ortaokul son sınıftan 1970 yılından beri beş dersten beklemeliyim. 7.11.2003

Saygılarımla,

Hüseyin Kaya / R.Hisarüstü-İstanbul

Edebiyatı siz mi kurtaracaksınız?

Kaçak Yayın'daki değerli dostlar, bu gayretiniz niyedir? 'Yazar olucam' diyenlere sayfa veriyorsunuz. Bu yetmiyor, "Kanat Alıştıranlar" ekini yaptınız. Bir de yazarlık kursları açıyorsunuz (ücretsiz). Kusura bakmayın ama sormadan edemiyeceğim: edebiyatı siz mi kurtaracaksınız? Gençlere, yeni yeteneklere eğilmek güzel de, edebiyatın çilesini çekmeden gönüller edebiyatla, gerçek edebiyatla nasıl buluşur. Zaten işin kolayına kaçmayı seven bir milletiz. Bence bu noktaya dikkat edin. Başka bir hesabınız yoksa bu dost tavsiyesidir.

Yaşım 64.

Şadan Genova/Çamlıca

Bakkaldan edebiyat dergisi

Sayın Tuncay Akgün,

Bizi bakkaldan edebiyat dergisi istemeye alıştırdığınız için size yürekten teşekkür ederim. Bakkal da şaşkın, gerçi dergiden çok kazanmadığını söylüyor ya, geçenlerde çırak derginizi Radikal'in pazar eki olarak birine vermiş. Bakkalın ricası şu, Kaçak Yayın Radikalcilere söylesinmiş, eki ana gazete kadar dağıtmıyorlar. Bu alanda sıkıntı var.

Saygı ve sevgiyle

Ali Ekber Sevim/Çağlayan

Merhaba,

Bugün (13.Temmuz.03) kızım ve eşimle gittiğimiz Yeşilköy Röne Park'a girerken bir gofret krizi parkın tam karşısındaki bakkala (sonradan dikkat ettim adı; KÖY MARKET'miş) yöneltti beni. Girmeden bugüne kadar görmediğim, bilmediğim ama ilgi alanım içinde olan bir edebiyat dergisi gözüme ilişti. Tabi ki elime alıp içine bakmaya başladım. Kimin di? Neydi? Okunur muydu? Falandı, filandı. Ben bunu kendimi bildim bileli yaparım. Hatta binlerce yıldır aldığım dergilere bile mutlaka göz atarım. Ama... ben bakar iken içeriden hışım gibi çıkan bir hanım dergilere bakamayacağımı, okuyamayacağımı söyledi. "Anlamadım" dedim çünkü hem gerçekten hala anlayabilmiş değilim, hem de böyle bir dergiden nasıl haberim olmadığını soruyordum kendime, dalmıştım yani. O da böyle her gelen geçen dergileri okursa işlerinin zor olduğunu, hatta zaten ayda bir kere çıkan bir dergiye böyle yapılmaması gerektiği gibi saçma sapan -ama eminim onun için çok geçerliydi- şeyler söyledi. Ben de başıma ilk defa böyle bir şey geldiğini söyleyerek dergiyi bıraktım. Ama bu saçma durumun etkisinden uzun süre kurtulamadım. Eşime anlattığımda unutup gitmem gerektiğini, böyle şeylerin olabileceğini söyledi. Ama bu benim için geçerli değil. Dünyanın bir çok ülkesinde -ve çok şükür ki benim ülkemde de kitap ve dergilerimi uzun uzun inceleyerek alabileceğim yerler var. Zaten yarın gidip bunlardan bir tanesi olan "Remzi Kitabevi"nde incelemeye devam edeceğim edebiyat derginizi... Neyse işte size bunu yazmak istedim. Şimdi biraz kendimi iyi hissediyorum. İyi çalışmalar.

H. Eşber Güvenç

Tersten Okuma

FUAR MACERASI

Dergimizin danışmanı Adnan Özer Bey, eksik olmasın, birkaç kez aramış, "Cuma akşamüstü kitap fuarında kokteylimiz var. Mutlaka Yahya Bey'i de bekliyoruz" diye not bırakmış. Bana sorsanız bir bahane bulup gitmezdim ama bizim hanım Adnan Bey'in nezaketinden etkilenmiş, "Kırk yılda bir, bir şey rica ediyor, kırma adamcağızı! Hem, bu vesile ile kitap fuarını da görmüş olursun" diye baskı yapınca itiraz edecek halim kalmadı. Bizim yeğen Memet de "Amca, ben de sana arkadaşlık ederim" deyince, çocuğun kitaplarla hiç alakası olmadığını da gözönüne alıp, "Fırsattan istifade belki kitaplara da ısınır belki" diyerek yollara düştük. Gidenler bilirler, TÜYAP'ın yeni yeri Beylikdüzü'nde. Bizim Bostancı ile arası şehirlerarası mesafeden uzak. Öğleyin yola çıktık. Servis koymuşlar, kuyruklar uzundu, otobüsler saatinde gelmedi ama yine de belediye otobüsüne binmeyi başardık. Siz iki saat deyin biz üç saat, ancak vardık. Fuara ulaştığımızda çoktan top patlamıştı.

Malumunuz bu yıl fuar Ramazan'a rastladı. Maşallah herkes oruç tutuyor. Sağcısı, solcusu, istisnasız tüm yayıncılar iftar sofralarının etrafına toplanmış oruçlarını açıyorlar. Biraz itikat sahibi olsam gözlerim yaşaracak. *Kaçak Yayın*'ın standını ararken biraz kitap bakalım demiştik. O da kısmet olmadı. Hangi standa yanaşsak oruç bozan yayıncılar, "Bu saatte bu adam nereden çıktı" dercesine ters ters bakıyor. Haksız da sayılmazlar. Çünkü bizden başka okuyucu sayılacak hemen hiç kimse ortada görünmüyor.

Neyse bizimkilerin standına Ramazan uğramamış. Bir masa kurmuşlar, üzerine çerezleri, cipsleri, şarap bardaklarını dizmişler. Bizi editörümüz Aslan Bey karşıladı. *Kaçak Yayın*'ın bir çok yazarı davete icabet etmiş. Hatta kalabalık yerlerden pek hoşlanmadığını duyduğumuz yayın yönetmenimiz Tuncay Akgün Bey bile orada idi. Adnan Bey, "Gelin sizi Tuncay Akgün'le tanıştırayım" dedi. Tam oraya yönelmiştik ki, bir baktık Tuncay Bey biz yaşlarda bir şair ve kadın bir yazarımızla muhabbette. Tanıştırılmayı beklerken, ister istemez sohbete de kulak verdik. İyi ki de kulak vermişiz; kadın yazarımız biraz sinirli bir tonda Tuncay Bey'e "Sizin derginizde bile benim aleyhimde şeyler yazıyorlar" diye anlatıyor. Tuncay Bey de sakin sakin "Kim yazmış?" diye soruyor. "Yahya Kebir diye biri..." demesin mi kadın yazarımız. Ben tabii hemen gardımı aldım bekliyorum. Neyse Tuncay Bey, aynı sakinlikle bizim şair arkadaşa döndü; "Hanımefendi senden söz ediyor. O yazıları sen yazmıyor musun?" hadi kolaysa hesap ver dercesine sordu. Tabii bizim şair allak bullak; "Ne yazısı, hangi yazı!.." diye geveliyor. Ben hemen bizim yeğen Memet'i kolundan çektiğim gibi oradan uzaklaştım. Memet biraz safça bir çocuktur, "Yahya Kebir o bey değil, yanılıyorsunuz!" diye atılır. Ondan sonra ayıkla pirincin taşını.

Bir daha Ramazan günü şarap içmeye de, kokteyle katılmaya da, kitap fuarına gelmeye de tövbe edip zor attım kendimi salonun dışına. Oysa, bu talihsiz olay başıma gelmeseymiş ne haberler alacak, ne dedikodular duyacakmışım şaşarsınız. Çoğunu kaçırdım. Azını da haber aldım, sizlere nakledeceğim.

FUARIN EN AKTİF KİŞİSİ

Bu yıl kitap fuarının en aktif kişisi Deniz Kavukçuoğlu imiş. Bildiğiniz gibi Deniz Bey TÜYAP'ın yöneticisidir. Yoğun işlerinin yanında *Cumhuriyet* gazetesinde köşe yazıları, kitaplar yazar. Bir koltukta birçok karpuz taşıyanlardandır. Deniz Kavukçuoğlu'nun yeni kitabı *Sen Vatan Haini Misin Baba?* (Doğan Kitap) tam fuar günlerinde yayımlanmış. Bu hayırlı olay vesilesi ile olsa gerek Deniz Bey kitap fuarındaki makamından daha çok Doğan Kitap'ın standında imza günü yaparken, gazetelere kitabı hakkında demeçler, röportajlar verirken görülmüş. Bu yıl pek ilgi görmeyen ve birçoğu iptal edilen panellerde de konuşmacılar arasında sık sık Deniz Bey'in adına rastlanmış. Korsan yayıncılıkla ilgili panelin iki konuşmacısından biri bile Deniz Bey'miş. Eh, bunlara bir de kitap fuarı ile ilgili çalışmalar eklenince Deniz Kavukçuoğlu fuarın en aktif kişisi seçilmiş.

TARTIŞMALI ÇEVİRİYE ÖDÜL

Kitap Fuarı'nda bu yıl da, hemen her gün bir yayınevinin ödül töreni varmış. Bu ödül törenlerinden biri de her yıl verilen Dünya Kitap Dergisi Ödülleri imiş. Yazılarımı izleyenler hatırlayacak, geçtiğimiz aylarda Dünya Kitap Dergisi Ahmet Necdet - Kanşaubiy Miziev ikilisinin Puşkin'in *Yevgeni Onegin* (Everest yay.) şiir-romanının çevrisini "Ayın Çeviri Kitabı" seçmişti. O sıralarda Ahmet Necdet'in Puşkin'in uyak sistemine uyma arzusunun çevirinin anlamını bozduğunun iddia edildiğini ve ortaya yanlış bir çeviri çıktığını söylediklerini yazmıştım. Dünya Kitap'ın "Ayın Çevirisi" ödülü tam bu iddiaların üzerine gelmişti. Daha sonra bu yanlış çe-

viri iddaları ve bunun örnekleri Radikal'in Kültür - Sanat sayfalarına da yansımıştı. Anlaşılan Dünya Kitap'ın çeviri jürisi üyelerini bu iddialar etkilememiş. Aksine, belki de medya baskısını dikkate almadıklarını göstermek için "Yılın Çevirisi" ödülünü Ahmet Necdet - Kanşaubiy Miziev'e vermişler.

BARBAROS'UN DERGİSİ

Fuarda en çok konuşulan konulardan biri de "Barbaros'un dergisi" imiş. "Barbaros'un dergisinde tost yapan iyi bir yayınevine transfer olur!" diye espriler bile yapılmış. Bu kinayeli lafların anlamını benim gibi sizler de çözememişsinizdir. Dedikodulara bakılırsa, yayın piyasasından kimlerin nereye transfer olduğunu önceden haber almak isteyenler yazar ajanı Barbaros Altuğ'un yayın kurulunda yer aldığı *Picus*'u izliyorlarmış. Ama yazar transferleriyle ilgili bilgileri haber sayfalarından değil de "Röportaj", "Mutfakta", "Yazarın Bir Günü" gibi yazarlarla röportaj yapılan bölümlerden çıkartıyorlarmış. Çünkü *Picus*'ta hep Barbaros Altuğ'un ajanlığını yaptığı ya da yapmak istediği yazarlar yer alıyormuş. Derginin sayfaları bu yazarları sunmak için bir nevi vitrin görevi görüyormuş. Geçen ay, yıllardır yeni kitap yayımlamayan ve pek ortalarda da görünmeyen Pınar Kür'ü Picus'ta sandviç yaparken görünce meraklanmışlar. Meraklanmaları da boşa çıkmamış. Daha derginin o sayısı bayiilerde yerini aldığı günlerde Pınar Kür, yıllardır kitaplarını yayımlayan Can Yayınları'ndan ayrılıp Everest'e transfer olmuş. Üstelik, artık yazmayı bıraktı diye düşünülen Pınar hanım'ın yeni kitabını bitirdiği ve bu kitabın Everest'te yayınlanacağı haberi de duyulmuş.

EVEREST'İN ŞİİR EDİTÖRÜ

Yayıncıların en sevmediği sanat türü şiir olmasına rağmen bazı yayınevlerinin ısrarla şiir kitapları basmasının nedeni merak ediliyormuş. Şairler, şiir kitabı basan yayınevlerini "şiirperverler derneği"ne üye etmeyi planlıyorlarmış ama yönetim kurulunu oluşturacak yedi kişiyi bulmaları çok zor olduğu için dernek kurulamıyormuş. Çünkü şiir kitabı basan yayınevlerinin sayısı her geçen gün daha da azalıyormuş.

Edebiyat dünyasında yaptığı ataklar ve yazar transferleriyle dikkati çeken Everest en çok takdir edilen yayınevlerinin başında geliyormuş. Everest, yayınladığı şiir kitaplarının kalitesi ile özellikle dikkati çekiyormuş. Benim diyen yayıncının yayımlayamayacağı şairlerin kitapları bu yayınevinin listesinde yer alıyormuş. En son, yıllardır ortalarda görünmeyen, öyle kolay kolay bir yayınevinin kapısını çalıp "kitabımı basın" demeyeceği bilinen Sami Baydar'ın kitabı *Varla Yok Arasında*'nın yayınevinin listesinde yer alması merakları iyice körüklemiş. Yıllardır şiir dosyalarına yayıncı arayan şairler Everest'in kapısını çalmadan önce bu şiir bilgisi güçlü, dikkatli editörün kimliğini merak etmiş. Dikkatler Perihan Mağden'in üzerinde toplanmış. Zira Sami Baydar'la Perihan Hanım yakın arkadaşmışlar. Perihan Hanım'ın ricalarını da Everest'in patronu Faruk Bey kırmazmış. Bu komplo teorisini kuranlara "Ahmet Telli'yi, Ahmet Erhan'ı, Sina Akyol'u da mı Perihan Mağden'in ricası ile bastılar!" diye karşı çıkanlar olmuş ve de son söz olarak "İyi şiir eninde sonunda yayıncısını bulur" demişler.

BANKACILAR LOBİSİ

Büyük medya kuruluşları "bir ucu da bize dokunur" endişesi ile unutmayı tercih etseler de lobi tartışmaları sürüyormuş. Tabii lobi listelerine de hemen her gün yeni birileri ekleniyormuş. En son katkıyı *Adam Sanat*'ın yayın kurulu üyesi Roni Margulies yapmış. Roni bey, "Oyun, Sanat ve Savaş" (Kasım 2003) başlıklı yazısında "Çıkmasına katkıda bulunan kadronun önemli bir kısmının" arkadaşı olduğunu belirtip, "Altı kişilik yayın kurulunun bir üyesi has dostum, ikisi çok sevdiğim, takdir ettiğim kişiler" diyerek söze giriyormuş. *Aries Dergisi*'nin bazıları gibi yasak savmak istercesine, iki üç çeviri şiir yayımlayıp Irak Savaşı'na karşı tavır almamasından yola çıkarak çoktandır faaliyette bulanan bir lobiyi deşifre etmiş. *Aries*'in "Dosya / Oyun" (Mart 2003) başlıklı sayısındaki savaşa karşı bu ilgisizlik araştırmayı derinleştirmesine neden olmuş, "Katkıda bulunan isimlere bakıldığında, üç eksiği, beş fazlasıyla aynı isimlerin aynı dergilerde, aynı yayınevlerinde uzun zamandır (tesadüf bu ya, 1980'lerden beri) birlikte çalıştıkları görülür; *Gergedan, Argos, Kitap-lık, Cogito*, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş, Koç

Ahmet Erhan

Perihan Mağden

Sami Baydar

Kültür Sanat ve Tanıtım Hizmetleri Tic. A.Ş.; sonucuna varmış.

Bilirkişiler, Roni Bey'in yurtdışında olması nedeniyle listeyi tam olarak oluşturamadığını, dergisi, Lull dergisi, Sel Yayınları, Altıkırkbeş Yayınları gibi birçok ismi bu listeye eklemek gerektiğini belirtiyorlar ama Roni Bey'in yazdıklarını yalanlayamıyorlar. Roni Bey, bu kuruluşların başında yer alanların bankaların çıkarları için çalıştığını, hatta onlar adına sansür/otosansür yaptıklarını belirttikten sonra asıl tehlikeye dikkati çekiyormuş. "Dahası, yayınevinde iyi birer iş sahibi olan edebiyatçılar ile yayıneviyle ilgilenen banka yönetim kurulu üyeleri arasında dostluk ilişkilerinin doğması ve zamanla görüş birliğinin oluşması da kaçınılmazdır. Hatta yayınevinin, banka yönetim kurulu üyelerinin "eser"lerini yayınlaması, çeşitli yayınlarda bu "eser"lerin övülmesini sağlaması gibi tehlikeler bile doğabilir! Çok aşırı oluyor, biliyorum, ama banka yönetim kurulu üyelerinin parasıyla yayıncı/edebiyatçıların mülk sahibi olması gibi bağımsız yayıncılığa gölge düşürebilecek durumlar bile hayal etmek mümkün!" diyormuş.

Roni Bey'in *Aries* yönetimindeki has dostlarını "arkadaşlar savaş çıktı, göstermelik de olsa bir şeyler yapmak gerek" diye uyarmak yerine, aylar sonra, lobi tartışmalarını fırsat bilip yaptığı bu "cesur" çıkışının altında bambaşka bir niyet olduğunu söyleyenler de varmış. "İğneyi kendisine batırmayı bilmeyen, çuvaldızı başkasına batırmaya kalkmasın!" demişler. Zamanında Roni Bey'in de bu bankacılar lobisinde yer aldığını, onlar gibi bankaların olanaklarından yararlandığını iddia etmişler. "Roni Margulies'in şiir kitapları Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş'den yayımlanırken, *Kitap-lık* dergisi Roni Bey'in emrine âmade iken, her şey güllük gülistanlıktı" diyormuş bu kem söz sahipleri. Hatta o zamanlar Roni Bey, "yayıneviyle ilgilenen banka yönetim kurulu üyelerin"den birine adanmış şiirler de yazmış. Merak edenler *Kitap-lık* dergisinin iki-üç yıl önceki koleksiyonlarına bakabilirmiş. Köprülerin altından hangi sular aktı bilinmez, Roni Bey, has dostlarını terk etmiş, ya da terk etmek zorunda kalmış ve Adam Yayınları'nın "huzurlu" sularına sığınmış.

Roni Bey'in bankacılar lobisine karşı yaptığı "cesur" atağın bir benzerini yakında Adam Yayınları için de yapması bekleniyormuş. Hatta bu konuda bir yazıyı kaleme almaya başladığı, araştırmalara giriştiği bile söylentiler arasındaymış. Roni Bey'in, bu tarihi araştırma sırasında son bir-iki yıldır adı hiç anılmayan bir kadın şaire rastlayacağı umuluyormuş. Eskiden bu kadın şairin "yayıneviyle ilgilenen banka yönetim kurulu üyelerin"e benzer bir konumu varmış. Onun da "kendi yayınevinin, 'eser'lerini yayınlaması, çeşitli yayınlarda bu 'eser'lerin övülmesini sağlaması gibi" olaylar olmuş. Roni Margulies'in kaleminden kan damladığı ve has dostlarını kırmak pahasına her şeyi açık açık yazdığı bilindiği için bu araştırmasını kısa zamanda bitirmesi ve yazısını yayın kurulunda yer aldığı *Adam Sanat*'ta yayınlatması bekleniyormuş.

Kaçak Yayın'ın tavsiyeleri

Kamusal Alan, Diyalojik Demokrasi, Sivil İtira
ALİ YAŞAR SARIBAY
Alfa Yay.
İşte size bütün ülkeyi kasan bir konu. Uludağ Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü'nde öğretim üyesi olan değerli hocamız ALİ YAŞAR SARIBAY ta Şubat 2000'de yayımlatmış bu kitabı. Sorunu öngörmüş. Kamusal alan nedir? Nedir bu işin etiği, hukuku? Bunu da merak etmiyorsanız, vatandaşım diye ortada gezmeyin.

Pedro Paramo
JUAN RULFO
Can Yay.
Çok özgün bir anlatı, okuyanlar bilir. Yayınlanalı yıllar oluyor; Haziran 1970. Şimdi. durup dururken biz bu kitabı niye okuyalım derseniz, izah edelim:
a) Ülkemizin son elli yılda yetiştirdiği editörlerin başında gelen Mehmet Fuat'ın özene bezen seçtiği bir yapıt olduğu için;
b) Tomris Uyar çevirdiği için;
c) Geçtiğimiz ay Unesco bu yapıtı 'XX. yüzyılın insanlığı etkileyen 100 temel kitabı arasında ilan ettiği için;
d) Ömründe üç kitap yazıp bu kadar vazgeçilmez bir yazar olan Juan Rulfo için.
Not: İkna olmayanlar kitabın şimdiki yayıncısı Erdal Öz'e danışabilirler.

Hoca Kadri Efendi'nin Parlamentosu
CAHİT TANYOL
Gendaş Yay.
Koca Cahit Tanyol, 90 yaşına giriyor. Üstadımıza sağlık, afiyet içinde daha nice yıllar. O hâlâ Cağaloğlu yokuşunu yürüyerek çıkıyor. Bu böyle biline.
Fazla coşmadan kitaba girelim; Atatürk Devrimlerinin esin kaynağı bu kitapta. I. Meclis fikrine yakın fikirler de bizim Hoca Kadri Efendi'nin kafasında şekillenmiş meğer... Hoca dedikse, sarıklı cami hocasından bahsetmiyoruz, o zamanlar Osmanlı aydınlarına deniyormuş. Mustafa Kemal ile bu Osmanlı aydını bazı konularda paralel düşünmüşler...
Yakın tarihe meraklı okurlar için bu kitap ilginç değilse, hangi kitap ilginçtir, sorarız.

Günaha Son Çağrı
NİKOS KAZANCAKİS
Cem Yay.
Kaçak ekibi Eminönü-Reşitpaşa belediye otobüsünde göreve giderken gördü; ayakta çile dolduran yolcular arasında güzelim bir kızımız bu kitabı göğsüne bastırmıştı. Koca kitap, o kalabalıkta, okumasa niye taşısın. Sadece bu güzel görüntü adına tavsiye edilir. Hem de iyi kitap.

Yeni Şiirler
OKTAY RIFAT
YKY
Şair millete şiir kitabı tavsiyeye ne hacet. O, şiir değil mi, ben de yazarım, n'olacak kafasında. Bu kafadan dolayı çocuk ve cahil kaldı, o ayrı mesele. Türkçe'nin modern klasikleri var, yok sanmayın, bu kitap da onlar arasında yer alıyor. Okumayan kesin kaybeder.

Tavsiye bizden, gayret sizden!

Öykünün sesini duyurmaya kararlıyız!

DK DOĞAN KİTAP

www.dogankitap.com

Kaçıranlar için
Kaçak Yayın 3'lü setler

%50 indirimli

Tek set 3 Milyon TL.

Bayiilerde

KAÇAK YAYIN

Sadece ahlakın tekniği yoktur

KANAT ALIŞTIRANLAR

Aralık/2003-3

Hayat ile Şiir

Bedirhan Toprak

Konu, elma değil...

İsmi lazım değil bir programın, ismi lazım değil muhabir-sunucusu delikanlı, "Konularınızı nelerden seçersiniz genellikle" diye sorunca Tahsin Yücel'e, sadece ayıplayan bir hayretle değil, nerelere kadar gerilediğimizi görmenin umutsuzluğuyla da kalakalmıştım ki, hemen iki gün sonra bir dostumda gördüğüm yeni çıkmış bir kitap adıyla suya erdi ayaklarım: "Sarane Alexandrian – 'Satış Garantili' Altmış Roman Konusu"!..

Tahsin Yücel, beyefendi tabii; fazladan, olgunluğunun verdiği sükunetle, muhatabının ayıbını yüzüne vurmadan, açıkça geçiştirmişti soruyu... ayrıca, derdini, topu topu beş dakikalık bir televizyon programında anlatabilmesinin imkânı ihtimali yoktu; yoktu, çünkü karşısındaki delikanlı "kahhar ekseriyet" üyelerinden bir üyeydi sadece ve işi hamhalatlığa vardıran cehaleti, söz konusu ekseriyetin onayından kaynaklanıyordu; en basitinden, ortaokul-lise çağlarındaki eğitimini, şiirlerin, hikâyelerin, okuma parçaları'nın "ana fikri"ni başarıyla çıkarıp da anlı şanlı öğretmenlerinden "geçer not" ala ala tamamlayabilmişti; filmleri, ancak "mevzu"larına göre sevmiş, mesela Fransız filmleriyle bir türlü uyuşmamıştı kanı... "Mevzusu yok bu filmin abi!" deyip, kolayca reddetmişti bir çırpıda; ve günümüzde, romanların, 40'lı, 50'li yılların Türk filmlerine taş çıkartan bir bezirgânlıkla "Aşk, ihanet, intikam... hepsi bu romanda!" türünden sloganlarla pazarlandığına tanık oluyordu artık... ki, meseleye söz konusu süreçlerden bakınca, masum bile sayılabilirdi delikanlı: konu'nun, sadece ağaç, kimi durumlarda çivi, mengene, cila olduğunu ve masa'nın asla bunlara indirgenemeyecek, bunlardan başka-üst bir nesne-yapı olduğu marangozluk bilgisini almamış-

Hülya Gürel

This is TRT radio odd I Here is the news...

Akışı durdurulan bir su içinde aşk;
Sinirli bir su, hain bir su, hoyrat bir su.
önüne kurduğum setleri aşmaya,
arasından sızmaya çalışan,
inatçı bir su...

Her gün sayılarla oyun oynanan salona,
biletleri tarafımdan hükümsüz sayılıp
alınmadığı için kapıları yumruklayan,
sinirli izlekler gibi zihnimde kelimeler...

Bir tehlike gece;
Her akşam gelip
Sokak lambalarının tepesine çöreklenen,
Akraba bakışlı, sinsi bir tehlike.

Bir gezegensin gökyüzünde;
Dünya'ya en çok yaklaştığın günlerde
bana dokunup,
Sonra kendi yörüngesinde uzaklara yol alan,
uzaklaştıkça ışığı azalan o malum gezegen...

tı bir yerlerden, bir biçimde; günahın kendine düşen kısmıysa, kendine!

Evet, zorlamayla da olsa delikanlı'yı masum ilan edebilmek mümkün... ama Alexandrian nam "yazarı" bağışlayabilmek asla! O, "konularınızı nelerden seçersiniz genellikle" sorusunun, zır cahil bile olsa taşıdığı naiflikten bütünüyle uzak, "satacak", "garanti satacak" konular listesi tutuşturmaya kalkıyor profesyonellerin-amatörlerin-heveslilerin eline; açıkça, pervasız ve tabii ki ahlaksız, Bırakın şimdi dili-edebiyatı filan!.. demeye getiriyor; Kitap mal'sa, ve mal'ı satmak lazım'sa... o malı satacak olan, "satışı garantili" konu'dur, ve liste, budur!

"Boş vakitlerinde kitap okuyan" insanların... ve çok satabilmek için bu "boş vakitlerinde kitap okuyan insanlara güzel vakit geçirtmek zorunda olduklarını bilen" birtakım bezirgânların vara vara buraya varmaları kaçınılmazdı; hakikat penceresinden bakınca bunda aman aman yazıklanılacak, dert edilecek bir durum da yok... ama birilerinin de itiraz hakkını kullanması, en azından, "Kazın ayağı öyle değil!.." demesi gerekiyor işte (dileyen, Metin Eloğlu'nun "Köroğlu" şiirindekine benzer öfkelere de kaptırabilir kendini tabii: "Andıkça içim sızlar / Çukurmuhallebici'de yediğimiz o sütlacı / Suratına çalarım şu sahanı / Canım benim / / İstakozun üstüne maydanoz ekiyorlar / Bu öğlen Ali'yle dalaştık / Ali çerkeztavuğu yiyor ben niye yemeyeyim / Kaldır önümden şu kapuskayı / / Kaldır dedim ulan / Kaldır dedim ulan / Kaldır dedim"):

Aşk, kıskançlık, ihanet, intikam, cinayet... seks, porno, tatminsizlik... yolsuzluk, yalan, şerefsizlik... tarih, siyaset, döneklik... para, yalan, iktidar... anarşizm... manav tezgâhında parlatılmış, dileyenin kilo kilo alabileceği meyveler olsa bile, önce bir ahlaka ve sonra disipline sahip değilseniz, ne şiir çıkarabilirsiniz o kilolarca meyveden, ne hikâye, ne roman, ne de sinema; olsa olsa bir meyve salatası çıkar ortaya ve servisiniz-ambalaj yeteneğiniz, bir adım sonrasında da pazarlama kabiliyetiniz yerli yerindeyse "çağın gerekleri"ne uygun olarak, satabilirsiniz de, hatta çok satabilirsiniz... ama birilerine işte, yediremezsiniz!

* * *

"Konu konusu"... epeyce dişi, bir o kadar da çetrefilli; dahası, konu'nun neler olmadığını söylemekle yetinmeyip ne olduğu yolunda söz etmeyi de zorunlu kılıyor bir yandan; gelgelelim yerim doldu doluyor ve konuyu, Gelecek sayıya!.. temennisiyle kapatıp, "şimdilik" bir öneri'yle bağlıyorum: Edebiyat metinlerini konu'larıyla açıklamaya, bununla da yetinmeyip öne çıkarmaya çalışanlarla karşılaştığınızda, hemen William Faulkner'ın "Ağustos Işığı"nın "konu"sunu sorun onlara; ya da Bilge Karasu'nun "Gece"sinin; ya da Turgut Uyar'ın "Dünyanın En Güzel Arabistanı"nın... emin olun, apışıp kalmaları karşısında, çok eğleneceksiniz, "garanti"!

Öykü

ŞİFO'NUN ÖLÜMÜ

J. Hakan Dedeoğlu

Şifo burada oturuyor, Sapa Sokak, No: 22 / 15. Penceresi sırt sırta vermiş, yanık kırmızısı çatı kümelerine bakıyor. Şifo bugün burada oturuyor ama belki yarın burada oturuyor olmayacak, bunu istese bile. Bu sadece bir ihtimal ama belirtmekte yarar var, neden olmasın? Eğer bu ihtimal gerçekleşirse, demedi demeyin. Ama emin olun bu ihtimalin gerçekleşmesi en az diğer sayısız ihtimalin gerçekleşmesiyle aynı değere sahip.

Şifo sık sık iskemlesine kurularak çatıları izliyor. Yüzünü gölgelere gömen siyah saçları ve elindeki fincanından yükselen dumanın ardından süzüyor yanık kiremitleri. Hepsini de tanıyor. Bir matematikçi edasıyla hepsini numaralandırmış olduğundan olsa gerek, çatılar onu saygıyla selamlıyor hep. Hepsinin açılarını, acılarını hesaplamış Şifo. Gözlerini bir bir dolaştırıyor üzerlerinde, hepsinin sayılarını bir kez daha aklından geçiriyor... 1 çatı, 2.5 çatı, 6.92 çatı, 22 çatı...

Dediğim üzere Şifo kendisinin üstün bir matematik zekâsına sahip olduğunu sanıyor. Ve üzerlerindeki sakinler; martılar ve kargalar. Hangi çatılar martıların, hangi çatılar kargaların Şifo bunları biliyor. Aralarındaki bitmek bilmez, ebedi savaşın bir kez daha ne zaman patlak vereceğinin kokusunu dahi alabiliyor artık. Hepsiyle ayrı ayrı sohbete koyulmaya çalışıyor bazen. E, ne de olsa komşular öyle değil mi? Ama kolay iş değil şu kuşlar-

la konuşmak, hele hele söz konusu martı ve kargalar olunca. Kargaların ağzından tek bir kelime binbir ızdırap demek, suratına tükürürler adamın, martılar da farksız... Bakmayın beyaz olduklarına, içleri kara onların, kıçlarıyla gülerler adama.

*

Gözler gezintiye devam ediyor. Bir çatıdan diğerine sekerek, her sakinine selam vererek. Hedefine doğru, bir bir ilerliyorlar. Ve işte orada... Çatı 98'de dur! Gözler, iskemlesinde oturan Şifo'dan 150 metre (bu Şifo'nun hesaplaması) ötede duruyor. Şimdi yavaş yavaş kalkıyorlar, yıldızlarla bezeli, binbir rengin patladığı sahnenin ardında duran Anka'ya bakıyorlar. Anka'nın gözleri derin, derinliklerin içindeki derinlikler birbirlerine açılıyor. Ve bu derinliklerin yerini birer zümrüt alıyor güneşin vurmasıyla. Zümrüdü Anka orada, camın arkasında. Onun da gözleri çatılardan bir bir sekerek Şifo'nunkilere varıyor. 98. çatıda, yıldızlı sahnenin önünde buluşuyor gözler. Şşşşş! Sessizlik! Derinliğin yaydığı huzur çatıları bir bir sarsarken martılar ve kargalar havalanarak onları yalnız bırakıyorlar, saygı duyuyorlar çünkü. Biz de saygı duymalıyız onlara, az da olsa arkamızı dönmemiz iyi olacak... Ve neden sonra sahnenin ışıkları, perdeleri kapanıyor, yıldızlar bir bir geceye küserken. Zümrüdü Anka karanlıkta kaybolurken Şifo uzaklardan Kaf Dağı'nın lanetli güzelliğini hissediyor. Şifo artık biliyor ne yapması gerektiğini, artık bilinmez, bulunmaz Kaf Dağı'nın yolunu tutma zamanı Anka'sının peşinden. Peki ya bizim Anka'larımız?

Ancak Şifo'nun bir sorunu var. Ve bu gerçekten ciddi bir sorun. Bazı ihtimallerin gerçekleşmesini sağlayacak önemli bir sorun. Şifo kendini usta bir ip cambazı sanıyor, ve buna gerçekten

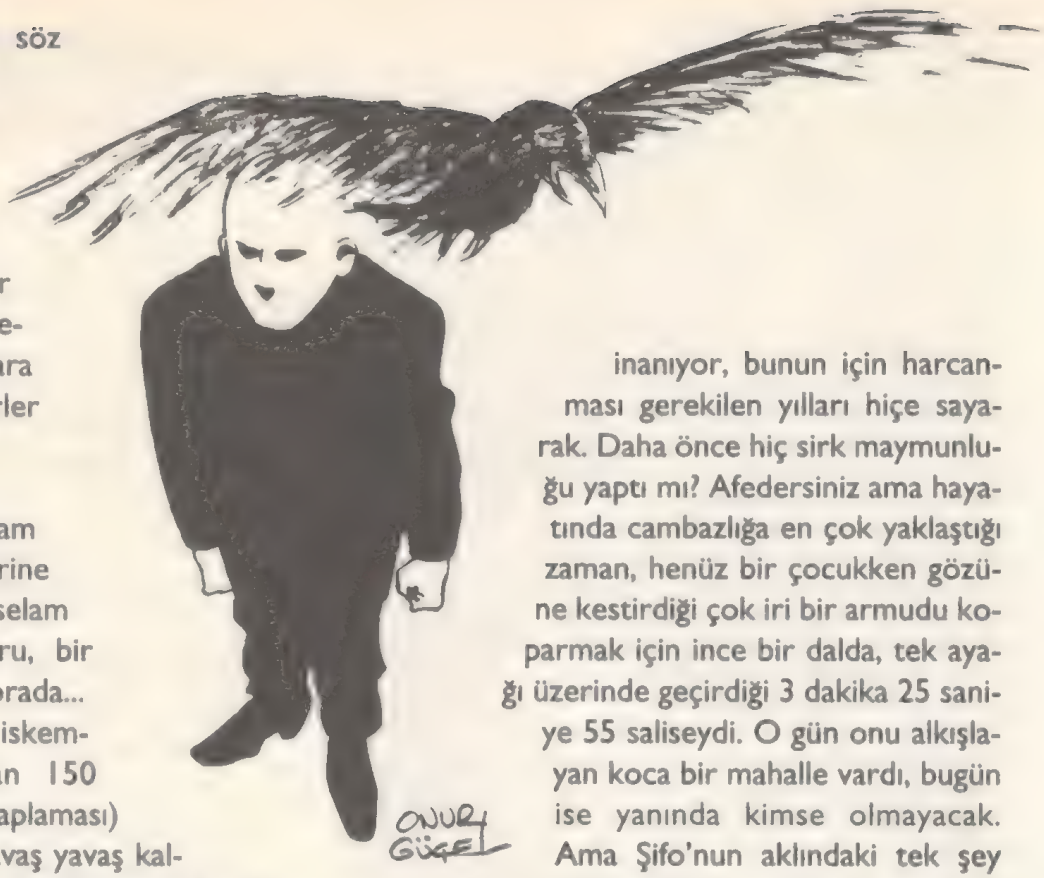

inanıyor, bunun için harcanması gerekilen yılları hiçe sayarak. Daha önce hiç sirk maymunluğu yaptı mı? Afedersiniz ama hayatında cambazlığa en çok yaklaştığı zaman, henüz bir çocukken gözüne kestirdiği çok iri bir armudu koparmak için ince bir dalda, tek ayağı üzerinde geçirdiği 3 dakika 25 saniye 55 saliseydi. O gün onu alkışlayan koca bir mahalle vardı, bugün ise yanında kimse olmayacak. Ama Şifo'nun aklındaki tek şey Anka'sı. İpini hazırlıyor ve 0.12 no'lu çatıya sallıyor. Kaf Dağı 150 metre ötesinde sadece. Yalnız Şifo'nun bir sorunu daha var. Şifo matematikten hiç anlamıyor. Aylardır yaptığı hesaplamalar, numarlandırdığı çatılar, açılar, acılar, duvarına astığı planlar... Bütün hesapları tam bir felaket.

*

Size ihtimallerden bahsetmiştim. Hepsininde gerçekleşme şansı vardır. Aksi takdirde ihtimal olmazlardı. Ve size gerçekleşme ihtimali olan bir ihtimalden söz etmiştim ve yüzbinlerce ihtimalden biri gerçekleşecek. Ama ben önceden demiştim, siz sonradan demedi demeyin diye. Ve yarın Şifo -ah zavallı Şifo!- burada oturuyor olmayacak ve yıldızlı sahnenin Zümrüdü Anka'sı bir daha asla sahne almayacak. Martılar ve kargalar da bir daha o çatılara üşüşmeyecek. Sabahın ilk ışıkları Şifo'nun ezilmiş bedenini selamlarken, bu et yığınını bulanlar sakar ip cambazı, şapşal matematik dehası için ağıt yakıyor olacaklar. Anka'sına 98. çatıda okumak üzere yazdığı güzellemeyse ölünün cebinden çıkan önemsiz bir kâğıttan başka bir şey olamayacak.

Ayşe Acar

ENDİŞE

Deli numarası yapıp iki balığımı tavada kızartmanın kime ne faydası dokunabilir ki?

Ya da kafeste duran mavi kanatlı
kuşlarımın kanatlarını bir bir söküp,
kaktüsün bir türlü çıkmak bilmeyen
çiçeklerinin yerine o renkli kanatları
takmanın?

Babamın üzerine üzeri küf bağlamış bir
baltayla saldırmanın?
Ya da Çehov'un öykülerini gece yarısı
yüksek sesle okumanın?
Peki ismim anılmayacaksa ben bu
dünyaya niye geldim?

Dilek İmük

YOLUN SONU

Ne uzun bir yoldur önündeki
İnceliğini ise hep unutmuşundur
Oysa elindeki lastiği ne kadar uzatırsan
o kadar incelmez mi
Uzadıkça uzasın istemişizdir hayatı
Genç cesetlere tahammülümüz yokmuş
Yarım kalan aşkları hiç başlamayan
sevgileri
Teselli etmek bize düşmüştür yaşarken
Bizse inceliği uzayan don lastiğinde
görmüşüzdür sadece
Niye uzun yollar ince görünür
Çift yönlü ve üç şeritli olsa bile
Bizim sokaksa bir seksek oyunu alanı
kadar dar
Benim boyum kadar kısadır
Hep uzun yollar istemişizdir önümüze
Ya bir gün yorulursak o yollarda
Yolun sonunu getirmeye gücümüz
yetmezse
Merak mı edicez yolun sonunu
Yoksa oynamak istemediğimiz seksek
oyununu mu çizeceğiz yere
Uzun bir hayat ne zaman kısalır
Bilemediysen lastiği çek yine
Uzasın diye çektin
İnceliğini görmedin ve koparıverdin
Elinde kalan parça ise
Yaşadığın hayatla aynı boyda
Uzun bir hayat en fazla ne zaman
kısadır
Hayatı ne kadar uzun yaşarsan o kadar
incelirsin
Ve inceliğini ne kadar fark etmezsen o
kadar kısa koparsın
Hani öldüğün vakit var ya
Hayat en fazla o zaman kısadır
Bir daha da uzatamazsın

25.01.1999 Pazartesi
"27.01.1999 Çarşamba,
dedem vefat etti."

BİR SARHOŞ BİR SÜRTÜK BİR PRENSES BİR İNKÂR

Cüneyt Güven

on dakika erken çıktığım bardan kalan alkış sesleri hâlâ kulağımda. otobüsün arka taraflarında bir yerlerde oturuyorum.

son otobüs, kaçırsaydım onca yolu yürüyecektim. sokaklar karanlık ve boşken yürümek hoş olmazdı zaten.

otobüste loş bir hava var. önümde bembeyaz saçlı yaşlı bir adam, yüzünü göremiyorum, merak da etmiyorum. onun da yanı boş aynı benim gibi. sol tarafımdaki tekli koltukların birinde bindiğimden beri susmayan yaşlı bir adam var, etrafa acayip şekilde anason kokusu yaymakta. aynı cümleyi tekrar edip duruyor 'nerdeyim, nerdeyim'... tekrar önümdeki adamın saçlarına bakmaya devam ediyorum, pencereden dışarısı zifiri karanlık.

neden sonra yanıma bir kadın gelip oturuyor. dikkatli dikkatli beni süzüyor, belli etmemeye çalışıyor, sonra dönüp bakmaya başlıyor. acaba tanıdık mı diye dönüyorum göz göze geliyoruz. hemen önüme dönüyorum. sarhoşun saçma konuşmalarına bir de yanımda bana bakan kadının sakız sesi karışıyor. sonunda en basit diyalog kurma yöntemiyle "saatin var mı delikanlı?" diyor. '12'ye çeyrek var abla' diyorum, bozuluyor. kendisini becermek için başkasını bulmasını söylemek geliyor içimden vazgeçiyorum. bir grup delikanlı biniyor, onların da sesleri karışıyor, alkışların yanına...

sonra bir sessizlik oluşuyor ve o kalabalığın arasından kocaman mavi iki göz çıkıyor, kahverengi saçlı, üstünde yeşilli alacalı el örmesi bir hırka, elinde bir poşet, siyah bir poşet, bir an için göz göze geliyoruz. sonra önümdeki yaşlı adamın yanına oturuveriyor, bir çırpıda. bende hâlâ bir sessizlik var, birden arkasına dönüp direk bana bakıyor ve gözlerinde yalvarırcasına bir bakış, sanki tut elimden götür beni buralardan, diye yalvarıyor. tekrar önüne dönüyor. sesler de geri geliyor, anason kokusuyla birlikte...

bir şeyler demeliyim, bir şeyler, aklıma saati sormak geliyor ve 'şey saatiniz var mı acaba?' diyorum. saati söyleyip önüne dönüyor. yanımdaki kadın bana tekrar bakıyor. sarhoş konuşmaya devam ediyor. ve mavi gözlü kız bana tekrar döndüğünde, başıma inanılmaz bir ağrı giriyor ve gözlerimi kapıyorum, acının dineceğini sanarak...

birden ağrı geçiyor ve gözlerimi açıyorum. bana sulanan kadının yerinde oturuyorum, sol tarafıma baktığımda yaşlı adamın sarhoş olmadığını görüyorum, üzerimde acayip bir anason kokusu ve sürekli şunu söylüyorum 'nerdeyim, nerdeyim' kimse bakmıyor, o hariç, ona 'ne oldu bana' derken, uyanıyorum...

şaşkınlığımı üzerimden attıktan sonra yüzümü yıkamaya lavaboya gidiyorum ve aynaya baktığımda bana bakan kocaman mavi iki göz görüyorum, soluma baktığımda askıda siyah bir poşet, ağır anason kokusu altında...

Desen: Onur Güçel

DALGALAR...

Sebahat Bağbars

Tam 3 kişi geçti önümden... Saatlerdir oturduğum bu kayalıkta sadece 3 kişiyle göz göze gelebildim. Gerisi robotlaşmış insanlar sürüsüydü sanki...

Kimdim? Neydim? Denize bir adımlık bu kayalıkta saatlerdir ne arıyordum? Kendimi atar mıydım? Ayyaş mıydım, âşık mıydım?

Önümden geçen her insanın bakışında bu soruları aradım. Bir kişinin de çıkıp: "Hey delikanlı böyle bir güzelliğe sırt mı çevrilir; nedir senin derdin?" diye sormasını bekledim.

Nerede... Yalnızca üç kişi, evet üç kişi gözleriyle bana ulaştı. Yalnızca gözleriyle...

İlki 17'sinde ya var ya yok bir genç kız. Sıkı sıkı tutunduğu çantası, yerleri süpüren yeşil paltosu ve paltosuyla uyumlu fakat kapanıklığına tezat düşen, insanın gözlerini kamaştıran fosforlu tülbentiyle karşımda duruyor.

Hızlı adımları benim hizamda yavaşladı ilk. Belki benim beklentilerimle onun yeşil türbanında kayboluşumdu onu yavaşlatan. Belki de ilgiye olan açlığımı sezdiğinden çakıldı olduğu yere... Tam karşıma...

Gözlerim onun gözlerine takıldı. Onun da benimkine... Ben masumdum, belki o da. İkimizin isteği de aynı masumlukta olmalı... Evet, evet öyle olmalı... Sorulmak, kurcalanmak, hiç tanımasak bile başka insanlarca önemsenmek...

Onu ne kadar süre esir aldığımı bilemiyorum. Almıştım işte. Onu kendi yaptığım bir bez bebek gibi dikmiştim karşıma...Yanından sayısız araba, sayısız da insan geçti... Hiç kıpırdamadı. Tutsağımdı artık o benim; gönüllü tutsağım.

Karanlık geceler, acı tatlı tüm yükünü sabahın sırtına bıraktığı andan bu yana kayalıktaydım ve beni ilk o gördü...

Oturduğum kayalığı inatla döven dalgalara sırtımı dönmeyi başardım... Tamam haklısınız; sesini, kokusunu, kahkahasını, sızlanmasını bile bilmediğim bir insan için bu kadar heyecanlanmam size saçma gelebilir ama o, o benim yalnızlığımı hissetti...

Şimdi gidiyor. Sırtını döndü bana. Bedenine hayli büyük gelen paltosunun içinde kaybola kaybola uzaklaşıyor benden. Seslensem durur eminim. Evet kesinlikle durur biliyorum çünkü o benim içimdeki yalnızlığı gördü, en azından hissetti... İstanbul'un kalabalıklığına karışmadan belki bir kez daha döner bakar... Yok dönmüyor, gittikçe küçülüyor o küçüldükçe ben de küçülüyor gibiyim. Yok yok yanılamam aslında, dönüp bakardı da utandığından kesin... Hem kız nereden bilsin serseri miyim, ayyaş mıyım?

Haklısın tabi. Özgürsün gidebilirsin. Hoşça kal fosforlu kız... Hoşça kal.

Hava iyiden iyiye soğudu. Dalgalar kıskanç bir kadın gibi kamçılıyor oturduğum kayalıkları... Yok öyle yüz vermem sana. Ay'ın, yıldızların en çok bu huyunu severim işte. Onlar hiç kıskanmazlar, alınmazlar da. Sen istediğin kadar dön sırtını; ne yapar ne eder her gittiğin yerde tepende dikilirler en masum halleriyle... Dalgalar öyle mi? Bak kudurmuş köpek gibi dikkatimi çekmek için uğraşıyorlar... Yemem, yenilmem sana..

Hani üç kişi demiştim ya size gözlerimde kaybolan insan sayısı... İkincisi bir kocakarı... Aman kızmayın vallahi de öyle billahi de öyle... Peki peki kocamış bir kadın... Kadıncağızın ahı gitmiş, vahı kalmış ama can çıkmak bilmeyince ninem ne yapsın... Ayağında tarihi bir papuç, sırtında kremden yadigâr çamur rengi bir pardesü, ince bileklerini sarmalamaktan aciz bir çorap, nuhun zamanından hatıra bir çanta, kırışmış eller ve kaşık kadar kalmış bir suratla duruyor karşımda...

Sürüye sürüye taşımaya çalıştığı vücudunu tam benim hizamda nadasa bıraktı ninem. Yalnızlığımı, özlemimi bilir gibi...

. Gözlerim o cılız bedeni taşımakta zorlanan ayaklardan başladı yürüyüşüne; ince bileklerinde, pardesüsünün eteklerinde, kuşağında...

Evet kuşağında soluklandı ilk... Kimbilir kaç yiğit ölüp ölüp dirilmişti bu ince bel için. Sonra acemi bir dağcı gibi soluklandı kambur sırtında, sigaradan sararmış saçlarına ulaştığında ise kayboldu bir turistin şaşkınlığıyla...

Oysa az önce karşımda duruyordu. Ne yöne gitti, hangi ara gitti bilemedim. Ama beni gördü, hissetti buna eminim. İnce bir çizgiden farksız dudakları benim için aralandı, tebessüm etti. Yemin bile edebilirim onun yeşili kaçmış gri gözleri üzerine...

Hava iyice karardı... Soğuk, rüzgârın niyeti kötü. Uğraşıyor yıkılmam için. Dalgalar oyun oynuyor benimle. En sevdiğim şarkıları, toprakla bütünleşmiş sevdiklerimin seslerini ulaştırıyor yüreğime... Annem, babam, ablalarım ve... Yüreğim titriyor, çok üşüyor.

Duymamak mümkün mü dalgaları... Mahallenin orospusu çirkefliğinde dövüyor üzerine kaynadığım kayalığı.. Her bir yanımda sesler... Eyüp, Eyüp diye. Aptal mıyım, kanar mıyım sana... İnsanoğlu dururken vurulur muyum, karşılık verir miyim sana? Hayır, bu kadar ümitsiz değilim... Kabullen artık karşılıksız bir aşk seninki!

Saatlerdir oturduğumu söylemiştim değil mi size? İşte bitmeme, kanmama yakın hissettim onu, bakışlarını... Öfkeliydi. Öfkesi bana mı yoksa başkasına mı? Hiçbir fikrim yok. İki parmak kalınlığındaki çatık kaşlarıydı belki de hayata öfkeli bakmasının sebebi... Bir şeyler mırıldanıyordu... Biraz uğraşsam duyacağım... Uğraşmadım, uğraşamadım... Yüzüm gülüyor ama onun yüzünde hâlâ bir ruhsuzluk hali... Gerçi iri kıyım vücuduna yakışmıyor da değil. Hani filmlerde olur ya dev gibi bir adam, her an suratına bir yumruk indirecek gibi dolaşır etrafta... Ama böyleleri karısının yanında pek bir küçülür, zavallı bir kedi gibi... Pek bir yufka yürekli olurlar aslında birçoğu; gizli gizli ağlayanlarını da bilirim... Ah bir de ben ağlayabilsem... Belki bu amcam onlardan değildir. Bir tuhaflık var bu adamda. Beni gördü, hissetti biliyorum ama onun kızgın bakışlarında yer bulamıyorum kendime... Doğuştan kızgın olmalı hayata... Yanına gitsem, konuşmaya çabalasam, derdini öğrenmeye... Hayır olmaz, benim değil onun benim koridorlarımda kaybolması gerekli... Keşfedilmeyi, önemsenmeyi bekleyen kişi benim...

Ne tuhaf bir adam. O göbeği kaç yıldır taşıyor acaba? Karısı, çocukları var mı? Karısı o göbeğin altında kaç kere boğuldu? Sevişmeyi biliyor mu acaba? Ön sevişmeden haberdar mı?

Yok, yok adam belli Anadolu erkeğiyim tribinde... Karısını da dövüyordur bu. Kadıncağız göbeğinden önce tokatlarına alışmış olmalı.

Ah... Nedense şimdi fark ettim... Bu adam topal. Yürürken aksak bir beşik gibi sallanıyor koca bedeni. Belki öfkesi beşikte rahat edememiş bir yüreğe sahip olmasındandır. Belki de bir maskedir, gereksiz insanların acınaklı bakışlarına karşın.

Acıdım şimdi. Hayır acımadım başka bir duygu bu. İçimi hem ısıtan hem de buran farklı bir duygu. Annenizin sizin en çok sevdiğiniz yemeği yapmış olduğunu duyup sevinirken, birkaç dakika sonra da onu sonsuza dek yitirdiğinizi öğrenmeniz gibi bir şey... Aslında tadın damakta nasıl kaldığıyla ilgili bir şey... Çok karışık... Yoruldum...

O da uzaklaştı diğerleri gibi... Ben de onunla uzaklaşabilir, birazcık ilgi, sevgi dilenebilirdim... Ama yapmadım... Dilenmeme gerek bile kalmamıştı... Tam üç insan geçmişte önümden, gözlerimden, yüreğimden sessizce, ayak izleri bende saklı...

Dalgalar hırçınlaştı iyice... Ev kızı tribini yemeyince şahlandı, çirkefleşti adeta... Ne o kızdın mı bana... Bedenime sahip olamamak seni kahretti değil mi? Yok yağma yok, atamayacaksın beni yatağına, kesemeyeceksin nefesimi...

Şimdi kalkacağım ve o üç insan gibi umut dağıtacağım... Hadi sana eyvallah...

01.11.2003

Öykü

MOR BİR RENKTİ VE ARDINDAYDI ÖLÜM...

Bahar Özdemir

Anneme itiraf,

Mor sürgünde değildi henüz o yıllarda ve bir renk, birçok şeyi yoluna sokuyordu. Gökyüzü maviyken mutlu oluyordum mesela, karın rengi her kış beni bir kere daha beyaza boyuyordu. Dedim ya; bir renk bir yığın tat sürüklüyordu ardı sıra. Kendimi güzel gösterme çabalarında olduğum yıllardı ve bunu bazen bir renkle becerebildiğime inanıyordum. Yaşımı hatırlamıyorum ama yirmileri sürüyor olmalıyım. Üniversite bitmişti ve iş hayatı başlamıştı. Sabahları geç kaldığım dakikaların maaşımdan kesildiği bir işim vardı ve buna rağmen her gün kıyafetlerim konusunda saatlerimi harcardım. Bu harcama bazen öyle bir hal alırdı ki sırf kıyafetimi beğenmedim diye ya da eteğin içindeki falan çiçeğin filan rengine uygun bluz bulamadım diye işe geç kaldığım günlerin sayısı hiç de az değildi. Evden çıkmadan önce yaşadığım son duygu; koridordaki aynada, görüntümü onayladığım andı.

Annemin kendine aldığı o hırkayı ilk gördüğümde vurulmuştum. Mor renkli, uzun, tunik biçiminde bir hırkaydı. Onu gördüğümde, hemen dolabımdaki bütün giysilerimi gözden geçirmiş ve birçoğuyla uyum gösterdiğini fark ederek sevinçten çılgına dönmüştüm. Annemin, hırkayı bana değil de kendine almış olduğu ise sadece bir ayrıntıydı. Bunun bir önemi yoktu ki. O anne, bense çocuktum. O yaşlıydı, bense genç. Hırka benimdi ve onu bütünüyle ele geçirme operasyonum fazla zamanımı almadı. Önceleri, giymek için izin istedim. Doğal olarak annemin cevabı her zaman olumluydu. Sonra yavaş yavaş izin istemeyi bıraktım. Daha sonra ise, iş dönüşlerinde, hırkayı o gün giydiğim kıyafetlerle birlikte tek bir askıya asarak onların ayrılmaz parçası olduğunu göstermeye çalıştım. Ve son darbeyi ise annemin üzerinde hırkayı her gördüğümde, ya kıyafetiyle uyumsuz olduğunu, ya da evde giyerek o harika şeyi boş yere eskittiğini söyleyerek vurdum. O zamanlar gözümden kaçan ayrıntılar neredeyse kendim dışındaki her şeydi. Ne annemin mor hırkayı vitrinde ilk gördüğü andaki duygusunu, ne onun fiyatını sorarkanki çekingenlgini, ne de kim bilir neyin parasıyla onu satın aldığını düşünmüyordum bile, hırka artık tamamen bana aitti. Kendimi zeki sayıyordum bu savaşı kazandığım için, çünkü inanılmaz bir şey olmuştu; artık hırka için izin isteyen annemdi. Mor hırkayı giydiğim her gün hem kendimi müthiş güzel buluyor, hem de zafer sevinciyle coşuyordum. Annemin, mor hırkayı giydiğim günlerde bana bir şey demediğinden eminim ama içinden ve sessiz bir gülüşle beni izlediğini biliyorum. İçinden bir gülüştü anneminki, tıpkı hayatı içinden yaşaması gibi...

Siyah günlere, beyaz bir kelebek...
Ağlayan bir kadın...
Ve ölüm...
Ölümün mor gözyaşları...

Yoğun bir iş günüydü. işyeri iki katlıydı. İlk katı müdürler, satış kadrosu ve lobiden oluşuyordu. Alt kat ise teknik servis ve depo için ayrılmıştı. Ertesi gün önemli bir ihale vardı. İhalenin teknik detaylarını görüşmek üzere alt katta, teknik serviste bulunduğum bir anda telefonum olduğu anonsunu aldım. Santrali aradığımda, sekreter telefondakinin teyzem olduğunu söyledi. Sinirlendim, çünkü ona ailemden arayan hiç kimseyi bana bağlamamasını söylemiştim. Evden aylar önce ayrılmış, annemle tüm bağlarımı kopartmıştım. Annem o günden sonra birçok kez işyerimi aramış, her defasında da sekteretere telefonu bağlamamasını söylemiştim. Daha sonraysa aniden birkaç kişi de arabuluculuk etmek amacıyla arayınca sonunda dayanamamış ve sekretere talimatı vermiştim:

"Ailemden arayan olursa, bana bağlamayacaksın."

Annemle babam ben ortaokuldayken ayrılmışlardı ve ben bu boşanmayı onaylamıştım. Babamı hiçbir zaman sevmemiştim. Yıllar sonra annem, bir adama âşık olmuştu. İşte bu kadar sıradan bir cümleydi aşk. Oysa aşk bana yakışırdı, tıpkı morun yakıştığı gibi. Annemin çekip çevirdiği bir evde yaşıyor olmanın getirdiği bir eziklikle önceleri, adamın gelip gitmelerine ses çıkarmamıştım. Adam geldiğinde kardeşimle birlikte odalarımıza çekilir, getirdiği pastayı ısrarla yemeyerek isyanımızı dile getirirdik. Günler sonra bozulmuş pasta çöpe atıldığında, mor hırkamı giyer ve işe girerdim. Onu giymek eskisi kadar tat vermemeye başlamıştı. Yeni bir savaşın içindeydim artık. Yine aynı metodu izledim. Ben çocuktum, o anneydi. Aşkından vazgeçmeliydi. Bir gece, anneme o adamı artık evde görmek istemediğimi söyledim. Sessizce ve içinden kabullendi. Aynı mor hırkaya yoğunlaştığımda olduğu gibi şimdi de adama kilitlenmiş; ne annemin o geldiğinde neler hissettiğini, ne de saçları belki de yıllar sonra okşanırken içinin nasıl titrediğini düşünmüştüm. Ve bombayı attım: "O adam bir daha buraya gelmeyecek, eğer gelirse bu evi terk ederim."

Bu olaydan birkaç gün sonra, geç bir vakitte kapı çaldı. Kardeşim ders çalışıyor, annemse uyuyordu. Kapıyı açtım, gelen o adamdı. Şaşkınlık ama daha çok kızgınlıkla annemi uyandırmaya gittim. Onu uyandırmak için vurduğumu hatırlıyorum, canı yandı mı bilmiyorum ama hiç sesi çıkmadı ve kapıya gidip adamı içeri aldı. Odaya çekildim ve evdeki son geceme uyudum. Ertesi gün, eşyalarımı topladım ve evden ayrıldım. İçeri girip çıkıyor, eşyalarımı dışarıdaki arabaya taşıyordum. Bu arada annem, kapı aralığından hiç ayrılmıyor ve her göz göze gelişimizde beni durdurmaya çalışıyordu. Duramazdım. Ne yapacağımı, nerede kalacağımı bilmiyordum ama o sözü söyledikten sonra bu evde kalamazdım. Bunun adının gurur olduğunu ve gururun hiçbir rengi olmadığını, o yıllarda henüz bilmiyordum.

Sekreter, teyzemin sesinin çok kötü geldiğini ve hâlâ hatta beklediğini söyledi. Telefonu bağlattım. Teyzem ağlamaklı bir sesle, annemin hastalandığını ve onu acil servise kaldırdıklarını söyledi. Beni niye aradığını sordum, çok meşguldüm, ayrıca annemle görüşmüyordum!..

Hastaneye gitmem için rica etti ve daha sonra da telefonu kapattı. Umursamaz bir tavra bürünüp, işlerime devam eder gibi göründüm. Rol yapıyordum ama oyun kimin içindi, bilmiyorum. Birden durdum, yapamayacağımı hissettim. Eğer kötü bir şey olursa kendimi affedemezdim. Alelacele müdüre bir şeyler söyleyip, taksiye bindim ve hastahaneye doğru yola çıktım.

Takside giderken, ilk karşılaşmamızın, bakışmamızın nasıl olacağını düşündüm. Onun, yaşamının gizli bir bölmesine koyar gibi yaşadığı aşka karşı tavır koymuştum. Ve bu tavrı aylardır sürdürüyordum. O da, tıpkı evden ayrıldığım gün aralık kapıda durduğu gibi bensizlikle, hatta belki de aşksızlıkta kalakalmıştı. Bana her uzanışını, gözlerini reddetmiştim. Kara gözleri vardı annemin. Gözbebeğini belli etmeyecek kadar kara. Sevincin çok nadir dokunduğu gözleri, yaşama hep uzak gibiydi.

Acil serviste sıralanmış sedyelerden birinde yatıyordu annem. Boş bakışları dışında görünürde bir âraz yok gibi duruyordu. Kan yoktu, yüzünde acı görünmüyordu. Teyzem yanıbaşındaydı. Onun gözleriyse acı doluydu. İlk defa o an korkuyu hissettim. Bir anneme, bir teyzeme bakıp durdum bir süre. Hayatımda gördüğüm ilk boş bakışlardı. Kuyu ağzıymışçasına gözler, derin ve saklı...

Sesimi ve nefesimi kontrol altına almaya çalışarak, teyzeme ne olduğunu sordum. Annem sabah kendine çay koyarken dengesini kaybetmiş, tüm çabasına rağmen, çayı bardağına isabet ettirememiş. Olay önce komik gelmiş ve kardeşimi yanına çağırmış. Sıcak çay, bardağa değil de tezgâha dökülüyormuş olanca kaynarlığıyla. Sonra ansızın bayılmış. Kardeşim hemen teyzemleri aramış. Teyzemi dinlerken, bir yandan da göz ucuyla anneme bakıyordum. Donuk bakışlarıyla etrafı süzerken birden göz göze geldik. O an gözlerinde tanıdık bir ifade dolaştı ve bana gülümsedi. Üzerinde mor hırkası vardı. Hırkaya baktığımı görmüş olmalı ki, istersem

hırkayı alabileceğimi söyledi birdenbire. Sesi bir an için de olsa gözlerine anlam kazandırmıştı. Aylar önce evden ayrılırken, hırkayı yanımda götürmemiştim. Belki de ilk defa o gün, hırkanın onun olduğunu kabul etmiştim. Gülümsedim, "Gerek yok, sende kalsın," dedim. O sırada hemşire bir battaniye getirip üzerine örttü hoyratça. Annem yine hırkayı almamı söyledi. Nasıl olsa battaniye var, artık ısınırım dedi. Hafifçe doğruldu ve çıkarmaya çabaladı. Yanına yaklaştım. Barış âni gibiydi. Uzandım, hırkayı aldım ve yanaklarına küçük bir öpücük kondurdum. Sonra el ele doktorun gelmesini bekledik. Doktor gelip de neyi var dediğinde, teyzeme doğru döndüm olayları anlatması için. Sonra tuhaf bir muayene başladı. Doktor önce birden ona kadar saymasını söyledi.

Desen: Onur Güçel

"1, 2, 3, ... 6, 8...., 5..."

İnanamadım. Annem birden ona kadar sayamıyordu. Oysa matematikteki başarımı tamamen ondan almıştım. Saymaya çalışırken anlayamadığım bir acı yerleşiyordu gözlerine. Şaka yapma ihtimalini düşündüm ve hemen bu düşünce kafamdan silindi. Çünkü annem şaka yapan kadınlardan değildi. Doktor bu kez de ondan bire doğru geri saymasını söyledi.

"10..." dedi ve kaldı.

Adı, yaşı sorulduğunda cevaplar düzeldi. Ama sıra benimle ilgili bilgilere gelince, birden birkaç yıl öncesine giderek hâlâ üniversitede okuduğumu söyledi. Müdahale edemeden onları izliyor, sanki annem sınıf geçecekmiş gibi onu yüreklendiriyor, doğru cevapları bulmasını istiyordum. Ardından gelen matematiksel birkaç soru ve başarısız cevaplar sonrasında doktor beyin tomografisi yapmaları gerektiğini söyleyerek, hemşireden annemi yukarı çıkarmasını istedi.

Ben de onlarla üst kata çıktım. Filmlerde rastladığım o aleti ilk kez yakından görüyordum. Çok itici geldi bana. Garip sesler çıkartarak bir ileri, bir geri hareket ediyor; kırmızı, keskin bir ışık annemin saçlarında, burnunda ve dudaklarında dolaşıyordu. Annemin sırrını arar gibiydi. İşlem bittiğinde hemşire annemi odaya yerleştireceklerini ve benim tekrar acil servisin bulunduğu kata inip beklemem gerektiğini, doktorun daha sonra beni bulacağını söyledi. İndim, şaşkındım, bir şey düşünemiyordum. Mor hırkayı sımsıkı tuttuğumu hatırlıyorum sadece. Bir süre sonra -ki bu sürenin ne kadar olduğunu hatırlamıyorum- doktor geldi. Annemle ilgili bir tuhaflık sezip sezmediğimi sordu. Çok sık başı ağrıdığını, bu zamanlarda ilaç içtiğini ve kardeşimin ya da benim ona masaj yaptığımızı anlattım. Ama iş temposu ve içtiği üç paket sigara nedeniyle bunun normal olduğunu düşündüğümü söyledim. Bütün doktorlardan nefret etmemi sağlayan bir cümle döküldü ağzından:

"Siz nasıl bir evlatsınız? Nasıl olur da fark etmezsiniz?"

Ben nasıl bir evlattım? Hırçın, söz dinlemez,

başına buyruk, elinde mor bir hırka tutan, zaferden zafere koşan bir evlattım işte...

Nasıl fark etmezdim? Anlamıyordum. Neyi fark etmem gerekiyordu acaba? Doktor lafı uzattıkça uzatıyordu. Sanki intikam alır gibi. Sanki yanlışlarımı, annemi ne kadar üzdüğümü biliyor gibi...

Doktor, kendini tatmin etme süresi bittiğinde durumu olabildiğince sert bir şekilde açıkladı. Annemin beyninde üç yıl önce tümörler oluşmaya başlamış, şu anda beş ayrı yerde tümör varmış. Çok büyümüşler. Kurtulma şansı yokmuş. Her an kaybedebilirmişiz. Doktor bunları duygusuzca, bir çırpıda söyledi ve gitti.

Söyledi ve gitti!..

Acıklı filmlerdeki hastalık: Kanser!...

O an birçok şeyi birden düşünmeye çalıştığımı hatırlıyorum. Ölümle başa çıkmaya çalışmanın yanı sıra, bir ölünün geçmiş yaşamının emanetçisiydim artık. Bir süre sonra yanına, odaya çıktığımda yine göz göze geldik, tanırcasına gülümsedi yine. Yatağa oturdum ve onu öptüm. Yüzümü yüzünden çektiğimde, gözünden birkaç damla yaş akıyordu. Anlamış mıydı, söylesem anlar mıydı bilmiyorum ama doktor da dahil olmak üzere hiçbirimiz ona hastalığından bahsetmedik. Ara sıra kendine geliyor ama durumuyla ilgili hiçbir şey sormuyordu. Onu birkaç kez tekerlekli iskemleyle hastane koridorlarında dolaştırdım. Daha sonra şehre bakmak istedi. Sandalyeyi pencereye doğru ittiğimde, perdesiz hastane camlarında ikimizin siluetini görüyordum. Bir de o tekerlekli sandalyenin soğuk, metal kollarındaki ışıltıyı. Kendine geldiği anlar çok nadir olmakla beraber genelde acı çekiyordu. Arı kesiciler, iğneler bir süre uykuya götürüyordu onu. Uyku, ölümün provası gibi yayılıyordu yüzüne. İki gün sonra ameliyattan çıktı. Ameliyat onu tedavi etmek için değil de sadece acılarını hafifletmek için yapılmıştı. Büyüyen tümörler, kafatasına değdikçe acı veriyormuş. Tıpkı büyüyen ruhlarımızın, bedenimize çarptıkça acı vermesi gibi. Ameliyat değil de bir nevi tıraştı. Sedye yoğun bakıma doğru itilirken, eli elimdeydi. O an narkozdan çıkmıştı annem. Ve ağzından çıkan sözcük, ismimdi. Kırk sekiz yıllık yaşamının ağzından üflediği şey, benim ismimdi: "Bahar..." Sanki beni bağışlar gibi, fısıltıyla ve sevgi tınısıyla söylenmiş iki hece. Yanında olduğumu belirtmek için elini hafifçe sıktım.

"Sana söz veriyorum, her şey güzel olacak," dedi.

İnandım. Beni teselli etmeye çalıştığını bildiğim halde inandım. Hâlâ anneydi, elinden bir şey gelmese de teselli ediyordu işte. Yoğun bakıma aldılar ve hastaneden ayrıldım.

Mahalledeki bir bakkalın önünde taksiden inip, bir şişe içki aldım ve annemin evine gittim. Kapıyı açtığımda karanlık ve havasızlık yüzüme çarptı. Işık yakışmazdı bu eve biliyordum ama görmek istediğim, aramak istediğim bazı şeyler vardı. Lambayı açtığımda kapının kenarında öylece çıkardığı terlikleri gördüm önce. Dokundum, düzelttim. Doğrulurken aynada kendimi gördüm. İlk kez o an öğrendim; aynaya bir yabancı gibi bakmayı. O ânı değil de birikmiş tüm anları birden görüp kendime yabancılaşmayı. Mor bir renk geçti aynadan, annemin küçük yüzü göründü bir ara. Sonra mutfağa geçtim. Şu meşhur çay bardağını görmek istiyordum. Çay bardağı, altlığının üzerinde değildi. İçinde hemen hemen yarıya kadar doldurulmuş çay vardı. Çayın kalan kısmı tezgâhta, ıslaklığı gitmiş, yapışkanlığı kalmış, kararmış bir leke gibi yayılmıştı. Eve girdiğimden beri elimde tuttuğum şişenin kapağını açtım ve içmeye başladım. Salonda bir iz yoktu. Toplanmış, misafir ağırlanmaya müsait hale getirilmiş bir salon. O gün çay demlenene kadar toparlamıştı belki de, kim bilir? Dikiş diktiği odada ağzına kadar dolu bir kül tablası. Yanında neredeyse boşalmış bir sigara paketi; üzerinde "Sigara sağlığa zararlıdır" ibaresi. Oysa, yaşam daha zararlıydı. Banyoda, yerine kaldırılmamış, öylece orta yerde duran pembe renkli bir oje. Bütün izler bu kadardı. Salona doğru yürürken, annemin şiir defteri geldi aklıma. Her zamanki yerinde duruyordu. Onu da alıp tekrar salona döndüm, bir koltuğa kendimi bıraktım.

Defterin ilk sayfasına Hayyam'ın bir şiirinden alıntı yapmıştı.

"Dost mu dedin şu hokkabaz evinde ha!...
Sakın arayıp durma onu boş yere.
Bunu benden duy, kimseye bir şey deme.
Dermanı falan geç bir kalem. Derde sarıl.
Sarmaş dolaş otur kal acılarınla.
Acılara ortak mı dedin! Geç onu da..."

Sayfaları karıştırmaya devam ettim. Beğendiği şiirler ve kendi yazdıkları arasında dolandım durdum. Bu arada bir yandan da otomatiğe almışçasına, yarım saatte bir yoğun bakımı arıyor, annemin durumunu soruyordum. Cevap hemen geliyordu; "Durumunda bir değişiklik yok."

Defterdeki ona ait son şiir, dört yıl öncesinin tarihini taşıyordu.

"Hayaller,
Hep güzel
Hep anlamlı...
Gerçeklerse
O denli
Acımasız
Ve katı...
Ama kurduğum
En güzel düş
SENSİN
Benim için gerçek
Gerçekten de ötesin.

Uzatsam ellerimi
Ellerini tutabiliyorum,
Işıl ışıl gözlerin
Sımsıcak tenin
Sesini duyabiliyorum...
Gerçeksin ya
Yeter bana
Bunu biliyorum."

Aşk yüzünden terk ettiğim bu ev beni yine bir aşkla selamlamıştı. Aşkın bir kuralı olmadığını anladım o an. Aşkın, sağlığa zararlı bir yaşamda yapabildiğimiz tek kaçamak olduğunu da... Ve belki de en önemlisi; aşkta zafer diye bir şey olmadığını da. Vakit gece yarısını geçmişti, telefonun olduğu odaya artık yalpalayarak yürüyordum. İçki çoktan bitmişti. Yaptığım görüşmenin 'son görüşme' olduğunu, teleona çıkan hemşirenin, "Nesi oluyorsunuz?" demesiyle anladım. O âna kadar verdiği ezberlenmiş cevap yerine, benim kim olduğumu soruyordu hemşire. Cevap vermeye gerek yoktu. Annemle ilgili her cümlem artık - di ile bitecekti.

Kızı-y-dım... gibi.

Evden çıkmayı, bir taksi çevirmeyi ve nihayet hastahaneye ulaşmayı başardığımda onu çoktan morga kaldırmışlardı. Kurallar gereği morga girmek yasaktı.

"Siz ne kuralından bahsediyorsunuz? Annem içerde ve ona soğumadan dokunmak istiyorum."

Morg görevlisi, bölmelerin üzerine isim yazılmadığından annemi aramam gerektiğini söyledi. İsimler ayak parmaklarına takılmış, küçücük kâğıt parçalarına yazılıydı. Küçük yaşamların, küçük ölüleri, küçük ayak parmakları ve küçük notlar. Her şey küçüktü o an, acı dışında. Görevli çekmeceleri çekiyor, ben de ayaklara bakıyordum; şu anda hiçbirini hatırlamadığım birkaç ölü ayağa. Ta ki pembe ojeli ayakları bulana dek.

Neden orada olduğumu bilmiyorum. Neden baktığımı da. Ölüm ispat gererktirirmiş gibi belki de...

Ertesi gün onu uğurlarken, son banyosunu yaptırırken ojelerini de ben sildim. Uzun saçlarını okşadım, öptüm. Sadece ameliyat edilen yer kazınmıştı ve o son izi saçlarıyla örttüm. Aklımdaki tek sözcük:

"Sana söz veriyorum, her şey güzel olacak."

Beyni yaşama, kalbi de ameliyata dayanamamış anneme son kez baktığımda ölümün her şeyi değil de, onun yüzünü güzelleştirdiğini gördüm.

Mor hırkayı nereye götürdüğümü ya da bıraktığımı hatırlamıyorum. Artık benim olduğu halde, onu bir daha görmedim.

Tıpkı annem gibi...

Ölüm ansızın gelir
mor ağlar,
pembe yok olur...

2001

Sedat Gencer

DIŞARI/DA, SU

durgun suda bir lütuf küçük kız,
(mevcut)
çelişkileri tüketemediği için
"kâfi" denilen huzur kulağına geliyor
sözü geçmeyen aşağılıklar
birine göre değil
bakma, sorma
biçimcil küstahlığını al yanına, oyun mu?
; ama hava soğuk
uzun kerpiç bir evin çocuk ahıyla
yıkılması
eski günler
sahip olunabilirliği azaltan, aşan
düşüncenin geri gelmemesi
herkes birbirinin acısını görecek

Hasan Kılıçarslan

UMMAN

Korkusuz, kuralsız bir evren
ve tanrılar yarattım, tanrılar
büyüttüm beynimde
Tapınaklarda senden bahsettim
ve tapınaklarda hep senden
bahsedildi.
...
Beyaza çalan rüya,
usul usul kutsanan tek Tanrıça;
bu gücü, bu evreni ve sahip
olmak istediğin her erdemi
senden sonra beynimde kanattım
...
Yaşam ile ölüm arasında sancılı
hainler
ve kızıl bir evren ardında kalanlar
Yapraklarla dökülen sonbahar
usul usul sönmekte olan gökyüzü
ve rengi
yorgunluğu atmak istercesine
çiseleyen hüsran irinleri...
...
Bir bilsen büyüyen kıtlığı
uçurum kenarlarındaki leş
kokusunu
Bir bilsen tanrıların ve onlara
duyulan inancın yıkımını
Bir bilsen...
Senden sonra yarattıklarım kadar
eksildiğimi
Çürümekte olan hayal gücümle,
inançsız ve de ümitsiz tapınaklarda
eridiğimi.

Desen: Kutlukhan Perker

Öykü

DÜŞBÜKEN

Salih Cengiz

sıradan olayları büyük laflarla süslemek yerine sıradışı olayları basit kelimelerle anlatırdı bana. sahoş piyanolar çalardı beyninin içinde; kalp krizi gibi âni ve soluk kesici ritmlerlerle dans ederdi bizim duyamadığımız sorhoş pianoların müziğinde.

ben ise ona tom waits şarkıları söylemek isterdim sürekli akşamdan kalma çatlak bir sesle.

girdiğimiz komalarda saatlerce birbirimizin gözlerinin içine bakardık. başkaları için anlamsız boş gözler. Ama biz birçok şey görebilirdik kanımız %12 (hacmen) allkollüyken.

her sevişmemizde daha da şeytani bir gülümsemeyle bakardı gözlerimin içine saçları yatağa dağılmış ve saç dipleri terden ıslanmışken.

onunla sevişirken ruhsal bir acıdan mı yoksa bedensel bir zevkten mi hoşlanırdım bilemiyorum. o en başından beri cevabı biliyordu ama asla bana söylemedi.

içimizdeki tüm vahşet patlamaya hazır hale geldiği anda olanca yırtıcılığımızla saldırırdık birbirimize. masum yüzlerimizin ardına saklansak da ellerimiz bizi ele verirdi.

bedenimizin gizli köşelerinde acılar veren izler açardık tırnaklarımızla. ayrı kaldığımızda, üzerimizdeki giysilerin her hareketiyle duyduğumuz tatlı kaşıntı bize birbirimizi hatırlatırdı.

bazen hiç bilmediğim cızırtılı bir plak lisanında konuşurdu benimle. içimdeki eski ve acı herşeyi bir anda uyandırıverirdi bir anda. sonra usulca yanıma sokulur ve teninin tatlı sıcak kokusunu duyacak kadar yakınlaşırdı. ona ait olan en saf şey bu kokuydu.

bakışlarını yıllarca okyanusun altında yatmış ağır bir kaya gibi boşluğa diktiği gün anlamamakta direniyordum; gözlerindeki kelebeğin bahar telaşı kıpırtısının nereye gittiğini.

artık anlıyorum sonu asla benimle birlikte olmayâcaktı. ben onun için hep "dünde kalan" oldum. o benim için hep "yarın" oldu; "yarın gidecek olan".

şimdi düşündüğümde ya da kalemin bıraktığı izleri düşünmeden takip ettiğimde; anlıyorum kifayetsiz kalmanın, uzaklaşmanın, kaybetmenin, tenimde ve dilimde kalan tadı unutamamanın, tatlı ve ılık kokusunu dünyanın en ağır uyuşturucusu gibi hiç bitmeyen hep artan bir zevkle içime çekmenin ne demek olduğunu. ve onun bunlardan habersiz olmasının... tüm bu olanlara katlanabiliyor olmam bana kendimi diğer insanlardan daha güçlü hissettirse de; hiçbir şeyin önemi yok bu gece yatağa yanlız girmekten ve bir kadın tenine ne kadar uzak kaldığımı bilmekten başka.

onun ellerinin sırtımdaki her kıvrımı bilmesi yolunu hiç kaybetmemesi ve geriye kalan bir kaç tırnak izinden başka her şey şimdi sadece bir ilüzyon gibi geliyor. bir an gördüğün ve bittiğinde gerçek olduğuna inanamadığın bir ilüzyon.

yine de biliyorum ki üzerimde bıraktığı eski bir yaz gecesinin taze havası ne kadar eskise de hiç çıkmayacak üzerimden ...

o bir "düşbükendi"... düşlerimi alıp değiştiren, büken ,yenileyen sonra da hiç bilmediğin bir anda yok eden... düşbüken...

Ayşe Acar
"Nereye yetişeceksiniz?.."

Fırıncı, "Kusura bakmayın... aceleye geldi!" deyip de eciş bücüş bir ekmek koysa önünüze, tepkiniz ne olurdu Sevgili Ayşe Acar... siz ki şiir yazmaya çalışıyorsunuz? Bu böyleyse eğer, herhangi bir aceleye de, özensizliğe de hakkınız yok! Bir de, yolladığınız, "logo" değil, "desen" galiba... ne dersiniz? "Endişe"yi öteki çalışmalarınızdan ayıran şey ne, bunun üzerine uzun uzun düşünün lütfen.

Levent Tonga – Antalya
"Son mektup"

Yazdığınızın, sevgiliye yollanmış bir "son mektup"tan kurtulup da "edebiyat" değeri de olabilen bir metin olup olmadığını kendinize sordunuz mu hiç Sevgili Levent Tonga? İçinizde bir cehennemin fokurdadığı belli... ama o cehenneme "dışarıdan" bakabilmeyi de denemelisiniz.

Dilek İmük
"Yolun başı!.."

Çok savruksunuz Sevgili Dilek İmük; daldan dalasınız; yazdığınız her satırı şiir sanmak gibi bir kolaycılığınız var (Allahaşkına, "Terimi akıtmak için duş almayı düşünüyordum bir gün önceden" cümlesinin şiirle alakası ne?)... "Yolun Sonu" başlıklı şiirinizin, şiire nerelerde yaklaştığını düşünün; birtakım ipuçları var: şu üç dize mesela, "aforizma" tadında olsa da, başarılı: "Hani öldüğün vakit var ya / Hayat en fazla o zaman kısadır / Bir daha da uzatamazsın". Bir de, lütfen daktilo ya da bilgisayar kullanın... en azından dergi çalışanlarına acıyın!

Gündüz
"Yani n'oldu?"

Evet... yazdıklarınızı okuyanlar bu türden sorular soracak size: Yani n'oldu; Peki niye; Eeeee?.. Yazının hiçbir türü (şiir, hikâye, roman, deneme) iç dökme aracı değildir; bu nedenle, anlattıklarınızın bir amacı, ama bundan da önce, yazıyla bir "derdiniz" olmalıdır. "Adam ağzında kalan son sigarasını yaktı" diyorsunuz; peki söyler misiniz: adamın ağzında kaç sigara vardı ki sıra sonuncuya geldi?

Bahar Özdemir – Ankara
"Belgesel ile hikâye"

Yolun çoğunu katetmişsiniz Sevgili Bahar Özdemir; cümleleriniz "yazar" cümlesi... ancak, "ayıklama"yı (kendi yazdıklarınıza kıyma'yı) gözetmeniz gerek: yaşanılan (buna aklımızdan geçenler de dahil) her şeyi "olduğu gibi" yansıtmak, edebiyattan çok belgeselcilik. Hikâyenize küçük müdahalelerde bulunduk... lütfen sizde kalan nüsha ile karşılaştırın, yararlı bir alıştırma olacak.

Cüneyt Güven – Eskişehir
"İmlâ Cüneyt... İmlâ!"

Genç yaşınıza rağmen dünyanız epeyce renkli, derinlikli... ama onu insanların karşısına çıkarırken üstüne başına çekidüzen vermemenin size çok zararı olacak! Yazmak için olduğu kadar yayımlamak için de hiç mi hiç acele etmeyin; çok çalışın; hikâyenizin yayımlanan haliyle sizdekini karşılaştırıp, nelere dikkat etmeniz gerektiği konusunda biraz kafa yorun artık.

Muhammet Şahin – Kocaeli
"Soru ekleri!.."

23 yaşındasınız Sevgili Muhammet Şahin; lütfen söyler misiniz: hamur karmayı bilmeyen birinden ekmekçi olur mu?.. Olmaz diyorsanız, lütfen, dilinizi, yani Türkçe'yi doğru kullanmayı öğrenin önce; sonra (çok istiyorsanız tabii), yazar da olursunuz; acele etmeden, sabırla çalışa çalışa.

Sedat Gencer – Ankara
"Dışarı/da su"

Dergideki "not"u dikkate alıp biyografinizi yollayın bize Sevgili Sedat Gencer; ve lütfen daktilo ya da bilgisayarda yazın şiirlerinizi... "Uzun kerpiç bir evin çocuk âhıyla yıkılması, eski günler" sıkı dize, adamakıllı sıkı!

Turabi Onay – Muş
"Sevgili öğretmenim?.."
Siz de "imlâ"yı doğru kullanmazsanız öğrencilere ne diyelim, değil mi?.. Herkesin hayatında aşklar, acılar var... ama işimiz edebiyatsa eğer, bizim olanı (bize ait yaşantı-duygu-düşünceleri) herkesin olan'dan (genel'den) ayırmamız, orijinal kılabilmemiz gerekir.

Hülya Gürel
"Kel başa şimşir tarak!.."
Türkçe'nindir bu deyim, biliyor musunuz? Peki, Türkçe yazılmış bir şiire o İngilizce başlık neyin nesi?.. Üstelik, şiirle ilgisini de kuramadık: yoksa içinizdeki aşkı da mı TRT okuyor, hem de İngilizcesinden? Bize yeni çalışmalarınızdan da yollayın... ve dilinizi sevin lütfen, saygı duyun; sizi siz yapanın o olduğunu unutmadan.

Hasan Kılıçaslan
"Çiseleyen hüsran irinleri..."
"Hüsran irinleri" nasıl bir şeydir Sevgili Hasan Kılıçaslan; nasıl "çiseler" peki?.. 1980 sonrası şiirimizin, "kulağı tersten göstermeyi şiir sanmak" gibi bir budalalığı var yazık ki; lütfen kurtulun böyle "numaralar"dan, şiiri bilenlerin alay konusu olursunuz... ve size de yazık olur, yazık!

M. Akif Ersoy – Karaman
"Türk filmi"
Hayatta, aşktan başka yazılacak şeyler de var, değil mi Sevgili M. Akif Ersoy... hele yazın bakalım; başarıp başaramayacağınızı öncelikle kendinize gösterebilmek için! Bir de lütfen öğrenin: "Ben de seviyorum" derken "de" ayrı; "Kalemin bende" derken bitişik... ayıp oluyor artık; bu sayfada yer alan değerlendirmeleri de mi okumuyorsunuz?

Bize ürün gönderenler:

Muhammet Şahin, **Bikem Akgün,** Turabi Onay, **Mustafa Kemal Özgümüşbuğa,** Şükrü Alper Yurttaş, **Metin Öztürk,** Cüneyt Bağcı, **Mahmut Celaloğlu,** Canan Kara, **Gizem Kodak,** Nilgün Atar, **Aram Duran,** Kürşat Atam, **Sezen Çelik,** Sabri Özdemir, **Mine Korkmaz,** Alper Yalçınkaya, **Yaprak Bozkurt,** Tolga Mazlum Yıldız, **Adem Kocal**, Cahit Tunaboyu, **G. Göçer**

Bir Kitap

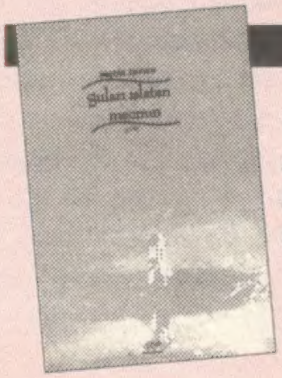

"gölgelerin sesizliğine sınığıp
kâğıttan gemiler çoğaltıyorum
kara bulutları kovsunlar diye
uçurtmalar çoğaltıyorum
yurdumun gökyüzüne"

Metin Turan-Suları Islatan Mecnun-
Ürün Yayınları